

ספר

עין יעקב

חלק חמישי

אגרות כבלי וירושלמי עם פירש"י והחרושים
שבאו בו ככל אשר נדפסו במה פעמים.
ובתוספת עלות רבים.

(א) נדפסו בשלימות לא יחסר כל בהם,
יחעננו הרואים.

(ב) הוגהו מכל הטעיות והשבושים כשקידה
רבה.

(ג) ציונים והגהות ככל אשר נדפסו בספרי
ע"י הגדולים.

(ד) הגהות הב"ה על אגרות.

22164

מסכת מכות

כיצד העדים

פרק ראשון

אמר עולא רמו לעדים וזממין שלוקין מן החורה א
 מגוון דכתיב *והצדיקו את הצדיק והרשיעו ב
 את הרשע והיה אם בן הכות הרשע משום ע"ב
 שהצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע והיה כס
 אם בן הכות הרשע אלא עדים שהרשיעו את
 הצדיק ואתו עדים אחריו והצדיקו את הצדיק
 דמעיקרא ושוינתו להני רשעים והיה אם בן
 רמו לעדים וזממין שלוקין כמו עדי צן גרושה או עדי גלות
 שפטרן הכתוב מדין הזמה מכין שהן לוקין ולקמן פריך
 תיפוק ליה מלא תענה: משום שהצדיקו את הצדיק בתמיה
 אי והלדיקו והרשיעו בד"כין קאמר ולדיק רשע בנעלי דיכין למה
 לי והלדיקו את הלדיק וגו' לכתוב כי יהיה ריב בין אנשים
 וכגשו אל המשפט ושפטום והיה אם בן הכות הרשע וגו' למה
 הזכרה כאן לדקות לדיק וכי כל מקום שהלדיקו בית דין את
 הזכאי וקייבו את הקייב איבא מלקות דאתא קרא למיתלי מלקות
 צוהלדיקו והרשיעו אלא על כרמך בעדים משתעי קרא עדים
 שקרים שהרשיעו לדיק ובאו שקרים והזימום והלדיקו את הכדון
 שהוא לדיק והרשיעו את העדים הרשעים והיה אם בן הכות
 הרשע אם הזמה זו בת מלקות הוא שאיך יכול לקיים צהו דין

שמות כ הכות הרשע. ותיפוק ליה *מלא חענה משום דהוי לאו שאין בו מעשה, וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו:

ב א"ל שמואל לרב מתנה לא תתיב על כרעך עד ג (דאמרת) [דמפרשת] לה להא שמעתה ע"ג מנא הא מלתא דאמרי רבנן המלוה את חברו סתם אינו רשאי לחובעו פחות מל' יום אחד המלוה בשטר ואחד המלוה על פה [א"ל] שנא' דנ"י טו *קרבה שנת השבע שנת השמטה ממשמע שנא' שנת השבע איני יודע שהיא שנת השמטה אלא מה ת"ל שנת השמטה לומר לך יש לך שמטה אחרת שהיא כזו ואיזו זו המלוה את חברו סתם שאינו רשאי לחובעו פחות משלשים יום דאמר מר שלשים יום בשנה חשוכי שנה:

ה משנה *על פי שנים עדים או שלשה עדים אם ע"כ יתקיים עדות בשנים למה פרט לך הכתוב בשלשה אלא להקיש *שלשה לשני מה שלשה דנ"י טו מו זמין את השנים אף השנים יזימו את חג' ומנין ש"ל שנים אפילו מאה ת"ל עדים ר"ש אומר מה שנים אינם נהרגים עד שיהיו שניהם זוממין אף ג' אינם הזמה געורה כגון עדי גרוסה או עדי גלות והפילו הזופט והכהו לפכיו: ותיפוק ליה מלא חענה כל [עוכש] לאוין בני חלקות הן אלא במקום שפירש לך בו עוכש וכאן שאיך יכול לעוכשן עוכש הכתוב בהם ילקו:

[שהוא כזו שקרוי שנה]:

כיצד העדים פרק ראשון מכות ג

נהרגי' עד שיהיו שלשתן זוממין ומנין אפי' מאה
 ת"ל עדים ר"ע אומר לא בא השלישי להקל אלא
 להחמיר עליו לעשות דינו כיוצא באלו א"כ (אם)
 ענש הכתוב לנטפל לעוברי עבירה כעוברי עביר'
 עאכ"ו שישלם שכר טוב לנטפל לעושה מצוה
 כעושה מצוה:

משנה סנהדרין ההורגת אחת בשבוע נקראת ג
 חבלני' רבי אלעזר בן עזריה אומר אחת ז
 לשבעים שנה. רבי טרפון ור"ע אומרים אלו
 היינו בסנהדרין לא נהרג אדם מעולם. רבן
 ר"ע אומר לא בא השלישי כו' לא הוכרך ללמדנו זאת דמילא
 ידעינן ששנים זוממין את השלשה שהרי השנים כשרים לכל
 עדות ומילא ידעינן שאין זוממין עד שיזמו כולם שהרי כולם
 כאחד נעשו עדים וקראו כתיב והנה עד שקר העד: לא בא
 להקל אלא להחמיר עליו שלא תאמר הואיל ובלא הוא היתה
 עדות מתקיימת לא יעשו בו דין הזמה למדך הכתוב שאף הוא
 היה מן המקיימין דבר: עאכ"ו שמליכו מדה טובה מרובה ממדת
 פורענות במדה טובה הוא אומר כולר קסד לאלפים ובמדת
 פורענות הוא אומר על שלשים ועל רבעים ע"כ:

(חבלנית לפי שהיה להם לבקש לו זכות כדי לפוטרו שאין אתה זה הפי'
 מולך מי שנתקייב מיתה אחד לשבעים שנים ונתקיימו בו אינו
 מרש"י וכו' כל תכסיסי קייבי מיתות וסנהדרין שהרגה אחת בשבוע בידוע וכו'
 שאין בקיאי' בדיני כפשות. אי כמי לא שמו לנס לקפא אחר זכותו מלוקט
 של כדון כראוי לפיכך נקראת חבלנית: לא נהרג אדם מעולם מדברי
 סגנ')

שמעון בן גמליאל אומר אף הם היו מרכים שופכי דמים בישראל:

אלו הן הגולין

פרק שני

ח [משנה הזורק אבן לרשות הרבים והרג הרי

זה גולה וכו' זרק ארץ האבן לחצירו

והרג אם יש רשות לניזוק ליכנס לשם גולה ואם לאו אינו גולה שנא' *ואשר יבא את רעהו ביער

לחטוב עצים מה יער רשות לניזוק ולמזיק ליכנס

לשם אף כל רשות לניזוק ולמזיק להכנס לשם

יצא חצר בעל הבית שאין רשות לניזוק ליכנס

לשם אבא שאול אומר מה חטבת עצים רשות

אף כל רשות יצא האב המכה את בנו והרב

מתוך שהיינו מרבים לדקוק את העדים בדברים שאין יכולין

לעמוד בהם ודייקין עלה היכי הו עבדי ופשטינ דאמרי' ראיתם

טרפה הרג או שלם הרג כלו' כלום בדקתם אותו לאחר מיתה

לראות אם יש בו אחד מסימני טרפה אם לא ואם תמלא לומר

בדקתם אותו וכמלא שלם דלמא במקום סייף נקב היה מתפלה

וגם בדועל את הערוה אמרין ראיתם שהכניס כמכקול בדשופרת

דבר שאין דרך העדים להסתכל בו ואין הדין כן אלא משיראום

כדרך המנאפים: אף הם מרכים שופכי דמים שלא ייראו

(מבית דין):

האב המכה את בנו להטותו לדרך אחרת:

אלו הן הגולין פרק שני מכות ד

הרודה את תלמידו ושליח ב"ד כו' : גמ' א"ל
הוא מרבנן לרבא ממאי דמחטבת עצים דרשות
דלמא מחטבת עצים דסוכה ומחטבת עצים
דמערכה ואפ"ה אמר רחמנא ליגלי א"ל כיון דאם
מצא חטוב לאו מצודה השתא נמי לאו מצודה]
אחיביה רבינא לרבא יצא האב המכה את בנו
והרב הרודה את תלמידו ושליח ב"ד ואמאי לימא
כיון דאילו גמיר לאו מצודה ה"נ לאו מצודה התם
אע"ג דגמיר מצודה דכתיב *יוסר בנך ויניחך ויתן
מעדנים לנפשך:

חשלי כט

*ועתה השב אשת האיש כי נביא הוא *אשר ט
נביא הוא דבעי אהדורי וכו' :

סס ע"ב

דאשית כ

ב"ק פ"ח

חאחר כח

ה"ר שלש ערים הבדיל משה בעבר הירדן
וכנגדן הבדיל יהושע בארץ כנען ומכוונות
(הן) [היו] כמין שני שורות שבכרם *חברון ביהודה ה

כנגד *בצר כמדבר *שכם בהר אפרים כנגד *רמות סס

יהושע כ

דנריס ד

יהושע כ

בגלעד קדש בהר נפתלי כנגד גולן בבשן *ושלשת
שיהו משולשות שיהא מדרום לחברון כמחברון

דנריס ד

ושליח ב"ד המלקה ארבעים לקייב עלקות: השתא נמי כי
לא עלא קטובה אין הקטבה מלוה אלא עשיית הסוכה]: לאו
מצודה להכותו :

ומכוונות היו אלו כנגד אלו כב' שורות כמין ב' שורות שבכרם:
ושלשת את גבול ארצך שיהו משולשות כלו' שוות
במקומה הארץ קולקו' קטבה של א"י לארבעת רבעים כמו שמפרש

לשכם ומחרון לשכם כמשכם לקדש ומשכם
 לקדש כמקדש לצפון. בעבר הירדן תלת בא"י
 תלת אמר אביו בגלעד שכחי רוצחים *דכתיב
 י **גלעד קרית פועלי און עקובה מדם. וא"ר אלעזר
 שהיו עקובי' להרוג נפשות מ"ש מהאי גיסא
 ומהאי גיסא דמרחקי ומ"ש מציעאי דמקרבי אמר
 אביו בשכם נמי שכחי רוצחים שנא' *וכחי
 איש גדודים חבר כהנים דרך ירצחו שכמה.
 מאי חבר כהנים אמר רבי אלעזר שהיו מתחברי'
 להרוג נפשות ככהנים הללו שמתחברים לחלוק
 תרומה לבית הגרנות ותו ליכא והאיכא *ועליהם
 תחנו ארבעים ושתיים עיר אמר אביו הללו קולטות
 בין לדעת בין שלא לדעת הללו אין קולטות
 אלא לדעת וחברון עיר מקלט הואי והכתיב
 *ויתנו לכלב את חברון כאשר דבר משה אמר

והולך איהא מדרומה של א"י לתברון כמקברון לשכם וכו': בעבר
 הירדן תלת וכו' בתמיה נקלמ שני השנטיס שלם כמו נקלמ
 עשרת השנטיס: בגלעד שהוא בעבר הירדן שכימי רולפיס:
 עקובים אורניס: מאי שנא מהאי גיסא ומהאי גיסא דמרחקי
 קברון וקדש רוקים מגנולות הארץ רביעיית הארץ וההורג בסוף
 הגנול לריך לכוס רביע הארץ: ומאי שנא מציעאי דמקרבי
 ההורג בין קברון לשכם ובין שכם לקדש קרוב למקלט מכלאן
 ומכלאן: בין לדעת ובין שלא לדעת בין שברק שם לדעת קליטה
 ובין שלא ברק שם לדעת קליטה שלא היה יודע שהיא קולטת:

אלו הן הגולין פרק שני מכות ה

אבוי פרוודהא דכתיב *ואת שדה העיר וארץ יבוסני כח
חצריה נתנו לכלב בן יפנה:

ערים הללו אין עושין אותן לא טירים קטנים ^{סס}
ולא כרכים גדולים אלא עיירות בינוניות
ואין מושיבין אותן אלא במקום מים. אם אין שם מים
מביאין שם מים ואין מושיבין אותן אלא במקו' שווקי'
ואין מושיבין אותן אלא במקום אוכלוסין נתמעטו
אוכלוסיהן מוסיפין עליהן נתמעטו דווריהן מביאין
להם כהנים לויים וישראלים ואין מוכרין בהם
לא כלי זיין ולא כלי מצודה דברי ר' נחמיה
וחכמים מתירין ושזין שאין פורסין בתוכן מצודות
ואין מפשילין בתוכן חבלים כדי שלא תהא רגלי
גואלי הדם מצוי שם אמר רבי יצחק מאי קראה

פרוודהא כפרי' וקלרי' הסמוכי' לה ונקראו' על שמה נתנו לכלב:
הללו ערי מקלט: טירים קטנים לפי שאין מזוכות מלויין ^{סס}:
ולא כרכים גדולים שהכל נקבלים שם תמיד ויהא גואל
הדם מלוי ^{סס} ויארוב לו: ואם אין שם מים כשנפלו בגורל צימי
יהוצע ללוים הביאו לשם אמת מים אק"כ מן הכהרות דסוקים:
במקום שווקים שימלאו מזוכות לקנות: במקום אוכלוסין שיהיו
כפרים וישנו סמוכים להם שלא יבואו גואלי הדם מרוצים על
העיר (נקול) [צביל]: כלי זיין שלא יקנה גואל הדם ^{סס} זיין
ויהרוג אדם יציא כלי זיין ממקומו ירגישו בו: וכלי מצודה אף
בהם הורגין חיות: מאי קראה דמתקנין להו לרולקים דנר
שהוא לריך לו:

דברים ד *ונם אל אחת מן הערים האלו וחי עבד ליה מידי דתהוי ליה חיותא:

ו תנא תלמיד שגלה מגלן רבו עמו דכתיב *ונם אל אחת מן הערים האלו וחי עבד ליה

מידי דתהוי ליה חיותא א"ר *זורא מכאן שלא יושנה אדם לתלמיד שאינו הגון א"ר יוחנן הרב שגלה מגלן ישיבתו עמו איני והאמר רבי יוחנן

מנין לדברי תורה שהן קולטין דכתיב *את בצר במדבר וכתיב בתריה *וזאת התורה לא קשיא

הא בעידנא דעסיק בה הא בעידנא דלא עסיק בה. אי בעית אימא מאי קולטין ממלאך המות כי הא דרב חסדא הוה יתיב וגרס בבי רב לא מצו שליחא דמלאכא דמותא למיקרב ליה משום דלא פסיק פומיה מגירסא סליק ויתיב אארזא

דבי רב ופקע ארזא אישתיק ויכיל ליה:

ואמר רבי תנחום בר חנילאי מפני מה זכרה ראובן להמנות בהצלה תחלה מפני שהוא

פתח בהצלה תחלה שנא' *וישמע ראובן ויצילהו מידם דרש רבי שמלאי מ"ד *או יבדיל משה

שלש ערים בעבר הירדן מזרחה שמש א"ל הקב"ה למשה הזרח השמש לרוצחים איבא

לתלמיד שאינו הגון שלא יבא וכוונתו לדי הרגה בשוגג ויגלה דאמרינן לקמן שאינו מצוי אלא לרשעים:

להמנות בהצלה תחלה שמתקן הכתוב צערי מקלט תקלה: הזרח השמש לרוצחין להכין להם קיומם כגון מילי

אלו הן הגולין פרק שני מכות ו

דאמרי אמר הקב"ה הורחת שמש לרוצחים דרש
 רבי סימאי מ"ד *אוהב כסף לא ישבע כסף ומי קהלת ה
 אוהב בהמון (לו) [לא] תבואה אוהב כסף לא ישבע ^{ב' רש"א}
 כסף זה משה שהיה יודע שששלש בעבר הירדן
 אינן קולטות עד שנבחרו ג' שבארץ כנען אמר
 מצוה באה לידי אקיימנה ומי אוהב בהמון לו
 תבואה למי נאה ללמוד בהמון למי שכל תבואה
 שלו והיינו דא"ר אלעזר מ"ד *מי ימלל גבורות ^{מליס קו}
 ה' ישמיע כל תהלתו למי נאה למלל גבורות ה'
 למי שיכול להשמיע כל תהלתו. ורבנן ואי תימא
 רבה בר מרי אמר מי אוהב בהמון לו תבואה
 כל האוהב בהמון לו תבואה יהבי ביה רבנן
 עינייהו *ברכה ברי' דרבא. רב אשי אמר כל ^{ג' גו'}
 האוהב ללמוד בהמון לו תבואה והיינו דא"ר יוסו ונכאל ברי'
 בר חנינא מ"ד *חרב אל הכדים ונואלו חרב על ^{דרבס}
 שונאי ת"ח שיושבים בר כבד ועוסקין בתורה ^{ירמיי' ב}

טובא דאמרינן בנמר' לעיל: הורחת השמש לרוצחים נהגדלה
 זו ויפה עשית: ללמוד בהמון לדרוש דברים: שכל תבואה שלו
 שנקי במקרא במשנה נהלכות ונאגדות: ורבנן ואי תימא רבה
 בר מרי אמר מי אוהב בהמון לו תבואה וגו' אוהב ת"ק לו
 תבואה התורה מקורת עליו ועל זרעו כדאמרי' בעלמא מאן דרקיט
 רבנן הוו ליה בכין רבנן: יהבו רבנן עינייהו ברבה שהיה אוהב
 תלמידי סקמים ביותר והיו לו בנים ת"ק: רב אשי אמר וכו'
 בדרב אשי גרסינן ללמוד דרבינא גרסינן ללמד: ללמוד בהמון

אלו הן הגולין סרק שני מכות

ולא עוד אלא שמטפשיין כתיב הכא ונאלו וכתיב
 החם * אשר נואלנו [ולא עוד אלא שחוטאין ^{מ"ד' י"ב}
 ושנא' ^{י"ט} ושני' ^{י"ט}] ואשר חטאנו ואבע"א מהכא * נואלו שרי
 צוען רבינא אמר כל האוהב ללמד בתמון לו
 תבוא' והיינו דאמר רבי הרבה תורה למדתי
 מרבתי ויותר מחברי ומחלמידיי יותר מכלם:
 ח אמר רבי יהושע בן לוי מאי דכתיב * עומדות
 היו רגלינו בשעריך ירושלים מי גרם ^{ס"ג}
 לרגלינו שהיו עומדין במלחמה שערי ירושלים ^{תנ"י קכ"ב}
 שהיו עוסקין בתורה. ואמר רבי יהושע [בן לוי]
 מאי דכתיב * שיר המעלות לדוד שמחתי באומרי' ^{ס"ג}
 לי בירת ה' נלך אמר דוד לפני הקב"ה רבונו
 של עולם שמעתי בני אדם שאומרים מתי ימות
 זקן זה ויבנה שלמה בנו בירת הבחירה ונעלה
 לרגל ושמחתי א"ל הקב"ה * כי טוב יום בחצריך ^{ס"ג ס"ד}
 מאלף טוב לי יום אחד שאתה עוסק בתורה
 [לפני] מאלף עולות שעתיד שלמה בנך להקריב
 לפני על גבי המזבח:

ט משנה ומכוונים להם דרכים מזו לזו שנאמר
 ע"ס קברים רבים: נואלו שרי צוען נשאו וגו' אלמא הנואל ^{ט"ב}
 כשא לקטוא: ללמד בהמון תלמידיה הרבה: לו תבואה לפי
 שעל ידיהם ירבה הפלפול ונותן לב לתרץ קושייתיהן:
 בשעריך ירושלים נשכיל שעריך: מאלף עולות וכו' מקרא
 כתיב אלף עולות יעלה שלמה וגומר:

אלו הן הגולין פרק שני מכות ז

*תכין לך הדרך ומוסרים לו שני רחלמידו דברי' יט
חכמים שמא יהרגנו בדרך וידברו אליו רבי
מאיר אומר (אף) הוא מדבר על ידי עצמו שנא'
*וזה דבר הרוצח *לפיכך אמותיהן של כהנים היו ^{סס}
מספקין להם (מים ומזון) [מחי' וכסות] שלא יתפללו י"א
על בניהן שימותו: *גמ' תניא רבי אליעזר בן יעקב י
אומר *מקלט [היה] כתוב על פרשת דרכים כדו ^{סס ע"ב}
שיכיר הרוצח ויפנה לשם אמר רב (הונא) [כהנא]
מאי קרא *תכין לך עשה לך הכנה (בדרך) דברי' יט
[לדרך] רבי חמא בר חנינא פתח לה פתחא
להאי פרשתא מהכא *טוב וישר ה' על כן יורה ^{תליס כה}
חטאי' בדרך אם לחטאים מורה קל וחומר
לצדיקים ר"ש בן לקיש פתח לה פתחא להאי
פרשתא מהכא *ואשר לא צדה והאלהים אנה ^{שמות כה}
לידו *כאשר יאמר משל הקדמוני מרשעים יצא ^{ס"א כד}

לפיכך אמותיהן אקרא דויצט ^{סס} עד מות הכהן קאי: מקלט
כתוב על פרשת דרכי' בכל מקום שהיו שני דרכי' מפולגי'
אחד פונה לעיר מקלט עץ היה תקוע בצאתו הדרך וכתוב עליו
מקלט: פתח לה פתחא להאי פרשתא כשהיה רונה לדרוש
בפרשת רובצין היה מתחיל כך: והאלהים אנה לידו זהו שאמר
הכתוב כאש' יאמ' משל הקדמוני מרשעי' ילא רשע משל הקדמוני
היא התורה שהיא משל הקב"ה שהוא קדמוני של עולם והיא
אמרה מרשעים ילא רשע והיכן אמרה והאלהים אנה לידו והאיך
הקב"ה עמלי' מכשול לאדם לקטא אלא על ידי שהם רשעים

רשע במה הכתוב מדבר בשני בני אדם שהרגו את הנפש א' הרג בשוגג וא' הרג כמזיד לזה אין עדים ולזה אין עדים הקב"ה מזמנן לפונדק אחת זה שהרג כמזיד וישב תחת הסולם וזה שהרג בשוגג יורד בסולם ונופל עליו והרגו נמצא זה שהרג כמזיד נהרג וזה שהרג בשוגג גולה:

י [אמר רבה בר רב הונא אמר רב הונא ואמרו לה] אמר רב הונא א"ר אלעזר מן התורה

ס

ומן הנביאים ומן הכתובים בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו. מן התורה דכתיב *לא תלך

נדבר ככ

עמהם וכתיב *קום לך אתם. מן הנביאים דכתיב *אנכי ה' אלהיך מלמדך להועיל מדריכך בדרך

ס

ישע' וזכ

(זה) תלך. מן הכתובים דכתיב *אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן:

ושליג

א"ר חמא בר חנינא מפני מה נאמרה פרשת רוצחים *בלשון עזה דכתיב *וידבר ה' אל

ס

יא

ההורג והכהרג ההורג ה' קייב גלות ואין עד בדבר והוא לא גלה והכהרג היה קייב מיתה ואין עד בדבר ולא כהרג לפיכך הקדוש

כ

יהושע ב

ברוך הוא זימנן לפונדק אחד וכו': במה הכתוב מדבר והאלהי' אכה לידו: ונפל עליו והרגו ויש עדים וגולה על כרקו:

הרמב"ם ז"ל שנאמר לא תלך עמהם. כיון שגלה דעתו שחפץ לילך עמהם אחר ליה קום לך אתם: חלודך להועיל. ואע"פ

כן אינו מדריכך אלא בדרך תלך כלו' בדרך שאתה חפץ ללכת בה: אם ללצים הוא יליץ וגו'. כלו' אם ללצים ודאי הוא יליץ להם. כלו' אינו חשבת על ידן אלא חכיתן לליץ:

בלשון עזה כתיב ויאמר ה' אל יהושע וכו' נאמר

אלו הן הגולין פרק שני מכות ח

יהושע לאמר [וגו'] חנו לכם את ערי המקלט
 אשר דברתי אליכם וגו' מפני שהן של תורה
 למימרא דכל דבור לשון קשה אין דכתיב *דבר
 האיש אדוני הארץ אתנו קשות והחניא *נדברו
 אין נדברו אלא לשון נחת וכה"א *ידבר עמים
 תחתנו דבר לחוד ידבר לחוד:

פיסקא לפיכך אמותיהן של כהנים וכו'. טעמא יא
 דלא מצלו הא מצלו מייתי והכתיב שם

*כצפור לנוד כדרור לעוף כן קללת חנם לא
 תבא אמר (לחו) ההוא סבא מפרקיה דרבא שמיע
 לי מפני שהיה להם לבקש רחמים על דורם
 ולא בקשו איכא דאמרי כדו שיחפללו על בניהם
 ולא ימותו טעמא דמצלו הא לא מצלו מייתי
 מאי הוה ליה למעבד הכא אמרי טוביה חטא
 וזיגוד מינגר התם אמרו שכם נסוב מבגאי גור
 וידבר ה' ודבור לשון עז היא: מפני שהן של תורה אצל שאר
 אמירות שאמר לא אמר דבר לקיים מלוה הכתובה בתורה קון
 מזו: ידבר עמים ינהל עמים תקטנו:

שהיה להם לבקש רחמים על דורם הלכך לאו קללת חנם
 הוא: הכא אמרי צנצל אמרו משל זה על האדם שלקה
 צנציל סרקון של אחרים: טוביה חטא וזיגוד מינגר משום ההיא
 דאמריקין צפסקים טוביה קטא אתא זיגוד אסהיד ציקידי שלא היה
 עד שני צדור ונגדיה רב ספא לזיגוד וא"ל טוביה קטא וזיגוד
 סינגד (והאי) [ועאז] הימה למשל: התם אמרו צנציל אמרי
 משל זה: שכם נסוב מבגאי גור שכם צן קמור לקק את דיכה

לאשלי מוז
 מולאכי ג
 תלי מוז
 מושלי כו
 כתפלת
 ביה"כ
 יבטל
 הגזרה
 כדד"ו
 נפיק
 אד"ח
 רש"ט

אמר (להו) ההוא סבא מפרקיה (דאבא) [דרכא] שמיע לוי מפני שהיה להם לבקש רחמים על דורם ולא בקשו כי הא דההוא גברא דאכליה אריא ברחוק תלת (מאה) פרסי מויניה דרבי יהושע בן לוי ולא אשתעי אליהו בהדי' תלתא יומין:

יב אמר רב יהודה אמר רב קללת חכם אפילו בחנם היא באה מנ"ל מאחיתופל כשכרה

דוד שיתין קפא תהומא ובעי למשטפיה לעלמא אמר דוד מי איכא דידע אי שרי למיכתב שם ומשדי בתהומא וניח ליכא דא"ל ולא מידי אמר כל היודע לומר ואינו אומר יחנק בגרונו נשא אחיתופל ק"ו בעצמו ומה לעשות שלום בין איש

בת יעקב וההנאה שלו ושאר בני העיר שלא נהנו מלו עמו וכלטערו. מבגאי שם איש מבני העיר:

בשכרה דוד שיתין יסודות של צה"מ ובתלמוד ירושלמי מליכו תלמיות של צה"מ והוא יסוד צלשון יוני: קפא תהומא

לף התהום ובתלמוד ירושלמי שמלא שם קרש שהגביה קולו ואמר ליה אל תטלכי מכאן שאני כבוד על התהום מיום מתן תורה שרעדה כל הארץ ולא שמע דוד דברו ונטלו: מי שרי למכתב שם פן ימקוהו המי' ועובר משום ואבדתם את שםם לא תעשו כן לה' גומר: נשא אחיתופל ק"ו וכו' יש תימה בדבר שהרי לא קנה דוד הגורן מארוכה היצוסי עד מעש' דהסתה שהיתה לאקר מיתת אקיתופל ג' שנים ולפי' דברים הללו לריכין אנו לומר שאע"פ שלא קנה הגורן היה יודע מעבוריו מיום שנמשק וישנו

סס
סוכה
ס' לולב
וב"ס
ד"ס"ל
יחנק
משום
שלא דנה
להליל
חמית'

חנק

אלו הן הגולין פרק שני מכות ט

לאשתו אמרה תורה שמי הנכתב בקדושה ימחה
על המים לעשות שלום על כל העולם כלו עאכ"ו
אמר שרי כתב שם אחספא ושדא בתהומא הדר
תהומא וקם בדוכתיה ואפי' הכי כתיב *ואחיתופל ^{ש"נ י}
ראה כי לא נעשתה עצתו [וגו'] ויתנק א"ר אבהו
קללת חכם אפי' על תנאי היא באה מנ"ל מעלי
דקאמר ליה עלי לשמואל *כה יעשה לך אלהים ^{ש"ג ג}
וכה יוסיף אם תכחד ממני דבר (וכתיב) [ואע"ג
דכתיב] *ויגד לו את כל הדברים (האלה) ולא ^{שכ}
כחד ממנו (דבר) ואפילו הכי כתיב *ולא הלכו ^{שס ח}
בניו בדרכיו וגו' :

אמר רב יהודה אמר רב נידוי אפי' על תנאי וג
צריך הפרה מנא לן מיהודה דכתיב *אם ^{שס ע"ב}
לא אביאנו אליך והצגתיו לפניך וחטאתי לך כל ^{שסו חג}
הוא ושמואל בכיות ברמ' וזדקו בספר יהושע ומלאו מקום לבה"מ
דכתיב עד אמלא מקום לה' גומר ודריש ליה בזבאים נאיהו
מקומן וקפר היסודות ברשותו: ימחה על המים דכתיב בסוטה
ומחה אל מי המרים והרבה אזכרות בפרשה: ואפילו הכי כו'
וקללה זו במקום היתה שלא היה מקללו אלא אם אינו אומר
(במקום היתה שלא היה לו לקללו אם אינו אומר): אפי' על
תנאי [ולא נתקיים התכאי אע"פ כן היא צאה דהא קללה על
תכאי] היתה אם תכמד ממני ולא נתקיים שהרי לא כמד ואע"פ
כן נתקיימה הקללה דכתיב וזכיו לא הלכו בדרכיו וגו'. וזה קללה
קללו עלי דכתיב כה יעשה לך כמו שנעשה לי שאין בני מהוגכין:
[וחטאתי לך לשון נידוי הוא שיהא מנודה לאביו:

אלו הן הגולין פרק שני מכות

הימים. ואמר רב שמואל בר נחמני א"ר יונתן מאי דכתיב *יחי ראובן ואל ימורת ויהי מתיו מספר וזאת ליהודה ויאמר כל אותם ארבעים שנה שתלכו ישראל במדבר וכו':

דנר' ל'ג
סו' פ"ק
והוא י'ג
יג"ש כל
החומר

אמר רב יהודה אמר רב שני טעיות טעה יואב באותה שעה שנא' *וינס יואב. אל אהר יב' ה' ויחזק בקרנות המזבח טעה שאין קולט אלא יגו והוא תפש בקרנותיו טעה שאין קולט אלא מזבח בית עולמים והוא תפש במזבח של שילה

יד
יב' ה'
יגו והוא
מ"א נ

מאי דכתי' יחי ראובן וגו' וזאת ליהוד' מה ראה לסמוך יהודה לראובן ומה ראה להתקיל בברכת יהוד' בלשון זאת ליהודה אלא לפי שהיו עלמות כל השבטי' שלדן קיים ושל יהודה מגולגלין אמר לשון זה ימי ראובן כלומר ראובן שלדו קיימת כאילו הוא קיי וזאת תהיה ליהודה שהם מגולגלין. עלמות כל השבטים ילאו ממלרים וכשאוים בניהם במדבר והו אמר יוסף לאקיו והעליתם את עלמותי מזה אתכם עם עלמותיכם]:

טעה יואב בדרשא דמעס מזבחי תקקכו למות ולא מעל מזבחי ומש"ה דרשו שאיכו קולט אלא גגו של מזבך שהוא על מזבך ממש ואיהו סבר כי תפש בקרנות המזבך היינו על המזבך: בית עולמים דכתיב מזבחי המיוחד לי: ה"ג והוא תפש במזבך של צמה שעשה דוד לפני הארון שהיה באהל אשר כטה לו [דוד] נעיר דוד בדכתיב וינס יואב אל אהל ה' ומליכו בדברי הימים שעשה דוד מזבך לפניו ואי אפשר לומר מזבך של שילה היה שהוא היה צימי דוד ושלמה בגבעון ואכן אמר' יוס' שמת צו עלי כאמר צו ויטוש

אלו הן הגולין פרק שני מכות

אמר אבוי בהא נמי טעה שאין קולט אלא כהן ועבודה בידו והוא זר היה. אמר ריש לקיש שלשה טעויות עתיד שרה של אדום לטעות שנא' *מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה טועה שאינה קולטת אלא בצר והוא גולה לבצרה טועה שאינה קולטת אלא אדם והוא מלאך טועה שאינה קולטת אלא שונג והוא מזיר:

סג"ל סג

משנה כיוצא בו רוצח שגלה [לעיר מקלטו] ^{ס"ג ע"ב} ורצו אנשי העיר לכבדו יאמר להם רוצח אני אמרו לו אעפ"כ יקבל מהם שנא' *וזה דברי יט דבר הרוצח:

אלו הן הלוקין פרק שלישי

א"ר אחא המשהה את נקביו עובר משום *אל טו חשקצו את נפשותיכם א"ר ביבי בר אבוי טו משכנשילה: שרה של אדום סמאל שיצרך לבצרה שנתקלה יפרע ^{ע"ב} הקנ"ה ממנו כשיגיע קץ אדום ליחרב כדכתיב יפקוד על לבא המרום במרום ואח"כ ועל מלכי האדמה באדמה: חמוץ בגדים מדמו של סמאל ואע"פ שאין המלאכים צר ודם כתב בו הכתוב כעין הריגת אדם (לשכך) [לשכך] את האוזן מה שהיא יכולה לשמוע:

יקרא יא

אם אמרו לו אעפ"כ אנו רולים לכבדך יקבל מהם:

האי מאן דשחה מיא בקרנא דאומנא קא עבר משום אל תשקצו את נפשותיכם:

טז אמר רבא כמה טפשאי שאר אינשי דקיימי כב קמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גברא ע"ג רבה דאלו בספר תורה כתיב ארבעים ואתו רבנן ובצרי חדא:

טז [פיסקא] ר' יהודה אומר מ' שלמו' וכו'. א"ר יצחק זכריה יג מ"ט דר"י דכתי' *מה המכו' האלה בין ידיך ויאמר אשר הוכיחי בית מאהבי ורבנן ההוא בתינוקות של בית רבן הוא דכתיב:

טז משנה כיצד מלקין אותו וכו' והקורא קורא *אם זכרי' כה לא תשמור לעשות וגו' והפלה ה' את

מכותך ואת מכות וגו' וחוזר לתחלת המקרא *ושמרתם את דברי הברית הזאת וגו' וחוחם תלי' עמ *והוא רחוי' יכפר עון גו' וחוזר לתחלת המקרא:

יז אמר רב ששת משום ר' אליעזר בן עזריה מנין כג לרצועה שהיא של עגל שנא' *ארבעי' יכנו לא יוסיף וסמיך ליה *לא תחסום שור בדישו. זכרי' כה

טז ואמר רב ששת (אמר רבי אליעזר) [משום רבי אליעזר בן עזריה] מנין ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין חוסמין אותה ת"ל לא

בקרנא דאומנא מקיז דס נקרן (מלוכה) [במליכה]:

כמה טפשאי שאר אינשי כמה שוטים הללו רוב בני אדם: שאין חוסמין אין גוערין בה שלא תאמר אי חסאי זו:

אלו הן הלוקין פרק שלישי מכות יא

תחסום שור בדישו וסמיך ליה כי ישבו אחים יחדיו וגו'. ואמר רב ששת משום ר' אליעזר בן עוריה כל המכה את המועדות כאלו עובר ע"ז שנא *אלהי מסכה לא תעשה לך וסמיך לוי את חג המצות תשמור. ואמר רב ששת משום ר"א בן עוריה כל המספר לשון הרע וכל המקבל לשון הרע וכל המעיד עדות שקר ראוי להשליכו לכלבו שנא *לכלב תשליכון אותו וסמיך ליה לא תשא שמע שוא אל תשח ירך עם רשע להיות עד חמס וקרי ביה לא תשיא:

פיסקא ושתי רצועות עולות ויורדות בה. תנא יח

ושל חמור כדררש ההוא גלילאה עליה ^{סס}

דרכ חסרא *ירע שור קונהו וחמור אכוס בעליו ^{סס}

ישראל לא ירע אמ' הקב"ה יבא מי שמכיר [אכוס]

בעליו ויפרע ממי שאינו מכיר [אכוס] בעליו:

מושגה כל הייבי בריתו שלקו נפשו מידי בריתחן ^{סס}

שנא *ונקלה אחיך לעיניך כיון שלקה הרי ^{סס}

הוא אחיך דברי רבי חנני' בן גמליאל וא"ר חנני'

בן גמליאל ומה אם העובר עבירה אחת נפשו

את המועדות קולו של מועד (אלא לעשות מלאכה): [את חג

המצות תשמור מפרש] (כדלמרינן) בקגיגה אם נראשון ושניעי

הרי כבר חמור הא לא הזהיר אלא על קה"מ שאסור בעשיית

מלאכה: אל תשח ירך עם רשע להיות עד חמס היינו מעיד

עדות שקר:

נטלת לו עליו העושה מצוה אחת על אחת כמה
 וכמה שתנתן לו נפשו ר' (ישמעאל) [שמעון] אומר
 ממקומו הוא למד שנ' *ונכרתו הנפשות העושו'
 מקרב עמם ואומר *וחי בהם הא כל היושב ואינו
 עובר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה ר' שמעון
 ברבי אומר *רק חוק לבלתי אכול הדם כי הדם
 הוא הנפש (ואומר *לא תאכלנו למען ייטב לך
 ולבניך) ומה אם הדם שנפשו של אדם קצה ממנו
 הפורש ממנו מקבל שכר גזל ועריות שנפשו של
 אדם מתאוה להם ומחמדתם הפורש מהם עאכ"ו
 שיוכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל
 הדורות ר' חנניא בן עקשיא אומר רצה הקב"ה
 לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות
 שנא' *ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר:

עאכ"ו שתנתן לו נפשו דמדה טובה מרובה מעדת פורענות
 אחד עקש חיות דמעדת פורענות כתיב פוקד עון אבות
 על בנים על שלשים ועל רבעים וצמדה טובה הוא אומר כולר חסד
 על בנים ילאלפים * (בספרי כתוב) [שנאמר] אחד כל העריות ונכרתו
 הנפשות הרי קייב כרת על הנכשל בהם וכתן קיים לכמע מהם
 דכתי' קודם עריות [ושמרת' את תקותיגו'] אשר יעש' אותם האדם
 וקיי בהם וסמך ליה איש איש א כל אשר נשרו דמשמע למי שעושה
 תקותי אכי כותן לו קיים ואלו הן תקותי איש איש א כל אשר נשרו הא
 למדת כל מי שיושב ואינו עובר וכו': לזכות את ישראל כדי שיהיו
 מקבלים שכר למי שמוכע מן העצירות לפיכך הרבה להם מעלות

אלו הן הלוקין פרק שלישי מכות יב

א"ר יהושע בן לוי שלשה דברים עשו בית דין יט
של מטה והסכימו בית דין של מעלה על שס

ידן אלו הן מקרא מגילה ושאלת שלום בשם
והבאת מעשר. מקרא מגלה דכתי' *קיימו וקבלו

היהודי' קיימו למעל' מה שקבלו למטה. שאלת
שלום בשם דכתי' *והנה בועז בא מבית לחם ויאמ' רות ב

לקוצרים ה' עמכם ואומר *ה' עמך גבור החיל שופטים
מאי ואומר וכי תימא בועז הוא דעבד מדעתיה

ומן שמיא לא אסכימו על ידיה תא שמע ה' עמך
גבור החיל. הבאת מעשר דכתי' (*וכפרץ הדבר ד"ה ב לא

הרבו בני ישראל ראשית דגן וגו' וכל תבואת השדה
שלא היה לריק לזוות כמה מלות וכמה אזהרות על שקלים

ורחמים ונבלות שאין לך אדם שאינו קץ בהם אלא כדי
שיקבלו שכר על שפורשים מהם :

מקרא מגילה דקייבין על מקרא מגילה: ושאלת שלום בשם
*ואין כאן הולאת השם לנטלה: שאמ' ויאמר לקוצרי' ה' ועיין

עמכם והסכימו בית דין של מעלה על ידן דקאמר ליה מלאך
לנדעון ה' עמך גבור הקיל: והבאת מעשר לבית המקדש כדי

שלא יקבלום ליום שאינם הנונים איש מאת חברו ולא יתלקוט
לעובדי ע"ז דכתיב בדברי הימים ובפרוץ הדבר ותקנת קזקיהו ל"א ומבי

הואי להכין לשכות בבית המקדש להביא את כל המועשרות בהן
כדי שלא יקבלום הלויים עובדי ע"ז דכתיב התם ויאמ' קזקיהו

להכין לשכות בבית ה' והסכים הקנ"ה על ידו דכתיב במלאכי

אסתר ט

רות ב

שופטים

ד"ה ב לא

ועיין

כ"ה

במדרש

שם

מחלף

ל"א ומבי

דברי

רש"י

כאן

ומעשר הכל לרב וכתיו) *הביאו את [כל] המעשר
אל בית האוצר והיו טרף וגומ' *והריקותי לכם
ברכה עד בלי די אמ' רב (חמא אמ' רב) [רמי בר
רב] עד שיבלו שפתותיכם מלומר די:

כא"ר אליעזר בשלשה מקומות הופיע רוח הקדש
בבית דינו של שם ובבית דינו של שמואל
ובבית דינו של שלמה. בבית דינו של שם דכתי'
*ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני וגו' מנא ידע
דילמא כי היכי דאזיל איהו לגבה אויל נמי אינש
אחרינא לגבה יצאחה ב"ק ואמררה ממני יצאו
כבושים. בבית דינו של שמואל דכתיב *הנני ענו

הביאו את כל המעשר אל בית האוצר כדי שלא יטלוס הלויס
שאינם הגונים שלא רצו לעלות עם עזרא ע"כ פי' הרמ"ה ז"ל:
הופיע כגלה והוכיח בשעה שהולך פרוצ"ר בלעז [ל"א] הופיע
כשמעת צקול גדול: בבית דינו של שם לא היה עס חי
אותה שעה שהרי מת אלא בית דינו של אחריו קצרו ותלמידיו וקרי
לי' ב"ד של עס כמו בית שאני בית הלל: ממני יצאו כבושים
דברים (עלוויס) [נעלמי'] הללו ילאו מאתי ראה הקב"ה שעתידין
ללאת ממכה מלכים וכביאים שכאמר גור אריה יהודה וכן בתמר
כדאמרינן בכתובות כל כלה לכועה צבית קמיה וכו' זמן הקב"ה
ועיין מדין שניהם [לשנא אחריתא] מאתי היתה שילאו שכי צנים הללו
לכנש העולם שהרי עתיד דוד ומשיח ללאת ממכה: בית דינו של
שמואל כמי לעולם ישראל אמרו עד והאי דכתיב ויאמר כני
ישראל מיקרו יקיד:

דאשי' לח
ש"א יב
נרש"י
במדרש
גיהם
אחרת

אלו הן הלוקין פרק שלישי מכות יג

בי נגד ה' ונגד משיחו וגו' ויאמר אליהם עד ה' ככם ועד משיחו היום הזה כי לא מצאתם בידי מאומה ויאמר עד ויאמרו מיבעי ליה יצאה ב"ק ואמרה אני עד [כדבר זה]. בבית דינו של שלמה דכתי' *ויען המלך (שלמה) ויאמ' תנו לה את הילד ^{מ"א ג} החי והמת לא תמיתוהו היא אמו מנא ידע דילמא איערומי קא מערמא יצאת ב"ק ואמרה היא אמו. אמר רבא ממאי דילמא יהודה כיון דחשיב יומי וירחי ואתרמי ליה דחוינן מחוקינן דלא חוינן לא מחוקינן. שמואל נמי דכולהו ישראל קרי להו בלשון יחיד דכתי' *ישראל נושע בה'. שלמה נמי הא מרחם קא מרחמנא והא לא קא מרחמנא אלא גמרא:

דרש רבי שמלאי תרי"ג מצות נאמרו לו למשה כא בסניי שם"ה לאוין כמנין ימות החמה רמ"ח ^ס עשה כנגד איבריו של אדם א"ר המנונא מאי קרא *תורה צוה לנו משה תור"ה בגימטריא (הכי דנניס ^{לג} הוה תור") *שית מאה וחד סרי הוין אנכי ולא יהיה ^{כד} לך מפי הגבורה שמענום. בא דוד והעמיד על י"א

רמ"ח מצות עשה לכל אבר ואבר אומר לו עשה מלוא: שם"ה מצות לא תעשה שמזהירים עליו בכל יום ויום שלא לעבור: מפי משה תרי"א היינו דכתיב תורה לוא לנו עשה: שתיים מפי הגבורה הרי תרי"ג מלות: מפי הגבורה שמענום של' אקת דבר אלהים שתיים זו (שמענו) [שמעתי] נמכילתא: והעמידן על י"א

מלים טו דכתיב *מומור לדוד ה' מי יגור באהליך מי
 כלם ישכון בהר קדשך הולך תמים ופועל צדק ודובר
 אמת בלכבו וגו' הולך תמים זה אברהם דכתיב
 ביה *התהלך לפני והיה תמים. ופועל צדק כגון
 אבא חלקיה. ודובר אמת בלכבו כגון רב ספרא.
 לא רגל על לשונו זה יעקב אבינו דכתיב *אולי
 ימושני אבי. לא עשרה לרעהו רעה שלא ירד

ונפירות הרח"ה כמו כו"ל ונעשה
 דאכל חלקיה חפורש במעניות דהוה
 אגיד יוחא ויהבו ליה דבנן שלחא ולא
 אסבר להו אפי כי הכי דלא ליפגד
 וכי אמא יבג גליייה אחד בתפיה
 וליכי אהידך בתפיה חוסס דהות
 שאולה ולהכי שאילה ליה ולהכי לא
 שאילה ליה: ונעשה דרב ספרא. הכי
 קבלוה רב ספרא הוה ליה עסקא
 לזבוכי אמ' לזבוכיה חייכי' תבע י'
 דיכדים בגויה לא הוו קא יהבו ליה
 אלא ה' דיכדים לא יהביה ניהלייהו
 לחחר אמו לוקחי' לזבוכי ב' דיכדין
 אשכחאו דהוה קרי קרית שווע כיון
 דחויכהו סגד לזבוכי ה' קא אמו
 וגמד בלביה לחתניה ניהלייהו לבתר
 דהייס אחרו ליה לשקול ווד י'
 אחר להו גזרי לי בדעמאי לחתני
 ניהלייכו בחושה ותו לא שקילכא
 חייכו עפי:

שנתקלה היו לדיקי' והיו יכולין
 לקבל עול מצות הרב' אבל דורות
 האחרוני' לא היו לדיקי' כל כך
 ואם נאו לשמור כולם אין לך
 אדם שיזכה ונא דוד והעמידן
 וכו' כדי שיזכו אם יקיימו י"א
 מצות הללו וכן כל שעה הדור'
 שלמטה הולכין ומתמעטין:
 דרב ספרא בשאלמות דרב
 אחאי: לא רגל על לשונו לא
 רצה לשקר מתקלה שאמר אולי
 ימושני אבי אלא שאמו
 (הכריעתו) [הכריעתו] ועלפי
 הדבור דכתיב עלי קללתך צני
 ומתרגמינן עלי איתאמ' בכבואה
 דלא ייתון לוטיא עלך צרי:

אלו הן הלוקין פרק שלישי מכות יד

לאומנות חברו. וחרפה לא נשא על קרובו זה המקרב את קרוביו. נבזה בעיניו נמאם זה חזקה מלך יהודה שגירר עצמו אביו על מטה של חבלי. ואת יראי ה' יכבד זה יהושפט מלך יהודה שבשעה שראה ת"ח היה עומד מכסאו ומחבקו ומנשקו וקורא לו אבי אבי רבי רבי מרי מרי. נשבע להרע ולא ימיר בר' יוחנן דא"ר יוחנן אהא בתענית עד שאבא לביתי. כספו לא נתן בנשך אפילו רבית נכרי. ושחר על נקי לא לקח כגון רבי ישמעאל ברבי יוסי. וכתיב עושה אלה לא ימוט לעולם. וכשהיה רבן גמליאל מגיע למקרא הוזה היה בוכה אמר מאן דעביד כולהו הוא דלא ימוט הא דעביד חדא מנייהו ימוט* (א"ל ר' עקיבא אלא מעתה) אל

וחרפה לא נשא על קרובו
לא סבל חרפת קרובו: נבזה
בעיניו נמאם [הכמאם
להקצ"ה כבזה הוא צעיכו של
אדם זה חזקה] שכבזה היה

צעיכו אביו שכמאם צע"ז: שגוררו במטה של חבלים גמרא
היא ולא קרא: ואפילו לנכרי כדי שלא ימאץ ויבא להלוות
לישראל צרנית: ושחר על נקי לא לקח ואפי' שקד שהיה ראוי
ליקח: כגון ר' ישמעאל ברבי יוסי שהיה אריסו מביא לו משלו
קודם זמכו ולא רצה ליקח כדי להיות דיין:

(* אחרו לי' מי כתיב עושה כל אלה עושה אלה כתי אפי' במד' חכייסו
דאלמ"ה כתי קרא אחריכא אל תמוטו בו' כ"ס נוסח הגמ' .

אלו הן הלוקין פרק שלישי מכות

הטמאו בכל אלה בכולהו אין בחדא מנייהו לא
 אלא בכל אלה באחת מאלה ה"נ עושה אלה אחת
 מאלה. בא ישעיה והעמידן על שש שני *הולך צדקו'
 ודובר משרי' וגו' הולך צדקו' זה אברה' דכתי' *כי
 ידעתיו וגו' לעשו' צדקה ומשפט. ודובר מישרי' זה
 שאינו מקניט פני חברו ברבי'. מואם בבצע מעשקו'
 [כגון ר' ישמעאל בן אלישע. נוער כפיו מתמוך
 בשוחרד] כגון ר' ישמעאל בר' יוסי. אוטם אזנו משמוע
 דמים כגון ר' אלעזר בר' שמעון דלא שמוע לי'
 בזילותא דרבנן ושתיק. ועוצם עיניו מראות ברע
 כדר' חייא בר אבא דא"ר חייא בר אבא זה שאין
 מסתכל בנשים בשעה שעומדו' על הכביסה וכתי'
 הוא מרומים ישכון מצרות סלעי' משגבו לחמו
 ניתן מימיו נאמני'. בא מיכה והעמידן על שלשה

ישעיה לב
 כלס
 דאשי' ית

בבצע מעשקות שלא רלה ודרבי ישמעאל בן אלישע קרי
 ליטול לעלמו ראשי' הגז שהביא כנלע חיינאקות לפי שהיה נוטל
 לו אדם אחד שהיה בא לדון אחרים ודומה כאלו עושקו יג"כ.

לפניו אף על גב דהוה כהן רבי ישמעאל בן אלישע מוסי' דדמי
 כאלו עסק לכהן שהיה רגיל זה ליתן לו מתנותיו: אוטם אזנו
 משמוע דמים אזנו אטומה וסתומה בדבר זה שלא ישמע בה
 דבר גנאי ושתיק היינו דמיס' לשון שתיקה: כגון רבי אלעזר
 ברבי שמעון כהשוכר את הפועלים לכפך רחשא מואדוכיה
 ואתקו' לאתתיה בקלמא ואמר שמעית בזילותא דקד מרבנן ולא
 מקחי' כדמבעי לי אלמא בחייו היה רגיל לדקדק בכך ולפיכך

אלו הן הלוקין פרק שלישי מכות טו

שנא* הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך ^{ויכסו}
 כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם
 (ה') אלהיך עשות משפט זה הדין ואהבת חסד
 זו גמילו' חסדים. והצנע לכת זה *הכנסת כלה
 והוצאת המת והלא דבריו ק"ו ומה דבריו שאין ^{הס כמי}
 דרכן לעשות בצנעה אמרה תורה והצנע לכת דבריו ^{ככלל ג"ח}
 שדרכנ לעשו' בצנע' עאכ"ו חזר ישעיהו והעמידן ^{אלא}
 על שתים שנ' *כה אמר ה' שמרו משפט ועשו ^{שיעשו}
 צדקה. בא עמוס והעמידן על אחת שנאמ' *כה ^{בהכבוד}
 אמר ה' לבית ישראל דרשוני וחיו מתקיף ליה ^{היא חולה}
 רב נחמן ודלמא דרשוני בכל התורה (הואת)
 [כולה] אלא בא חבקוק והעמידן על אחת שנא'
 *וצדיק באמונתו יחיה: ^{חזקוק נ}

א"ר יוסי ברבי חנינא ד' גזירות גזר משה על ישראל כב
 ובאו ארבע' (וקני') [נביאי'] ובטלום משה אמ' ^{סס}
 *וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב בא עמוס ^{דכרי' לנ}
 ובטלה שנ' *חדל נא מי יקום יעקב כי קטן הוא ^{עמוס}
 וכתיו' *נחם ה' על זאת (גם היא) לא תהיה אמ' ^{סס}
 הקפיד הקב"ה על אותו פעם שלא מיקה: זהו הוצאת המת
 והכנסת כלה דכתיב נהו לכת טוב ללכת אל בית אבל מלכת
 אל בית המשתה: בא ישעיה בן אמוץ כל שעה היו
 הדורות מתמעטין:

חדל נא אותה זרכה שאמר משה ושכון ישראל וגו' כלומר
 אימתי ישכנו ישראל בטח כשיהיו [לדיקים] כעין יעקב:
 מי יקום יעקב שיוכל להיות חסיד כיעקב: כי קטן הוא קטנים

אלו הזן הלוקין פרק שלישי מכות

דברי' כח ה' אלהים. משה אמר *ובגוים ההם לא חרגיע
 ירמי' לא בא ירמיה ובטלה דכתי' *הלוך להרגיעו ישראל.
 שנות לך משה אמר *פוקד עון אבות על בנים בא יחזקאל
 יחזקאל יחזקאל *הנפש החוטאת היא חמות. משה
 ויקרא כו אמ' *ואבדתם בגו' בא ישעיה ובטלה שנ' *והיה
 ישינ' כו ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדי' בארץ
 אשור וגו'. אמ' רב מסחפינא מהאי קרא ואבדתם
 בגו' מתקיף לה רב פפא ודלמ' כאבדה המתבקשת
 תלי' קיט שנא' *תעיתי כשה אובד בקש עבדך אלא מסיפוי
 ויקרא כו דקרא *ואכלה אתכם ארץ אויביכם מתקיף לה מר
 וטרא ואיתימ' רב אשיודילמ' כאכיל' קשואין ודלועין:
 כג וכבר היה רבן גמליאל ור' אלעזר בן עזריה ור'
 יהושע ור"ע מהלכין בדרך ושמעו קול
 סס המונה של בבל (מפטילו') [מפלטיה] ברחוק מאה
 ועשרים מיל התחילו הם בוכי' ור"ע משחק אמרו
 לו עקיבא למה אתה משחק אמ' להם למה אתם
 בוכי' אמרו לו גוים הללו שמשתחווים לעצבי'
 ומקטרי' לאילי' יושבי' בטח ושלוח והשקט ואנו
 סס ע"ג בית הרום רגלי אלהינו שרוף *באש ולא נבכה

פי' דנינו הם הטובים שיהיו לדיקים כיעקב: * [הלוך להרגיעו ישראל
 גרסום] שיהא להם מנוחה בגלותן: בשופר גדול וגו' ונאו האובדים
 בארץ מלמד שלא יהיו אנודי' בין האומות: כאבדה המתבקשת
 וכמלאת לאתר זמן: כאכילת קשוואים שאוכלין מקלתם ומקלתם
 אין אוכלים:] (כאכילת קשוואין אמשאיר אדם הקליפות:)

אלו הן הלוקין פרק שלישי מכות טז

אמ' להם לכך אני משחק אם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו עאכ"ו. שוב פעם אחת היו עולין לירושל' כיון שהגיעו להר צופים קרעו כגדיהם כיון שהגיעו להר הבית ראו שועל שהיה יוצא מבית קדשי הקדשי' התחילו הם בוכי' ור' עקיבא משחק אמרו לו עקיבא מפני מה אתה משחק אמר להם מפני מה אתם בוכי' אמרו לו מקום

שכתוב בו *והור הקרב יומת עכשיו נתקיים בו *על הר ציון ששמים שועלי' הלכו בו ולא נבכה אמר להם לכך אני משחק דכתיב *ואעידה לו עדים נאמני' את אוריה הכהן ואת זכריה בן יברכיהו וכי מה ענין אוריה אצל זכריה והלא אוריה במקדש ראשון וזכריה במקדש שני אלא תלה הכתוב נבואתו של זכריה בנבואתו של אוריה. באוריה כתיב

*לכן בגללכם ציון שדה תחרש וירושלים עינים תהיה והר הבית לבמות יער בזכריה כתיב *עוד ישובו זקני' וזקני' ברחובי' ירושלי' עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה הייתי מתירא שמא לא תתקיי' נבואתו של זכריה עכשיו שנחקיימ' נבואתו של אוריה בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימ' ובל' הזה אמרו לו עקיבא נחמתנו עקיבא נחמתנו (ה' ינחמנו אמנ):

מדבר א

ליכנס ה

ישעיה ט

ויכנס ג

זכריה ט

מסכת שבועות

שבועות שתיים

פרק ראשון

ד תניא *מרצע אין לי אלא מרצע מנין לרכות הסול
 והסיר' המחט והמקדח והמכתב ת"ל *ולקחת
 כל דבר הנלקח ביד דברי ר' יוסי בר' יהודה רבי
 אומר מרצע מה מרצע מיוחד של מחכת אף כל
 של מחכת:

ה אמר מר ונעלם מכלל שידע [מאי משמע] אמ'
 רבא מדלא כתיב והיא עלומה ממנו א"ל
 אביו אלא מעתה גבי סוטה דכתיב *ונעלם מעיני
 אישה מכלל דהוה ידע מעיקר' אי הוה ידע מי
 בדקו לה מיא והתני' *ונקה האיש מעון והאשה
 ההיא תשא את עונה בזמן שהאיש מנוקה מעון
 המים בודקין את אשתו אין האיש מנוקה מעון
 אין המים בודקין את אשתו ותו גבי תורה דכתי'
 *ונעלמה מעיני כל חי ומעוף השמים נסתרה מכלל
 דאיכא דהוה ידע בה והכתיב *לא ידע אנוש

הסול קתיבת עץ קדוה: הסירה קון: המכתב קרט
 שקורין גרי"פא:

אין האיש מנוקה מעון שנא עליה אקר שנסתר':

שבועות שתיים פרק ראשון שבועות יו

ערכה אלא אמר אביו קסבר רבי שידועת בית רבו שמה ידיעה:

*ותיכול כל ארעא ותרושנה ותדוקנה א"ר יוחנן א (ארם) [פרס חייבת] שטבעה יצא ו

בכל העול' כולו: ע"ג

וכי תימא אין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה דניסל' בסוף שעיר הנעשה בחוץ ויה"כ מכפר ס"ד ח

אמינא וכו' וכי מאחר שאינו מכפר למה תולה ע"ג

א"ר זירא לומר שאם מת בלא עון א"ל רבא ע"ג כגו' אם מת מיתה ממרקת אלא אמר רבא להגן עליו מן היסורין:

אמר ריש לקיש מה נשחנה שעיר של ראש ב

חדש שנא' בו לה' אמר הקב"ה שעיר זה ט

יהא כפרה עליו שמיעטתי את הירח: מולין ס"ג

א"ר יונה אמ' קרא *אלה תעשו לה' במועדיכם וע"ג

הוקשו כל המועדי' כולם זה לזה והא ר"ח י

ידיעת בית רבו שלמד זנית רבו שהנוגע בטומאה טמא והוא חדיב' כע ידע [שהרגיש] כשנוגע אבל לא התכוון [לזוס על לבו] שנטמא חשדיט

שמה ידיעה:

שאם מת קודם שידע לו: מיתה ממרקת דהכי אמרינן נס' כפריכות

בתרא דיומא שמיטה ממרקת כל העונות שעשה תשובה וע"ג

עליהם ואין התשובה גומרת כפרתן ולא יה"כ גומר כפרתן כגון

עצרות קמורות:

הביאו עלי כפרה להסיס דעתה של לזנה:

לאו מועד הוא איברא ר"ח נמי איקרי מועד כדאמר
 אבוי דאמ' אבוי תמוז דההיא שתא מלויה מלייה
 דכתי' *קרא עלי מועד לשבור בחורי:

איכה א

יב מנא ה"מ דת"ר *וכפר על הקדש מטומאו בני
 ישראל וגו' פשעי' אלו המרדי' וכן הוא אומ'
 *מלך מואב פשע בי ואומר *או חפשע לכנה בעת
 ההיא. חטאות אלו השגגות וכה"א *נפש כי חטא
 בשגגה:

יב

ע"ב

ויקרא י

ח"כ

ס"ח

ויקרא ד

ג משנה על שאר עבירו' שבחור' הקלו' והחמורו'
 וכו' עשה ולא תעשה כריתו' ומיתו' כ"ד

ג

על כלן שעיר המשתלח מכפר: גמ'. *האי עשה
 היכי דמי אי דלא עשה תשובה *זבח רשעי' תועבה
 אי דעבד תשובה כל יומא נמי דתניא עבר על
 מצות עשה ועשה תשובה לא זו משם עד שמוחלין

ע"ב

יב

ע"ב

ע"ב

ע"ב

איברא נאמת: קרא עלי מועד נאס' תענית תמוז דההיא
 שתא של שנה השנית ליליאת בני ישראל ממלרים
 שנשתלקו בהם המרגלים ככ"ט בסיון עליי מלויה לתמוז לפיכך
 אירענו יום חזרת המרגלי' נמ' נאס' וינכו העם נלילה ההוא נט'
 נאס' נכו נכיה של קנס והוקנע להם נכיה לדורות: לשבור
 בחורי קרבן הנזיר:

האי עשה דמכפר עליה יו"כ: היכי דמי אי דלא עשה
 תשובה שאינו מוהא על קטלו: הא כתיב זבח רשעים
 תועבה והיכי מכפר עליה קרבן יו"כ: אי דעביד תשובה
 למה ליה יו"כ כל יומא נמי תשובה מכפרא עליה דמניא לא זו

שבועות שתיים פרק ראשון שבועות יח

לו א"ר זירא * בעומד במרדו ורבי היא דתניא רבי יג
אומר על כל עבירות שבתורה בין עשה תשובה
בין לא עשה תשובה יוה"כ מכפר חוץ מפורק
עול ומגלה פנים בתורה ומפר ברית בבשר שאם
עשה תשובה יוה"כ מכפר ואם לאו אין יום הכפורי
מכפר מ"ט דרבי דתני * כי דבר ה' בזה זה הפורק
עול ומגלה פנים בתורה. ואת מצותו הפר זה
המפר ברית בבשר. הכרת חכרת הכרת לפני
יום הכפורי חכרת לאחר יום הכפורי יכול אפי'
עשה תשובה ת"ל עונה בה לא אמרתי אלא בזמן
שעונה בה. ורבנן הכרת בעה"ז חכרת לעה"ב

מ"ד' טו

משם עד שמוקלין ליה: בעומד במרדו דלא עבד תשובה ודקשיא
לך זכר השעים תועבה מתני' רבי היא דאמר יום הכיפורים
מכפר על שאינן שנין והאי קרא מוקי לה בשאר יומי: פורק עול
כופר בעיקר: ומגלה פנים בתורה כל על דברי תורה בקולפא
או בגלוי עזות פניו כגון מכסה שהיה יושב ודורש באגדות של דופי
לא היה למשה לכתוב אלא וממכע היתה פלגש וילך ראובן בימי
קליר קטיס כדאמרינן בקלק: ברית בשר מילה: דבר ה' בזה
זה הפורק עול שבוה דבור ראשון האמור בסיכי אנכי ה' אלהיך
שלא שמעו אומי אלא מפי הגבורה: ומגלה פנים מדאפקיה
קרא כלשון ציון וזה בזה דברי תורה הוא: זה המפר ברית
בשר שהיא מלוח יקידית: לא אמרתי אלא בזמן שעונה בה
אלמא בשאינו שז קאי קרא ונהנך תלת הוא דגלי לן אף לאחר
יה"כ הא בשאר אע"פ שאינו שז יה"כ מכפר: ורבנן דאית להו

עונת בה שאם עשה תשובה ומת מיתה ממרקת:
 שם תניא יכול לא יהא יה"כ מכפר אא"כ התענה
 בו וקראו מקרא קדש ולא עשה בו מלאכה
 לא התענה בו ולא קראו מקרא קדש ועשה בו
 מלאכה מנין ת"ל *יה"כ [הוא] מ"מ אמר אבוי
 לא קשיא הא רבי והא ר' יהודה וכו':

ויקרא כג'
 וע' כג'
 בלדיכות

ידיעות הטומאה

פרק שני

ד משנה אין מוסיפין על העיר ועל העזרו' אלא
 במלך ונביא ואורי' וחומי' וסנהדרין של
 ע"א ובשתי תורות ובשיר וכית דין מהלכין ושתי
 תורות אחריהם וכל ישראל אחריהם:

כפי בשאר עבירות שאין יה"כ מכפר על שאינם שנים אחרי לך
 הא דגלי לן קרא בהנך תלת לאו ציה"כ איירי אלא הכרת
 תכרת דקאמר הכרת צעה"ז תכרת לעה"צ שאף מיתה (היא)
 איכה ממרקת על שלש הללו בלא תשובה אבל שאר עבירות בלא
 תשובה כמי מיתה ממרקת אחר יה"כ אבל מיתה לא:
 שאם עשה תשובה ואין עונה נה מיתה ממרקת על שלש הללו
 ולא תכרת לעה"צ:

לא קראו מקרא קדש לא קבלו בנרכותיו לומר מקדש ישראל
 ויום הכפורים:

אין מוסיפין לפיכך היא קדושה כראשונה: שתי תורות מפרט
 בגמרא שני למי תודה והיו כושאין אותם בהיקף סביב;

ידיעות הטומאה פרק שני שבועות יט

תניא נאמר בעולת בהמה *אשה ריח ניחוח ונאמ' ה

בעולת העוף *אשה ריח ניחוח ובמנחה טו

*אשה ריח ניחוח מלמד אחד המרב' ואחד הממעיט ויקרא א
עס
עס כ
סוף וכתו' ו

ובלבד שיכוין לבו לשמים:
אין בנין בית המקדש בלילה דאמר אביו מנין
דאין בנין בה"מ בלילה שני *וביום (הקומכם)
[הקים] את המשכן ביום מקימו אבל בלילה אין דש"א
עס
מקימו:

ת"ר שיר של תודה בכנורו' ובנבלו' ובצלצלי' על כל ע"ב
פנה ופנה על כל אבן גדולה שבירושלים אומר ודנד ט
*ארוממך ה' כי דליתני וגו' ושיר של פגעי' וי"א שיר ו
של נגעים מ"ד דנגעי' דכתיב *ונגע לא יקרב באתלך עס
ומ"ד פגעי' דכתי' יפול מצדך אלף ורבבה מימינך תליט ל
[ככנורו' ובנבלו' ובתופי' אומר] [ואומר] יושב עס לא
בסתר עליון וגו' עד כי אתה ה' מחסי וחוזר ואומ'
*מומור לדוד כברחו מפני אבשלנו' בנו עד לה' עס ג

ת"ר שיר של תודה היו אומרים עס [בככורות] ומהו שיר של
תודה מזמור לתודה : ארוממך ה' וגו' היא מזמור שיר

מנחת הנבית לכך אומר אותו : ושיר של פגעים יושב בסתר
עליון ולפי שאמרו משה בהקמת המשכן דכתיב ויצדך אותם
משה ומה בירכן יהי רלון שתשרה שכיבה במעשה ידיכם ויהי
נועם ה' אלהיכם עליכם הכי איתא בתורת כהנים והוא מי"א
מזמורים שאמר משה צספר תהלים מתפלה למשה עד סוף
מזמור לתודה : פגעים מזיקין שפוגעין בנבי אדם להזיק : ואומר
ה' מה רבו עירי לפני אבא' זו בנות אומות לכתו' אע"י שזעמה

הישועה על עמך ברכתך סלה. ר' יהושע בן לוי
אומר להו להני קראי וגאני היכי עבד הכי והא
א"ר יהושע בן לוי אסור להתרפאו בדברי תורה
להגן שאני ואלא כי אמר אסור בדאיכי מכה אי
דאיכא מכה אסור ותו לא והתנן הלוחש על המכ'
אין לו חלק לעה"ב הא אתמר עלה א"ר יוחנן
ברוקק שנו לפי שאין מזכירין ש"ש על הרקיקה:
ו תניא כתוב אחד אומ' *את משכן ה' טמא וכחוב

טז

אחד אומר *כי את מקדש ה' טמא כו' ר'

ע"ב

אלעזר אומר אם נאמר משכן למה נאמר מקדש

מדכ' יט

אם נאמר מקדש למה נאמר משכן אם נאמ' משכן

ס

הייתי אומר על משכן יהא חיוב שנמשח בשמן

המשחה אבל על מקדש לא יהא חיוב לכך נאמ'

מקדש ואם נאמר מקדש הייתי אומר על מקדש

לו באלהים סלה שהיו מתלוללים לרי יהודה ובנימין כשהיו בני

ישראל בני הגולה נזכים את הקומה שכל' מה היהודים האמללי'

עושין היקיו את האנכים מערימות העפר והמה שרופות ואומר

אם יעלה שועל ופרץ קומות אנכיהם: להני קראי שיר של

פגעים: וגאני כשהיה הולך ליטן בלילה: דאיכא מכה ולוקש

עליה מקראות של תורה להתרפאות ומקשינן ואי איכא מכה

אסור הוא דקאמר בה ר' יהושע ב"ל ותו לא והא אין לו חלק

לעה"ב: הלוחש על המכה ואומר כל המעלה אשר שמת'

במלרים לא אשים עליך וגו': ברוקק שנו ברוקק ואמ"כ לוקש:

שאיין מזכירין שם שמים וכו' והכא קאמר כי איכי ה' רופאך:

ידיעות הטומאה פרק שני שבועות כ

יהא חייב שקדושתו קדושת עולם אבל על משכן
לא יהא חייב לכך נאמ' משכן [ולכך נאמ' מקדש]:

ת"ר *והזרתם את בני ישראל מטומאתם א"ר ח
יאשית מכאן אזהרה לבני ישראל שיופרשו יח

מנשותיהם סמוך לוסתן וכמה אמר רבה עונה ע"ג

אחת א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי כל ^{ויקרא טו}
שאינו פורש מאשתו סמוך לוסתה אפי' הויין לו

בנים כבני אהרן מתים דכתיב והזרתם את בני

ישראל מטומאתם והדוה כגדחה וסמיק לוי *אחרי ^{סס טו}

מות שני בני אהרן א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן

כל הפורש מאשתו סמוך לוסתה הויין לו בנים

זכרים דכתיב *להבדיל בין הטמא ובין הטהור ^{סס יא}

וסמיק לוי *אשה כי תוריע וילדה זכר ר' יהושע ^{סס יב}

בן לוי אמר הויין לו בנים ראוין להוראה דכתי'

*להבדיל ולהורו. א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן ^{סס י}

כל המבדיל על היין במוצאי שבתו הויין לו בנים

זכרי דכתי' *להבדיל בין הקדש ובין החול [וכתי' ^{סס}

התם *להבדיל] בין הטמא ובין הטהור וסמיק לוי ^{סס יא}

*אשה כי תוריע וילדה זכר. ר' יהושע בן לוי אמ' ^{סס יב}

[קדושת עולם שאין אכריה הימר נמות]:

והזרתם והפרשם כמו וינזרו: אזהרה לישראל וכו' דסמיק

ליה והדוה כגדחה כההיא עכ"ל: עונה במס' סדה

בפר' האשה עפרש או יוס או לילה אס וסמה ציוס יפרוש כל

היוס ואס וסמה צלילה יפרוש כל הלילה: ולהבדיל גו' המבדיל

בנים ראוין להוראה דכתיב להבדיל ולהורו א"ר
בנימין בר יפת א"ר אלעזר כל המקדש את עצמו
בשעת תשמיש הויין לו בנים זכרו' שנ' *והתקדשתם
והייתם קדושי' וסמך ליה אשה כי תזריע:

ויקרא יא
יב"ד כל
חקוס
שאתה
חולא גדר
ערוה כפי'
רש"י ס'
קדושים

שבועות שתיים

פרק שלישי

כ תניא *זכור *ושמור כדיבור אחד נאמרו מה
שאין הפה יכול לדבר ומה שאין אוזן
יכולה לשמוע:

ע"כ
שמות כ
דברים ה

שבועת העדות

פרק רביעי

ל ת"ר *ועמרו שני האנשי' מצוה לבעלי דינין שיעמדו
א"ר יהודה שמעתי שאם רצו להושיב את
שניהם מושיבין איזהו אסור שלא יהא אחד

דברי יט

צין טומאה לטהרה תלד אשתו זכר : להבדיל ולהורות בעכיינא
דשמוי יין כתיב ולהבדיל צין הקדש ובין הקול ובין הטמא וגו'
ולהורות את בני ישראל : המקדש עצמו כתשמיש דרך לכיעות :
מצוה בבעלי דינין שיעמדו (בעמידה) דהא קרא כמי בבעלי
דינין איירי דכתיב אשר להם הריב : שלא יהא אחד

שבועת העדות פרק רביעי שבועות כא

עומד ואחד יושב אחד מדבר כל צרכו ואחד אומר
לו קצר דבריד:

ת"ר *בצדק תשפוט עמיהך שלא יהא אחד יושב ט
ואחד עומד אחד מדבר כל צרכו ואחד אומ' טס

לו קצר דבריד ד"א בצדק תשפוט עמיהך הוי דן י"מ י"ב
את חברך לכף זכות. תני רב יוסף בצדק תשפוט
עם שאחך בתורה ובמצות השתדל לדונו יפה:

רב (הונא) [עולא] בריה דרב עילאי ה"ל דינא טס
קמיה דרב נחמן שלח לוי רב יוסף (עילאי)

[עולא] חבירנו עמית בתורה ובמצות אמר מאי
שלח לי לחנופי ליה הדר אמר למישרי בתיגרא

*אי נמי לשודא דרייני אמר עולא מחלוקת בבעלי טס ע"ב

עומד ואחד יושב שלא יראה קצרו שמכנין אותו יתר
ויסתמו דבריו:

הוי דן את חברך לכף זכות לא נדין בעלי דיכין הכתוב מדבר
אלא ברואה קצרו עושה דבר שאתה יכול להכריעו ללד

עבירה וללד זכות הכריעו ללד זכות ואל תקשדהו בעבירה:
השתדל לדונו יפה לקטן מפרש לה למשרי בתגריה אס נאו ב'

דינים לפכיך ואחד מהם של ת"ק הוי פוסק אותו תמלה ופטור
אותו מלפכיך:

מאי שלח [לי] הא מילתא: לחנופי ליה שמיא להמכיפו
בתמיה: למישרי בתיגרי' כדפרישית אס נא דין אחר

לפכי אפסוק את זה תמלה: א"נ לשוד' דרייני יש דין שאינו
תלוי בראית עדים ולא בשבועה אלא במה שלב הדיינים נוטה

דברי ים דינין אבל בעדי דברי הכל בעמידה דכתי' *ועמדו שני האנשי' אמר רב הונא מחלוקת בשעת משא ומתן אבל בשעת גמר דין דברי הכל דינין בישיבה שמים ים ובעלי דינין בעמידה דכתיב *וישב משה לשפוט את העם ויעמוד העם:

י דביתהו דרב הונא הוה לה דינא קמיה דרב נחמן אמר היכי אעביד אי איקום מקמה מסתתמן טענתו' דבעל דינה לא איקום מקמה אשת חבר הרי היא כחבר א"ל לשמעיה צא ואפרח עלי בר אוזא ושדי עילואי ואקום:

ס אמר רבה בר רב הונא האי צורבא מרבנן וע"ה דאית להו דינא בהדי הדדי מוחבינן ליה לצורבא מרבנן ולע"ה נמו אמרינן ליה חיב ואי קאי לית לן בה רב בר שרביא ה"ל דינא קמיה דרב פפא אותביה ואותיב נמו לבעל דיניה אתא לזכות או לפייש כגון הכך דכתונות הוא דא"ל ככסי לעוביה אמו שני טוביה [ואמרינן התם שדא דדייכי למי שהדיין רואה שהוא ראוי לתת לו מתנה כו'] אף כאן כך שלח לי אס הדין תלוי בשדא דדייכי זה ראוי לזכותו שקכס ולדיק הוא. שדא ל' השלכה כדמתרגמינן ירה ניס שדי נימא :

דביחיהו דרב הונא משמת רב הונא: אפרח עלי בר אוזא ואעמוד ולא יצין זה שנצילה עמדתי אלא מפני האון הפורח ונא עלי:

שבועה העדות פרק רביעי שבועות כב

שליחא דבי דינא בטש ביה ואוקמיה לע"ה ולא
א"ל רב פפא תיב היכי עביר הכי והא מסתתמן
מענתו אמ' רב פפא מימ' אמ' איהוהא אותכן שליחא
דלא מפייס מינאי ואמר [רבה בר] רב הונא האי
צורבא מרבנן וע"ה דאית להו דינא בהדי הדדי
לא ליקדים צורבא מרבנן וליתיב משום דמיחוי
כמאן דמסדר ליה לדיניה ולא אמרן אלא דלא
קביע ליה עידניה אבל אי קביע ליה עידניה לית
לן בה טימר אמר בעידניה טריד:

ואמר רבה בר רב הונא האי צורבא מרבנן דידע ^ס

בסהדותא וזילא ביה מילתא למיזל לבי
דינא דזוטר מיניה לאסהודי קמיה לא לזול אמ'
רב ששת בריה דרב אידי אף אנן נמי חנינא
מצא שק או קופת ואין דרכו ליטול ה"ז לא יטול
וה"מ בממונא אבל באיסורא *אין חכמה ואין ^משלי כא

בטש בעט: דלא איפייס מינאי לא עשיתי לו טובה ואינו אוהבי:
לא ליקדים וליתיב לפני הדיין קודם שיבא בעל דינו ואפילו
יושבושוק: דמיחוי כמאן דמסדר ליה טענתיה וגורם שיקשדוהו
כמעשים דבריו לדיין ועובר בלא תשא שמע שוא כדלקמן: קביע
[ליה] עידניה שהדיין רבו ויש לו קביעות ללמוד:

שאין דרכו ליטול חס היה שלו. ה"ז לא יטול אין מחהר עליו
בלא תוכל להתעלם שכאמר והתעלמת פעמי' שאתה מתעל':
אבל באיסור' כגון אשה הנאה לפני חכם להחירה לינשא
וחלמיד זה יודע שנעלה פי אין חכמה קשונה לכגד ה':

תבונה ואין עצה לנגד ה' כל מקום שיש בו חלול
 ה' אין חולקין כבוד לרב רב יומר הוה ידע לי'
 סהרות' למר זוטרא אתא לקמיה דאמימר אותבינהו
 לכלהו א"ל רב אשי לאמימר והאמר עולא מחלוקת
 בבעלי דינין אבל בעדי' דברי הכל בעמידה א"ל
 האי עשה והאי עשה עשה דכבוד תורה עדיף:
 ת"ר מנין לדיון שלא יעשה סניגרון לדבריו ת"ל
 *מדבר שקר תרחק. ומנין לדיון שלא ישב
 תלמיד בור לפניו ת"ל מדבר שקר תרחק. מנין
 לדיון שיודע בחברו שהוא גולן וכן עד שיודע
 בחברו שהוא גולן מנין שלא יצטרף עמו ת"ל
 מדבר שקר תרחק. מנין לדיון שיודע בדיון שהוא
 מרומה שלא יאמ' הואיל והעדי' מעידי' אחתכנו
 ויהא *קולר תלוי בצואר עדים ת"ל מדבר שקר
 תרחק. מניין לתלמיד שיושב לפני רבו וראיה
 זכות לעני וחובה לעשיר שלא ישתוק ת"ל מדבר
 האי עשה ועמדו: והאי עשה את ה' אלהיך תירא לרבות ת"ק:
 לא יעשה סניגרון לדבריו אס דן דין ולכו נוקפו לומר שהוא
 טועה לא יחזיק דבריו להביא ראיו' להעמידם שהוא צדק
 לקזור אלא לכל לדדין יקזור להוליא דין לאמימו: שלא יושיב
 תלמיד בור לפניו לישא ולימתן צדין עמו שלא יטעהו: שלא
 יצטרף עמו ואע"פ שהעדות אמת: מדבר שקר אגורס לפסוק
 דין על פי שנים עדים ואין כאן אלא עד אחד: שהוא מרומה
 שלמד מתוך דברי עדים שאין עדותם אמת: קולר שלשלת העון:
 ורואה זכות ורבו הקליף:

יא
 ס

שו"ת כג

לא

שבועת העדות פרק ה' ביעי שבועות כג

שקר תרחק מנין לתלמיד שרואה את רבו שטועה
 בדיון שלא יאמר אמתיו לו עד שיגמרנו ואסתרנו
 ואבננו משלי כדי שיקרא הדין על שמי ת"ל מדבר
 שקר תרחק. מנין לתלמיד שא"ל רבו יודע אתה
 כי שאם נותנין לי מאה מנה איני מבדה מנה
 יש לי אצל פלוני ואין לי עליו אלא עד אח' מנין
 שלא יצטרף עמו ת"ל מדבר שקר תרחק האו
 מדבר שקר תרחק נפקא הא ודאי שקורו קא

נלאו הכי
 אסור
 השום
 כבוד רבו
 וצ' טור
 מנין חשפט
 סי' ט

משקר ורחמנא אמר *לא תענה ברעך עד שקר
 אלא כגון דא"ל ודאי חד סהדא אית לי ותא את
 קום התם ולא תימא ולא מודי דהא לא מפקת
 מפומך שקרא אפילו הכי אסור משום שנ' מדבר
 שקר תרחק. מנין לנושה בחברו מנה שלא יאמ'
 אטעננו במאתי' כדי שיודה לי במנה ויתחייב לי
 שבועה ואגלגל עליו שבועה ממקום אחר ת"ל
 מדבר שקר תרחק. מנין לנושה בחברו מנה וטענו
 מאתי' שלא יאמר אכפרנו בב"ד ואודה לו חוץ
 לבית דין כדי שלא אתחייב לו שבועה ולא יגלגל
 עלי שבועה ממקום אחר ת"ל מדבר שקר תרחק.
 מנין לשלשה שנושין מנה באחד שלא יהא אחד
 בעל דין ושני' עדים כדי שיוציאו מנה ויחלקום
 איני מבדה מסקר: וקום החם איהא סנור צעל דין שאתה צא
 להעיד וידה אמת: ואגלגל עליו שבועה שאינו מודה לי במקמת
 ואשביענו ע"י גלגול או שבועות קרקעות שאין כשנעים עליהם
 אלא ע"י גלגול: שלא יהא אחד בעל דין ושני' עדים והם

שחוב כ

ת"ל מדבר שקר תרחק. מנין לשנוי שבאו לדין אחד לבוש סמרטוטין וא' לבוש אוצטלית בת מאה מנה שאומרו' לו לבוש כמותו או הלבישהו כמותך ת"ל מדבר שקר תרח'. כי הו' אתו לקמיו (דרבה) [דרבא] בר רב הונא אמר להו שליפו פוזמקייכו וחוחו לדינא. מנין לדיין שלא ישמע דבריו בעל דין קודם שיבא בעל דין חברו ת"ל מדבר שקר תרחק. מנין לבעל דין שלא יטעים דבריו לדיין קודם שיבא בעל דין חברו ת"ל מדבר שקר תרחק רב כהנא מחני מלא תשא ולא תשיא. אמר זה הבא בהרשאה ושמואל אומר זה הלוקח שדה שיש עליה עסיקין:

יחזקאל י"ח

בעלי דין: ולבוש כמותו שלא תגרום לנו ליטא לך פנים או יסתתמו דברי שכנגד מפני חשיבותך ויחמ' איך יאמינו לי בית דין על אדם קטון כזה: מדבר שקר תרחק וכיון שאי' ריבו מסותם מעמיד זה את שקרו: פוזמקד כמין אכפילאות תשובים קללני"ש בלע"ז: לא תשא אזהר' למקבל קרי ציה לא תשיא אזהר' לבעל דין: שמע שוא שמטעים דבריו שלא בפני בעל דינו ואינו בוש מדברי שקר: אשר לא טוב עשה פסוק זה בספר יחזקאל: זה הבא בהרשאה ומתעבר על ריב לא לו ושחא הראשון כוס לו וכוס לפסר' יותר מזה שאינו יכול לעשות פסר' בממון אחריו: שיש עליה עסיקין עוררין כמו התעסקו עמו שמעוררין על המקזיק בזה וזה בא וקונה אותו ובוטח על קזקו שהוא איש זרוע:

שבועת העדות פירק רביעי שבועות כד

[משנה משביע אני עליכם וכו'] באלף דלוי"ת לה
 ביו"ד ה"א בשדי בצבאות כחננו ורחום
 בארך אפים ברכ חסד וכו' [הרי אלו חייבין]:
 גמ' למימרא דחננו ורחום שמות נינהו ורמינהו
 יש שמות שנמחקין ויש שמות שאין נמחקין אלו
 הם שמות שאין נמחקין כגון אל אלהיך אלהים
 אלהיכם אהי"ה אשר אהיה אל"ף דלוי"ת ויו"ד
 ה"א שדי צבאות הרי אלו אין נמחקין אבל הגדול
 הגבור והנורא האדיר והחזק והאמיץ העיוונו חננו
 ורחום ארך אפים ורב חסד הרי אלו נמחקין
 [אמר אביו מתניתין במי שהוא חנון במי שהוא
 רחום קאמר]:

כל שמות האמורי' בתורה באברהם קדש חוץ יב
 מזה שהוא חול שנ' *ויאמ' אדני אם נא מצאתי שם ע"ב
 חן בעיניך. חנניה בן אחי ר' יהושע זר' אלעזר דאשית יח
 בן עזריה משום ר' (אליעזר) [אלעזר] המודעו שנת פ' י'
 אמרו אף זה קדש כמאן אזלא הא דאמר רב וע"ס
 יהודה אמ' רב גדול הכנס' אורחיו יותר מהקבלת נרש"א
 פני שכינה כמאן כאותו הווג. כל שמות האמורי'

[במי שהוא חנון ולאו דמקונס הוא אלא נשם מי שהוא חנון]:
 חוץ מזה כו' למלאך האמלעי קרא אדון שכך נאו לפניו מיכאל
 באמלע וגבריאל מימינו רפאל משמאלו: אף זה קדש דכתיב
 לעיל מיניה וירא אליו ה' והדר כתיב והכה שלשה אנשים ואמר
 להקב"ה אל כל תעבור מעל ענדך המתן לי כאן עד שאכניס את

לראש' יע בלוט חול חוץ מזה שהוא קדש שנ' *ויאמ' לוט אליהם אל נא אדני הנה נא מצא עבדך חן בעיניך ותגדל חסדך וגו' מי שיש בידו להמית ולהחיות זה הקב"ה. כל שמות האמורי' בנבות קדש במיכה חול רבי אליעזר אומר בנבות קדש במיכה יש מהם חול ויש מהם קדש אל"ף למ"ד חול יו"ד ה"י קדש חוץ מזה שאל"ף למ"ד והוא קדש סופסי' ית* כל ימי היות בית האלהים בשילה. כל שמות האמורי' בגבעת בנימן ר' אליעזר אומר חול ר' יהושע אומר קדש אל"ל ר"א וכי מבטיח ואינו עושה אל"ל ר' יהושע מה שהבטיח עשה והם לא ביחנו אם לנצח אם לנצח ובאחרונה שביחנו סס ב הסכימו על ידן שנ' *ופנחס בן אלעזר בן אהרן (הכהן) עומד (לפני ה') [לפניו] בימים ההם לאמ'

האורחים: מי שיש בידו וכו' וה"ק ויאמר לוט אליהם באזניהם אל נא יהי כן ויזר כלפי הקב"ה ואל"ל אדני הנה נא מצא עבדך חן בעיניך בנבות כתיב צדק נבות אלהים: במיכה כגון לו בית אלהים עיני וכגון הקדש הקדשתי הכסף לה' מידי לבני גו' הרי הוא אכור עלי כהקדש גמורי' שהם לשם עד שאתכנו מידי לבני לעשות פסל והרס' א ומסכה וכן ככס ה' דרכיכם כלפי שכינה אמר': אל"ף למ"ד חול כגון לו בית אלהים את אלהי אשר עשיתי לקדשם: שמות האמורים בגבעה וישאלו בני ישראל זה': וכי מבטיח שילימו ואינו עושה: הם לא ביחנו הם לא שאלו אלא האעלה ולא אמרו התמנהו בידי: באחרונה שביחנו באורים ותומים כי מקר אתכנו

שבועת העדות פרק רביעי שבועות כה

האוסף עוד לצאת למלחמ' עם [בני] בנימן אחי
 אם אחדל וגו'. כל שלמה האמורי' בשיר השירי'
 קדש שיר למי שהשלוס שלו חוץ מזה *כרמי ט"ז ח
 שלי לפני האלף לך שלמה [שלמה] לדודיה
 ומאתי' לנוטרי' את פריו רבנן. וי"א אף זה חול
 *הנה מטחו שלשלמה אף זה חול ולא מיבעיא ט"ז ו
 היאך אלא הא דאמר שמואל מלכותא דקטלא
 חד משיחא בעלמא לא מיענשא שנ' כרמי שלי
 לפני האלף לך שלמה למלכותא דרקייע ומאתי'
 לנוטרים את פריו למלכותא דארעא שמואל לא
 כתנא קמא ולא כו"א אלא ה"ק וי"א (אף) זה
 קדש וזה הוא חול דמטחו ושמואל דאמ' כו"א.
 כל מלכיא האמורים בדניאל חול חוץ מזה שהוא
 קדש *אנת מלכא מלך מלכיא די אלהא שמיא דניאל ב
 מלכותא חסנא וחקפא ויקרא יהב לך. וי"א אף
 זה קדש שנ' *מרי חלמא לשנאך ופשרה לערך ט"ז ד

בידך הסכימו לדבריהם: ומאתים לנוטרים את פריו וגו' לרבנן
 הכינס ויעסקו צמורה אקד משה שנהם: הנה מטחו חול שהיה
 כצנת מאשמדאי כדאמרינן צמסכת גטיין: דקטלא חד משיחא
 צאכגריא דעבודת המלך וכמוס' חד ושימא צהילאה לחלמות הדשות
 קאמי: כל מלכיא האמורים בדניאל כל מקום שנאמר שס
 מלך: חוץ מזה מלך מלכיא דאלו לצנכדכאלר קא' לא הוה
 קרא ליה דניאל מלך מלכיא אלא ה"ק אנת מלכא כ"כ מלך מלכיא
 דהוא אלהא דשמיא מלכותא חסנא יהב לך:

למאן קאמר אי ס"ד לנבוכדנאצר קאמר שנאוהיה
מאן נינהו ישראל מילט קא לייט להו לישראל.
וח"ק סבר שונאי ישראל איכא שונאי אוה"ע ליכא:
לו א"ר יוסי בר' חנינא אמן בו שבועה בו קבלת
דברים בו האמנת דברוי. בו שבועה דכתי'
*ואמרה האשה אמן אמן. בו קבלת דברוי דכתי'
*ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת
לעשות אותם ואמר כל העם אמן. בו האמנת
דברים דכתיב *ויאמר ירמיהו [הנביא] (אל חנניהו)
אמן כן יעשה ה' יקם ה' את דבריך. [א"ר אלעזר
לאו שבועה הן שבועה בשלמא לאו שבועה דכתי'
*ולא יהי עוד המים למבול וכתוב *כי מי נח
ואת לי אשר נשבעתי אלא הן שבועה מנ"ל סברא
הוא מדלאו שבועה הן נמי שבועה]:

אמן בו שבועה העוכה אמן אחר שבועה כמוליא שבועה מפיו:
בו קבלת דברים האומר לחבירו ע"ש שתקיים לי תנאי כך
וכך ואמ' אמן קבל דבריו וקייב לקיי' תכאו: בו האמנת דברים
וראוי לענות אמן על דבר תפלה ותפלה שהוא לשון מאמנה דברים
שיה' רלון שיהא אמת כן: ואמרה האשה אמן אמן דאי לאו
כמוליא שבועה דמיא אמאי מיבדק אפילו מושבע מפי אחרים
איך כאן שהרי לא אמרה כלום אחר שבועה ולא דמיא למשיבני
עליכ' שהן כופרין אחר שבועה ועוכין על דבריו אין אנו יודעין לך
עדות: [לאו שבועה כדמסי' ואזיל אמת' או לאו לאו תרי זימנין
או הן הן תרי זימני הרי היא כשבועה מאחר שהמזיק דבריו]:

שבועת העדות פרק רביעי שבועות

[פיסקא] המקלל עצמו וחבירו [בכולן עובר בלא סע
תעשה]. א"ר ינאי ודברי הכל. עצמו

דכתיב *השמר לך ושמור נפשך מאד וגו' כדר' דנליס ד
אבין א"ר אלעאי דאמר כל מקום שנא' השמר
פן ואל אינו אלא לא תעשה. וחבירו דכתי' *לא ויקרא יט
תקלל חרש:

פיסקא *יככה ה' הוא אלה הכתובה בתורה. יג
יחיב רב כהנא קמיה דרב יהודה ויחיב סע

וקאמר הא מחניתין כדחנן א"ל כנה יחיב התוא דנלי' כח
מרבנן קמיה דרב כהנא ויחיב וקאמר *גם אל תלויס כג
יתצד לנצח יתחך ויסחך מאהל ושרשך מארץ
חיים סלה א"ל כנה (פשיטא) תרתי למה לי מהו
דתימא הני מילי מתניתא אבל בקראי אימא לא
מכנינן קמ"ל:

שבועת הדיינין

פרק ששי

היכי משבעינן לוי' א"ר יהודה אמר רב משבעינן לח

ע"ב

לא תקלל חרש ומרבינן מיניה בסנהדרין כל שהוא נעמד:

יחיב וקאמר טתני' כדחנן רב כהנא היה זונה משכתינו כמות

שהיא שניה יככה וגו': א"ל רב יהודה: כנה הסוף דנריק

כנגד אמריס אמור יכהו שלא תקללני: ויחיב וקאמר גם אל

יתצד לנצח וגו' את המקרא הזה היה דורש שאתמר גדולג בספר

מהליס: כנה ואמור ימלהו:

ראשי' כד' אותו בשבועה האמורה בתור' דכתיב *ואשביעך
 בה' אלהי השמי' א"ל רבינא לרב אשי כמאן כר'
 חנינא בר אידי דאמר בעינן שם המיוחד א"ל
 אפי' תימא רבנן דאמרי בכנוי ונ"מ דצריך לאתפוס
 חפצא בידיה כדרבא דאמר האי דיינא דאשבע
 בה' אלהי השמים נעשה כמי שטעה בדבר משנה
 וחוזר ואמר רב פפא האי דיינא דאשבע בתפילין
 נעשה כמי שטעה בדבר משנה וחוזר והילכתא
 כותיה דרבא ולית הילכתא כותיה דרב פפא הילכת'
 כותיה דרבא דהא לא נקיט חפצא בידיה ולית
 הלכתא כותיה דרב פפא דהא נקיט חפצא בידיה
 שבועה מעומד ת"ח מיושב שבועה בספר חזרה
 ת"ח לכתחלה בתפילין:

כה' חנינא בר אידי נשלהי שנועת העדות השנע ולא תשנע
 וכו': אפילו תימא בכנוי והא דא"ר בשנועה האמורה
 בתורה: לאתפוס חפצא קאמר או ספר או תפילין כאברהם
 דאתפסיה לאליעזר זנרית מילה: דאשבע בה' אלהי השמים
 ולא התפיסו ספן: נעשה כטועה בדבר משנה ואע"ג דלא תכן
 לה במשנה שמעתתא דרב היא והרי היא כדבר משנה כדאמרי'
 בסנהדרין דטועה בדבר אמוראין קוזר ולא אמרינן מה שעשה עשוי
 ושלם מצינו: ת"ח נשנע מיושב: בס"ח ואע"ג דאוקימנ' דלא
 כרב פפא לכתחילה מיהא ס"ת בעינן ובדורותינו נטלו הראשונים
 שנועה דאורייתא לפי שעושה גדול ותקנו לגזור עליו ארור וכו'
 והאמר ארור נו שבועה: ת"ח דילו לכתחלה בתפילין מפני כבודו:

ת"ר שבועת הדיינין אף היא בלשונה נאמרה יד
 אומרי' לו הוי יודע *שכל העולם כולו נודעו עס
 בשעה שאמר הקב"ה בסיני *לא תשא את שם ל'ט
 ה' אלהיך לשוא וכל עבירות שבתורה נאמר בהן שמויות כ
 ונקה וכאן נאמר לא ינקה וכל עבירות שבתור'
 נפרעין ממנו וכאן ממנו וממשפחתו שנ' *אל תתן קטלת ה
 את פיך לחטוא את בשרך ואין בשרו אלא קרובו
 שנ' *ומבשרך אל התעלם וכל עבירות שבתורה יסני' כח
 נפרעין ממנו וכאן ממנו ומכל העולם כלו שנא'
 *אלה וכחש ורצוח וגנוב ואימא עד דעביד להו הוסיע ד
 לכולהו לא ס"ד דכתיב *כי מפני אלה אבליה ידמי' כג
 הארץ וכתיב *על כן תאבל הארץ ואומלל כל הוסיע ד
 יושב בה וכל עבירות שבתורה אם יש לו זכות
 חולין לו ב' וג' דורות וכאן נפרעין ממנו לאלתר
 שנא' *הוצאתיה נאם ה' צבאות וגו' ובאה אל בית וכריה ה
 הגנב ואל בית הנשבע בשמי לשקר ולנה בחוך
 ביתו וכלתו ואת עציו ואת אבניו. הוצאתיה לאלתר
 ובאה אל בית הגנב זה הגנוב דעת הבריות שאין
 לו ממון אצל חברו וטוענו ומשכיעו ואל בית הנשבע
 בשמי לשקר כמשמעו ולנה בחוך ביתו וכלתו ואת
 עציו ואת אבניו הא למדת דברי' שאין אש ומים
 אף היא לקמן מפרש מאי אף: בלשונה נכל לשון שהיא מכין בו:
 שכל העולם נודעו לקמיה נעי לה: את פיך שנועת שקר:
 לחטוא את בשרך את קרונך:

שבועות זה היינו פרק ששי שבועות

מכלין אותן שבועת שקר מכלה אותן. אם אמר
איני נשבע פוטרין אותו מיד ואם אמר הריני נשבע
העומדים שם אומרים [זה לזה] *סורו נא מעל
אהלי האנשים הרשעים האלה וכשמשיעין אותו
אומרים לו הוי יודע שלא על דעתך אנו משביעין
אותך אלא על דעת המקום ועל דעת ב"ד שכן
מצינו במשה רבינו ע"ה כשהשביע את ישראל
אמר להם דעו שלא על דעתכם אני משביע אתכם
אלא על דעת המקום ועל דעתי שנא' *ולא אתכם
לכדכם וגו' כי את אשר ישנו פה אין לי אלא
אותם העומדין על הר סיני דורות הבאים וגרים
העתידים להתגייר מנין ת"ל *ואת אשר איננו פה
ואין לי אלא מצות שקבלו עליהם בהר סיני מצות
העתידות להתחדש כגון מקרא מגלה מנין ת"ל
*קיימו וקבלו קיימו מה שקבלו כבר:

ווד' טו
שבועות
פ"ב וע"ט
ד"ט

דנ"י כ"ט

ס"ט

א"מ ט

ע"י

נד"י

פ"ט

כ"ט

טו

ס"ט

אמר מר אומרים לו הוי יודע שכל העולם כלו
פוטרין אותו מיד ואין עשין אותו כאן שלא יקזור בו וע"כ
ישלם עסקנל עליו ננית דין: הרשעים מפרש לקמיה: אלא
על דעתנו הא פרישכא טעמא משום קניא דרבא דפ"ג (כגון
דיהיב ליה קנה וכתן המעות לתוכו והפקידו אללו וכשנע שהמזיר
לו מעותיו ולאחר השבועה יקזור ויטלנו וענדא הוה קמיה
דרבא הכי): ולא אתכם לבדכם [כלומר לא כשאתכם
במקש' לנכס] (לא כמו שאתם סבורי' כאשר במקשנת לנכס
אלא על דעתי שהוא דעת בית דין):

אינו וול'

ד"י

שבועת הדיינין פירק ששי שבועות כח

נודעו בשעה שאמר הקב"ה *לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא מ"ט אילימא משום דאתיהב בסיני עשרת הדברו' נמי אתיהבו בסיני אלא משום דחמיר' ומי חמירא והא תנן אלו הן קלות עשה ולא תעשה חוץ מלא תשא. חמורו' זו כריתות ומיתו' בית דין ולא תשא עמהן. אלא כדחני טעמא וכל עבירות שכתורה נאמר בהן ונקא וכאן [נאמר] לא ינקה וכל עבירו' שכתור' לא נאמר בהן לא ינקה ותכתוב *ונקה לא ינקה ^{סל} ^{לד} הוא מיבעי ליה לכדר' אלעזר דחניא ר' אלעזר אומר אי אפשר לומר ונקא שכבר נאמר לא ינקה ואי אפשר לומר לא ינקה שכבר נאמר ונקא הא כיצד מנקה הוא לשבי' ואינו מנקה לשאינו שבים. כל עבירו' שכתור' נפרעין ממנו וכאן ממנו וממשפחתו. וכל עבירו' שכתורה ממשפחתו לא והכתו' *ושמתי אני את פני באיש ההוא ובמשפחתו ^{יחל} ^כ וחניא א"ר שמעון אם הוא חטא משפחתו מה חטאה לומר לך אין לך משפחה שיש בה מוכס שאין כולם מוכסין ושיש בה לסטים שאין כולם לסטים מפני שמחפין עליו החם בדינ' אחריני הכא בדינא דידיה כדחניא רבי אומר *והכרתיו ^ס ולא תשא עמהם אלמא לא חמירא מכריתות ומיתות כ"ד: מנקה הוא לשבים וכאן חף לשנים לא ינקה בלא פרעון: בדינא אחרינא נפורענות קלה ולא נפורענות הנא עליו:

אֹתוֹ מִה ת"ל לְפִי שֵׁנָא' וּשְׁמַתִּי אֲנִי אֶת פְּנֵי יִכּוֹל
 כָּל הַמְּשַׁפְּחָה כּוֹלָה בְּהִכְרַת ת"ל אֹתוֹ אֹתוֹ בְּהִכְרַת
 וְלֹא כָּל הַמְּשַׁפְּחָה כּוֹלָה בְּהִכְרַת: [פִּיסְקָא] וְכָל
 עֵבִירוֹת שֶׁבְּחֹרָה נִפְרָעִין מִמֶּנּוּ וְכוּ'. וְכָל עֵבִירוֹת
 שֶׁבְּחֹרָה מְכַל הָעוֹלָם לֹא וְהַכְּתִיב *וּכְשֶׁלּוֹ אִישׁ
 בְּאֲחִיו אִישׁ בְּעוֹן אֲחִיו מִלְּמַד שְׂכָל יִשְׂרָאֵל עֲרֵבִים
 זֶה בֹּזֵה *הֵתָם שֵׁישׁ בִּירוֹ לְמַחֹת וְלֹא מִיחָה מֵאִי
 אִיכָא בֵּין רִשְׁעִים דְּמִשְׁפַּחְתּוֹ לְרִשְׁעִים דְּעֵלְמָא
 בֵּין צְדִיקִים דְּמִשְׁפַּחְתּוֹ לְצְדִיקִים דְּעֵלְמָא
 הוּא בְּשָׂרַר עֵבִירוֹת בְּדִינָה וְרִשְׁעִים דְּמִשְׁפַּחְתּוֹ
 בְּדִין חֲמוּר וְרִשְׁעֵי דְּעֵלְמָא בְּדִין הַקֵּל צְדִיקֵי דְּהִכָּא
 וְהִכָּא פְטוּרֵי. גְּבֵי שְׁבוּעָה הוּא וְרִשְׁעִים דְּמִשְׁפַּחָה
 בְּדִינָה וְרִשְׁעֵי דְּעֵלְמָא בְּדִין חֲמוּר וְצְדִיקֵי דְּהִכָּא
 וְהִכָּא בְּדִין הַקֵּל. [פִּיסְקָא] וְאִם אָמַר הַרִינִי נִשְׁבַּע
 הָעוֹמְדִים שֵׁם וְכוּ'. בְּשֵׁלְמָא הֵהוּא דְּקָא מִשְׁחַבַּע
 דְּקָאֵי בְּאִיסוּרָא אֲלֵא הֵהוּא דְּקָא מִשְׁבַּע לִי אֲמַאי
 מִשּׁוּם דְּתֵנִיא ר' שְׁמַעוֹן בֶּן טְרַפּוֹן אָמַר *שְׁבוּעַת
 ה' תְּהִיָּה בֵּין שְׁנֵיהֶם מִלְּמַד שֶׁשְׁבוּעָה חֲלָה עַל
 שְׁנֵיהֶם:

מ [פִּיסְקָא] מִנָּה לִי בִידֶךָ אֵין לֶךְ בִּידֵי פְטוּר. אֲמַי
 רַב נַחֲמָן וּמִשְׁבִּיעִין אֹתוֹ שְׁבוּע' הֵיסַת
 ע"ב

חֲלָה עַל שְׁנֵיהֶם אֲשֵׁיָּהֶם כַּעֲנָשִׁים נָה שֶׁלֹּא דִקְדַק לְחֲמוּר מִמוּנֵי
 צִיד כֹּאֲמֵן וְכֹא לִידֵי קִילּוֹל הַשֵּׁם:

הֵיסַת לְשׁוֹן אִימָה אֲשֵׁמוּ חֲכָמִים עֲלֵי שְׁבוּעָה כְּמוֹ אִם ה' הִסִּיתְךָ צִי:

שבועת הדריינין פרק ששי שבועות כט

מ"ט חוקה אין אדם תובע אא"כ יש לו עליו אדרבה
חוקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו אשתמוטי
הוא דקא משתמיט לי' סבר עד דהוי לי ופרענא לי':
ההוא דא"ל לחבריה הב לי מאה זווי דמסיקנא מא
בך א"ל לא פרעתוך בפני פלוני ופלוני ע"ג
אתו פלוני ופלוני אמרי לא היו דברים מעולם
סבר רב ששת למימר הוחזק כפרן א"ל רבא כל
מילתא דלא רמיא עליה דאיניש לאו אדעתיה:

כל הנשבעין

פרק שביעי

א"ר נחמן האי מאן דנקיט נרגא בידיה ואמר מו
איזל ואיקטליה לדיקלא דפלניא ואישתכח
דקטיל ושדי לא אמרינן דהוא קטליה אלמא
עכיר אינש דגוים ולא עכיר:

דמסיקנא כך שאני נושא נך: לא היו דברים מעולם לא
פרע לפניו וזה אומר או צפניהם או שלא צפניהם
פרעתוך: הוחזק כפרן ואינו כאמן אפילו צפנעה לומר
פרעתוך שלא צפניהם שהרי אחר פרעתוך צפניהם ונמלא שקרן:
כל מילתא דלא רמיא עליה דאינש כגון זה שלא היה לו
לומר פרעתוך צעדים שלא אחר לו זה בשעת הלואה צעדי' פרע
לי הילכך לא שם לנו לזכור אם צעדים פרע אם שלא צעדים
ואמר צעדים פרעתוך ולאו אדעתיה ואינו מוחזק כפרן ככך]:
דקטיל ושדי אנקלץ הדקל ומשלך לארץ: דגוים אומר לעשות

טו תניא ר' שמעון בן טרפון אומ' *שבועתה' תהיה בין
 מז שניהם וגו' מלמד שהשבועה חלה על שניה'
 ע"ב רבי שמעון בן טרפון אומר אוהרה לעוקב אחר
 נואף מניח"ל *לא תנאף לא תנאף. *וחרגנו באתליכם
 (ר') שמעון בן טרפון אומ' תרתם וגיניתם באתלו
 של מקום. *עד הנהר הגדול נהר פרת (ר') שמעון
 בן טרפון אומר קרב לגבי דהינא ואידהו. דבי
 ר' ישמעאל תנא עבר מלך כמלך:

מסכת עדיות שמאי

פרק ראשון

א ולמה מזכירין את דברי שמאי והלל לבטלה ללמד
 ב דבר גזמא ושגעון ואיכו עושה:
 לעוקב אחר המנאף נעשה לו אפטרופוס להרגיל לו נשים
 לכיאוף: תרתם את הארץ: וגיניתם את המקום
 שהשכין את (אהלו) [שכינתו] בניכסם: קרב לגבי דהינא
 [ואידהו] אם נגעת במשום בשמן תהא ג"כ משום בכניעתו כלו'
 פרת הוא קטן מנ' כהרות שהוא מכוי אללם לבסוף והנהר
 הרביעי הוא פרת וכאן הוא קורא אותי כהר גדול בשביל שהוא
 כוכר כאן על שם א"י שהיא קשונה כוכר גם הוא בקשיבות:
 דהינא לאן שמן ומשימה הודשכה מקלב מתורגס אתדהינא:
 טאחר ששכמים אערו בקלת מקומות לא כדברי זה ולא כדברי
 זה: למת הזכירו דברי שמאי והלל לבטלה שנה

שמאי פרק ראשון עדיות ל

לדרורו *הבאים שלא יהא אדם עומד על דבריו שס ע"ג
 שהרי אבות העולם לא עמדו על דבריה:

ולמה מזכירין דברי היחיד בין המרובין הואיל ב
 ואין הלכה אלא כדברי המרובים שאם שס

יראה בית דין את דברי היחיד ויסמוך עליו שאין משנה ס
 בית דין יכול לבטל דברי ב"ד חברו עד שיהיה
 גדול ממנו בחכמה ובמנין היה גדול ממנו בחכמה
 אבל לא במנין במנין אבל לא בחכמה אינו יכול
 לבטל דבריו עד שיהיה גדול ממנו בחכמה ובמנין:

א"ר יהודה א"כ למה מזכירין דברי היחיד בין ג
 המרובין לבטלה שאם יאמר אדם כך אני שס
 מקובל יאמרו לו כדברי איש פלוני שמעת: משנה ו

סתם כמו שקיימו חכמי' ולמ' הזכירו המקלוקו': שלא יהא
 אדם עומד על דבורו כלומר שלא יספור לקיים סברתו ויעמוד
 בה ויודיעוהו שיסנה סברתו כי אבות העולם הם שמאי והלל
 נדחו דבריהם ולא עמדו חכמים על דבריהם כמו שקדם:

כוונת הלכה זו שאם עשו ב"ד מעשה כמאמר יקיד אין ב"ד אחר
 יכול לחלוק עליו ולפסוק הדין לפי סברת הרבים אלא
 א"כ חשבון זה הב"ד יותר מקשבון האחרים אשר עשו לפי סברת
 היקיד וגדול בקמה מקמו ר"ל שיהיה ראש ישיבת זה הב"ד יותר
 חכם מראש ישיבת הב"ד הא' עכ"ל הרמב"ם ז"ל בפירושו:

אחר שקדם לנו המאמר בתועלת קיום דברי היקיד בין המרובי'
 והוא שאפשר שיפסוק בית דין כסברת אותו היקיד א"ר
 יהודה לאזהר טעם זכר דברי היקיד הנדקים כלו' שאין עושין

פרק שני

ד הוא היה אומר האב וזכה לכן בנוי ובכח ובעושר
 ד ובחכמה ובשנים ומספר הדורות לפניו והוא
 ע"כ הקץ שנ' *קורא הדורו' מראש *אע"פ שנ' ועבדום
 חסד ט וענו אותם ארבע מאות שנה (הוא אומר) [ונאמ']
 ה ודור רביעי ישובו הנה:

ישני' חא
 ראשי' טו

ב"ד לעולם כדבריו ואמר שהטעם להזכיר אותו לפי שאם למד
 אדם אותו הדבר וקשב שהכל מודים בו וימלא שעושין קלוף
 הדברים ויבא בלנו ספק אז כודע לו שזה הדבר שלמד הוא דעת
 יקיד וכבר כדקה עכ"ל הרמב"ם ז"ל:

הוא היה אומר ר' עקיבא: הנני היופי ושנים הקיים כליו
 שיהיו ימי חייו קרוב לקיי אביו לפי שכשהוא קרוב לו במזגו
 יהיה קרוב לו בימי חייו בלא ספק ואלה הדברים כוהגים על
 הרוב וכן רוב דברים הטבעיים הם על הרוב האדם אם הוא
 בעל מזון מורישו לבנו וישאר הנן מיושב בעושר אביו וכשהוא
 חכם הוא מלמד לבנו על הרוב ובתוספתא חכמים קולקים על
 ר' עקיבא שאין האב זוכה לבנו במקשה דברים אלא עד הפרק
 שעדין לא הגיע לעונת קיוצ מלות אבל משהגיע לפרק אם הוא
 לדיק זוכה לעלמו ואם לאו אין אביו זוכה לו: ומספר הדורות
 לפניו והוא הקץ ר"ל שישוב זמן הקץ למשנות האכשי' עם משנות
 השנים עד שיהיה השיעור גזרות הש"י שאמר כך וכך [דורות]
 אכשי' א' מוליד (א') [שני] יהיה מה שיעד השם בזה הניח
 ראיה מן הקץ אשר אם השם לאברהם עם היות מנין שנים

רבי חנינא פרק שני עריות לא

אף הוא היה אומר חמשה דברים של י"ב חדש. ה
משפט דור המבול שנים עשר חדש. שס
משפט המצרים שנים עשר חדש. משפט איוב ^{משנה י}
שנים עשר חדש. משפט גוג ומגוג לעתיד לבא
שנים עשר חדש. משפט רשעים בגיהנם י"ב
חדש שנא' *והיה מדי חדש בחדשו. ר' יוחנן בן ^{ישעי' סו}
נורי אומר מן הפסח ועד העצרת שני ומדי שבת
בשבתו:

ארבע מאות שנה השיבו אל האנשים ואמר דור רביעי ישובו הנה
וימחיל מזמן סורס מא"י כלו' ירידתן למלרים שהרי קהת מיורדי
מלרים ומשה מיורדי מלרים ובני משה נכנסו לא"י אשר ירד
ממנה קהת והם דור רביעי לקהת ואמרו ישובו הנה כאלו אמר
משה שילאו מן הארץ הזאת עד ד' דורות ישובו אליה עכ"ל
הרמב"ם ז"ל:

ומדי שבת בשבתו ר"ל השנתות הרלופות אותם שהיו שנתות
ביקום קלתם לקלתם והוא אומרו וספרתם לכם
ממחרת השנת וקרא יום ראשון של פסח שנת כמו שאתה רואה
ולוה שייספרו אקריו שבע שנתות וכן אמרו בכלן שנת בשנתו
רלה לומר השנת עם שנתות המיוקסו' אליו והם מ"ע יום כמו
שיש מפסח ועד עלרת ואשר הלריך לזכור אלה המאמרים בכלן
ואע"פ שאינם מוכנת המסכת ואין בהם עדות וכמו כן הלכות
הרבה שנאו במסכת זו ואין בהם עדות מוסף מאשר הזכירו
במקומותיהם מן המשנה הוא מה שאומר לך והוא כי כל דבר
שנא במסכת זו כולם הלכות דברו בהם והעידו בהם במה

פרק חמישי

ו רבי ישמעאל אומר קהלח אינו מטמא את הידי' ח
 כדברי בית שמאי ובה"א מטמא את הידי': ע"כ
עקביא בן מהללאל העיר ארבעה דברים אמרו משנה ג
 לו עקביא חוזר כך בד' דברים שהיית ז
 אומר ונעשך אב *ב"ד לישראל אמר להן מוטב ס
 לי להקרא שוטה כל ימי ולא לעשות שעה אחת משנה ו
 רשע לפני המקום שלא יהיו אומרים בשביל ט
שררה חזר בו. הוא היה מטמא שער פקודה ו
 ודם הירוק וחכמים מטהרין והוא היה מתיר שער ז
 בכור בעל מום שנשר והניחו בחלון ואחר כך ח
 שהעידו וזכרו בהם צמה שזכ' ודכו בהם צמה שדכו ביום אק' ט
 בלצור יום אק' בעלמו והוא יום שהושיבו ר' אלעזר בן עזריה י
 בישיבה והוא אמרם עדיות בו ביום תקנה וכן כל מה שיאמר יא
 במשנה בו ביום בשביל אותו היום הוא אומר ולזה הטעם תמלא יב
 בזו המסכתא הלכות מעכייניס משוכיס ודע זה ושמרהו. עכ"ל יג
 הרמב"ם ז"ל:

אינו מטמא ללא קאי כשאר כתבי הקדש אלא קכמתו של
 שלמה: שער פקודה מי שהיתה בו נהרת ובו שער לבן
 והלכה הנהרת והניק שער לבן במקומו וזורה עקביא בן מהללאל
 מטמא וחכמים מטהרין וכו' וכקרא פקודה על דרך משל כאלו
 הנהרת הפקודה אותו במקומה עד שתקזור אליו: ודם הירוק
 אלל נדה: שער בכור אמרה תורה לא תגזו בכור לאכך ואם

רבי יהודה פרק חמישי עדיות לב

שחטו וחכמי אוסרין. הוא היה אומר אין משקין
לא את הגיורת ולא את השפחה המשוחררת וחכ"א
משקין אמרו לו מעשה בכרכמית שפחה משוחררת
שהיתה בירושלי והשקוה שמעיה ואבטליון אמ'
להם דוגמא השקוה ונדוהו ומת בנדויו וסקלו ב"ד
את ארונו א"ר יהודה ח"ו שעקביא נתנדה שאין
העזרה ננעלת על כל אדם מישראל בחכמה וביראת
חטא כעקביא בן מהללאל ואת מי נדו את (ר')
אלעזר בן (הקוף) [חנוך] שפקפק בטהרת ידים

התירה עומקה וא"כ תלש עמכה שער או שנער רצק סברי
אע"פ שהכל עותר לשקטו ולהכות מעורו ומלמרו אפילו הכי
גזרינן קודם שקיטה וכו' : אין משקין את הגיורת וכו' דכתיב
דבר אל בני ישראל איש איש כי תשטה אשתו לאפוקי גיורת
ומשוחררת ואין דרך לבן ישראל לישא אשה משוחררת וגיורת
ורצק סברי אשתו הראויה לו וזו ראויה לו : דוגמא השקוה

לפי שהיתה גיורת כמותם והם היו ג"כ גרים* וכאלו הם לא ר"ל

עזרו להרזיקם ורטו להרזיקם בכל דיכי ישראל יש מפרשי' חזניהם
דוגמא שלא כתבו לה מגלת סוטה אלא כתב בעלמא שהיה כתוב
מקו להפקידה וכדוהו לפי שמד לאמעיה ולאבטליון לעשות אסודין
שלא כדין כי אין עושין כן לפי שמוליא לעו על מי המרים שאיכס לדון
בדקין ולפירוש קמא כדוהו לכבוד הרב וסקלו ב"ד את ארונו ר"ש א'
לכזותו כדי שיתכפר לו : שאין עזרה ננעלת בשעת שקיטת
פסקים כדתנן בפסח שני בפר' תמיד כשקט נכנסה בת ראשונה
כתמלא' העזרה כנעלו דלתות העזרה : שפקפק בטהרת ידים

וכשמת שלחו בית דין והניחו אבן על ארונו ללמד
שכל המנודה ומת בנדויו סוקלין את ארונו:

ח בשעת מיתתו אמר לבנו בני חזור בך בד' דברי
שהייתי אומר א"ל ואתה למה לא חזרת

סס

בך א"ל בני אני שמעתי מפי המרובי' והם שמעו
מפי המרובי' אני עמדתי בשמועתי והם עמדו

ושכח

בשמועתן אבל אתה שמערת מפי היחיד (והם
שמעו מפי המרובין) [ומפי המרובין] מוטב להניח

את דברי היחיד ולאחוז את דברי המרובי' א"ל
אבא פקוד עלי לחברך א"ל איני מפקד א"ל שמא

עולה מצאת בו א"ל לא מעשיך יקרבוך ומעשיך
ירחקוך:

שהיה

והיחיד

שיכבדו

שלא היה נוטל מרביעית או שלא היה נוטל עד הפרק ע"כ
סירוש הראש"ד צנענה זו:

שנאה

והחמת

אביו

שמעתי מן המרובין כי נחלקו הראשונים והיו למקלה על
מקלה. הוא שמע מן המקלה האחת והם שמעו מן

ויבדלו

וא"ל

מקלה האחת אי כמי עקביא היה אומר כי אותם שמע הוא
מפיהם היו רוב וקבריו אומרים שהאקרים שכנגדם היו רוב:

ויבדלו

וא"ל

פקוד עלי לחברך שיכבדוני: מעשיך יקרבוך אם תתנהג
במעשים טובים אינך לריך שאסקדם עליך כי בלאו הכי יקרבוך

וא"ל

ירחקוך

כמו

שהאקרים שיכבדוך ומעשיך ירחקוך ואם קם ואלום לא תתנהג במעשים
טובים אכי חסן שירחקוך ולא שיכבדוך בשביל לואמי: ע"כ סירוש

כמו

שהאקרים

ע"כ

הראש"ש ז"ל:

וחלוקת

העיד רבי יהושע

פרק שמיני

א"ר יהושע מקובל אני מרבן יוחנן בן זכאי ששמע ט
 מרבו ורבו מרבו הלכה למשה מסיני שאין יא
 אליהו בא לטמא ולטהר לרחק ולקרב אלא לרחק ^{מסני}
 את המקורבין בזרוע ולקרב את המרוחקי בזרוע
 משפחת בית הצריפה היתה בעבר הירדן (ורחקה
 בן) [ורחקה בני] ציון בזרוע ועוד אחרת היתה שם
 (וקרבה בן) [וקרבוה בני] ציון בזרוע כגון אלו אליהו י
 בא לטמא ולטהר לרחק ולקרב ר' יהודה אומ' לקרב יוססין
 אבל לא לרחק ר' שמעון אומ' להשוו' את המחלוקת וע"ס
 וחכמים אומרים לא לרחק ולא לקרב אלא לעשו' לש"ס
 שלום בעולם שנא' *הנני שולח לכם את אליהו מלאכי ג
 הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא והשיב לב
 אבות על בנים ולב בנים על אבותם:

בן ציון גברא אלמא הוה: רבי יהודה אומר שיקרב את הכשרי'
 שמתרחקו ולא ירחק את הפסולים דאף ע"ס שקרנוס בזרוע
 השתא כימא כתרבו בכשרים וכיון שנטמעו כטמעו: להשוות
 את המחלוקת במשפחות שמתגרות זו בזו כדאמר' בפרק עשרה
 יוססין אמר רבי יהושע בן לוי אם ראית שתי משפחות שמתגרות
 זו בזו שמץ פסול יש באחד מהם ואין מכיפים אותה לידבק
 בקצרתה ואליהו יסיים וישלי' ביניהם וסב"א לא לרחק ולא לקרב:

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

מסכת עבודה זרה

לפני אידיהן

פרק ראשון

א א"ר יהושע בן לוי כל מצות שישראל עושין בעוה"ז
 ב הן באות ומעידו עליהם לעוה"ב שנ' *יתנו
 עדיהם ויצדקו יתנו עדיהם ויצדקו אלו ישראל ישמעו
 ויאמרו אמת אלו איה"ע דרש"ר הנינא [בר פפא]
 ואי תימא ר' שמלאי לעתיד לבא מביא הקב"ה ספר
 תורה ומניחו בחיקו ואמר כל מי שעוסק בתורה יבא
 וישול שכרו ומתקבצי ובאי' אומי' העולם בערבוביא
 ע"ס שנ' *כל הגוים נקבצו יחדיו וגו' ואמר להם הקב"ה
 אל חכנסו לפני בערבוביא אלא חכנס כל אומה
 ע"ס ע"ז אומה *וסופריה שנ' *ויאספו לאומי' ואין לאום
 ע"ס אלא מלכות שנ' *ולאום מלאום יאמץ ומי איכא
 דאש"י כ"כ ערבוביא קמי שמיא אלא כי היכי דלא ליערבס
 אינהו בהדי הדרי דלישמעו מאי דאמר להו מיד
 בערבוביא כולם מעורבנין ולא כל אומה ואומה בפני עצמה;
 וסופריה קמיה: לאום מלכות כשהיא לבדה
 ולאום מלאום מתרגמינן ומלכו ממלכו ועוד יאמץ לא שייך אלא
 במלכות: וספר חוריה מסיפי' דקרא נפקא לן לקמן מי (בכס)
 [בכס] יגיד זאת: מי איכא ערבוביא קמיה והלא כלן כשקין
 נסקירה אמת שא' היוכל יחד לבס כדאמרינן בר"ה: ומשני
 דלא ליערבכו אינהו לדידיה לא מהניא ערבוביא אצל לדידהו

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה לר

נכנסה מלכות אדום תחלה מ"ט דהיא חשובה
[ומנ"ל דחשיבא] דכתי' *ותאכל כל ארעא ותדושינה ^{דכיאל}
ותדקינה א"ר יוחנן זו רומי שטבעה יוצאת בכל
העולם כלו ומנ"ל דחשיב עייל ברישא לדינא כדרב
חסדא דאמר רב חסדא מלך וצבור מלך
נכנס תחלה לדין שנ' *לעשו' משפט עברו ומשפט ^{מ"ח}
עמו ישראל דבר יום ביומו וטעמא מאי אבע"א
לאו אורח ארעא למיתב מלכא אבראי ואבע"א
מקמי דליפוש חרון אף ואומר להם הקב"ה במה
עסקתם בעוה"ז אומריו לפניו רבש"ע הרבה שווקי'
תקננו הרבה מרחצאות עשינו הרבה כסף וזהב
הרבינו וכולן לא עשינו אלא בשביל ישראל כדי
שיתעסקו בחור' אומר להם הקב"ה שוטי' כל מה
שעשיתם לצורך עצמכם עשיתם שווקים להושיב
בהם זונות מרחצאו' לעדן בהם עצמיכם כסף וזהב
שלי הוא שנ' *לי הכסף ולי הזהב נאם ה' צבאו' ^{מגיב}
כלום יש בכס מגיד זאת שנ' *מי (בכם) [בהם] ^{יציגי' מו}

מהכיל דמבלבלי ומסתתמי טענתיהו : טבעה שמעה : נכנס
תחלה לפני הקב"ה לדין : משפט עברו שלמה המלך : דליפוש
חרון אף דהקב"ה מפני פשעי הלבור שמא ח"ו יפרע מן המלך
כל סורקטו מפני המרון : שווקים מרחצאות וכסף וזהב הוא
עסקן של רומים וגשרים וכרכים ומלחמות הוא עסקן של
פרסיים : שיתעסקו בחורה שיהא להם פכא שמולאין להשתכר
נשוק ומולאין מזונותיהם ולורכיהם בלא עורק ומתעדנין

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

דברי' ד יגיד זאת ואין זאת אלא תורה שנ' *וזאת התורה
 אשר שם משה מיד יוצאין בפחי נפש יוצאת
 מלכות רומי נכנסת מלכות פרס אחריה מ"ט משום
 דכילא דחשיבא בתרה מנ"ל דכתיב *וארו חיוה אחרי
 תנינה דמיא לדוב ותני רב יוסף אלו פרסיו שאוכלי
 כדוב ושותי' כדוב ומסורבלין בשר כדוב ומגרלין
 שער כדוב ואין להם מנוחה כדוב אומר להם
 הקב"ה כמה עסקתם אומרי' לפניו רבש"ע הרבה
 גשרים גשרנו ועשינו והרבה כרכים כבשנו והרבה
 מלחמו' עשינו וכוון לא עשינו אלא כשביל ישראל
 כדי שיתעסקו בתורה אומר להם הקב"ה שוטי'
 כל מה שעשיתם לא עשיתם אלא לצורך עצמכם
 גשרי' ליטול מכס מהן כרכים לעשות בהם אנגריא
 מלחמות אני עשיתי שנא' *ה' איש מלחמה ה'
 שמו כלום יש בכם מגיד זאת שנא' מי בכם
 יגיד זאת ואין זאת אלא תורה שנ' וזאת התורה
 מיד יוצאין בפחי נפש וכי מאחר דעיילא רומי
 ולא זכה פרס מ"ט עיילא סבור אינהו סתור בית
 המקדש ואנן מובנא בנינן:

במרקלאו' : וארו והנה : אחרי אקרת : מסורבלים שמכי' כמו
 קטן המסורבל בנשר ולסון מלבוש הוא כמו כפיתו בסרבליהון :
 דוב אין לו מנוחה אלא הולך ונא כל שעה : אנגריא עבודת
 המלך המועלת על יושבי כרכים לעשות מלחמה וללחא בלכא
 וליטול בהמתן לעבודתו : ואנן בנינן בית שכי בכה כורש :

לפני איריהן פרק ראשון עבודה זרה לה

וכן כל אומה ואומה מאי שנא הני תרתי דקא ב

חשיב ומאי שנא הנך דלא חשיב הנך משכה ^ס

מלכותיהו עד דאתי משיח וכי מאחר דעיילי תרתי

ולא אתנו מידי מ"ט עיילי אחריני אמרי אינהו

אשתעבדו בישראל אנן לא אשתעבדינן בהו אמרי

לפניו רבש"ע כלו' נתחלנו ולא קבלנוהו ומי מצולמימ'

הכי והא כתי' *ה' מסיני בא וזרח משעיר למו ^{דכ"ד' לג}

וכתיב *אלוה מתימן יבא מאי בעי בשעיר ומאי ^{מבוק ג}

בעי בפארן אמר רבי יוחנן מלמד שלקח התור'

והחזירה הקב"ה על כל האומות והלשונות ולא

קבלוה עד שבא אצל ישראל וקבלוה אלא הכי

אמרי כלום קבלנוה ולא קיימנוה ועל דא תברתהון

אמאי לא קבלוהו אלא כך אומרין לפניו כלום

כפית עלינו את ההר כגיגית [ולא קבלנוה] כדרך

שכפית על ישראל (ולא קבלנוה) שנ' *ויתיצבו ^{שמו' יט}

בתחתית ההר וא"ר אבדימי בר תמא דמן חיפה

מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמ'

להם אם מקבלי' אתם את החורה מוטב ואם לאו

אינהו אשתעבדו בישראל פרסיים משתעבדין בישראל בגלות

גבל וטיטוס הגלס לרומי ועדין כלם משועבדים להם :

פארן ארץ ישמעאל דכתיב בהגר ותשז במדבר פארן וגו' : כלום

קבלנוה ולא קיימנוה כלומר משום דלא קבלנוה לא קיימנוה :

על דא תברתהון פירכא היא כלו' כמלא תשובה זו קטיגור

להם אמאי לא קבלוה : כגיגית קופ"ה גלע"ז שטיילין בה שבר :

לפני איריהן פרק ראשון עבודה זרה

שם תהא קבורתכם מיד אומ' להם הקב"ה ראשוני
 יסני' חנ' ושמיעונו שנאמ' *וראשונות ישמיעונו שבע מצות
 שקבלתם היכן קיימתם ומנ"ל דלא קיימום כדתני רב
 חנני' ג יוסף מ"ד *עמד וימודר ארץ ראה ויתר גוים מה ראה
 ראה שבע מצות שקבלו עליהם בני נח ולא קיימוה
 עמד ותחירן להם איתגורי אתגור א"כ מצינו חומא
 ג נשכר אמ' מר בריה דרבינ' *לומר (שאם מקיימין)
 [שאע"פ שמקיימין] אותם אין מקבלי' עליהם שכר
 ג ולא והתניא ר' מאיר היה אומר מנין שאפילו
 נכרי שעוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול
 סס
 ית ויקרא ית שנא' *אשר יעשה אותם האדם וחי בתם כהני'
 ולוים וישראלי' לא נאמר אלא האדם מלמד שאפילו
 נכרי ועוסק בתורה הרי הוא ככ"ג אלא לומר לך
 שאין מקבלין עליהם שכר כמצוות ועושה אלא
 כמי שאינו מצווה ועושה דא"ר חנינא גדול המצווה
 ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה אלא כד
 אומרים האוה"ע לפני הקב"ה רבש"ע ישראל
 שקבלוה היכן קיימוה אמ' להן הקב"ה אני מעיד
 כישראל שקיימו את התורה כולה אומרי' לפני
 רבש"ע כלום יש אב שמעיד עלבנו דכתי' *כנו
 סזות 7 בכורי ישראל אמר להם יבאו שמים וארץ ויעידו
 ראה ויתר גוים ראה נעיקו וישר להתיקן : לומר שאם
 מקיימין אותם והתרה זו [לא] לטובתן היא אלא שאין מלוין
 לקיימם ואם יקיימוה לא יקבלו שכר :

לפני איריהן פרק ראשון עבודה זרה לו

בהם בישראל שקיימו את התורה כולה אומרי'
רבש"ע אף שמים וארץ נוגעין בעדותיהם שנאמר
*אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ ירחיק לך
לא שמתי (דאמר רבי) [ואמר רבי] שמעון בן
לקיש *מאי דכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום הששי ראשית לך
מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר
להם אם ישראל מקבלים את התורה מוטב ואם
לאו הריני מחזיר אתכם לחוהו ובוהו ואמר חזקיה
מ"ד *משמים השמעת דין ארץ יראה ושקטה תלים ע"ו
אם יראה למה שקטה ואם שקטה למה יראה
אלא בתחלה יראה ולבסוף שקטה אומר הקב"ה
להן יבאו מכם ויעידו בישראל שקיימו את התורה
כלה יבא נמרוד ויעיד באברהם שלא עבד ע"ו

אם לא בריתי יומם ולילה אם לא בריתי שכתבתי [שתהא]
כוהגת יומם ולילה והיינו תורה דכתיב והגית בו יומם
ולילה וכתיב אלה דברי הנביא: הששי ה"א דהשני יתירה
(נכתבה) [וכתבה] בסוף מעשה בראשית לדרשה זו והכי משמע
ויהי ערב ויהי בקר יום השני אל ששה בסיון שעתידין ישראל
לקבל התורה: השמעת דין מתן תורה: בתחלה יראה שאל
לא יקבלו ישראל התורה ותקזור הארץ לתוהו ובוהו: ולבסוף
קבלוה בנעשה ונשמע שקטה: נמרוד השליך [את] אברהם
אזינו נאור כשדים על שלא קבל עליו לעבוד ע"ו שנאסרה לפני
נח ואברהם בן נח היה שלא היה נשמע מתן תורה ועל שם כך
נקרא אמרסל כפיכד מעצרין שאמר והפיל את אברהם בכנשן

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

יבא לבן ויעיד בועקב שלא נחשד על הגזל תבא
 אשת פוטיפרע ותעיד ביוסף שלא נחשד על העריו
 יבא נבוכדנאצר ויעיד בחנניה מישאל ועוריה שלא
 השתחוו לצלם יבא דריוש ויעיד בדניאל שלא
 ביטל את התפלה יבא בלדר השוחי וצופר הנעמת
 ואליופז התימני ויעידו בישראל שקיימו את התורה
 כלה שנאמ' *יתנו עדותם ויצרקו אומרים לפני
 רבש"ע חנה לנו מראש ונעשנה אומר להם הקב"ה
 שוטים מי שטרח בערב שבת אוכל בשבת ומ
 שלא טרח בערב שבת מהיכן אוכל בשבת אל
 אע"פ כן מצוה קלה יש לי וסוכה שמה לכו ועש
 אותה ומי מצו אמרי הכי והא"ר יהושע בן לו
 מ"ד *אשר אנכי מצוך היום לעשותם היום לעשותם
 ולא למחר לעשותם היום לעשותם ולא היום ליטו
 שכרם אלא לפי שאין הקב"ה בא בטרוניא ע
 בריותיו ואמאי קרי לוי מצוה קלה לפי שאין בו

דכ"ג

דכ"ג

האש : שלא נחשד על הגזל דכתיב מה מלאת מכל כלי בית
 אפילו סכין אפילו המצק או מצט ומתן הדך בבית קמיו עשר
 שנה וכשילא אינו נוטל עמו כלי קטן ובכי נק כלטו על המ
 ויעקב קיים : ביוסף שלא נחשד על העבירה ואשת א
 כאסרה לבכי נק דכתיב ודבק באשתו ולא באשת קצרו ויוס
 קיים ואליהו בן זרכאל לא גרסינן לישראל הוה כדמפרש בב
 בהשומפין : בערב שבת בעולם הוה : היום לעשותם בעה"ו
 ולא למחר דאינו יכול לעשותם לעה"ו : בטרוניא בעלילה

לפני איריהן פרק ראשון עבודה זרה לו

חסרון כים מיד כל אחד ואחד עושה סוכתו בראש
נגוזהקב"ה מקדיר עליה חמה (ככתקופת) [כתקופת]
תמוז ומיד כל אחד ואחד מכעט בסוכתו ויוצא
שנ' *ננתקה את מוסרותימו ונשליכה ממנו עבותימו ^{תלים נ}
מקדיר והא אמרת אין הקב"ה בא עם בריותיו
בטרוניא משום דישראל נמי זמנין *דמשכה להו ^{סס ע"נ}
תקופת תמוז עד שיחסר בתשרי ומצטער והאמ'
(רבה) [רבא] מצטער פטור מן הסוכה נהי דפטור
בעוטי נמי מי מבעיטו (והקב"ה) [מיד הקב"ה] יושב
ומשחק עליהם שנא' *יושב בשמי' ישחק א"ר ^{סס}
יצחק אין שחוק לפני הקב"ה אלא אותו היום בלבד:
איבא דמתני לה להא דר' יצחק אהא דתניא ר' ד
יוסי אומ' לעתיד לבא באין אות'ע ומתגירין ^{סס}
ומי מקבלי מינייהו והא תניא אין מקבלי גרים
לימות המשיח כיוצא בו לא קבלו גרים בימי דוד
ראש נגו רוב תשמיטן על הגנות שאין גנותיהן משופעי': מקדיר
לאן נוקב כלומר מנקבת בכך קום גדול כמו מקדירן נהריס
דעירוטין ענין קבצותם: בתקופת תמוז שנוהגת ומושכת (כל)
[עד] שלשה חדשים עד [יוס] תקופת תשרי הויא תקופת תמוז:
ננתקה את מוסרותימו על ה' ועל משיחו קאמר לעמיד לבא
כדכתיב למה רגשו גוים ולאוומים יהגו ריק כלומר כנתקה מלות
סוכה שהטילו עלינו: דמשכה תקופת תמוז ואין תקופת
תשרי נופלת עד לאקר הקג: יושב בשמים ישחק גבי כנתקה
את מוסרותימו כתיב:

ולא בימי שלמה אלא שנעשו גרים גרורי' (דתניא ר' יוסי אומר לעתיד לבא באים אוה"ע ומחגיירין) ומניחי' תפילין בראשיהם ותפילין בזרועותיהם וציצית בכנדיהן ומוזהה בפתיחהם כיון שרואים מלחמת גוג ומגוג אומר להם על מי באתם אומרי' על ה' ועל משיחו שנ' *למה רגשו גוים ולאומי' יהגו ריק יתיצבו מלכי ארץ וגו' מיד כל אחד אחד ואחד מנתק מצותו והולך לו שנא' *ננתקרה אח מוסרותימו וגו' והקב"ה יושב ומשחק עליהם שנ' *יושב בשמים ישחק וגו'. וא"ר יצחק אין שחוק לפני הקב"ה אלא אותו היום בלבד איני והאמר רב יהודה אמר רב י"ב שעות הוי היום שלשה שעות ראשוני' יושב הקב"ה ועוסק בתורה שני' יושב ודן את כל העולם כלו כיון שרואה העולם כלו מתחייב בדיון עומד מעל כסא הדין ויושב על כסא רחמים שלישיות יושב הקב"ה וזן את כל העולם כלו מקרני ראמי' ועד ביצי כנים רביעיות *יד יושב ושוחק עם לוי'תן שנ' *לוי'תן זה יצרת לשחק

אלא שנעשו גרים גרורים מאליהם מחגיירין ואין לא מקבלין להו דמסוס גדולתן דישראל קא עבדי דכתיב מי גר אתך בעניותך עליך יפול בעשירותך: יושב ודן כר' יוסי דאמר במס' ר"ה אדם נדון בכל יום דכתיב דבר יום ניומו: יושב וזן קולנו להם מהיכן תזדמן להם פרכסתס: קרני ראמי' קיה גדולה: ביצי כנים מינא הוא דמתקרי ביצי כנים ודקנהם והוא אונב"ל

לפני איריהן פרק ראשון עבודה זרה לח

כו א"ר נתמן בר יצחק עם בריותיו משחק על
בריותיו אינו משחק אלא אותו יום בלבד:

א"ל רב אחא גלילאה לרב נתמן בר יצחק *למ"ד ה
מכי חרב בית המקדש אין שחוק לפני הקב"ה ^ס

(ברביעיות מאי עביר יושב ולומד תורה לתנוקות
של בית רבן) ומנא לן דליכא שחוק קמיה אילימא

מרכתיב *ויקרא ה' אלהים צבאות ביום ההוא ^{ישעי' כב}
לככי ולמספר וגו' דלמא אותו היום ותו לא אלא

דכתיב *אם אשכחך ירושלי' תשכח ימיני חרבך ^{תלים קלז}
לשוני לחכי אם לא אזכרכי ודלמא שכחה הוא

דליכא אבל שמחה מיהא איכא אלא מהכא
*החשתי מעולם אחריש אתאפק וגו' אלא מא ^{ישעי' נ"ב}

עביר בהו ברביעיות יושב ומלמד תורה לתנוקות
של בית רבן שנא' *את מי יורה דעה ואת מי ^{ס כח}

יבין שמועה גמולי מחלב עתיקי משדים למי יורה
דעה ולמי יבין שמועה לגמולי מחלב ולעתיקי

משדים ומקמי דליחרב ב"ה דהוה שחוק לפני
הקב"ה תנוקות מאן הוה מיגמר להו אבע"א מטטרון

ואבע"א הא והא הקב"ה עביר תינח ביממא ובליליא
מאי עביר אבע"א כעין יממא ואבע"א רוכב על

כרוב קל שלו ושט ב"ח אלפיו עולמו' שני' *רכב ^{תלים סח}
גלסון ארמי ובלע"ז לייכדרי"ש: על בריותיו על מעשה עבירה

שעוין בריותיו אינו משחק אלא אותו היום בלבד:

גמולי מחלב שמתו כשהם קטנים: עתיקי (משדים) כמו

אלהים רבותי אלפי שנאן אל תקרי שנאן אלא
 שאינן ואבע"א יושב ושומע שירה מפי חיות הקדש
 מלים חנני *יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי אמ'
 ריש לקיש כל העוסק בתורה בלילה הקב"ה מושך
 עליו חוט של חסד כיום שנ' יומם יצוה ה' חסדו
 וגו' מה טעם יומם יצוה ה' חסדו משום דבלילה
 שירה עמי איבא דאמרי [אמר ריש לקיש] כל
 העוסק בתורה בעולם הזה שהוא דומה ללילה
 הקב"ה מושך עליו חוט של חסד בעוה"ב שהוא
 דומה ליום שנ' יומם יצוה ה' חסדו וגו' מה טעם
 יצוה ה' משום דבלילה שירה עמי. א"ר לוי כל
 הפוסק מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה מאכילין
 אותו גחלי רחמים שנ' *הקוטפי' מלוח עלי שיח
 איוב ל
 ושורש רחמים לחמם:

ו אמר רב יהודה אמ' שמואל מ"ד *ותעשה אדם
 כרגי הים גו' למה נמשלו בני אדם לרגי

ס

המעתיק הרים לשון סילוק: אלא שאינן שני אלפים
 חנקוק ח
 קסרים מרבותים: יומם יצוה ה' חסדו דן חן ומלמד תורה:
 ובלילה שירה עמי ובלילה כוהג שירו (למעלה) עמי למטה שאף
 דוד לא היה מתנמנם אלא כשיכת הסוס וכל הלילה מתעסק
 בשירות ובתושבות ותורה: חוט של חסד כותן קכו נעיני
 הנריות: הפוסק מדברי תורה מי שעוסק בתורה ופוסק על
 דברי שיחה בטלה: מלוח דגרי למלוקית ועיקר. ל"א הכתבת
 בלוקות:

לפני איריהן פרק ראשון עבודה זרה למ

הים לומר לך מה דגים שבים כיון שעוליי ליבשה
מיד מתים אף בני אדם כיון שפורשי מן התורה
ומן המצות מיד מתים ד"א מה דגים שבים כיון
שקדרה עליהם חמה מיד מתים כך בני אדם
כיון שקדרה עליהם חמה מיד מתים אבע"א
בעה"ב ואבע"א בעה"ז אבע"א בעה"ז וכדר' חנינא
דא"ר חנינא הכל בידי שמים חוץ מצנים פחים
שנ' *צנים פחים בדרך עקש שומר נפשו ירחק
מהם ואבע"א לעה"ב כדריש לקיש דאמר ריש
לקיש אין גיהנם לעתיד לבא אלא הקב"ה מוציא
חמה מנרתקה ומקדירה רשעים נידוני' בה וצדיקי'

משלי כב
דד
לחונכ
חלומר כ

מתרפאים בה רשעים נדונין *בה דכתיב *כי הנה ד
היום בא בוער כתנור והיו כל זדים וכל עושי חלאכיג
רשעה קש ולהט אותם היום הבא אמר ה' צבאו
אשר לא יעזוב להם שורש וענף שורש בעה"ז
ולא ענף לעה"ב וצדיקים מתרפאי' בה שנ' *וורחה טס
לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה ולא
עוד אלא שמתעדנין בה שנא' *ויצאתם ופשתם טס
כעגלי מרבק ד"א מה דגים שבים הגדול מחברו
הכל בידי שמים מיקושות ומחלונות הנאים לאדם כולם ע"י
גזירת שמי' : חוץ מצנים לכה : פחים קולי הנא לאדם
ע"י קום כמו עד שיפוק היום : היום הבא השמש הנאה לנכמה
דוכתי' קריכן לשמש יומא : ופשתם סיפיה דזרקה לכס הוא .
ופשתם לשון שומן ורבוני ועובי כגון פוטו וסגו כמו ולא ידע נפש

מאד ע"כ :

בולעו אף בני אדם אלמלא מוראה של מלכות
הגדול מחברו בולעו והיינו דתנן רבי חנינא סגן
הכהנים אומר הוי מתפלל בשלום של מלכות
שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו:

ז (רבי חנינא) [רב חנינא] בר פפא רמי כתי' *שדילא

מצאנוהו שניא כח [וכתי' *גדול אדוננו ורב כח]

וכתי' *ימינך ה' נאדרי בכח לא קשיא כאן בשעת

הדין כאן בשעת מלחמה. ר' חמא בר חנינא

רמי כתיב *חמה אין לי וכתיב *נוקם ה' ובעל

חמה לא קשיא כאן בישראל כאן באוה"ע (ור')

אחא בר חנינא) [רב חנינא בר פפא] אמ' חמה

אין לי שכבר נשבעתי מי יתנני שלא נשבעתי

ואהי' שמיר ושיח במלחמה והיינו דא"ר אלכסנדראי

מ"ד *והיה ביום ההוא אבקש להשמיד את כל הגו'

אבקש ממי אמר הקב"ה אבקש בניגני שלהם

אם יש להם זכות אפרים ואם לאו אשמידם והיינו

לא מצאנוהו שיהא שניא כח צעת הדין ואם ישניא כחו יתקיינו

כולם כלייה: ר' אחא בר חנינא אמר תרוייהו צישראל

וה"ק קרא אע"פ שבעל חמה חכי חמה אין לי שכבר נשבעתי

מקלוף עליך: מי יתנני סופיה דהאי קרא הוא: שמיר ושיח

לשון ארץ גזרה וסורבן ודוגמתו השאת והשצר: והיינו דרבי

אלכסנדראי חלעיל קאי דאין הקב"ה צא בטרוניא עם

בריותיו: בנגני שלהן צספר זכרון מעשיה': ואם לאו אשמידם

ובדין אפקוד עליהם ולא נחמלה כי אם צדקדוק כדאמרי' לעיל

ז
סס
א"יוב לו
תלי קחו
ע' דש"ף
שמות טו
ישעיה כו
כחוב א

זכריה יג

לפני אידיותהן פרק ראשון עבודה זרה מ

דאמ' רבא מ"ד *אך לא בעי יושלח יד אם בפירו' אינו ל
להם שוע אמר הקב"ה כשאני דן את ישראל
איני דן אותם כאה"ע שכחוב בהם *עוה עוה עוה יחזקאל
אשימנה (אבל ישראל) [אלא] אני פורע מהם כ^ל
מעט מעט כפיד של חרנגולין שמנקרין באשפה ע' רש"ט
ד"א אפילו אין ישראל עושין מצוה לפני אלא
מעט כפיד של חרנגולין שמנקרין באשפה אני
מצרפו לחשבון גדול שנא' *אם בפירו' להם שוע אינו ל
ד"א בשכר שמשועין לפני אני אושיע אותם והיינו
דאמר (רבא) [ר' אבא] מ"ד *ואנכי אפרס והמה חושב ו
דברו עלי כזבים אני אמרתי אפרס בממונם
בעה"ז כדי שיוכו לעה"ב והמה דברו עלי כזבים
והיינו דאמר רב פפי משמיה דרבא מ"ד *ואני ס
יסרתי חזקתי ורועותם ואלי יחשבו רע אמ' הקב"ה
אני אמרתי איסרם ביסורי' בעה"ז כדי שיתחזקו
זרועותם לעה"ב ואלי יחשבו רע:

מקדיר עליהם כמה מכתקו אולי יבעטו והיינו כמי דאמר רבא
סהקנ"ה דן את אה"ע (בדין) [בדקדוק]: עוה עוה עוה
אשימנה עיווי עותה ולעוה אשימנה וכן תרגם יוכתן חזוניהון
חזו בזיליהון אתפרע מכהון: פיר פיקאדו"רא בלע"ז כיקור
שמקקרין מעט מעט וכן כפרע מהן מעט מעט בהסתר פנים
זוהיה לאכול לפדותם מעוונותיהם כדי שיוכו לעה"ב: להם
שוע אחי כותן להם פדיון כמו ויושע ופריק וכמו ישוע הבן פדיון:
והיינו דא"ר אבא אפרס לישראל נמונס והיינו כפיד של
חרנגוליס [פורעין] מעט מעט וכוגשיך בלדקה:

משתבח להו' ר' אבהו לצדוקי בדרכ ספרא דאדם
 גדול הוא שבקו ליה מכסא דתליסר
 שני יומא חד אשכחיהו אמרו ליה כתיב *רק
 אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה על כן אפקוד
 עליכם את כל עונותיכם מאן דאית ליה סיסיא
 ברחמיה מסיק ליה לא הוה בידיה רמו לוי סודרא
 בצואריה וקא מצערי לוי אחא ר' אבהו אשכחינהו
 אמר להו אמאי קא מצעדיתו לוי אמרו לוי ולא
 אמרת לן דאדם גדול הוא ולא ידע למימר לן
 פירושא דהאי פסוקא אמר להו אימור דאמינא
 לכו בתנאי בקראי מי אמרי לכו אמרו לוי ומאי
 שנא אתון דידעיתו והוא לא ידע אמר להו אנן
 דשכיחין גבייכו רמינן אנפשיין (וידעינן דמעיינינן
 בקראי) [ומעיינן] אינהו לא מעייני בקראי אמרו
 ליה אימא לן את אמר להו אמשול לכם משל
 למת"ד לאדם שנושה בשני בני אדם אחד אוהבו
 ואחד שונאו אוהבו נפרע ממנו מעט מעט שונאו
 נפרע ממנו בבת אחת:

ידעתי אהנתי כמו ואלדעך זעס: מאן דאית ליה סיסיא זעס:
 ברחמיה מסיק ליה מעלהו על אוהבו הכס זועפים
 מתרגמינן והא ל' כון נסיסין. ל"א סוסיא סוס שעסקו רע את
 אוהבו מעלה עליו כדי שימות: נפרע ממנו מעט מעט כן
 ישראל נפרע מהן הקצ"ה את כל עונותם צעולס הזה כדי שיזכו
 ליום הדין ומרשעים אינו נפרע מהם כלל כדי לטרדם מן
 העה"צ ופקיד' משמע מעט מעט כאלס הפוקד את קברו לפרקי':

לפני איריהן פרק ראשון עבודה זרה מא

דרש ר' אבא בר כהנא מ"ד *חלילה לך מעשו' ט
כדבר הזה להמית צדיק עם רשע אמר

אברהם לפני הקב"ה רבש"ע חולין הוא לך מעשו' ^{דאשית יח}
כדבר הזה להמית צדיק עם רשע ולא והכתיב

*והברתי ממך צדיק ורשע בצדיק שאינו גמור ^{יחזקאל}
אבל בצדיק גמור לא והכתיב *וממקדשי תחלו ^{כל}

ותני רב יוסף אל תקרי ממקדשי אלא ממקודשי ^{ע"ס}
אלו בני אדם שקיימו את התורה כולה (מראש

ועד סוף) מאל"ף ועד תי"ו התם נמי כיון שהיה
בידם למחות ולא מיחו הוו להו כצדיקים שאינן

גמורים:

רב פפא רמי כתיב *ואל זועם בכל יום וכתיבי
*לפני זעמו מי יעמוד לא קשיא כאן ביחיד ^{ע"ס}

כאן בצבור. ת"ר ואל זועם בכל יום וכמה זעמו ^{מל"ס ז}
רנע וכו': ^{נחום א}

אמר רב יוסף לא ליצלי אינש צלותא דמוספי
בתלת שעו קמייחא דיוסא ביומא קמא ^{בדכ"ח}

דריש שתא ביחיד (מ"ט זמנין דמפקיד עליה) [דילמ' ^{פ"א}
כיון דמפקיד] דינא דלמא מעייניה בעובדיה ומדחי ^{וואתד כח}

אי הכי דצבור נמי דצבור נפישו זכותיהו אי הכי
וממקדשי תחלו גני (ה') [שזה] משקיתס שנאו להשקית את ^{ע"ס כל}

ירושלים כתוב ביחזקאל:

אל זועם בכל יום ואפילו הכי קיימין וכתיב מי יעמוד: ביחיד
מי יעמוד: בצבור אף ע"ג דנכל יום זועם מתקיימין:

בתלת שעו קמייחא שעת קרון:

דיחיד דצפרא נמי כיון דאיכא צבור דקא מצלו
לא מדרחו והא אמרת שלש ראשונות יושב הקב"ה
ועוסק בתורה איפוך אבע"א לעולם לא תיפוך ותורה
דכתיב בה אמת דכתיב *אמת קנה ואל תמכור
אין הקב"ה עושה לפניו משורת הדין ודין דלא
כתיב ביה אמת עושה הקב"ה לפניו משורת הדין:
יב אמר ריב"ל מ"ד *אשר אנכי מצוך היום לעשותם
היום לעשותם ולא למחר לעשותם היום
לעשות' ולא היום ליטול שכרן. ואריב"ל כל המצות
שישראל עושים בעוה"ז הן באות ומעידות עליהם
לעוה"ב שנ' *יתנו עדיהם ויצדקו ישמעו ויאמרו
אמת יתנו עדיהם ויצדקו אלו ישראל ישמעו ויאמרו
אמת אלו אוה"ע. ואריב"ל כל מצות שישראל

ושלי כג
ס
דברים ו
דאין
והיה
לעמיד
שנתי' חג

דצפרא נמי בתפלת יוטר: צבורא מצלו שקרית בכל המקומות
ותפלת מוסף הואיל וחמכה כל היום והיא שקרית ולהרים
יש שמתפללין אותה (ביקיד) [בצוקר ויש מאמרין]: והאמרת
ראשונות יושב ועוסק בתורה שניות דן והכא אמרת בקמייתא
דן: אמת קנה הולא הולאזות על ת"ת: ואל תמכור נפס
למוד שקרים: דין לא כתיב ביה אמת והאי דכתיב משפטי ה'
אמת במשפטי' הכתובים בתורה ילויס לישראל קא משתעי דלעיל
מיניה כתיב פקודי ה' ישרים. מוספי כל השנה הן שבת וספור
מעשה אבל מוסף ראש השנה מתוך שהוא מתפלל מלכיות זכרונ'
ואופרות מפקיד דיכא טפי ואל יפרוש אדם עלמו מן הלצור:
[ולא למחר לעשותם דאין מלות לעמיד]:

לפני איריהן פרק ראשון עבודה זרה מב

עושין בעוה"ז באות וטורפות על פניהם של אות"ע
לעוה"ב שנ' *ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם
ובינתכם לעיני העמים וגו' נגד העמים לא נאמר
אלא לעיני העמים מלמד שהן באות וטורפו על
פניהם לעוה"ב:

ואמר ריב"ל לא עשו ישראל את העגל אלא יג
כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה שנ' ^ס

*מי יתן והיה לבכם זה להם ליראה אותי כל ^ס
הימים והיינו דא"ר יוחנן משום רשב"י לא היה
דוד ראוי לאותו מעשה ולא ישראל ראוי לאותו
מעשה לא היה דוד ראוי לאותו מעשה דכתיב
*ולכי חלל בקרבי ולא ישראל ראוי לאותו מעשה ^{מלים קט}
דכתיב מי יתן והיה לבכם זה להם ליראה אותי
כל הימים ולא עשו אלא *לומר לך שאם חטא ה
יחיד אומרים לו כלך אצל יחיד שעשה תשובה
אף אתה עשה תשובה אם חטאו צבור אומרים

לא עשו ישראל את העגל כלו' גזורים ושליטים ניכרס היו ולא
היו ראויין להתגבר ניכרס עליה' שא גזרת המלך היה לשלוט נס
יכה"ר כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה שאם יאמר הקוטף לא
אשוב שלא יקבלוכי אומר לו לא ולמד ממעשה העגל שכפרו בעיקר
וכתקבלו בתשובה: מי יתן והיה לבכם זה להם כל הימים
נסיכי כאמר אלמא גזורים ואמילי לבנ ציראתם היו: לאותו
מעשה דנת שבע: לבי חלל יכה"ר חלל בקרבי ואין לו כח לשלוט
נקרבי: לומר לך גזרת המלך היתה ליתן פתחון פה לשנים:

להו לכו אצל צבור שעשו תשובה אף אתם עשו תשובה וצריכא דאי אשמעינן יחיד משום דלא מפרסם חטאיה אבל צבור דמפרסם חטאיה אימא לא צריכא ואי אשמעינן צבור משום דנפישו ברחמי אבל יחיד [דלא אלימא זכותיה] אימא לא צריכא. והיינו דא"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מ"ד נאם דוד בן ישי ונאם הגבר הוקם על שהקים עולה של תשובה:

יד א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל העושה מצוה אחת בעה"ז מקדמתו והולכת לפניו לעה"ב שנ' *והלך לפניך צדקך וכל העובר עכיר אחת בעה"ז מלפפתו (והולכת לפניו) [ומוליכתו] ליום הדין שנא' *ילפתו ארחות דרכם יעלו בתוהו ויאבדו ר' אלעזר אומר קשורה בו ככלב שנא' ולא שמע אליה לשכב אצלה להיות עמה לשכב אצלה בעה"ז להיות עמה לעוה"ב:

טו אמר ר"ל באו ונחזיק טובה לאבותינו שאלמלא לא חטאו אנו לא באנו לעול' שנא' *אני אמרתי אלהים אתם ובני עליזן כולכם חבלתם מעשיכם אכן כאדם המוחזן למימרא דאם לא חטאו לא הוו מולידים והכתי' *ואתם פרו ורבו

דמפרסם חטאיה ואיכא קלול השם אימא לא ליתקבלו: מלפפתו מעטפתו לשון מלבוש כמו מלפפין את התכונק נשנת: לאבותינו שעשו העגל: לא באנו לעולם שהיו כמלאכי השרת

ער סיני בסוני נמו הא כתיב *לך אמור להם דברים ה
 שובו לכם לאהליכם לשמחת עונה והכתיב *למען שס
 ייטב להם ולבניהם לעולם לאותם העומדים על
 הר סיני והאר"ל מ"ד *זה ספר תולדו' אדם וכי ספר
 היה לו לאדם הראשון אלא מלמד שהראה הקב"ה
 לאדה"ר דור ודור ושיו דור ודור וחכמיו דור
 ודור ופרנסיו כיון שהגיע לדורו של ר' עקיבא
 שמח בתורתו ונתעצב במיתתו אמר *ולי מה יקרו
 רעיד אל מה עצמו ראשיהם וא"ר (אסי) [יוסי]
 אין בן דור בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף
 שנא' *כי לא לעולם אריב ולא לנצח אקצוף כי
 רוח מלפני יעטוף ונשמו' אני עשיתי לא חימא
 אנו לא באנו לעולם אלא אימא כמי שלא באנו
 לעולם למימרא דאי לא חטאו לא הוו מייתי והא
 כתיבי פרשת יבמות ופרשת נחלות על חנאי ומי
 כתיב קרא על חנאי אין כדאמר ר"ל מ"ד *ויהי ראשי א

ולא יולדו בניס: לאותם בניס שהיו כנר נשעת עמידתן
 בסני: לשמחת עונה שעד עתה כאשר להם אל תגשו אל אשה:
 עד שיכלו וכו' אומר יש ושמו גוף ומצראשית כולרו כל הנשמות
 שעתידין לילד וכיתנו לשם. כי לא לעולם אריב לאקר זמן
 הנאולה: ולא לנצח אקצוף מלנאול: כי רוח אשר לפני וכשמות
 שבגוף הוא יעטוף הוא המאקר כמו העטופים ללכן וכשמות אכי
 עשיתי: כמי שלא באנו לעולם לפי שהן היו קיים לעולם וכל
 זמן שהם קיימים אין אנו קשובים כלום:

ערב ויהי בקר יום הששי מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר אם ישראל מקבלין את התורה מוטב ואם לאו הריני מחזיר אתכם לתותו ובוהו:

טז מתיבי *מי יתן והיה לכם זה להם ליראה אותי

סג וגו' לבטל מהם מלאך המות אי אפשר

דברים ה שכבר נגזרה גזירה (לבטל מהם מיתה אי אפשר

שכבר נקנסה) הא לא קבלו ישראל את התורה אלא כדי שלא תהא אומה ולשון שולטת בהם

סז שנא' *למען ייטב להם ולבניהם לעולם הוא דאמ'

כי האי תנא דתניא ר' יוסי אומר לא קבלו ישראל

את התורה אלא כדי שלא יהא מלאך המות

(ואומה ולשון) שולטת בהם שנאמ' *אני אמרתי

אלהים אתם וחבלתם מעשיכם אכן כאדם תמותון

וכאחד השרים תפולו ור' יוסי נמי הא כתיב למען

ייטב להם ולבניהם לעולם טובה הוא דהויא לעולם

הא מיתה איכא אמר לך כיון דליכא מיתה אין

לך טובה גדולה מזו ות"ק הא כתיב אכן כאדם

תמותון מאי מיתה עניות דאמ' מר ארבעה חשובי'

במת. עני. ומצורע. וסומא. ומי שאין לו בנים.

הא לא קבלו ישראל את התורה הוי שומע מכאן שלא לקבל

שכר היום בעוה"ז אלא שלא תהא אומה ולשון שולטת בהן וזו

היא טובה הכתובה כאן למען ייטב להם: הוא דאמר ר"ל:

עניות שמקטאו שלטו בהם עלכויות המכלים את מונס כל

עני דכתיב *כי מתו כל האנשים המבקשי ארץ ^{שמות ד}
 נפשך ומאן נינהו דתן ואבירם והא חיו כיון שירדו
 מנכסיהן עשאן הכתו' כמתים מצורע דכתיב *אל ^{נמדנ' יב}
 נא תהי כמת. סומא דכתיב *במחשכים הושיבני איכה ג
 כמתי עולם. מי שאין לו בנים דכתו' *הבה לו ראשית ל
 בנים ואם אין מתה אנכי:

ת"ר *מי יתן והיה לבכם זה להם אמר משה יו
 לישראל כפויי טובה בני כפויי טובה בשעה ש
 שאמר הקב"ה לישראל מי יתן והיה לבכם זה ^{דגריס ה}
 להם היה לכם לומר חן לנו אהה. כפויי טובה
 הם דכתיב *ונפשנו קצת *בלחם הקלוקל. בני ^{נמדנ' כא}
 כפויי טובה דכתו' *האשה אשר נתת עמדי וגו' אף שס"ב
 משה רבינו לא רמזה להם לישראל אלא לאחר ^{נראשי ג}

היום זוהיה לאכול: דתן ואבירם דאמר מר כל מקום שכתב
 כלים כללים אינן אלא דתן ואבירם והכא במתקשי נפשו [כתיב
 כלים] היינו אותם עניים (כלים) שהלשינו עליו:
 כפויי טובה אינם מכירים הטובה להזיקה לנעליה: בלחם
 הקלוקל קל הוא המן ומפני שהיה כנלע בכל אנריהם
 ואינם יולאים לחן קראוהו קלוקל ורגבו על כך והיא היתה להם
 טובה גדולה שלא היו זריכין לטרוק ול'לך ג' פרסאות להפנות
 כדמכיא כשהיו כפנין אין כפנין לא ללדיהם ולא לפניהם אלא
 לאחריהם ומתנה ישראל שלשה פרסאות היה: אשר נתת עמדי
 לשון גכאי שחלה הקלוקל במתנתו של מקום והוא עשאה לו לעזר:
 לא רמזה לתוכה זו אלא לארבעים שנה במשנה תורה בערבות

לפני איריהן פירק ראשון עבודה זרה

דברי' כט ארבעים שנה שנ' *ואולך אחכם ארכעים שנה
סס במדבר וגו' [וכתיב] *ולא נתן ה' לכם לב לדעת
אמר (רבא) [רבה] ש"מ לא קאים אינש אדעתיה
דרביה עד ארבעין שנין:

יח ת"ר *אם בחקותי תלכו אין אם אלא לשון בקשה
וכן הוא אומר *לו עמי שומע לי ישראל
בדרכי יהלכו כמעט אויביהם אכניע וגו' ואומר
*לו הקשבת למצותי ויהי כנהר שלומך וגו':

א"ר יוחנן משום ר' בנאה מ"ד *אשריכם זורעי
על כל מים משלחי רגל השור והחמור
אשריהם ישראל שבזמן שהם עוסקים בתורה
ובגמילות חסדים יצרן מסור בידם ולא הם מסורי
ביד יצרם שנ' אשריכם זורעי על כל מים ואין
זריעה אלא צדקה שנא' *זרעו לכם לצדקה ואין
מים אלא תורה שנ' *הוי כל צמא לכו למים

מואב אמר להם ולא נתן לכם לב לדעת שיהיו יודעים לשאול
למה היה הקצ"ה מנקה מכס אלמא אף משה רבינו לא הנין לתת
על לבו דבר זה עד ארבעים שנה: ש"מ לא קאי אינש
אדעתיה דרביה לדעת סוף תנוכתו עד מ' שנה שהרי משה לא
רמזה לישראל עד ארבעים שנה:

וכן הוא אומר שהקצ"ה מתקנן לפניהם שיסמרו את המורה:
לו עמי היינו תמכה כמו לו יהי כדנריך:
משלחי רגל משלמים ומשלכים רגלי ינה"ר הנא על האדם
מעליהם. ינה"ר קרוי ארק שכ' וינא הלך לאיש העשיר:

לפני איריהן פרק ראשון עבודה זרה מה

משלחי רגל השור והחמור. תנא דבי אליהו לעולם ישום אדם עצמו על ד"ת כשור לעול וכחמור למשאוי:

ת"ר הנשאל לחכם ושימא לא ישאל לחכם ויטהרן לחכם ואסר לא ישאל לחכם ויחיר היו שנים אחד מטמא וא' מטהר אחד אוסר ואחד מתיר אם היה אחד מהם גדול מחברו בחכמה ובמנין הלך אחריו ואם לאו הלך אחר המחמיר ר' יהושע בן קרחה אומר בשל תורה הלך אחר המחמיר בשל סופרים הלך אחר המיקל:

ת"ר וכולן שחזרו בהן אין מקבלין אותן עולמית דברי ר' מ' ר' יהודה אומר חזרו בהן כמטמוניות אין מקבלין אותן בפרהסיא מקבלין אותן א"ד עשו דבריהם כמטמוניות מקבלין אותן בפרהסיא * אין מקבלין אותן ר' שור' יהושע בן קרחה אומר' בין כדובין כך מקבלין שנא' * שובו בנים שובבים א"ר יצחק איש כפר עכו א"ר יוחנן הלכתא כאותו הזוג:

תניא ר' אליעזר אומר שואל אדם צרכיו ואח"כ יתפלל שנא' * תפלה לעני כי יעטוף ולפני

וכולן שחזרו אגלכין ועמי הארץ קאי: אין מקבלין אותן להזיקו (נדנרי) [בתורת] קצרות לסמוך עליהם: עשו דבריהם נסתר ענרו' שזינן שעברו עד הכה: בפרהסיא הואיל ופקרו כ"כ טוב אין כותבין לזון לשון נמשו' שלימ': שובבי' משמע מזידי' ופרהסיא לשון סוד וגאווה כמו וילך שובב בדרכ לבו: [ואח"כ יתפלל י"ק]: כי יעטוף עטיפת נפשו ודאגת לבו יתפלל

ס

ס ע"ב

ידיה ג

ס

מ"ב ק

לפני איריהן סרק ראשון עבודה זרה

ה' ישפך שיחו וגו' אין שיחה אלא תפלה שנא'
 יאשי' כד* ויצא יצחק לשוח בשדה. ר' יהושע אומר יתפלל
 תלי' קמבואח"כ ישאל צרכיו שנאמ' *אשפוך לפניו שיחי
 צרתי לפניו אגיד ור' אליעזר נמי הכתיב אשפוך
 לפניו שיחי ה"ק אשפוך לפניו שיחי בזמן שצרתי
 לפניו אגיד ור' יהושע נמי הכתיב תפלה לעני כי
 יעטוף ה"ק אימתי תפלה לעני בזמן שלפני ה'
 ישפוך שיחו מכרי קראי לא כמר דייקי ולא כמר
 דייקי במאי קמיפלגי כדררש רבי שמלאי דדרש
 רבי שמלאי לעילם יסדר אדם שבחו של מקום
 ואח"כ יתפלל מנ"ל ממש רבינו דכתי' *ה' אלהים
 אתה החלות וגו' וכתיו' בתרו' אעברה נא וגו' [ר'
 יהושע סבר ילפיו ממושה ור' אליעזר סבר לא
 ילפינן ממושה שאני משה דרב גובריה]:

תפלה והדר לפני ה' ישפוך שיחו שקובה עזרה. [עטיפה
 לשון כאב ופריחת לב מתוך לרה כמו בהתעטפס כקלל: לשוח
 בשדה תפלה המנקה תיקון נפ' תפלת האמר]: בזמן שצרתי
 לפניו אגיד כנר קודם לכן: לא כמר דייק וכו' דהא איכא
 לשנויי הכי והכי: יסדר אדם שבחו של הקב"ה שלשה נרכות
 ראשונות אבות גבורו' קדושת ה' שאין בהן תפלה שאז שנק ואח"כ
 בשאר נרכות יש דברי תמנה ותפלה: [ר' יהושע סבר ילפינן
 ממושה להסדיר שנק תפלה הלכך יתפלל י"ק תפלה דאיכא שנק
 בתפלתן: דרב גובריה גדולת מעשיו וקממתו רנה ונאה לו
 לשנק ולהעדיף בשנקו של מלך מלכי המלכים אצל אינש בעלמא
 מיזין כוהרא]:

לפני איריהן פרק ראשון עבודה זרה מו

ת"ר כיון שראה אדם הראשון היום שמתמעט כ
והולך אמר אוי לי שמא בשביל שסרחתי ה
(העולם מתמעט) [עולם חשך בעדי] וחזור לתוהו
וכוהו וזו היא מיתה שנקנסה עלי [מן השמים]
ישב ח' ימים בתענית ובחפלה כיון שנפלה תקופת
טבת וראה יום שמאריך והולך אמר מנהגו של
עולם הוא עמד ועשה שמנה י"ט לשנה אחרת
עשאן אלו ואלו י"ט הוא קבען לשמים והם קבען
לע"ז בשלמא למ"ד בתשרי נכרא העולם יומי
זוטי הוא ליה יומי אריכי אכתי לא הוא אלא
למ"ד בניסן נכרא העולם הא הוא ליה יומי זוטי
ויומי אריכי. דהו זוטוי כולי האי לא הוא. ת"ר
יום שנכרא בו אדם הראשון כיון ששקעה עליו
חמה אמר אוי לי שמא בשביל שסרחתי עולם
חשך בעדי וחזור לתוהו וכוהו וזו היא מיתה
שנקנסה עלי [מן השמים] היה יושב בתענית
[ובוכה] כל הליל וחזת בוכה כנגדו וכיון שעלה
עמוד השחר אמר מנהגו של עולם הוא עמד
והקריב שור שקרניו קודמות לפרסותיו שנאמר
יום שמתמעט והולך מתשרי ועד טבת: הא חזי ליה יומי
אריכי ניסן תקופת תמוז (לפניו ולאחריו יומי זוטרי בתקלי' סיני
תקופת ניסן וסוף תקופת תמוז) והיה לו לידע שמנהגו של עולם
הוא: שקרנותיו קודמו לפרסותיו דאמ' מר כל מעשה בראשית
בקומתן נכראו שור עם קרנותיו מגדלי' וכיון שילא ראשו תקלה

*ותיטב לה' משור פר מקרין מפרים ברישא מקרין
 והדר מפרים אמר רב יהוד' אמר רב [שמואל] שור
 שהקריב אדם הראשון קרן אחת היתה לו במצחו
 שני מקרין מפרים מקרין תרתי משמע אמר רב
 נחמן בר יצחק מקרין כתיב:

כא תניא ר' ישמעאל אומר ישראל שבחוצה לארץ
 עובדי ע"ז בטהרה הם כיצד נכרי שעשה

משתתף לבנו וזמן כל היהודים שבעירו אע"פ
 שאוכלין משלהם ושוחין משלהם ושמש שלהם
 עומד לפניהם מעלה עליהם הכתוב כאלו אכלו
 מזבחי מזים שנאמ' *וקרא לך ואכלת מזבחו
 ואימא עד דאכיל אמר רבא אם כן נימא קרא
 ואכלת מאי וקרא לך משעת קריאה:

כב כי אחא רב דימי אמר תלתין ותרין קרבי עבדי
 רומאי בהדי יוונאי ולא יכילו להו רומאי

עד דשתפינתו לישראל בהדייהו והכי אתנו בהדייהו
 אי מינן מלכי מנייבו אפרכי אי מנייבו מלכי מינן

נמלאו קרבותיו קודמות לפרסותיו: ותיטב לה' משור פר כך
 אמר דוד ותיטב לה' תפילתי משור שניס שהיה שור דהיינו אותו
 יוס שכולד כדכתיב שור אז כשז וגו' היה עשוי ונגמר כפר שהוא
 בן שלש שאפי' מקרניו לא חסר (כדמפר' מקרין והדר מפרים):
 בטהרה כלומר בלא כוונה דאין שמים על לב: וקרא לך משעה
 שאתה קרוי לו מעלה אני על אכילתך בלו הוא מזבחי:
 עד דשתפינתו רומאי לישראל בהדייהו: והכי אתנו רומאי

לפני איריהן פרק ראשון עבודה זרה מז

אפרכי שלחו להו רומאי ליונאי עד האידנא עבדינן
בקרבא השחא נעברו ברינא מרגלית ואבן טובה
אי זה מהן יעשה בסיס לחברו שלחו להם מרגלית
לאבן טובה אבן טובה ואינד אויה מהן יעשה
בסיס לחברו אבן טובה לאינד. אינד וספר תורה
אי זה מהן יעשה בסיס לחברו אינד לספר תורה
שלחו להו אם כן אנן ישראל בהדן וס"ת גבן
כפו להו עשרין ושית שנין קמו בהימנותיהו בהרי
ישראל (ולא אשתעברו בהו) מכאן ואילך אשתעברו
בהו. מעיקרא מאי דרוש ולבסוף מאי דרוש מעיקר'
דרוש *ויאמר נסעה ונלכה ואלכרה לנגדך וגומ' ראש' לו

ולבסוף דרוש יעבר נא אדני לפני עבדו:

תני ר' יוסי ברבי *מלכות פרס בפני הבית ל"ד ס

שנה מלכות יון בפני הבית ק"פ שנה מלכו' מ

לשאל אי מינן מלכי וכו': מרגלית אינה קטנה כאבן
טובה: בסיס כן למוטב קצרתה להוסיפה עלי' תרגו' כו
בסיס': אינד הוא סופך: כפול להו רומאי ליונאי: עשרין ושית
שנין קמו רומאי בהימנותיהו דישאל: מעיקרא כי קמו רומאי
בהימנותיהו: מאי דרוש רומאי: אלכה לנגדך יעקב ועשו זיין
נגדולה: לפני עבדו דרך הזר לילך לפנים:

מלכות פרס בפני הבית בזמן הבית בעודו בני לאמר שנתא
כורש (ומשכה) [כמשכה] מלכותו ל"ד שנה ובעלה ותפסוה
בני יון ומלכו ק"פ שנה הרי רי"ד ובני קסמוכאי כעלו מלכות
מיונים ומלכו ק"ג והורדוס אקריה' ק"ג הרי ת"כ שהיה בית שני

47 לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

חשמונאי בפני הבית ק"ג שנה מלכו בית הורדוס
ק"ג מבאן ואילך צא וחשוב כמה שנים אחר
החורבן*:

וי' כגו'

כג תנא דבי אליהו ששת אלפים שנה הוה העולם
שני אלפים תוהו. ושני אלפים תורה. ושני
אלפים ימות המשיח. ובעונותינו שרבו יצאו מהם
מה שיצאו. ב' אלפים תורה מאימת אילימא ממתן
תורה עד הכא ליכא כולי האי (ועוד) דבי מעיינת
בהו שפיר (כשני דתוהו) תרתי אלפא ופרטא
ביטונו: מבאן ואילך ממלכות הורדוס ואילך קרב הבית ונטלה
מלכותן:

ששת אלפים שנים נגזר על העולם להתקיי' כמזין ימי השבע
וינוס השביעי שבת וצאף השביעי כוח לעולם: שני אלפי'
ראשונים נגזר עליהם להיות תוהו בלא תורה: ושני אלפים
תורה בלא ימות המשיח: ושני אלפי' ימות המשיח ובעונותינו
שרבו יצאו משני אלפים האחרונים מה שילאו ומשיח לא בא:
אי נימא ממתן תורה ועד עכשיו עד גמר ד' אלפים לבניית
עולם כדאמרת ליכא שני אלפי': דבי מעיינת בשני קמאי דתוהו
דקודם מתן תורה תרי אלפא ופרטא מחלף השלישי תמ"ק שנים
משכחת נהו: ה"ג דכי מעיינת נהו וכו' ולא גרסינן ועוד ופירושם
כדפרי' לא וקאבן שנות כל דור ודור שקיו כל אחד ואחד קודם
שכולל בנו דשנים של אחרי כן אתה כותב לכן ותמצא מאדס עד
שכולל נח תתרכ"ו שנים וכך קי תק"ב שנים קודם שכולל שס
דכתוב ויהי נח בן קמא מאות וגו' כשכולל בנו הראשון היה בן

לפני אידויהן פרק ראשון עבודה זרה מח

דהאי אלפא הוא דהוי. אלא *מואת הנפש אשר ראשי יב
עשו בחרן וגמירי ראברתם כההיא שעתא בר
חמשין וחרתין שנין הוה כמה בצירן מדרחני תנא
ארבע מאה וארבעים ותמני שנין [הויא]

ת"ק שנים ויפת הוא הגדול מקם שנה ומס גדול משס שנה הרי
תק"ב שנים לנח כשכולל שס דכתיב שס בן מאת שנה ויולד את
ארפכשד שתי' אחר המצול ואס שס לת"ק שנים דנח אתיליד
כי קטו שתיים אחר המצול הוה ליה בר ק"ב דהא כתי' ונח בן
שס מאות שנה והמצול היה מים וגו' קשוב תק"ב דנח ומאה דשס
עד ארפכש' הוסיף על כ"ו שנה של פרט הרי תרכ"ט וארפכשד
הוליד את שלח לל"ה הרי תרל"ג ומשלח עד עזר שלשים
הרי תשכ"ג ומעזר עד פלג ל"ד הרי תשנ"ז ומפלג עד
רעו ל' הרי תשפ"ז ומרעו לשרוג ל"ב הרי תתי"ט ומשרוג לכפור
שלשים הרי תתמ"ט ומכפור לתרק כ"ט הרי תתע"ק ומתרק
לאברהם שבעי' הרי תתקמ"ק על אלף השני ומאברהם עד יצחק
מאה הרי אלפי' ומ"ק ומילקק עד מתן תורה ת' שנים כילד
שנים עד שכולל יעקב וברדתו למצרים כתיב שני עגורי מאה
ושלשים שנה הרי ק"ל משכולל יצחק וישראל היו במצרים ר"י
כמנין רד"ו שנה הרי תמ"ק שנים על אלפים לבריאת עולם
כמלא חמתן תורה עד ד' אלפי' לבריאתו של עולם אף ומקכ"ב
אלא מואת הנפש וגו' וכדמתרגמינן דשענידו לאירייתא:
וגמירי דההיא שעתא הוה אברהם בר נ"ב הוסיפס על אלף
ותתקמ"ק שהיו צידך כשכולל אברהם הרי אלפים תהו: כמה
בצירן לך השתא אלפים דתורה דמכי תנא: תמי"ח שנה הוי

לפני איריהן פרק ראשון עבודה זרה

וכי מעיינת מואת הנפש אשר עשו בחרן עד מתן
 תורה ארבע מאה וארבעין ותמני שנין הויין:
 א"ר חנינא אחר ת' לחורבן הבית אם יאמר לך
 אדם קח שדה שוה אלף דינרין בדינר א' אל
 תקח במתנית' תנא אחר ד' אלפי' ורל"א שנה
 לבריאת העול' אם יאמר לך אדם קח שדה שוה
 אלף דינרין בדינר אחר אל תקח. [מאי בנייהו
 איכא בנייהו תלת שנין דמתנית' טפויא תלת שנין]:

כד תני רב יוסף מ"ד *הנה קמון נתתיך בגוים שאין
 י' בליין לך: וכי מעיינת מואת הנפש אשר עשו עד מתן תורה
 יגודיה א הכי הו' הוסיף אותן על מכין מתן תורה ותמלא אלפים מכוכי'
 מואת הכפז עד גמר ד' אלפים לבריאת עולם והוא קע"ב שנים
 לאקר קרבן כיצד הרי עכית עד יליאת פלרים תמ"ק על [עודף]
 אלפים וכתוב ויהי בשמוכים שנה וארבע מאות שנה ללאת בני
 ישראל וגו' ויבן שלמה את הבית לה' הרי תתקכ"ק על אלפים
 כשכנה הבית וימי בית ראשון ת"י שנים הרי שלשת אלפים ושל"ק
 שנים וגלות צבל שבעים שנה הרי ת"ק וימי בית שני ת"כ הרי
 תתכ"ק כמלא קע"ב סכרו מד' אלפי' והכי תניא בסדר עולם:
 אל תקח שהוא קץ הגאולה ותקנן להר הקדש לנחלת אבותיך
 ולמה תפסיד הדינר: [דמתנית' טפויא תלת שנין לשבטן
 הברייתא מוסך הגלות שלש שנים יותר דאמרינן לעיל אקר קע"ב
 שנים לאקר קרבן כאלמו ארבע אלפים הוסיף עליהם רל"א
 דקתני בבריית' הרי הקץ לאקר ת"ג לקורבן ור' חנינא ת' קאט'
 כשא"ר חנינא למילתיה עדיין לא עברו ארבע מאות לקורבן]:

לפני איריהן פרק ראשון עבודה זרה מט

מעמידין מלך בן מלך *כווי אתה מאד שאין לתם עונדיה א
לא כתב ולא לשון:

א"ל אנטונינוס לרבי בעינא דימלוך אסוירוס בני כה
תחותי ותתעבד טבריא קלניא ואי אמינ' לחו חדא אס

עבדי תרתי לא עבדי אייתי גברא ארכביה (אכתפיה
לחבריה) [אחבריה] ויהב ליה יונה לעילאי בידיה
וא"ל לתתאה דיומר ליה לעילאי דניפרת יונה
מידי' אמר ש"מ ה"ק לי את (תבא) [כעי] מינייהו
ראסוירו' בני ימלוך תחותי ואימא ליה לאסוירוס
דתתעביד טבריא קלניא א"ל קא מצערין לי חשויבי
רומאי אעייליה לגנתא כל יומא הוה עקר חד
פוגלא [ממישרא] קמיה אמר ש"מ ה"ק לי קטול

חד חד מינייהו ולא תתגרי בהו בכולהו *ונימא אס ע"ב
ליה מימר בהדיא אמר שמעי חשויבי דרומי ומצערי
ליה ונימא לי' בצנעה משום דכתיב *כי עוף השמים קבלת י

כתב ולשון של רומיים מאומה אקרת נא להם אקרים תקכו
להם כל הספרים שלהם. (לשון הוא גראמאטי"קא היא
הלטיין אקדנרים זו הכומרים ועיין בגמרא):

קלניא בת קורין שלא ליתן מס לעולם משום דאית בה רבנן
ואנטוכיכוס עלמו היה משמש לפני רבי כדלקמן ומש"ה
היה אוהב לרבנן: אייתי רבי גברא ארכביה וכו' כלו' הרב
את נכך עליהם ועליך ותהא טבריא מסורה נידו: ואימא ליה
לנכך דלפרסיה ליונה מן ידיה כלו' דליעבד טבריא קלניא
להוליאה מתקת עולו: ומצערי ליה לרבי:

יוליך את הקול הויה ליה ברתא ושמה גירא וקא
 עבדה איסור' שדר ליה גרגירא שדר ליה כוסברתא
 שדר ליה כרתי שדר ליה חסא. כל יומא הורה
 משדר ליה מטרחא דדהבא פריכא וחיטי אפומיהו
 א"ל אמטי ליה חיטי לרבי א"ל רבי לא צריכנא
 דאות לי טובא א"ל ליהו למאן דבחרך דיהבו
 לבחראי דאתי בחרך דאתי מינייהו ליפקי עלייהו.
 הויה ליה ההוא נקירת' דהוה אתי מביתי' לבי
 רבי וכל יומא הוה אתו תרי עבדי בהדיה חד קטיל
 אבבא דבי רבי וחד קטיל אבבא דביתיה ואמר
 ליה בעידנא דאתינא לא נשכח אינש בהרד
 יומא חד אשכחיה לרבי חנינא בר חמא דהוה
 יתיב אמר ליה לא אמינא לך בעידנא דאתינא
 עבדא איסורא זכתה : שדר ליה אנטוכיכוס לרבי עזב עזב
 גרגירא אורג"א בלע"ז והבין רבי מה לי ולעזב הזה ודאי סימכא
 הוא דשלק לי גרגירא כגרי' וכמשך לב גירא עם הכוסאפי' יודע הו'
 ללמוד אנטוכיכוס : שדר ליה רבי כוסברתא גליאכד"ר בלע"ז
 כלומר שקוט והרוג הבת. כוס בריתא שתי מלות : הדר שדר לי'
 אנטוכיכוס כרתי פורו"ש בלע"ז כלומר אם כן יכרת זרעי : הדר
 שדר ליה חסא ליטוגא בלע"ז וכלומר קום עליה : מטרחא
 דיסיקיות של עור כמין שקיס גדולים : וחיטי אפומייהו שאם
 יפתחו השקיס רואים הקטים ולא יבינו : ודאתו מינייהו נפיק
 עלייהו היולאים מנכין יוליו הולאות למלכי רוסי העועדי'
 אחרי על סמך ממון הלו : נקרתא וערתא לשון נקרת הלוי'
 לביתיה דרבי ללמוד תורה :

לפני איריהן סרק ראשון עבודה זרה ג

לא נשכה גברא קמך אמר ליה לית דין בר
 איניש א"ל אימא ליה ליוז ולוקרי לההוא עבר
 דנאני אבבא [דקאים וליחי] אזל ר"ח בר חמא
 אשכחיה דקטיל אמר היכי ליעביד איזיל ואימא
 ליה דקטיל אין משובין על הקלקלה אשבקי' ואיזיל
 השת' מזולגנ' במלכות' בעי רחמי עליה ואחיה
 ושדריה אמר ידענא דאפי' זוטרי דאית בכו מחיי
 מיתי נינהו ומיהו בעידנא דאחונא לא נשכה איניש
 בהרד כל יומא הוה משמש ליה לרבי [ומאכיל
 לי' ומשקי לי'] וכי הוה בעי רבי למיסק לפורוי'
 הוה גחין קמיה א"ל סק עילואי לפוריך א"ל לאו
 אורח ארעא לזלוולא במלכות' כולי האי אמר מי
 ישימני מצע תחתך לעה"ב א"ל אית לי לעלמא
 דאזוי א"ל אין א"ל והבתי' *ולא יהיה שריד לבית
 עשו בעושה מעשה עשו והבתיב *שמה אדום
 מלכיה וכל נשיאיה א"ל מלכיה ולא כל מלכיה
 כל נשיאיה ולא כל שריה חנ"ה מלכיה ולא כל
 מלכיה כל נשיאיה ולא כל שריה מלכיה ולא
 כל מלכיה פרט לאנטונינוס בן אסוירוס כל נשיאיה
 ולא כל שריה פרט לקטיעא בר שלום:

קטיעא בר שלום מאי הוא דההוא קיסר דהוה בו
 סני לי' ליהודאי אמ' להולחשיבי מלכותיה

משמש ליה משקט לפכיו בסעודה: שמה אדום נגיהכס
 משתעי קרא:

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

מי שעלתה לו נימא ברגלו יקטענה ויחיו או יניחנה
 ויצטער אמרו ליה יקטענה ויחיה אמר להו קטיעא
 בר שלום חדא דלא (מכלית) [יכלית] להו דכתיב
 וכליה נ* כי בארבע רוחות השמי' פרשתי אתכם מאי קאמי'
 אילימא דכדרתינהו בד' רוחות השמי' לימא בארבע
 אלא כשם שאי אפשר לעולם בלא רוחות כך אי אפשר
 לעולם בלא ישראל ועוד קראו לך מלכות קטיעא
 א"ל מימר שפיר קאמרת מיהו כל דזכי למלכא
 שדו ליה לקמוניא חלולא כד נקמי ליה ואזיל
 אמר' ליה ההיא מטרוניתא וי לה לאילפא דאזלא
 בלא מכסא (שקיל סכינא קטעא לערלחה גחין)
 נפל על רישא דערלחה וקטעדה (בשיניה) אמר
 יהבית מכסאי חלפית ועברית כי קא שדו ליה
 אמר כל נכסאי לר' עקיב' וחבריו נפק ר"ע ודרש
 ויקרא כד* והיחה לאהרן ולבניו מחצה לאהרן ומחצה לבניו
 יצאת בת קול ואמרה קטיעא בר שלום מזומן לחיי
 העולם הבא בכה רבי ואמר יש קונה עולמו בשעה
 מי שיש לו נימא ברגלו נצר את המלצר : ויחיה וינריא : כל
 דזכי למלכא כולק את המלך בדברים צושה הוא למלך
 ומשפט האיז להשליכו : לקמוניא חלולא בית מלא עפר :
 מטרוניתא רומית : אילפא ספינה : בלא מכסא כלומר אוי
 לך הואיל ועליהם אתה כהרג שלא עלתה את עלמך ותטול סלק
 עמהם : והיחה לאהרן ולבניו נלקס הפנים כתיב וכהן גדול
 נוטל מקלה כדאמרינן בסדר יומא ונוטל קלה משתי קלות של
 עלרת וארבע או קמשה מעעשה לקס הפנים והתם ספרש ליה

לפני אידיהן סרק ראשון עבודה זרה נא

אחת ויש קונה עולמו בכמה שנים. אנטונינוס
שמשיה לרבי אדרכן שמשיה לרב כי שכיב
אנטונינוס אמ' רבי נתפרדה חבילה כי שכיב אדרכן

יא

אמר רב *נתפרדה חבילה:

כו

אונקלוס בר קלוניקוס איגייר שדר קיסר גונדא

סז

דרומאי אבתריה משכינתו בקראי

ואיגיירו הדר שדר גונדא אחרינא אבתריה אמר

להו לא תימרו ליה מירי כד נקטיה ליה ואזל

אמ' להו אימא לכו מלתא בעלמ' ניפורא נקיט נורא

קמי פיפירא פיפירא נקיט נורא לדוכסא דוכסא

להגמונא הגמונא לקומא קומא מי נקיט נורא קמיה

איניש אמרו ליה לא אמר להו הקב"ה נקט

סח

נורא קמיה ישראל כתיב *וה' הולך לפניהם יומם

וגו' איגייר כולתו הדר שדר גונדא אחרינא בתריה

אמר להו לא תשתעו כלל בהדיה כי נקטינ ליה

ואולי חזי מוונתא דמנח' אפתחא אותיב ידיה עלה

אחיק אמרו ליה אמאי קא מתייבת אמר להו

מנהגו של עולם מלך יושב מבפנים ועבדיו משמרין

אותו מבחוץ אבל הקב"ה עבדיו מלפנים והוא

דפגא הוא והכא נמי השוה אותי כנגד כלן שהזכיר שמי לבדי :

אדרכן שר שזאמות היה : נתפרדה חבילה אהנתיכו שנתקשר'

כפס כפס :

גונדא גדוד : ניפורא נקיט נורא לאפיפירא נוטל ומולך

האנוקה לפני האפיפיר כלן מיני שררה זה למעלה

מזה : קומא מלך :

הקיות
דבה ופ"ט
ד"ט א'

לפני איריהן פרק ראשון עבודה זרה

תלי' קכ"א משמרן מבחוי' שני *ה' ישמר צאתך ובואך וגו'
 לאזי' כה איגיויר ותו לא שדר אכתריה. *ויאמ' ה' לה שני
 גוים בכטנך א"ר יהודה אמר רב אל תקרי שני
 גוים אלא שני גוים זה אנטונינוס ורבי שלא פסקו
 משלהנן לא צנון ולא חזרת ולא קישוי' לא בימו' החמ'
 ולא בימו' הגשמי' דאמ' מר צנון מתתך המאכל
 חזרת מהפך המאכל קישות מרחיב בני מעים
 והא חנא רבי ר' ישמעאל למה נקרא שמם קשואי'
 שהם קשים לגוף כחרבות לא קשיא הא ברברא
 הא בוטרא:

כח אמר רב יהודה אמר שמואל עוד אחרת יש להם
 ברומי אחת לשבעים שנה מביאין אדם שלם
 ומרכיבין אותו על אדם חגר ומלבישין אותו בלבושו
 של אדם הראשון ומניחין לו קרקפלו של ר' ישמעאל
 בראשו וחלו לי' בצואריה מתקליה ארבעה זווי פיוזא
 שני גיים כתיב וקרינן גוים: אנטונינוס ורבי זה בא מעשו זה
 בא מעקב: חזרת ליעוג"א בלע"ז: צנון רפכ"א בלע"ז: חיתוך
 והיפוך מועילין למאכל:

עוד אחרת עוד איז אחרת יש להם לרומיים שאיכה שכויה
 במשכתינו: אדם שלם כנגד עשו אדם קגר כנגד יעקב
 גולע על ירכו פלו' עדיין עשו שליט על יעקב: של אדם
 הראשון והן בגדי תמדות שהיו לעשו: קרקפלו של רבי
 ישמעאל בן אלישע כהן גדול ומהרוגי מלכות היה ומתוך יופיו
 נכנס בלבו בת קיסר להפשיט עור פכיו ומכנה אותו באפרסמון
 שמהא מקוימת ולא ישחנה ועדין היא מוכנת בגמזי רופי: פיוזא

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה נב

ומחפין את השוקים באינך ומכריוון וקורין לפניו
סך קירי פלסתר אחוהי דמרנא זייפנא דחמא
חמא ודלא חמא לא חמא מאי אהני לי' לרמא'
ברמאותי' ולזייפנא בזייפנותיה ומסיימי בה הכי
וי לדין כד יקום דין: [א"ר אשי הכשילן פיהם
אי אמרו זייפנא אחוה דמרנא כדקאמרי השחא
דאמרי דמרנא זייפנא מרנא גופי' זייפנא:]

ת"ר כשנחפסר' אליעזר למינו העלוהו לגרדום לירון כט
א"ל אותו הגמון וקן שכמותך יתעסק בדברים טז
בטלים הללו א"ל נאמן עלי הדיין כסבור אותו ע"ב
ההגמון עליו הוא אומר והוא לא אמר אלא כנגד
אביו שבשמים א"ל האמנתני דימוס פטור אחת

פז והיא אבן יקרה עד מאד ואיכה מלויה בעולם : סך קירי
פלסתר קשנן הקלין כוז הוא כזואת יעקב שקרא לבניו לאקרית
הימים שסופן ליגאל כוז הוא : סך קשנן : קירי קלין : אחוה
דמרנ' זייפנ' אקיו אל אדוככו עשו זייפן הוא יעקב שרמה לעשו
וקשב להיות גביר [לאקיו] : דחמא חמא הרוחה נשמחה זו
עכשיו רואה ומי שאיכו רואה עכשיו לא יראה עוד דעד שנעים
שנה איכה נעשית : מאי אהני לרמאה ברמאותיה ליעקב
שרמה את עשו ולקב ברכתו : ווי לדין עשו : כד יקום דין
כשיקום יעקב :

למינות מינים תפסוהו לכופו לע"ז : עליו הוא אומר כלומר
הדין עמך דדברי' בטילים הם : הוא לא אמר כן אלא
כאמן עלי הדיין האמתי שנאמת דכני ליתן לי לרה זו שפשמתי
לקובי : האמנותי נמה שדנתי עליד : דימוס פטור אחת

לפני איריהן פרק ראשון עבודה זרה

וכשבא אל ביתו נכנסו תלמידיו לנחמו ולא קבל
 מהן תנחומין א"ל ר"ע [רבי] הרשני לומר לפניך
 דבר אחד ממה שלמדתני א"ל אמור א"ל רבי
 ין שמא דבר מינות בא לידך * והנאך הדבר ועליו
 נתפשת למינות א"ל עקיבא הוכרתני פעם אחד
 הייתי מהלך בשוק העליון של צפורי ומצאני אחד
 [ויעקב איש כפר סבניא שמו] אמר לי כתיב
 בתורתכם * לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב בית
 ה' אלהיך וגו' מהו לעשות ממנו בית הכסא לכהן
 גדול ולא אמרתיו לו כלום אמ' לי [כך לימדני]
 * כי מאתנן זונה קבצה עד אתנן זונה ישובו מסקו'
 הטנפ' באו למקום הטנופת ישובו והנאני הדבר
 ועי"ז נתפשתי למינות ועברתי על מה שכתוב בתורה
 * הרחק מעליה דרכך ואל תקרב אל פתח ביתה
 הרחק מעליה דרכך זו מינות ואל תקרב אל פתח
 ביתה זו הרשות. א"ד הרחק מעליה דרכך זו
 המינות והרשות ואל תקרב אל פתח ביתה זו
 זונה ועד כמה אמר רב חסדא עד ארבע אמות
 ורבנן האי מאתנן זונה מאי דרשי ביה כדרב חסדא
 דיעווס היתה שם יראתו וכשצע צה: (לנחמו שהיה מתאבל מאד
 על שלא היה יודע מפני מה חירע דבר זה והיה מקפץ בצעשו
 לעשות תשובה): והנאך ישר הדבר בעיניך: לכהן גדול שהיה
 פורש מביתו לפני יה"כ ללשכת פרהדרין ושם היו מתקנין לו
 כל לרכיו: והרשות שולטכו' לפי שכותנין עיניהם בצעלי מסון
 להרגם וליטול עקובם: ורבנן דלית להו האי דבר קינות

לפני אידריהן פרק ראשון עבודה זרה נג

דא"ר חסדא כל זונה שנשכרת סופת שוכרה שנ'
*ובכתך אתנן ואחנן לא נתן לך ותהי להפך ופליגא יחזקאל
דר' פדת דא"ר פדת לא אסרה תורה אלא קריבה ^{טו}
של גלוי עריות בלבד שנ' *איש איש אל כל שאר יקרא יח
בשרו לא תקרבו לגלות ערו' עולא כי הוה אחא
מבי רב הוה מנשק להו לאחתי' אבי ידיהו ואמרי
לה אבי חדיהו ופליגא דידיה אדיריה דאמ' עולא
שום קריבה בעלמא אסור משום לך לך אמרין
לנזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב:

*לעלוקה שתי כנות הב הב אמר רב חסדא ל
אמר מר עוקבא קול שתי כנות שצועקו' ^ס

כגיהנם האומר' בעה"ז הב הב ומאן גינהו המינו' ^{חשלי ל}
והרשות . א"ד [אמר רב חסדא] אמר מר עוקבא
קול גיהנם שצועקת ואומרת הביאו לי שתי כנות
שאומרות בעה"ז הבא הבא . *כל באיה לא ישובון ^{ס ס}

[דיעקנ:] לסוף היא כנזית צעיני כל וסוכרתן והכי משמע
מאתנן זוכה קבלה (ממון) [קיבלה מאתנן] הזוכה ונאתנן זוכה
ישב ליכתן : ופליגא דר' פדת הכי ד' אמות דרב חסדא : אבי
ידיהו צורעותיהן : אבי חדיהו מזה דרך בני אדם כשיוצאין
מבית הכנסת נושק הוא לאביו ולאמו או לגדול ממנו בארכובתו
או פס ידו משים כבוד :

שצועקות כגיהנם על רוב יסורי גיהנם : מינות לועקות הבא
מקרובת אל ע"ז : רשות לועקת הבא ממון ודורון
וארכובת ומס למלך : לא ישובון כל המומרים אחר שנאתקו

לפני אידיהן סרק ראשון עבודה זרה

ולא ישיגו אורחות חיים ומאחר שלא שבו היכן
ישיגו ה"ק ואם ישובו לא ישיגו למימרא דכל
דפריש ממינות מיית והא ההיא אתתא דאחרת
לקמיה דרב חסדא ואמרה ליה קלה שבקלות
עשחה בנה הקטן מבנה הגדול ואמר להו רב
חסדא טרחו לה בוודתא ולא מתה כיון דאמרה
ליה קלה שבקלות עשיתו מכלל דמינות נמי הויה
בה האי דלא מתה משום דלא הדרה בה שפיר.
איכא דמתני הכי ממינות אין מעבירה לא והא
ההיא אתתא דאתת לקמיה דרב חסדא אמרה
ליה קלה שבקלות עשחה בנה קטן מבנה גדול
ואמ' להו רב חסדא זוידו לה זוודת' ומתה מדקאמר'
לי' קלה שבקלו' עשחה מכלל דמינו' הויה בה:
ומעבירה לא והתניא אמרו עליו על [ר'] אלעזר

לא
סע

דמינות איין שנין : ואם שבין ממהרין למות סתוך לרה וכפיית
ילרס (או) [חו] גזרת מלך עליהם למות : קלה שבקלות
עבירה קלה שנידה זו היא שעשתה וילדה בנה קטן שנעילת
בנה גדול שנא עליה וצאת לקבל דין ולשוב בתשובה : זוודתא
תכריכין לדה לדרך מתרגמינן זוודין לאורקא ותכריכין הס לדה
לדרך המתים : ה"ג מדקאמרה קלה שבקלות מכלל דמינות
נמי הויה בה אתקפתא היא : ואיכא דמתני הכי ממינות אין
מעבירה לא והא ההיא אתתא דאתתא וכו' ומתה ומשנין
מדקאמרה קלה שבקלות [מכלל] דמינות הויה בה ומשם
הכי מתה :

לפני איריהן פירק ראשון עבודה זרה גר

בן דרדיא שלא הניח זונה [אחרת בעולם]
שלא בא עליה פעם אחת שמע שיש זונה בכרכי
הים ונוטלת כים דינרין בשכרה נטל כים דינרין
והלך ועבר עליה שבעה נהרות בשעת הרגל דבר
הפיחה אמרת כשם שהפיחה אינה חוזרת למקומה
כך אלעזר בן דרדיא אין מקבלין אותו בתשובה
הלך וישב בין הרים וגבעות אמר הרים וגבעות
בקשו עלי רחמים אמרו לו עד שאנו מבקשים
עליך רחמים נבקש על עצמינו שנא' *כי התרים
ימושו והגבעות תמוטינה אמר שמים וארץ בקשו
עלי רחמים אמרו לו עד שאנו מבקשים עליך
רחמים נבקש על עצמינו שנא' *כי שמים כעשן
נמלחו והארץ ככגד תבלה אמר חמה ולבנה בקשו
עלי רחמי אמרו לו עד שאנו מבקשים עליך רחמי
נבקש רחמים על עצמינו שנא' *וחפרה הלבנה
ובוש' החמה אמר כוכבים ומזלות בקשו עלי רחמי
אמרו עד שנבקש עליך רחמים נבקש על עצמינו
שנ' *ונמקו כל צבא השמים אמר אין הדבר חלוי
אלא בי הניח ראשו בין ברכיו וגעה בכביה עד
שיצתה נשמתו וצאתה ב"ק ואמרה רבי אלעזר
בן דרדיא מוזמן לחיי העולם הבא והא הכא בעבירה
הזהומית התם [נמי] כיון דאביק ביה טובא כמינו' הוה
הרגל דבר תשמיש הרגל התקלה כמו ערגילין [את האדם]
לערוה עמשיכין והיינו התקלה: הפיחה רוק:

סנהדרין
ע"ק וי"ב ע
ד"ט ט
ישעי' ז'
ע'
נחפשים
עס כא

עס כד

עס לד

לפני אידיתן פרק ראשון עבודה זרה

דמיא בכה רביו אמר יש קונה עולמו בכמה שנים
 ויש קונה בשעה אחת אמר רבי לא דיין לבעלי
 תשובה שמקבלים אותם אלא שקורין אותם רבי: ^{היינו}
 רבי חנינא ור' יונתן הוו אזלי באורחא (כי) מטו ^{הכ"ק}
 להנהו תרי שבילי חד הוה פצו אפתחא ^{שפת' ר'}
 לב דע"ז וחד הוה פצו אפתחא דזונות א"ל חד לחבריה ^{אלטור}
 ניזיל אפתחא דע"ז *דנכיס יצריה א"ל אידך ^{לב}
 ניזיל אפתח' דזונ' ונכפייה ליצרין ונקבל אגרא ^ס
 כי מטו להתם חונה לזונות (דאכנען) [איתכנעו] ^{ס ע"ב}
 ומקמייהו א"ל - מנא לך הך א"ל כתיב *מומרה ^{והש"ב}
 תשמור עליך תבונה תנצרכה. אמרי ליה רבנן
 לרבא מאי מומה אי לימא תורה דכתי' בה זמה ^{ישגי' כח}
 ומתרגמינן עצת חטאין וכתיב *הפליא עצת הגדיל
 תושיה אי הכי מומה זמה מבעי ליה אלא מאי
 מומה מדבריי זמה תשמור עליך תורה [תנצרכה]:
 פצו אפתחא דע"ז פתוק לפתק ע"ז כמו פלו עלינו פיהם:
 דנכיס יצריה נשקט ונעקר יצרא אכשי כנסת הגדול'
 נקשו רמקיס וכמסר בידם והרגוהו כדאמרינן ב' מיתות כלות'
 כיזיל בההוא שבילא ולא כיזיל אפתחא דזונות שלא ישלוט בנו
 ילה"ר: אכנען זונות מקמייהו נככסו מפניהם לקובתין: מנא
 לך הא דסמכת אנפשך למיתי הכא ולא מסתפית מילה"ר:
 זמה מתרגמינן עלת קטאים עלת הוא תרגום של זמה וקטאין
 הוא תוספות שהתרגום מפרש שהעלה הזו רעה היא של קטא
 אלמא דזמה היינו ל' עלה והתורה נקראת עלה דכתיב הפליא
 עלה הגדיל תושיה משמע תורה תשקור עליך: מומה עון הזנות

לפני איריהן פרק ראשון עבודה זרה נה

ת"ר כשנתפסו ר' אלעזר בן פרטא ור' חנינא בן לג
תרדיון (למינות) א"ל ר"א בן פרטא לר' ^ס
חנינא בן תרדיון אשריך ר' חנינא שנתפסת על
דבר אחד אוי לי שנתפסתי על ה' דברים א"ל
ר"ח בן תרדיון אשריך שנתפסת על ה' דברים
ואתה ניצול אוי לי שנתפסתי על דבר אחד ואיני
ניצול שאתה עסקת בתורה ובג"ח ואני לא עסקתי
אלא בתורה בלבד וכררב הונא דאמר רב הונא
כל העוסק בתור' בלבד דומה כמי שאין לו אלוה
שנ' "יומים רבים לישראל ללא אלהי אמר
וללא כהן מורה וללא תורה מאי ללא אלהי אמת
(אמר רב הונא) כל העוסק בתור' בלבד דומה כמי
שאיין לו אלוה ובג"ח לא עסק והתניא ר' אליעזר
בן יעקב אומר אל יתן אדם מעותיו לארנקי של
צדקה אא"כ ממונה עליה ת"ח כר"ח בן תרדיון
הימוני מהימן מעבד לא עבד והתניא א"ל (רבי)
מעות של פורים נתחלפו לי במעות של צדקה
וחלקתים לעניים מעבד עבד כרבעי ליה לא עבד:

ר"ס ג עו

תשמור עליך תורה דסיפיה דקרא תזונה תכלרכה קומה תשמור
עליך שכל דבר רע והרהור קטא ואנו הולכין הלוך ודבר גד"ת:
על חמשה דברים קמסה עלילות הן שואלין עלי: כמי שאין לו
אלוה להגין עליו: ה"ג מאי ללא תורה: ר' חנינא בן תרדיון
גבאי של צדקה היה: מעות של פורים אנגייתי מצמי העיר לקלק
לעניי' למעודתן ומתן אין העמי ראשי ליקח מהן רצועה לסנדלו:
נתחלפו לי במעות של צדקה וסנור הייתי אהן של צדקה

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

לד אתיוה לר"א בן פרטא אמרו לי מ"ט תנית
 ומ"ט גנבת אמר להו אי סייפא לא

סע

ספרא ואי ספרא לא סייפא מדהא לא איתא
 הא נמי לא איתא ומ"ט קרו לך רבי רבן של
 טרסיים אני איתחו ליה תרי קיבורי אמרו ליה
 הי דשתיא והי דערבא אתרחיש ליה ניסא אתיא
 זיבורא ויתיב על דערבא ואתיא זיבורהא ויתיב
 על דשתיא אמר להו הא דשתיא והא דערבא
 ומ"ט לא איתת לבי אבירן [אמר להו] זקן אני
 ומתיורא אני שמא תרמסוני ברגליכם אמרו
 ועד האידינ' כמה סבא ארמוס אתרחיש ניסא
 וארמס חד סבא בההוא יומא ומאי טעמא שבקת

וקלקתים לעניינים שלא לסעודת פורים ואני פרעתי משלי את של
 פורים. ל"א מעות שלי לסעודת פורים נתקלפו לי במעות של
 לדקה וסבור הייתי שהם של לדקה וקלקתים לעניינים ולא קזרתי
 להפרע מארנקי של לדקה:

גנבת [גנב] וליסעיס הי"ת: מדהא לא איתא כשסאין השניה
 בי דהא אין שתייהם באלם אחד כך אין קנרסה בי והאנו'
 לכס עלי שקר כמלא בדבריו: מ"ט קרו לך רבי הרי עלילה
 שליטת: טרסיים גרדיים: קיבורי פקעיות למוסילא"ש: הי
 דשתיא והי דערבא איהו של שתיא ויהו של ערב: איתא זיבורא
 זכר ויתיב על דערבא ואתא זיבורתא כקנה ויתיב על דשתיא
 והבין שהוא כס הנעשה לו שהשתי מקבל ערב כקנה המקבלת
 את הזכר: לבי אבירן בית שאוכלין ושומין שם (לשם) [לכבוד]

לפני אידיהן פרק ראשון עבודת ה' 13

עבדך לחירות אמ' להו לא היו דברי מעולם קם חר
מנייתו לאסהודי ביה אתא אליהו אידמי ליה
כחד מחשיבי דמלכותא א"ל שבקוה מדאחרתיש
ליה ניסא בכולהו כהא נמי מתרחיש ליה ניסא
וההוא נברא בישותיה הוא דקא מחוי ולא אשגח
ביה קם למימר להו הוה כתיבא אנרתא דהורה
כתיב מדשובי דרומאי לשדורי לקיסר ושדרורה
בידיה דההוא נברא אתא אליהו פתקיה ארבע
מאה פרסי אזל ולא אתא :

ל^ה אתיוה לר' חנינא בן חרדיון א"ל מ"ט קא עסקת
ב^ס בתורה אמר להו כאשר צוני ה' אלהי

מיד גזרו עליו לשרפ' ועל אשתו להריגה ועל בתו
לישב בקבה של זונות עליו לשרפה שהיה *הוגה יח
את השב באותיותיו והיכי עבד הכי והא חנן
אבא שאל אומ' אף ההוגה את השם באותיותיו

ע"ז [ומזבלן זבול לע"ז] ומפקסין על עסקיה לידע מה היא
לריכה ומתדבין: עבדך לחירות והס גזרו על כך לפי שהוא
דת יהודית: אידמי ליה להבוא גברא: בישותיה הוא דקא
מחוי רשעך תראם ותודיע שרשע אתה והוא יכלל ע"י נס: הוה
כתיבא חר אנרתא דנעו קציני רומי לשדורי לקיסר על
עסקיהן שדום ההוא שעתא בידיה דההוא גברא: פתקיה ליהו
ולזרקיה ד' מאות פרסי למען לא ישונ עוד לביתו כמו שקל קלא
פסק ביה:

עליו לשרפה למה נענשך: לפי שהיה הוגה את השם
באותיותיו דורשו נארכעי' ושתים אותיו' (ועשו) [ועשה]

אין לו חלק לעת"ב להתלמד עבר דתניא *לא
 תלמד לעשות אבל אתה למד להבין ולהורות
 ואלא מ"ט איענש משום דהוגה את השם בפרהסיא
 הוה. ועל אשתו להריגה דלא מיחתה ביה מכאן
 אמרו כל מי שיש בידו למחות ואינו מורה נענש
 עליו. ועל בתו לישב בקובה של זונות דא"ר יוחנן
 פעם אחת היתה בתו מהלכת לפני גדולי רומי
 אמרו כמה נאה פסיעותיה של ריבה ואת מיד
 דקדקה בפסיעותיה והיינו דאמר ריש לניש מ"ד
 *עון עקבי יסובני עונות שאדם דש בעקביו בעה"ז
 מסבבין אותו כיום הדין וכשעת הוצאת שלשתן
 הצדיקו עליה את הדין הוא אמר *הצור תמים
 פעלו כי כל דרכיו משפט. אשתו אמרה *אל
 אמונת ואין עול צדיק וישר היא. בתו אמרה
 *גדול העצה ורב העליליה אשר עיניך מקותרות
 על כל דרכי בני האדם אמר רבי כמה גדולים

דנר"י יח

תל"י חט

דנר"י לב

56

ידנ"י לב

זו מה שספן: להתלמד עבר בדתני' כו' ומיהו הקב"ה מדקדק
 עם (נריותיו) [הלדיקים] כקוט האערה ואפילו להתלמד יט
 לקום לכבוד הרב וקרא דלא תלמד לעשות בטילי אחריות
 תוקמיה כגון כטיעת קישואין דסכהדרין ודמות לרות לבנות
 דר"ג: בקובה אהל זכות כדכתיב אל הקונה: דקדקה לפסוע
 פסיעות כחות וכתיב כל כבודה בת מלך פנימה: שאדם דש
 בעקביו דקדוק פסיעות כי הכא ל"א שאדם דורסן ברגליו שאין
 קאזנין נעיכו כלום: על כל דרכי אפילו דקדוק פסיעות:

לפני אירייהן פרק ראשון עבודה זרה נו

שלשה הצדוקים הללו שנודמו להם שלש מקראות של צדוק הדין בשעת צדוק הדין:

ת"ר כשחלה ר' יוסי בן קסמא הלך ר"ח בן לו תרדיון אצלו לבקרו א"ל חנינא אחי או אתה ^ס

יודע שאומה זו מן השמים המליכה שהחריבה ביתו ושרפ' את היכלו והרגה את חסידיו ואברה את טוביו ועדין היא קיימת ואני שמעתי עליך שאתה יושב ועוסק בתורה ומקהיל קהלות ברבים וספר (תורה) מונחת בחיקך א"ל מן השמים ירחמו א"ל אני אומר לך דברים של טעם ואתה אומר מן השמים ירחמו תמתני אם לא ישרפו אותך ואת ס"ת באש א"ל ר"ח מה אני לעול' הבא א"ל כלום בא מעשה לידך א"ל רבי מעות של פורים נתחלפו לי במעות של צדקה וחלקתים לעניים אמר ליה אם בן מחלקך יהא חלקי ומגורלך יהא גורלי אמרו לא היו ימים מועטים עד שנפטר ר' יוסי בן קסמא והלכו כל גדולי רומי לקוברו והספידוהו הספד גדול ובחורתן מצאו לר"ח בן תרדיון שהיה יושב ועוסק בתור' ומקהיל שאתה יושב ועוסק בתורה והס גזרו על כך: דברים של טעם שהחריבה את ביתו והרגה את חסידיו ועדיין היא קיימת:

כלום מעשה בא לידך ואשמע איך היית נוהג: מעות של פורים שהנכתי לסעודת פורים שלי נתחלפו לי וחלקתים לעניים וסבור הייתי שארכקי של לזקה היא ולא כפרעתי שארכקי של לזקה*: מחלקך יהא חלקי הוהיל והיית וותרן בממוכך: עור פ"א

* ועיין
כרע"י
וחאמר לנ
שפירש
עור פ"א

קהלות ברבים וס"ת מונח לו בחיקו הכיאותו
 וכרכותו בס"ת והקיפוהו בתבילי זמורות והציתו
 בהן את האור והביאו ספוגין של צמר ושראום
 במים והניחום על לבו כדי שלא תצא נשמתו
 מהר אמרה לו בתו אבא אראך בכך אמר לה
 אלמלא אני נשרפתי לכדי [היה] קשה הדבר
 [לי] ועכשיו שאני נשרף וס"ת עמי מי שובקש
 עלבונה של תורה הוא יבקש עלבוני אמרו לו
 תלמידיו רבי מר אהר רואה אמר להן גוילין
 נשרפין ואותיותיו פורחות אף אתה פתח פיך
 ותכנס בך האש אמר להן מוטב שיטלנה מי שנחנה
 ואל יחבול הוא בעצמו א"ל קליסטנירו רבי אם
 אני מדבה עליך בשלהבת ונוטל ספוגין של צמר
 מעל לבך אתה מביאני לעת"ב א"ל הן אשתבע
 לי אישתבע לו מיד הרבה עליו בשלהבת ונטל
 ספוגין של צמר מעל לבו ויצאחה נשמתו במתרה
 אף הוא קפץ ונפל לתוך האור יצאחה בת קול
 ואמר ר"ח בן תרדיון וקליסטנירו מזומנים לחיי
 העת"ב בכה רבי ואמר יש קונה עולמו בשערה
 אחת ויש קונה עולמו בכמה שנים :

לו ברוריה רביתהו דר' מאיר ברתיה דר' חנינא
 בן תרדיון תות אמרה ליה זילא בי מלתא

ס

אראך בכך כלומר זהו שכרה של תורה : קליסטנירו עמונה
 עליו :

לפני איריהן פרק ראשון עבודה זרה נח

דיתבה אחותי בקובה של זונות שקל חרקבא
דינרין ואול ואמר אי לא אתעביד בה איסורא
מתרחיש ניסא ואי עברת איסורא לא מתרחיש
ניסא אול נקט נפשיה כחד פרשא אמר לה
השמיעי לי אמרה ליה דשתנא אנא אמר לה
מתרחנא לך אמרת ומאי נפקא לך מינאי דאיכא
נפישין דשפורי מינאי טובא אמר ש"מ לא אתעביד
בה איסורא כל דאתי אמרה ליה הכי אול לגבי
שומר דידה א"ל הבה ניהלי א"ל מסתפינא ממלכות
א"ל שקול חרקבא דינרין פלגא פלח ופלגא
ליהוי לך א"ל וכי שלמי מאי איעבד א"ל אימר אלהא
דמאיר ענני (אלהא דמאיר ענני) ומיתצלת א"ל
*ומי יימר דהכי הוא א"ל השת' חוית הוו הנהו כלבי
דאכלי אינשי שקל קלא פתק בהו אתו עליה
למוכליה אמר אלהא דמאיר ענני שבקוהו יהבה
ליה ניהליה לסוף אשתמע' מלתא כי מלכא אתיוהו
אסקוהו לזקיפא אמר אלהא דמאיר ענני אחתוהו
חרקב מרי וקנ עלי סאה : דינרין זהובים : נקט נפשיה כחד
פרשא המקין עניכי לנושו כאחד מן הפרשים : דשתנא
אנא דרך נשים לי : מתרחנא אתאמר כלומר אמתין עד
איפסוק לך ודוגמתו בבבא קמא בשלהי מרוב' מאן תרס כיתרס
שמואל : פלגא פלח את העולך בכל עת שיעליל עליך פייסנו
דדיכרין : וכי שלמי כשיכלו הדיכרין ממאי פלגא : מי יימר
אמת אתך שאכלל בתפלה זו : שקל קלא ססת רגנים : אתיוהו
לשומר : אסקוהו לזקיפא לתלייה פורק"א שולבין נה :

אמרו ליה מאי האי אמר להו הכי הוה עובדא
 חקקה לרמותיה דר"מ אפתחא דרומאי אמרי
 כל רחוייה ליה לתפסיה יומא חד תזוה רהטי
 אבתריה רהט מקמייהו ואזל לבי זונות א"ד בשול
 נכרים הוא טמש בהא ומתק בהא וא"ד אתא
 אליה ואידמי ליה בזונה כרבתי (ואחרתי) אמרי חס
 ושלום אי ר"מ הוה לא הוה עביר הכי קא ערק לבבל
 א"ד משום האי מעשה וא"ד ממעשה דברוריה:

לח ת"ר ההולך לאיצטרינן ולכרקום וראה את
 הנחשים ואת החברים בוקיון מוקיון מוליגין
 לוליון סגלרין סגלרינון הרי זה מושב לצים ועליהם
 הכתוב אומר *ובמושב לצים לא ישב וסמך
 ליה כי אם בתורת ה' חפצו הא למדת שהדברוי
 מאי האי דלא מליכא למזקפא: אתא לבי זונות כדי שיאמרו לא
 הוא דאיהו לא הוה עייל: טמש בהא ומתק בהא טגל חמד
 מחלנעותיו ומלך את קברתה: כרבתיה חנקתו כאילו היה
 רגיל אללה: א"ד משום האי מעשה ערק: וא"ד משום מעשה
 דברוריה שפסם אמת לגלגה על מה שאמרו חכמים כמים דעתן
 קלות עליהן ואמר לה סוּך להודות לדבריהן וזוה לאחד
 מתלמידיו לכנסות' לדבר עביר' והפליג צה ימים רבי' עד שבתרלית
 וכשגודע לה הדבר חנקה עלמה וערק ר"מ מעמת כיסופא:
 לאיצטרינן מקום שמנגיין את האור: ולכרקום מזור ועושים
 סס שקוק ולילטות: את הנחשים מכשאים
 ומכשפים: ואת החברים לוקאי נכשאים: בוקיון מוקיון לוליון
 סגלרין סגלרינון כלם מיכי ליכנים הם: הא למדת מדסעיך

לפני אידיותן פרק ראשון עבודה זרה נט

הללו מביאים [את האדם] לירי ביטול תורה
ורמינתו הולכין לאיצטדינין [מותר] מפני שצוח
ומציל לכרכים [מותר] מפני ישוב מדינה
ובלבד שלא יתחשב עמהם ואם נתחשב עמהם
אסור קשיא איצטדינין איצטדינין וקשיא
כרכים אכרכים בשלמא כרכים אכרכים לא קשיא
כאן במתחשב עמהם כאן בשאין מתחשב עמהם
אלא איצטדינין איצטדינין קשיא תנאי היא
דתניא אין הולכין לאיצטדינין מפני מושב לצים
ר' נתן מחזיר מפני שני דברים אחד מפני שצוח
ומציל ואחד מפני שמעיד עדות אשה להשיאת .
ה"ר אין רחלכין (לאיצטדיאות) [לטרטואות]
ולקירקסאות מפני שמובלין שם לע"ז דברי ר"מ
וחכמים אומרי' מקום שמובלין שם אסור משום חשד
ע"ז מקום שאין מובלין אסור מפני מושב לצים
ליה כי אם בתורת ה' קפלו (ובתורתו יהנה יימס ולילה) מכלל
דעאן דאזיל בהכי לאו בתורת ה' קפלו : שצוח ומציל אם רואה
שיקו עס יהודי לועק ומתקן להם ומלילו : מפני ישוב
המדינה ישראל הדריס צאותה העיר שזה ענקא עכני יסוב
כרכוס להלילס : שלא יתחשב עמהם לקוקס ולעשות מזור
עמהם : שמעיד עדות אשה אם רואה קברו ישראל כהרג עס
ועיד לאשתו ומשיאה : שמובלין שם [מסדיין] לורכי ע"ז
להתקדב לה . מובלין לשון יזבלתי אישי אמיסכר בלע"ז עכין קניה
אל קבור ואסיפה : מפני חשד ע"ז שלא יקדוהו בקוקת זיבול

לפני איריהן פרק ראשון עבודה זרה

מאי בנייהו אמר רבי חנינא מסורא נשא ונתן
איכא בנייהו:

לט דרש ר' שמעון בן פוי מ"ד *אשרי האיש אשר
לא הלך בעצת רשעים וגו' וכי מאחר שלא
תלי' א הלך מהיכן עמד ומאחר שלא עמד מהיכן ישב
ומאחר שלא ישב מהיכן לץ אלא לומר לך שאם
הלך סופו לעמוד ואם עמד סופו לישב ואם ישב
סופו ללוץ ואם לץ עליו הכתוב אומר *אם חכמת
חכמת לך ולצת לבדך תשא א"ר אלעזר כל המתלוצץ
יסורין באין עליו שנא' *ועתה אל תתלוצצו פן
יחזקו מוסריכם. אמר להו רבא לרבנן במטותא
[בעינא] מינייכו דלא תתלוצצו דלא לייתו יסורין
עלייכו אמר רב קטינא כל המתלוצץ מזונותיו
מתמעטין שני *משך ידו את לוצצים אמר ר"ל
לע"ז: מאי בנייהו לר"מ כמי כולהו אסירי דהא לר"מ כולהו
במזקת זיבול לע"ז כינהו: נשא ונתן לר"מ כשא וכתן אסור דהא
עפכי שמזנלין סתמא קאמר וסבר דודאי מזנלין לע"ז סס ואיכא
למישא לדמי ע"ז בידו וקוכין מישראל זה לצורך ע"ז: ורבנן
דמפריי תאוס קאד ליכנות ולמידי אפריכי לא קיישי כשא וכתן
קותר דלא קיישינן לדמי ע"ז:

אם הלך סופו לעמוד הלך משמע בהעברה בעלמא סופו
לעמוד ולהתעכב ביניהם מעט והכי קאמר אשרי שלא הלך
ומתוך שלא הלך לא עמד ומתוך שלא עמד לא ישב הא אס הלך
סופו לעמוד וכו': אל תתלוצצו פן יחזקו מוסריכם כי כלה
ונקרלה שמעתי: מוסריכם יסוריכם: משך ידו הקנ"ה הפותח

לפני איריהן פרק ראשון עבודה זרה ס

כל המתלוצץ נופל בניהנם שנ' *וד יהיר לץ ^{מזליכא} שמו עושה בעברת זרון ואין עברה אלא גיהנם
דכתיב *יום עברה היום ההוא א"ר אושעיא כל ^{מפניכא} המתיהר נופל בניהנם שנ' וד יהיר לץ שמו עושה
בעברת זרון ואין עברה אלא גיהנם דכתיב יום
עברה היום ההוא וגו'. א"ר (תנחום) [חנילאי]
בר חנילאי כל המתלוצץ גורם כלייה לעולם
שנאמר ועתה אל תתלוצצו פן יחוקו מוסריכם
[כי] כלה ונחרצה א"ר אלעזר קשה היא שתחילתו
יסורין וסופו כלייה דרש ר' שמעון בן פוי (מ"ד
אשרי האיש אשר לא הלך וגו') אשרי מי שלא
הלך לטרטיאות ולקרקסאות וכדרך חטאים לא
עמד [זה שלא עמד] בקניון וכמושב לצים לא
ישב [שלא ישב] בתחבולות שמא יאמר אדם
הואיל ולא הלכתי לטרטיאות וקרקסאות ולא
עמדתי בקניון אלך ואגרה בשינה ת"ל כי אם
בחורת ה' תפצו ובחורתו יהנה יומם ולילה :

א"ר שמואל בר (נחמן) [נחמני] א"ר (יוחנן) ^מ
[יונתן] מ"ד *אשרי האיש אשר לא הלך ^ס

^{מליכא}

יד לזון את הכל מוסבה מן הלוללים : יום עברה היום ההוא
ציום הדין משתעי קרא שנידוכין צו איה"ע לניהנס : לטרטיאות
פלטיין וכל דבריהם כשהם כאספין לשקוק ולללון : קניניון לידת
קיות ע"י כלב"י וכל מעשיה' לשום שמקה ושקוק ודוגמתו בשקייטת
קולין וכי משה קכיגי היה :

וגו' אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים
 יט זה *אברהם שלא הלך בעצת אנשי דור הפלגה
 מפני שאנשי דור הפלגה רשעים היו שנאמר
 דאג' יא *הבה נבנה לנו עיר *ובדרך חטאים לא עמד
 תלים ח [שלא עמד] במעמד אנשי סדום מפני שאנשי
 דאג' יג סדום חטאים היו שנא' *ואנשי סדום רעים וחטאי'
 ובמושב לצים לא ישב שלא ישב במושב אנשי
 שופט' י פלשתי' שאנשי פלשתי' ליצנים היו שנ' *ויהי
 כטיב לבם ויאמרו קראו לשמשון וישחק וגו' :
 מא *אשרי איש ירא [את] ה' אשרי איש ולא אשה
 א"ר עמרם אמר רב אשרי מי שעושה
 חל' קיב תשובה כשהוא איש ר' יהושע ב"ל אמר אשרי
 מי שמחנך על יצרו כאיש. במצותיו חפץ מאד
 א"ר אלעזר במצותיו ולא בשכר מצותיו כדחנן
 אברהם אבינו נימי דור הפלגה היה בסוף ימי פלג כפלגה הארץ
 כדתניא בס"ע א"ר יוסי כניא גדול היה עבר שקרא
 סס בנו פלג שאם תאמר בתל' ימיו הרי יקטן אחיו לעיר ומנו
 והוליד משפחות קודם שכתפלגו שנאמר ויקטן ילד וגו' ואח"כ
 אדם לשנוניהי כל הארץ שפה אחת ואל"ת באמצעותיו לא בא הכתוב לסתם
 כמה שנים דהא [לקס"א] [לקל"א] דפלג כולד אברהם [וקיה
 פלג אחר כך כמה שנים]: במושב אנשי פלשתיים כגור
 ביניהם דכתיב ויגר אברהם [בארץ פלשתיים] :
 כשהוא איש כשהוא צדור כקו כלו' מהמר להכיר בוראו קודם
 ימי הזקנה : כאיש גבור : ולא בשכר מצותיו שעובד

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה סא

הוא היה אומר אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב ע"מ לקבל פרס אלא הווי כעבדים המשמשין את הרב שלא ע"מ לקבל פרס:

*** כי אם בתורת ה' חפצו (תני) [א"ר] אין אדם לומד תורה אלא ממקום שלבו חפץ שנ' כי אם בתורת ה' חפצו לוי ור"ש כרבי הווי יתבי קמיה דרבי וקא פסקי סדרא שלים ספרא לוי אמר ליתו לן משלי ור"ש [כרבי] אמר ליתו לן תהלים כפיוה ללוי ואחיוה לתהלים כי מטו כי אם בתורת ה' חפצו פירש רבי ואמר אין אדם לומד תורה אלא ממקום שלבו חפץ (שנ' כי אם בתורת ה' חפצו וגו') א"ל לוי לרבי נתת לי רשות לעמוד א"ר אבדימי בר חמא בר חסא כל העוסק בתורה הקב"ה עושה לו חפצו שנ' כי אם בתורת ה' חפצו אמר רבא לעולם ילמוד אדם תורה במקום שלבו חפץ שנ' כי אם בתורת ה' חפצו**

מב
ס
תלים

את יולרו מאהבת שמו ומאהבת מלות פיו ולא לאוס קבול שטר ע"מ שלא לקבל פרס יהא לנך עמו לומר אפילו אין סופי לקבל שטר אוהב אכי את בוראי וקפץ במלותיו :

ממקום שלבו חפץ לא ישנה לו רצו אלא מסכתא שהוא מנבא ממנו שאם ישנה לו מס' אקרת אינה מתקיימת לפי שלבו אקר תאותו : חפצו נאותה שאדם קפץ מדלף כתיב חפץ : פסקי סדרי פרשיות של מקרא : שלים ספרא סיימו את אקר מהספרים : תהלים ספר תהלים : עושה לו חפצו הכי אקר

61 לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

ואמר רבא בתחלה נקראת התורה על שמו של הקב"ה ולכסוף נקראת על שם שלו שנ' כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו וגו' :

מג ואמר רבא לעולם ילמוד אדם תורה ואח"כ יתנה שנ' בתורת ה' והדר ובתורתו יתנה ס

ואמר רבא לעולם ליגרם אינש ואע"ג דמשכח ואע"ג דלא ידע מאי קאמר שנ' *גרסה נפשי לתאבה תלי' קיט

גרסה כתיב ולא כתיב טחנה. רבא רמי כתיב *על גפיו וכתיב *על כסא בתחלה על גפיו ולכסוף מחלי ט

קרא כי אם בתורת ה' עושה קפלו : נקראת על שמו של איתו ס
תלמיד שטרק בה דכתיב ובתורתו דמשמע של כל אדם :

ילמד אדם מרבו תורה עד שיהא גרסת התלמוד ופירושו שגורה לו בפיו : ואח"כ יתנה יעיין בתלמודו לדמות מלתא למלתא

להקשות ולתרץ ובראשונה לא יעשה כן שמה (יכשל) [ינטל] והרב לא ימלא לו בכל שעה. ועוד דלאמר ששנה הרבה

הוא מתיישב בתלמודו ומתרץ לעלמו דבר הקשה והכי אמרי' בפרק הרוואה הסכת הם ואח"כ כתיב ומייתכן להא דרבא

התם : דלא ידע מאי קאמר שאין רבו יודע לפרש לו כלום : גרסה לשון גרש וכרמל שלא היה עומן הדק אלא כריקים של

גרוסות המקלקים את הקטה לשנים או לארבע לצורך מאכל : גרסה נפשי לתאבה מרוב תאותי לתורה הייתי (גורסה)

[אזכר] לפי היכולת אע"פ שאינה עומקה הדק ליכנס בעומקה : כתיב על גפיו בתורה משמע שלקה בערותיה חקרא תלמידים

העוסקים בה על גפי משמע כעל כנפי' מואז שאינו קבוע וכתי' קרא אחריכא על (מרווי קרת) [כסא] מקום כבוד קבוע כסו

לפני איריהן פרק ראשון עבודה זרה סב

על כסא (רבא רמי) כתיב *בראש מרומי וכתיב ^{מגלי ח}
עלי דרך בתחלה בראש מרומים ולבסוף עלי ^{שניהם}
דרך עולא רמי כתיב *שחה מים מבורך וכתיב ^{ס ס}
*ונוולים מתוך בארך בתחלה [שחה] מבורך ^{ס ס}
ולבסוף [ונוולים] מתוך בארך אמר רבא א"ר
סחורה א"ר הונא מ"ד *הון מהבל ימעט וקובץ ^{ס ס יב}
על יד ירבה אם עושה אדם תורתו חבילות
חבילות מתמעט ואם קובץ על יד ירבה. אמ'
רבא ידעי רבנן להאי מלתא ועברי עלה א"ר
נחמן בר יצחק אנא עבירחה ואיקיימה בירי. א"ר
שיובי משום ר"א בן עוריה מ"ד *לא יחרוך רמיה ^{ס ס יב}
צידו צייד הרמאי לא יחיה ולא יאריך ימים
ורב ששת אמר צייד הרמאי יחרוך כי אתא רב

רק הכסא אגדל מעך. ל"א מתקלה על גפי ימידי נלא תלמידים
כמו אם נגפו ינא נגפו ינא: בראש מרומים מסתלק
במקבואות: ולבסוף עלי דרך מורה הוראות לעיני כל: בורך
מיס המכונסין וסופן כלים: בארך מיס קיים ואין פוסקין.
חבילות הגורם הרבה יחד אינו יכול לחזור עליו פעמים רבות
ומשכח: על יד מעט: (אנא עבירחה עשיתה קבלתיה על
יד): יחרוך כועריקון יחיה ויאריך: צייד הרמאי שמרמה
אנשים להראות כמה אינו חכם להעמיד גרסות הרבה והוא
משכח ומקלר קיי דכתבי כי הוא טיך ואורך ימך: ורב ששת
אמר צייד הרמאי הוא יחרוך לשון שמרובי כלו' יש לו עופות
למרוך ולאכול כך מי שלומד וגורם מעט מעט ומחזר עליו פעמים

לפני איריהו סרק ראשון עבודה זרה

דימי אמר משל לצייד שצד צפרים אם משבר
כנפיה של ראשוני (מתקיימת) [כולם מתקיימות]
בידו ואם לאו אינה מתקיימת בידו :

מד *והיה כעץ שחול על פלגי מים אמרי דבי רי
ינאי כעץ שחול ולא כעץ נטוע כל הלומד

ס"ז

תלמי א רזורה מרב אחד אינו רואה סימן ברכה לעולם אמר
להו רב חסדא לרבנן בעינא דאימא לכו מלתא
ואנא מסתפינא דשבקיתו לי ואזליחו כל הלומד
תורה מרב אחד אינו רואה סימן ברכה לעולם
שבקוה ואזול קמי (דרבא) [דרבה] אמ' להו הני
מילי בסברא אבל בגמרא מחד רבה מעלו כי
היכי *דלא לפלוג לישני. על פלגי מים א"ר

ס"ח

ס"ט ע"ג

תנחום בר חנילאי לעולם ישלש אדם שנותחו
שליש במקרא ושליש במשנה ושליש בתלמוד
ומי ידע כמה חיי בי קאמרינן ביומי. אשר פרו
הרבה עד שיגור בפיו ואס"כ קוזר ולומד תלמודו מתקיים וקרא
מתמה וכי לא יקרוך מי שזידו ברמיה: כנפיה שלא תזרק :

שחול שמע עקור מכאן וקזר וכשתל במקום אחר : נטוע
מעיקרו ולא זו משם לעול' כלו' כעץ שתול יעשה תלמיד
את עלמו לילך וללמוד מכל אדם ולא כעץ כטוע להשתקע לפני
רב אקד : סברא ללמוד קריפות וקדוד הלז לאקר שלמד ושגורה
בפיו גרסת התלמוד : דלא ליפלוג לישני שלא יתקלקו הלשכות
דהאי גרים שמעתא דהאי ליטכא והאי גרים לה בליטכא אקרינא
וקדא מילתא הוא ומיהו תלמודא דגרים (מפומייהו) [מתרוייהו]
קשתצט בגרסיה משום דמנלכלי ליטכי : ביומי שני ימים

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה סג

יתן בעתו אמר רבא אם פריו יתן בעתו עלהו לא
יבול ואם לאו על הלומד ועל המלמד עליהם
הכתוב אומר לא כן הרשעים וגו' :

א"ר אבא אמר רב הונא [אמר רב] מ"ד *כי מה
רבים חללים הפילה ועצומים כל הרוגיה ^ס

כי רבים חללים הפילה זה תלמיד שלא הגיע ^{משלי}
להוראה ומורה. ועצומים כל הרוגיה זה תלמיד
שהגיע להוראה ואינו מורה ועד כמה א"ר זירא
עד ארבעין שנין והא רבא אורי החם בשוין.
ועלהו לא יבול [אמר רב אחא בר אדא אמר
רב ואמרי לה] א"ר אחא בר אבא אמר רב
המנונא אמר רב מנין שאפי' שיחת [חולין של] ת"ח

מקרא ושני ימים במשנה וכו' וכן כל שנוע ושנוע : אם פריו
יתן בעתו שיקבע עתים לתורה : רשעים תרי משמע לומד
ומלמדו. ל"א פריו יתן בעתו שלמד ועושה פרי כלו' מקיים
מה שכתוב בתורה וזהו עיקר : על הלומד ועל המלמד שאסור
ללמוד תורה לתלמיד שאינו הגון :

הפילה לשון כפל שלא מלאו ימיו כלו' תלמיד שלא מלאו ימיו
רבים קלליו : עצומים המתעלמי' ומקרישים ומתאפקי'

מלהורות הורגים את דורן : ועצומים לשון ועולם עיניו : ועד
כמה היו ראוי להוראה : עד ארבעים שנים משכולד : והא
רבא אורי וכל ימיו לא היו אלא ארבעים שנה בפ"ק דר"ה :
החם בשוין שאין צעירו גדול ממנו : שיחת חולין של הכמים
צריכה תלמוד כדי להתלמד לדבר בלשונם שהוא לשון נקיה

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

צריכה תלמוד שנאמר *ועלהו לא יבול : תלים א
 אמר ריב"ל דבר זה כתוב בתורה ושנוי בנביאים מו
 ומשולש בכתובים כל העוסק בתורה נכסיו ס
 מצליחין לו כתוב בתורה דכתיב *ושמרתם את דברי הכרית הואת ועשיתם אותם למען תשכילו דברי' כט
 את כל אשר תעשון . שנוי בנביאים דכתיב *לא יהשיג א
 ימוש ספר התורה הוה מפיק והגית בו יומם ולילה למען תשמור לעשות ככל הכתוב בו כי אז תצליח [את דרכיך] ואז תשכיל . ומשולש בכתובים
 דכתיב *כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה תלים א
 יומם ולילה והיה בעץ שתול על פלגי מים אשר פרוו יתן בעתו ועלהו לא יבול וכל אשר יעשד יצליח . מכריז ר' אלכסנדראי מאן בעי חיי מאן בעי חיי כניפו ליה כולי עלמא ואתו לגביה אמר
 ליה הב לן חיי אמר להו *מי האיך החפץ ס
 חיים וגו' נצור לשונך מרע גו' שמא יאמר אדם הואיל ונצרתיו את לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה
 אלך ואגדה בשינה ת"ל *סור מרע ועשה טוב ס
 ואין טוב אלא תורה שנ' *כי לקח טוב נתתי לכם חסלי ד
 תורתיו אל תעזבו : **לא תחנם לא תתן להם חן כ
 מסייע ליה לרב דאמר רב יהודה אמר רב אסור דנלים ז
 לו לאדם שיאמר כמה נאה נכרי זה מתיבי מעשה
 ועושר ומרפא : ועלהו הוי דנר קל שנאילן וכתיב לא יבול כלי'
 לא ילך לאנוה :

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה סד

בר' שמעון בן גמליאל שהיה עומד על גבי מעלה
בהר הבית וראה נכרית אחת שהיתה נאה ביות'

ואמר *מה רבו מעשיך ה' ואף ר"ע ראה אשת ^{תל"י קד}

טורנוסרופוס ורק ושחק ובכה רק שהיתה [באה]

מטפה סרוחה שחק דעתידה למיגיירה ונסיב לה

בכה דהאי שופרא בלי בארעא רבנן אודווי הוא

דמורו דאמר מר הרואה כריות טובות ואילנות

טובות אומר ברוך שככה לו בעולמו. ולאסתכלי

מי שרי מיתוכי *ונשמרת מכל דבר רע שלא יסתכל ^{דנלי' כג}

איש באשה נאה אפילו היא פנויה באשת איש

ואפילו היא מכוערת *ולא כבגדי צבע של אשה ^{ס"ב ע"ג}

ולא בחמור ולא בחמורתה ולא בחזיר ולא בתזיר'

ולא בעוף ולא בעופפת בשעה שנוקקין זה לזה

ואפילו מלא עינים כמלאך המות קרן זוית הואי:

אמרו עליו על מלאך המות שכולו מלא עינים מן

ובשעת פטירתו של אדם עומד למעלה ^{ס"ב}

מראשותיו וחרבו שלופה בידו וטפה של מרה

תלוי' (בה) [בו] כיון שרואה אותו החולה מזדעזע

ופותח את פיו וזורק טפה של מרה לחוך פיו ממנו

מת ממנו מסריח ממנו פניו מוריקות ממנו מרה

ולא כבגדי צבע של אשה אזכר את האשה כמו שהיא מלובשת

בהן שמייסין אותה ומטהרין אקריה: קרן זוית הואי

כמלאכה לימין או לשמאל ליכנס ממנו ומצוי ופוגעין זה את זה

נקין זוית ואינו רואה אותה מרחוק בזה כנגדו שעלים עיניו:

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

נימא פליגא אדאבות דשמואל דאמ' אבות דשמואל
 אמר לי מלאך המות אי לאו דחוישינא ליקרא
 דברייתא הוה פרענא להו בית השחיטה כבהמה
 דלמא ההיא טפה מחתכת להו לסומנין. ממנת
 מסריח מסייע ליה לרבי חנינא בר כהנא דא"ר
 חנינא בר כהנא אמרי בי רב הרוצה שלא יסרית
 מתו יהפכנו על פניו:

מח ת"ר *ונשמרת מכל דבר רע שלא יתרחק אדם
 סס ביום ויבא לידי טומאה בלילה מכאן א"ר
 דברי' כג פנחס בן יאיר תורה מביאה לידי זהירות. זהירות
 מביאה לידי זריוות. זריוות מביאה לידי נקיות.
 נקיות מביאה לידי פרישות. פרישות מביאה לידי
 טהרה. טהרה מביאה לידי קדושה. קדושה מביאה
 פרענא בית השחיטה ליראות מנפון כנהמה אלמא מסתך
 מעט הוא:

ונשמרת וסמך ליה כי יהיה נך איש אשר לא יהיה טהור מקרה
 לילה וקרא מזהיר ליה להשמר שלא יבוא לידי כך:
 תורה ע"י איעסוק בה ועוד שרואה ומנין אזהרות שנה וכזהר;
 זריוות זריו וכשמר קודם לכן שלא תבא עבירה לידו כי הכא
 דאינו מהרהר לבא לידי טומאה: זהירות כשהעבירה באה
 לידו זהיר להשמר שלא יכשל והכי אמרינן בכל הנשר בשקיפת
 קולין מאילא דזהיר ולא כגע לא דזריו וקדם ומשי ידיה מעיקרא:
 נקיות נקי באין מעט: פרישות אף מדבר המותר פורש להקמיר
 על עצמו: טהור לק ומלובן ועדיף מכקי:

לפני איריהן פרק ראשון עבודה זרה סה

לידי ענוה. ענוה מביאה לידי יראת חטא. יראת חטא מביאה לידי חסידות. חסידות מביאה לידי

רוח הקדש. רוח הקדש מביאה לידי תחיות המתים ^{ומחית} וחסידות גדולה מכלם שנאמר *או דברת בחזון ^{סחתי ע"י} לחסידך ^{חליטו ו"ל} יפליגא דריב"ל דאמ' ריב"ל ענוה גדולה ^{כ"ה} מכלן שנא' *יען משח ה' אותי לבשר ענוים חסידו' ^{כשקליכ} צדיקים לא נאמר כאן אלא ענוים הא למדת ^{חלי' סט} שענוה גדולה מכלם: ^{ישעי' סס}

אין מעמידין

פרק שני

[אמר מר חביבה עליהן בהמתן של ישראל יותר מט

מנשותיהן]. א"ר יוחנן בשעה שבא נחש על **כב**

חזה הטיל בה זוהמא אי הכי ישראל נמו ישראל ע"ב

שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן נכרים שלא ^{שנת ס"ב}

עמדו על הר סיני לא פסקה זוהמתן (מהן): ^{וחלוקת}

יתיב ר' אמי ור' אסי ור' יצחק נפחא אקילעא ^{ע"ה}

דר' יצחק נפחא פתח חד מינייהו ואמר וכן ^{כד"ה}

היה ר' אליעזר פוסל בכל הקרבנות כולן פתח ^{וכמזיד}

לידי רוח הקודש להשנות עליו שכינה: או דברת בחזון ^{ועיין}

לחסידך ולא כאמר ליראיך ולעמויך: ^{כס"ק}

ישראל שעמדו על הר סיני ונתקנו וכל סוס דכתיב כלך יפה ^{דסוסה}

רעימי ומוס אין נד: ^נ

וכן היה ר' אליעזר פוסל וכו' מאוס דקייס לרביע' (שכל

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

יפעה ׀ אידך ואמר מאי אהדרו ליה * כל צאן קדר יקבצו
 לך יעלו לרצון על מזבחי אמר להם ר' אליעזר
 כלם גרים גרורים הם לעתיד לבא. אמר רב
 נספיה ג יוסף מאי קרא * כי אן אהפוך אל עמים שפת
 ברורה. א"ל אבוי ודלמא מע"ז הוא דהדרי בה
 א"ל רב יוסף * לעבדו שכם אחד כתיב:

נא * וישרנה הפרות בדרך וגו' מאי וישרנה הפרות
 א"ר יוחנן משום רבי מאיר שאמרו
 ע"ז ע"ז

ש"א ו שירה וכן אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב
 (שעקמו) [שישרו] פניהם כלפי ארון ואמרו שירה

שמות טו ומה שירה אמרו א"ר יוחנן משום ר' מאיר * או
 ישעי' יב ישיר משה וגו' ור' יוחנן רידיה אמר * ואמרתם

ביום ההוא הודו לה' קראו בשמו וגו'. וריש לקיש
 אמר מזמורא יתמא * מזמור שירו לה' שיר חדש
 תלי' נח

כי נפלאות עשה וגו'. ר' (אלעזר) [אליעזר] אומר
 הנכרים נקטדו עליה ולכן היה פוסל בכל הקרבנות: מאי

אהדרו ליה חברוהי חכמים דמכשירים פרת קטאת הנלקחת
 מן הככרי': כל צאן קדר קדר הוא ישמעאל וכתיב יעלו לרצון

על מזבחי אלמא בשאר קרבנות כמי שרי: גרים גרורים מעלמס
 כגררים להתיייר אע"פ שאין מקבלין אותן: מע"ז הדרי בה

כדכתיב לקרוא כלם נסס ה' אבל מרביעה לא הדרי: שכם
 אחד משמע אין חילוק בעבודתן ישראל והאומות ותהא עבודתן
 שזה (ככל) [נכלל] מלותיו:

וישרנה אז ישיר כי גאה גאה לשלוק יד בפלשתיים ונדגון
 אלהיהם: יתמא שלא נזכר שם אמרו:

אין מעמידין פ"ק שני עבודה זרה סו

*ה' מלך ירגו עמים ר' שמואל בר נחמני אמר מלי' נפ
 *ה' מלך גאות לבש. ר' יצחק נפתא אמר רני סס נג
 רני השטה התנופפי ברוב הדרך המחושק' ברקמי
 זהב המהוללה בדכיר ארמון המפוארה בעדי עדיים
 רב אשי מחני לה להא דר' יצחק נפתא אהא
 *ויהי בנסוע הארון ויאמר משה וגו' וישראל מאי מדכי י
 אמרו א"ר יצחק רני רני השטה וגו' אמר (רבא)
 כמאן קראו פרסאי לספרא דביר מהכא *ושם סופטי' א
 דביר לפנים קרית ספר א"ר אשי כמאן קרו פרסאי
 לנדה דישחנ' מהכא *כי דרך נשים לי:

*וידום השמש וירח עמד עד יקום גוי אויביו נב

כה

י' הושיע

ירגו על שהכס נמכת טקורי': השט' ארון עלי שטיס: התנופפי
 התרוממי: המחושק' קשור' לשון ומשוקיה' כסף: ברקמי זהב
 מלוכה זהב טהור מניח ומצמוץ: המהוללה בדביר ארמון שס"ת
 של משה בתוכו וארון מהולל ומפואר נמה שנתוכו: בעדי עדיים
 ואין לך עדי גדול מזה: דביר הוא ספר כל' פרס: ישראל מאי
 אמרו בנסוע הארון נשעת מסעו' שנמדנר שהיה משה אומ' קומה
 ה' מה ישרא עוכין אחריו: דשחנא נוטריקון ד' לרך ש' כטיס:
 וידום השמש זיהושע כתיב כשנלקס עם קמשת המלכים
 הלרים על הנבעוכים והכא כקט [לה] משום דפליגי
 לעיל ר"א ורבי שמואל בר נחמני במדרש פסוקא דוישרכה הפרות
 ופליגי נמי במדרש ויעמוד השמש. ודיס שתק מלומר שירה
 שנכל עת לכתו אינו שותק ובעמידתו שותק ויהושע אומר שירה
 בשבילה דכתיב אז ידבר יהושע לה' ביום תת וגו': עד יקום גוי

הלא היא כתוב' על ספר הישר מאי ספר הישר א"ר
 חייו בר אבא א"ר יוחנן זה ספר אברהם יצחק
 מדכ' כג ויעקב שנקראו ישרים שנ' *תמות נפשי מות ישרי'
 לאש' חסוגו' והיכא רמיזא *זרעו יהיה מלא הגוים אימתי
 יהיה מלא גוים בשעה שעמדה לו חמה ליהושע.
 (ר') אלעזר אומר זה ספר משנה תורה ואמאי קרו
 ליה ספר הישר דכתיב בית *ועשיח הטוב והישר
 בעיני ה' וגו' והיכא רמיזא *בהם עמים ינגח יחדיו
 אפסי ארץ אימתי בהם עמים ינגח יחדיו אפסי
 יקום ישראל מאויביו : הלא היא כתובה על ספר הישר
 שעתיד ליעשות לי נס : ספר אברהם וכו' היינו ספר נראשית
 שמעשה אבות כתובי' זו : מות ישרים בלעם מנקה על עלמו
 שימות מיתה של גויעה כמותן : והיכא רמיזא נראשית שעתיד
 יהושע [לנח] לנס זה יהושע משנט אפרים בל דכתיב למטה
 אפרים הושע בן נון וכתיב באפרים זרעו יהיה מלא הגוים כל
 הגוים יתמלאו מיראת אימת זרעו של אפרים יהיה מלא הגוים
 אם אדם כולק כאן במלחמה אין בני אספמיא יודעין בה אבל
 בשעה שעמדה ליהושע השמש נראה לכל העולם וייראו מפניו :
 כרש"י (בהם עמים ינגח יחדיו אפסי ארץ כלומר תפול סקרו
 בגו' אינו אימתו לאותם העומדים בקלה הארץ ותש כסם כדכתיב ולא
 קם עוד רוק וגו') : ספר משנה תורה וספר שופטים ל"ג הכא
 ואגז ריהטא דגרסי' לקמן כקבע הכא ושנשתא היא דהא לא

והיה
 גידסת
 ב"ר
 ובגו' אינו
 דכר' יב
 שם

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה סו

ארץ בשעה שעמדה לו חמה ליהושע) *ויעמוד ^{יהושע} השמש בחצי השמים ולא אץ לבא כיום תמים [וכמה] אריב"ל עשרים וד' שעי אול שית וקם שית אול שית וקם שית כולה מלתא כיום תמים. ר' אלעזר אומר ל"ו אול שית וקם תרי עשר אול שית וקם י"ב (כדרי) עמידתו כיום תמים ר' שמואל בר נחמני אמר מ"ח אול שית וקם תרתי סרי אול שית וקם עשרין וארבע שנא' ולא אץ לבא כיום תמים מכלל דמעיקרא לאו כיום תמים הוא א"ד בתוספות פליגי ר' יהושע בן לוי אמר כ"ד אול שית וקם תריסר אול שית וקם תריסר (אול

רמיזא נהו : ויעמוד השמש יש במשמע שני עכנות אח' בקלי השמי' דהיינו בקלי היום ואחת סמוך לשקיעת החמה דכתיב ולא אץ לבא אלא שהה כיום תמים והיינו כ"ד שעות דיום אינו תמים וכשלא אץ עם לילו : כ"ד שעות היה אותו היום מעלות השקר עד לאת הכוכבים ויום תמים אכולה מלתא קאי אהלוך ואעמידה : אול שית עד קלי השמים : וקם שית דכתי' ויעמוד השמש : ואול שית עד ערב : וקם שית דכתיב ולא אץ לבא : כולה מלתא הלוכו ועמידתו כיום תמים כ"ד שעות של יום ושל לילה דשאר ימים : שלשים ושש דיום תמים דקרא אעמידה לקוד קאי : מ"ח כיום תמי' דקרא אשהיי' דשקיעה קאי וקמייתא דלא כתיב נה כיום תמי' סתם עמידה י"ב שעות כעמיד' דרכי לעמוד לשתוק נלילה : איכא דאמרי הכך שיעורי דהכי רבנן בתוספות שניתוסף על היום קאמרי להו : ריב"ל אמר כ"ד

אין מעמידין סרק שני עבודה זרה

שית וקם תרתי סרי) עמידתו כיום תמים ר' אלעזר
 אומר ל"ו אול שית וקם תרתי סרי אול שית וקם
 כ"ד ולא אין לבא כיום תמים (מכלל דמעיקרא
 לאו כיום תמים הוה) ר' שמואל בר נחמני אמר
 מ"ח אול שית וקם כ"ד אול שית וקם כ"ד מקיש
 עמידתו לביאתו מה ביאתו כיום תמים אף עמידתו
 כיום תמים:

נג תנא בשם שעמדה לו חמה ליהושע כך עמדה
 לו למשה ולנקדימון בן גוריון (בשלמא)

יהושע קרא. נקדימון בן גוריון גמרא. אלא משה
 מנ"ל (א"ר אלעזר) אתיא אחל אחל כתיב הכא
 *אחל תת פחדך וכתיב ביהושע *אחל גדלך לעיני

העמים ר' יוחנן אמר אתיא תת תת כתיב הכא
 תת וכתיב התם *כיום תת ה' את האמורי לפני

בני ישראל ר"ש בר נחמני אמר (אימא) מגופיה
 דקרא [שמעת ליה] *אשר ישמעון שמעך ורגזו
 וחלו מפניך אימתי ורגזו וחלו מפניך בשעה שעמדה

הואי התוספת ויום תמים דקרא אעמידה קאי : ור"א אמר
 ל"ו הואי התוספות ויום תמים דקרא אעמידה דלא אץ לנא קאי
 וקמייתי סתמא י"ב טעות כתורת הלילה : ור' שמואל בר
 נחמני ס"ל דיום תמים דקרא אעמידה דלא אץ לנא קאי ומיהו
 מקיש עמידתו דקלי השמים לביאתו דלא אץ לנא :

נקדימון בן גוריון גמרא שהלכו הגמון (אחד) [שמים] עשר
 מעינות מים נחם' מעניות נפ' סדר מענית האלו

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה סה

לו חמה למשה . מיתיבי *ולא היה כיום ההוא לפניו יחסיני
ואחריו אבע"א שעות הוא דלא נפישין כולי האי
ואבע"א אבני ברד לא הואי דכתיב *ויהי בנוסם ס
מפני ישראל גו' וה' השליך עליהם אבנים גדולו'
מן השמים וגו' *ויאמ' ללמד את בני יהודה קשת ס"ג א
הלא היא כתובה על ספר הישר מאי ספר הישר
א"ר [חייא בר אבא א"ר] יוחנן זה ספר אכרהם
יצחק ויעקב שנקראו ישרים דכתיב *תמות נפשי מדב' כג
מות ישרים היכא רמיזא *יהודה אתה יודוך אחיך לאש' חס
ידך בעורף אויביך אי זו היא מלחמה שצריכה
יד כנגד עורף הוי אומר וו קשת ר' אלעזר אומר
(על) [זה] ספר משנ' תורה ואמאי קרי לוי' ספר
הישר דכתי' *ועשית הישר והטוב בעיני ה' היכא דכייס י
רמיז' *ידיו רב לו אי זו היא מלחמה שצריכה סס לג
שתי ידיה הוי אומר וו קשת. ר' שמואל בר נחמני
אמר (על) [זה] ספר שופטים אמאי קרי ספר
הישר דכתיב ביה *כימים ההם אין מלך בישראל י
איש הישר בעיניו יעשה היכא רמיזא *למען דעת סס ג

[ס"ג מאמר מב] : למשה נמלקמת סיקון : ולא היה כיום
ההוא נמקשה דיהושע כתיב : אבני ברד לא הוה נמשה :
ויאמר ללמד לבני יהודה קשת נקיכה שקונן דוד על שאל
כתיב : הלא היא כתובה על ספר הישר למכני יהודה הוי
מושכי קשת : יד כנגד עורף המושך בקשת כותן ידיו כנגד עיניו
דהיינו מול עורף אקסי"ל בלע"ז : דכתיב ביה נמקנה מורה

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

דורות בני ישראל ללמדם מלחמה אי זו היא
 מלחמה שצריכה למוד היו אומר זו קשת ומנ"ל
 דביהודה כתיב דכתיב *מי יעל לנו בתחיל אל
 הכנעני להלחם בו] ויאמר ה' יהודה יעלה *וירם
 הטבח את השוק והעליה וישם לפני שאול מאי
 והעליה ר' יוחנן אמר השוק והאליה ואמאי קרי
 ליה והעליה משום דמסמכה שוק לאליה ר' אלעזר
 אמר חזה ושוק ומאי והעליה דמחית ליה לחזה
 עילוי שוק [כי בעי אנופי] ומנפי לה ר"ש בר נחמני
 אמר שוק ושופיה ומאי והעליה משום דשופי עלוי
 שוק קאי:

ועשית הישר והטוב: אי זו היא מלחמה שצריכה למוד כו':
 מנא לן דקרא ביהודה כתיב: דכתיב ברישא דספרא מי יעלה
 לנו אל הכנעני בתקלה להלחם בו ויאמר ה' יהודה יעלה אלמא
 סתם מלקמיה דספרא איהודה קאי: וירם הטבח את השוק
 והעליה משום פלוגתא דהכי אמוראי גופייהו נקט לה: העליה
 מה שעליה: דמסמכה שוק לאליה השוק סמוך לאליה שהאלי'
 מלמעלה (ונשענת) [וכסמכה] על השוק ושוק הוא עלם של
 לומת הגידין הממולע בין קולית לארכובה ואצרים התפתוכים
 סועכין את העליונים: דמחית מניח קזה על השוק גבי קזה
 ושוק של שלמים נשעת תכופה. וההיא סעודתא אע"ג דזבן
 היה דכתיב כי הוא יצרך את הזבן לא הוה קזה ושוק דידהו
 לכהן דנמה קטנה הוה וקי"ל צפ' בתרא דזבנים קזה ושוק דנמה
 גדולה ואין קזה ושוק דנמה קטנה: שופי כף הירך הסוגג עלם
 המולית וקורין אותו פולס"א:

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה סט

ת"ר ישראל (שנטפל) [שנודמן] לונכרי בדרך טופלו נד
לימינו ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא ^{ס ע"ב}
אומר בסוף טופלו לימינו במקל טופלו לשמאלו
היו עולים במעלה או יורדים בירידה לא יהא
ישראל למטה ונכרי למעלה אלא ישראל למעלה
ונכרי למטה ואל ישוח לפניו שמא ירוץ אח גלגלחו
שאלו לאן אתה הולך ירחיב לו את הדרך כדרך
שעש' יעקב אבינו לעשו הרשע דכתי' *עד אשר אבא
אל אדני שעירה וכתיב *ויעקב נסע סכוחה ומעשה ^ס

טופלו לימינו מקצרו לכברי לימינו של ישראל שאם ירצה הנכרי
להורגו יאלץ ישראל יד ימינו ויאחזו בו : בסוף דאס
היה הליסטים קגור סוף טופלו לימינו כדי שיהא יד שמאל של
הנכרי שהסוף קגור בו ללד ימינו של ישראל ומזומנת לימין
ישראל לאחזו זה : במקל אס ביד הנכרי מקל טופלו ישראל
לשמאלו שיהא יד ימין הנכרי שהמקל זה סמוכה לישראל ואס
יריס יד ימינו תאחזו שמאלו של ישראל במקל הסמוך לה דאי
טופלו לימינו יהא המקל רחוק מידי של ישראל : במעלה נהר
או בסלע : לא יהא ישראל למטה אלא למעלה בעלייה ילך
ישראל לפני הנכרי דהיינו למעלה אלא טופלו לימינו דלא הוי
אחריו ממש ונירד' יוליך הנכרי לפניו : ואל ישוח לפניו אפי'
במישור אל יבמה ישראל לפני הנכרי ליטול כלום : שמא ירוץ
ירוכץ : ירחיב לו את הדרך אס היה צריך לו לילך עד פרסה
יאמר שני פרסאות אכי רוצה לילך שחא ימתין הנכרי מלהכותו
עד פרסה שנייה וזה יפרוש ממנו קודם לכן : נסע סכוחה ולא

כתלמידיו ר' עקיבא שהיו הולכין לכזיב ופגעו בהן
 לסטי' ואמרו להיכן אתם הולכין אמרו להם לעכו כיון
 שהגיעו לכזיב פרשו אמרו להם תלמידיו של מי אתם
 אמרו להם תלמידיו של ר' עקיבא אמרו [להן] אשרי
 ר"ע ותלמידיו שלא פגע בהן אדם רע מעולם.

כו רב מנשי היה אויל *לבי תורתא פגעו בו גנבי
 אמרו לו להיכן אתה הולך אמר להן [לסוריא]
 [לפומבדיתא] כי מטא לבי תורתא פירש אמרו
 ליה תלמידא דיהודה רמאה את אמר להן ידעיתו
 ליה ליהו הנך אינשי בשמתי (אויל) [אזלו] עבוד
 גניבתא עשרין וחרתין שנין ולא אצלחו כיון דחוו אתו
 כלהו [ושרו] [תבעו] שמתייהו הוה בהו חד גרדנא לא
 אחא (למשרא) [לשרויה] שמתייהו אכליה אריה והיינו
 דאמרי אינשי גרדנא דלא טייזא שתא בצרה משניה.
 תא חזי מה בין גנבי דבבל ללסטי' דארץ ישראל:
 הלך עד שעיר : [ליסטין ישראל היו] : לעכו רמקה מכיז :
 לבי תורתא מקום : תלמידא דיהודה רמאה אח תלמידו של
 רב יהודה הו' וקרי ליה רמאי כלומר ממנו למדת לרמותינו :
 ידעיתו ליה שהו' רמאי : בשמתייהו לפי שאדם גדול (הוא) [היה]
 וקילא שמתייהו לייטיכהו בשמתייהו : גרדנא (גרדי) אורג :
 דלא טייזא עכיו סתם גרדי אין לו נשת פנים : מן שניה
 שמתוך שהוא סרבן יד כל בו והירגין אותי : גנבי דבבל שפגעו
 בו צרז מכשי נתפקרו למרף אדם גדול ולסטים דא"י שפגעו
 בתלמידיו דר' עקיבא ספרו בשנמו ואע"פ שסתם לסטים פרולים
 מגנבים להודיעך שזקה של ארץ ישראל :

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה ע

[איתמר מנין למילה בנכרי שהיא פסולה דרו כז

בר פפא משמיה דרב אמר *ואתה את לאסי' י

בריתי תשמור ור' יוחנן המול ימול מאי בנייהו
וכו'] איכא בנייהו אשה למ"ד ואתה את בריתי
תשמור ליכא דאשה לאו בת מילה היא ולמ"ד
המול ימול איכא דאשה כמאן דמהילא דמיא ומי
איכא למ"ד אשה לא והכתיב *ותקח צפורה צור
קרי ביה ותקח והכתיב ותכרות קרי ביה ותכרת
דאמרה לאינש אתרינא ועבד ואי בעית אימא אחאי
איהי ואתחלה ואתא משה ואגמרה:

שמות 7

כתיב *אם אמרנו נבא העיר והרעב בעיר ומתנו נה

שם וגו' והא איכא חיי שעה אלא לחיי סס"ע"ג

שעה לא חיישינן מיתובי לא ישא ויתן אדם (את) מ"ג

[עם] המינין ואין מתרפאין מהן אפילו לחיי שעה
ומעשה בבן דמה בן אחותו של ר' ישמעאל שהכישו
נחש ובא יעקב איש כפר סכניא לרפאותו ולא
הניחו רבי ישמעאל אמר ישמעאל אחי הנח לי
ואתרפא ממנו ואני אביא לך מקרא מן התורה
[המול ימול וקרי ביה המל ימול מי שהוא מהול ימול אמריס]:

ותקח על ידי שליח: ותכרת אמרה לאמר וכרת:

אם אמרנו נבוא העיר והרעב בעיר ומתנו סס ואם ישננו סה
אמרו [כנף העיר והרעב בעיר ומתנו סס ואם ישננו סה
ומתנו ומעתה לכו ונפלה אל מקנה ארס אם יקיננו ונקיה אם
ימיתנו ומתנו]: והא איכא חיי שעה שמא ימיתוס מיד: לא
חיישינן הואיל וסופו למות כאן: מקרא מן התורה לקמן

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

שהוא מותר ולא הספיק לגמור הדבר עד שיצאת
 נשמתו ומת קרי עליה רבי ישמעאל אשריך בן
 דמה שגופך טהור ונשמתך יצא בטהרה ולא עברת
 על דברי חבריך שהיו אומרי *ופורץ גדר ישכנו
 נחש שאני מינורח [דמשכנת] דאתי (למיסרך)
 [למימשך] בתרייהו. אמר מר ולא עברת על דברי
 חבריך שהיו אומרים ופורץ גדר ישכנו נחש איתו
 נמי חויא טרקי חויא דרבנן קאמר ליה דלית ליה
 אסותא מאי הוה ליה למימ' ליה כדאמ' רב נתמן בר
 יצחק *וחי בהם ולא שימות בהם ור' ישמעאל ה"מ
 בצנעא אבל בפרהסיא לא דתניא היה ר' ישמעאל
 אומר מנין שאם (אומר) [אומרים לו] לאדם עבוד

קבלת י

ויקרא י

מפרש ליה : עד שיצאתה נשמתו נמותר : ויצאת נשמתך
 בטהרה (בהיתר) [נמותר] : ופורץ גדר ישכנו נחש עונר
 על דברי חכמים ישכנו כחש ולקמן פריך הא איתו קו"א טרקיה
 והיה יכול להתרפאות להנצל ולהקיות על ידי זה ולקו"א דרבנן
 כמי לא ניחוש אלו נשכו היה יכול להתרפאות ומשני קו"א דרבנן
 לית ליה אסותא שעקיבתן עקיבת עקרב ולקישתן לקישת סרף
 ולית ליה אסותא כלל שאם נשכו כחש בצביל שעבר על דברי
 חכמים לא תעלה לו רפואה וימות ואם היה מתרפא עכשכה זו
 סופו למות ע"י נשיכת קצרו שהעובר על דברי חכמים קייב
 מיתה : מאי הוה ליה לנן דמה למימר איזה מקרא היה רוכה
 להניח : בפרהסיא יש חילול השם שיוצא לקוף ולמדין היסנו
 לקלל בקדושת השם :

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה עא

ע"ז ואל תהרג שיעבוד ואל יהרג שני וחי בהם
ולא שימות בהם יכול אפי' בפרהסיא ת"ל *ולא יקרא כג
תחללו את שם קדשי וגו' :

(פה הדיכו נחמל על המענה נענין לפאות נחמלים דניס ולא
ראינו להעתיקם יעויינו סס) :

אריב"ל מעלין אונקלי בשבת מאי אונקלי א"ר כט
אבא איסטומכא דליבא מאי אסותא

מייחי כמונא כרוויא ונינא ואגדנא וציתרי ואברתא .

לליבא נחמרא וסימניך *ויין ישמח לבב אנוש . מלי' קד
לרוחא גמיא וסימניך *ורוח אלהים מרחפת על ראשית א'
פני המים . לכודא בשיכרא וסימניך *זכרה על סס כד

שכמה רב אחא בריה דרבא שחיק להו לכולהי
בהדי הודי ושקיל ליה מלא ה' אצבעותיה ושתי
ליה רב אשי שחיק כל חד וחד לחודיה ושקיל
מלא אצבעותיה רבתי ומלא אצבעותיה זוטרתי

איסטומכא דליבא דופני נטר שתקת הלז והוא טרפשא ל"א
וכך שכנגד הלז שקורין כיבל"א ופעמים שככסף

ללד פנים ומעונ הכשימה זה עיקר : כמונא כרוויא כמין כף
אגרוף : צנינא מינט"א : אגדנא עשב מר והוא מרובי"א :

ציתרי שדרי"א : אברתא אוב : לליבא בחמרא לאיסטומכא
דליבא ישתה אלו"ין : לרוחא לשפת שממת רוח ישתה אלו

נמים : לכודא מלי אשה יולדת ומלטנכת על המשנר : שכמה
דומה מינה זו לשכא נב' אותיות : מלא ה' אצבעותיה מלא

דו : מלא אצבע רבא ומלא אצבע זוטרא איכול לאקה בזרת

אמר רב פפא אנא עבדי לכל הני ולא איתסאי
 עד דא"ל ההוא טייעא אייתי כוזא חדתא ומליא
 מיא ורמי ביה תרוודא דרובשא ותלי לה בי כוכבי
 למחר אישתי עבדי הכי ואיתסאי:

נו משנה שאל ר' ישמעאל את ר' (עקיבא) [הושע]
 כשהיו מהלכין בדרך מפני מה אסרו ס ע"ב

גבינת נכרים א"ל מפני שמעמידין אותו בקיבת
 עגלים של נכרי' א"ל א"כ מפני מה לא אסרו בהנאה
 השיאו לדבר אחר א"ל ישמעאל (אחי) היאך אתה
 קורא * כי טובים דודיק מין או כי טובים דודיק
 א"ל כי טובים דודיק מין א"ל אין הדבר כן שהרי
 חברו מוכיח עליו לרית שמניך טובים וגו':

לב וחרם הדריאני מאי הדריאני אמר רב יהודה אמר
 שמואל חרם של הדריאנוס קיסר כ אתא רב
 דימי אמר קרקע בתולי היתה שלא עבד' גדם מעול'

והגודל יקד : כוזא כלי קטן : תרוודא מלא כף : בי כוכבי
 תחת הכוכבים נפלר :

כי טובים דודיק מין לאון זכר או כי טובים דודיק מין לאון
 נקבה והכי קאמרה כנסת ישראל ישקב הלור מנשיקות
 פיהו כי כך אמר לי כי טובים דודיק מין : חגרו מוכיח עליו
 שהוא לאון זכר וכנסת ישראל היא שאמרה כך לפני שכינה לרית
 שמניך וגו' עלמות אהבוך לא שייך למיך לנקבה :

של אדריינוס קיסר כשילא בגייסות מולכן עמו : בתולה
 שלא נעבדה והיה כל כמה קיים והביאתו ניין זה וכעשה

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה עב

עבדה ונטעה ורמא ליה לחמרא בגולפי חיורי ומייצו להו לחמרייהו (ומחברי) [ומתברין] להו בחסמי ודרו בהדייהו וכל היכא דמטו תרו להו ושחו: פיסקא השיאו לדבר אחר. מאי כי טובים דודיק נו מייזן כי אתא רב דימי אמר אמרה כנסת לה ישראל לפני הקב"ה רבש"ע ערבים עלי דברי (דודים) [דודיק] יותר מיינה של תורה מאי שנא האי קא דשייליה א"ר שמעון בן פוי [ואיחומא ר"ש בר אמי] מרישיה דקרא קאמר ליה ישקני מנשיקת פיהו א"ל ישמעאל אחי חשוק שפתוך וו בוו ואל תבהל להשיב מ"ט אמר עולא [ואיחומא רב שמאל בר אבא] גורה חדשה היא ואין מפקפקין בה אמאי לא אמרה ליה משום דעולא דאמר עולא כי גזרו גזירה במערבא לא מיגלו טעמא עד תריסר ירחי שתא דלמא איכא איניש דלא סבירא ליה ואתי לולוליה בה:

חזק: גולמי כלי קרם: חיורי קדשים דמיילי: ודרו בהדייהו כולאין עמהם: תרו להו זורין אותם במים: דברי (דודים) [דודיק] דברי סופרים: מיינה עיקר תורה שנכתב: חשוק שפתוחך כדמתרגמינן וקאוקיהם וכינוסיהון: ואל תבהל להשיב אל מדקדק להקשות לו: גורה חדשה מקרוז גזרו על הגניבה: ואין מפקפקין בה ואין ספרשין טעמא כדמפרש ואזיל מפקפקין לשון קטיטה דגזר סתום לפשטו בל"ג סורי"ר כמו מפקפקו וכוטל אחת מצנתיים: לא מגלו טעמא למה גזרו עליו: דילמא איכא דלא סבירא ליה

אין מעמידין סרק שני עבודה זרה

נח דרש רב נחמן בר רב חסדא מ"ד *לריח שמניך
 טובים למה ת"ח דומה לצלוחי של פליטין ^{ס"ע"ג}
 מגולה ריחה נודף מכוסה אין ריחה נודף ולא ^{ס"ה}
 עוד אלא דברים שמכוסין ממנו מחגלין לו שני
 *על כן עלמות אהבוך קרי בוי עלמות אהבוך ^{ס"ו}
 ולא עוד אלא שמלאך המות אותה שנתא' עלמות
 קרי ביה על מות אהבוך ולא עוד אלא שנוחל
 שני עולמים עולם הזה ועה"ב שנאמר עלמות
 קרי ביה עולמות:

נט אמר רב תרי מיני שחיתא' שדר ליה ברזילי
 הגלעדי לרוד שנא' *משכב וספות וכי יוצר ^{ר"ח}
 ע"נ וחטים ושעורים וקמח וקלי ופולין ועדשים וקלי:

הוא טעמא ולא גדיל מיכיה ומזולל זה אכל השא' דלא ^{ס"ז}
 מגלו טעמא דמלתא גדילי מיכיה כולי עלמא דסברי דמו רבנן
 דמלתא דאמי מיכיה קורבא ואנן הוא דלא בקיאינן בטעמא:
 מגולה ריחה נודף והיינו דכתיב שמן תורק שמך כשמלין אותה
 ומריקין שמנה כלי' כשאתה מלמד תורה לתמידים או
 ילא לך סס: מחגלין לו מעלמן בלא תורק כשהוא מלמדה:
 (על מות הממוכה על מות):

שחיתא' תבשיל העשוי מקמח של קליות שיצאו בתכור ויש
 שעושין אותו מקמח עדשים ולפי שהם זמיקים יותר
 מדאי כותן שם קומץ: (תרי מיני שחיתא' דתרי זמני [כתיב]
 קלי בקרא [והיינו תרי מיני שחיתא']): וספות כלים להשתטת
 כמו שזמרי הסף):

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה עג

ת"ר אשת חבר הרי היא כחבר עבדו של חבר לט
הרי הוא כחבר חבר שמת אשתו ובניו ובני
ביתו הרי הן בחזקתן עד שיחישדו:

ת"ר פעם אחת חש רבי במעיו אמר כלום יש מ
אדם שיודע יין תפוחים של נכרים אסור ע"כ
או מותר אמר לפניו ר' ישמעאל בר' יוסי פעם
אחת חש אבא במעיו והביאו לו יין תפוחים
של נכרים של ע' שנה ושחה ונתרפא א"ל כל כך
היה בידך ואחה מצעריני בדקי ומצאו נכרי א'
שהיה לו ש' גרבי יין תפוחים של ע' שנה ושחה
ונתרפא אמר ברוך המקום שמסר עולמו לשומרי:

כל הצלמים

פרק שלישי

*וגם את מעכה אמו (הסירה) [ויסירה] מגבירה ס
אשר עשתה מפלצת לאשרה ויכרות אסא את מד
מפלצתה מאי מפלצתה אמר רב יהודה דהות "א"ס
מפליא ליצנות' חני רב יוסף כמין זכרות עשתה
לה והית' נבעלת לו ככל יום. רב הונא רמי כתיב
*ויעזבו [שם] את אלהיהם ויאמר דוד וישרפו ד"ס א"י
באש וכתיב *וישאם דוד ואנשיו לא קשיא כאן ע"כ
קודם שבא אתי הגת' כאן לאחר שבא אתי הגת'
קודם שבא אתי הגת' ונטלס אמר דוד לשורפה נא אתי

כל הצלמים פרק שלישי עבודה זרה

ע"כ י"ב דכתיב *ויקח את עטרת מלכם מעל ראשו ומשקלה ככר זהב ואבן יקרה ותהי על ראש דוד. ומי שרי איסורי הנאה נינתו אמר רב נחמן אתי הגתני בא ובטלה ומשקלה ככר זהב היכי מצי מנח לה אמר רב יהודה אמר רב ראויה (היתה) לנוח בראש דוד ר' יוסי בר חנינא אמר אבן שואבת היתה לה דהוה דארי לה ר' אליעזר אמר אבן יקרה היתה בה ששוח ככר זהב. *זאת היתה לי כי פקודיך נצרתני מאי קאמר ה"ק בשכר שפקודיך נצרתני זאת היתה לי לעדות מאי עדותו אמר ריב"ל שהיה מניחה במקום חפילין והלמתו הגתני וצטלס והדר וישאס. אתי הגתני ככרי היה: עטרת מלכם נכני עמון קאי ועבודה זרה שלהם מלכס שמה על שם מלוכה כדכתיב ולמלכס שקוץ נכני עמון והאי עטרת מלכס בע"ז קאמר: היכי מצי מנח ליה והלא [כנד] שא"ס מנה היא ומאד היא כנדה וקרא כתיב ותהי על ראש דוד: אמר רב יהודה האי ותהי על ראש דוד לאו דמכס לה אלא ה"ק קשונה (היתה) וראויה לדוד שעשו' למדת ראשו והולמתו כדלקמן: אבן שואבת דרך [אותה] האבן להגביה [המתכת] ולתלותה נאויר: דהות דארי לה שהיתה נושא לעטרה ומגביהתה: ששוח ככר זהב והיינו ומשקלה ככר זהב שקולה היא ככר זהב: זאת היתה לי עדות עטרה זו מעידה עלי שאני הגון למלכות: הולמתו יושנת נראשו יפה ומכוונת למדת ראשו: מקום חפילין מריץ שנראשו למעלה מן הפדקת מקום שמוק

תלי' קיט

כל הצלמים פרק שלישי עבודה זרה עד

והא קא בעי אנוחי תפילין א"ר שמואל בר רב
יצחק מקום יש בראש שראוי להניח בו שתי
תפילין (*ויוציאו) [ויוצא] את בן המלך ויתן עליו מ"ג יא
את הנזר ואת העדות נזר זו כלילא. עדות א"ר
יהודה אמר רב עדות היא לבית דוד שכל הראוי
למלכות הולמתו שאין ראוי למלכות אין הולמתו.
*וארניה בן חגית מתנשא לאמר אני אמלך אמר מ"א א
רב יהודה אמר רב (שבקש) [שמחנשא] להולמו
ולא הולמתו *ויעש לו רכב ופרשים וחמשים איש ס
רצים לפניו מאי רבותא תנא כלם נטולי טחור
וחקוקי כפות הרגלים:

תניא ר' אליעזר אומר מנין לעוקר ע' ושצריך לשרש סא
אחריה ת"ל *ואברתם את שמם *א"ל ר' סס

של תנוק רופס: מקום יש בראש שראוי להניח בו ב' תפילין דכ"א יב
כי רצו הקריץ מקום כרך ב' רצועות והיא היתה נכה נכלי
רצנו: ויוציא את בן המלך ביואש כתיב צנן אמליה כשהקניאה
אותו אקומו כשהרגה עמליה את כל זרע המלוכה וכשגדל
הוליאוהו וכתנו עליו הנזר לעדות שהוא מזרע המלוכה: א"ר
יהודה שבקש להולמו ואע"ג דאמר רב יהודה לעיל ראויה
היתה לכות אבל אנוקי לא מכא להו עניהו קדא שעתא דדקינן
ליה בגוה אס הגון הוא למלכות: רבותא דהכך כ' איש דכתיב
ויעש לו דמשמע שהיו משוכים: נטולי הטחול הטחול מכניד:
וחקוקי כפות הרגלים ונטול הנשר סן העלם ולא היו מרגישים
נקולים ונברקנים:

דברי יב עקיבא והלא כבר נאמר *אבד תאבדון א"כ מה
 ת"ל ואבדתם את שמם לכנות לה שם יכול לשבח
 לשבח ס"ד אלא יכול לא לשבח ולא לגנאי ת"ל
 ע"ז *שקץ תשקצנו הא כיצד היו קורין אותה בית
 גליא קורין אותה בית כריא פני מלך פני כלב עין
 כל עין קוץ:

רבי ישמעאל

פרק רביעי

סב ת"ר שאלו פילוסופין את הזקנים ברומי אם
 נד אלהיכם אין רצונו בע"ז מפני מה אין מבטלה
 ע"ז אמרו להם אלו לדבר שאין העולם צריך לו היו
 עובדין היה מבטלו הרי הן עובדים לחמה וללבנה
 לכוכבים ולמזלות יאבד עולמו מפני השוטים אלא
 עולם כמנהגו נוהג ושוטים שקלקלו עתידין ליתן
 את הדין ד"א הרי שגול סאה של חיטין והלך
 וזרעה בקרקע דין הוא שלא תצמח אלא עולם
 כמנהגו נוהג ושוטים שקלקלו עתידין ליתן את
 הדין ד"א הרי שבא על אשת חברו דין הוא
 שלא תתעבר אלא עולם כמנהגו נוהג ושוטים
 בית גליא לאן גונה [גלא]: בית כריא לאן קפירה וספלות
 (ל"א כריא בית הכסא):
 פילוסופין חכמי האומות:

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה עה

שקלקלו עתידין ליתן את הדין והיינו דא"ר שמעון
בן לקיש אמר הקב"ה לא דיין לרשעים שעושים
סלע שלי פומבי אלא שמטריחין אותי ומחזימין
אותי בעל כרחי :

שאל פילוסוף אחד את רבן גמליאל כתוב סג
בחורתכם *כי ה' אלהיך איש אוכלה הוא ^{סג}

אל קנא מפני מה מתקנא בעובדיה ואין מתקנא ^{דנייס ד}
בע"ז א"ל אמשול לך משל למה"ד למלך ב"ו
שהיה לו בן ואותו בן היה מגדל לו את הכלב
והעלה לו שם על שם אביו כשהוא נשבע אמר
חיי כלב אביו כששמע המלך על מי כועס על
הבן או על הכלב הוי אומר על הבן א"ל כלב
אתה קורא אותה והלא יש בה ממש א"ל מה
ראית א"ל פעם אחת נפלה דליקה בעירנו ונשרפה
כל העיר והבית שהיה שם הע"ו לא נשרפה א"ל
אמשול לך משל למה"ד למלך ב"ו שסרחה

שעושין סלע שלי פומבי רוטס שלי שאני רוטס צו ובלע"ז קיי"ן
עושים הפקידא לכל שכל הרובה לחמוס צו קותס כלו' שבאים
על הערה על כרסי (ומולידות) [ומולידין] : אלא שמטריחין
אותי שאני יוצר הוולד על כרסי שהרי גזרה היא חלפני שינהג
העולם כמנהגו ומציעא לי היכא אתמר דריש לקיש ומאזה
מקרא הוא מולא קבלה זו שהקב"ה קובל על כך ובתנאומא
דריש מאותו פסוק לור ילדך תשי וגו' :

אל קנא מתקנא לנקום אס מענדס :

עליו מדינה כשהוא עושה מלחמה עם החיים הוא
 עושה או עם המתים הוי אומר עם החיים א"ל כלב
 אתה קורא אותה מת אתה קורא אותה אס כן יאכרנת
 מן העולם א"ל אלו לדבר שאין העולם צורך בו עובדי
 היה מבטלה הרי הם עובדים לחמה וללכנה לכוכבים
 ולמזלות לאפיקים ולגאיות יאבר עולמו מפני השוטים
 (אלא עולם כמנהגו נוהג ושוטים שקלקלו עתידין
 ליתן את הדין) וכן הוא אומר *אסף אסף כל
 מעל פני האדמה נאם ה' וכתיב *אסף אדם
 ובהמה אסף עוף השמים ורגי הים והמכשלות
 את הרשעים וכי מפני שהרשעים נכשלים בהם
 יאכרם מן העולם והלא לאדם הם עובדים
 *והכרתי את האדם וגו' :

נה
 נפניה פ
 סע

סע

שאל אנריפם שר צבא את רבן גמליאל כתוב
 בתורתכם *כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא
 אל קנא כלום מתקנא אלא חכם בחכם גבור
 בגבור עשיר בעשיר א"ל אמשול לך משל למה"ד
 לאדם שנשא אשה על אשתו חשובה ממנה אין

סע

דברים ד

עם החיים הוא עושה מלחמה ומכלה את מעונם: לאפיקים
 אפיקים מולא מים: אסף אסף כל כלו האכלה את הכל
 נמיה: אסף אדם ובהמה והמכשלות את הרשעים כל
 דברים שרשעי' נכשלים בהם: והכרתי את האדם נמיה שהי'
 אף לאדם הם עובדים:

אנריפם שר צבא נכרי היה מעונה על ראשי הגייסות ובימי

רבי ישמעאל פירק רביעי עבודה זרה עו

מתקנא' בה פחותה ממנה מתקנא' בה. א"ל זונין
לר' עקיבא לבי ולבך ידעין דע"ו לית בה מששא
והא קא חזינן [גברין] דאולי כי מחברי ואחו
כי מצמדי מ"ט א"ל אמשול לך משל למה"ד
לאדם נאמן שהיה בעיר וכל בני עירו היו
מפקדין אצלו שלא בעדים בא אדם אחד הפקיד
אצלו בעדים פעם אחת שכת והפקיד אצלו בלא
עדים אמרה לו אשתי בא ונכפרנו אמר לה וכי
מפני ששוטה זה עשה שלא כהוגן אנו נאבד
את אמונתינו אף יסורין בשעה שמשגרין אותן
על האדם משביעין עליהם שלא תלכו, אלא כיום
פלוגי ולא תצאו אלא כיום פלוגי ובשעה פלוגית
ע"י פלוגי וע"י סם פלוגי כיון שהגיע זמנו לצאת
הלך זה לבית ע"ו (שלא) אמרו יסורין דין הוא
שלא נצא וחוזרים ואומרים וכי מפני ששוטה זה
עשה שלא כהוגן אנו נמיר שבועתינו והיינו דא"ר
יוחנן מ"ד *וחלאים רעים ונאמנים רעים בשליחותן ^{דבני' כח}
ונאמנים בשכועתן א"ל (רבה) [רבא] בר רב
יצחק לרב יהודה איכא ע"ו באתריה דכי מנגיב

אגריפס המלך היה: אין מתקנא בה אשתי ראשונה אינה
מקפדת כל כך לשנוא את בעלה אבל אם פזתה ממנה
מתקנאת ומקפדת עליי לשנאותו: זונין ישראל הוה: דאולי כי
מחברי פסחים הולכים לע"ו שכתפרקו אנריהם מקמת הקולי
ויחזיין באנריהם מלומדין: רעים בשליחותם (שמקפדין)

עלמא ולא אתי מטרא מתחוי להו בחלמא ואמר
 להו שחטו לי גברא ואתי מטרא שחטו לה גברא
 ואתא מטרא א"ל השתא איכו שכיבי לא אמרי
 לכו הא מלתא הכי אמר רב מ"ד *אשר חלק
 ה' אלהיך אותם לכל העמים מלמד שהחליקן ^{דברים ד}
 בדברים כדי לטרוזן מן העולם והיינו דא"ר
 שמעון בן לקיש מ"ד *אם ללצים הוא יליץ ולענוי יתן ^{משלי ג}
 חן בא לטמא פיתחין לו בא לטהר מסייעין אותו:
נח בעא מיניה רב אסי מר' יוחנן יין שמסכו נכרי
 מהו א"ל ואימא מזוג. א"ל אנא כדכתיב ^{ע"ב}
 קאמינא *טבחה טבחה מסכה יינה. א"ל לשון ^{משלי ט}
 תורה לעצמה ולשון חכמים לעצמו [מהו א"ל אסור
 משום לך לך אמרינן לגוירא סחור סחור לכרמא
 לא תקרב]:

השוכר את הפועל

פרק חמישי

סה רבא אמטי ליה קורבנא לבר ששך ביום אירו
סה [שמייסרין] את הגוף: שהחליקן בדברים מתיקן לטעות:
 שמסכו שמזוג כתיב צו מים לתקנו לשתיה שכן דרך יינס קזק
 כשהיו כותבין אותו בכוס כותבין צו מים לפי שהוא קזק.
 יין של ישראל שמסכו ככרי מהו: אסור אע"ג דלא נגע גזרו רבנן
 ככוקו לאסרו נשתיה משום הרקפת עבירה וכו':
 קורבנא תשורה:

השוכר את הפועל פירק חמישי עבודה זרה עו
 אמר ידענא ביה דלא פלח לע"ז אול אשכחיה
 דיתוב ער צואריה בורדי וקיימין זונות ערומות
 קמיה א"ל איח לכו כי האי גוונא לעלמא דאתי
 א"ל דידן עדיפא טפי מהאי (ומאי טפי מהאי)
 [א"ל טפי מהאי מי הוה] א"ל אחון אית עלייכו
 אימתא דמלכות' אגן לא תהוי עלן אימתא דמלכות'
 א"ל אנא מיהא מאי אימתא דמלכות' איכא עלי
 אדקאי אחא פריסתקא דמלכא א"ל קים דקא
 בעי לך מלכא כי נפיק ואויר א"ל עינא דחויא
 לכו בבישותא תפקע א"ל רבא אמן פקעי עיניה
 דבר יששך אמר רב פפי איבעי ליה למימר לי'
 מהב' *בנות מלכוי' ביקרותיך נצבה שגל לימינך
 ככתם אופיר אמר רב נחמן בר יצחק (איבעי לי' אינוכנת'
 למימר מהבא *ולאם מלאם יאמץ. א"ר פפא) לאשי' כה
 איבעי ליה למימר מהבא *עין לא ראתה אלהים
 וולתך יעשה למחכה לו:

בורדי נמקץ של ורדין: עינא דחוי לכו בבישותא עין
 השתאה לראות ברעתכם תנקר שהרי הקצ"ה מסלל כל
 מאיתכם אף שיסתם מתנררת: ביקרותיך לכבוד לך ולשאל
 קא מנאר כביא: עין לא ראתה [זולתי] עינו של הקצ"ה
 [את] אשר יעשה למחכה לו לא נראה כבוד וגדולה: וזה:

מסכת הוריות

הורו בית דין

פרק ראשון

א סמכו רבותינו על דברי רבן שמעון בן גמליאל
 ועל דברי ר' אלעזר בן צדוק שהיו אומרו
 ע"כ אין גוזרין גזירה על הצבור אלא אם כן רוב הצבור
 יכולים לעמוד בה (ואמר) [אמר] רב אדא בר אבהו
 מאי קרא *במארה אתם נאדים ואותי אתם קובעי
 הגוי כלו אי איכא גוי כלו אין ואי לא לא:
 א"ר יהושע עשרה שיושבין בדין קולר תלוי בצואר
 כלן פשיטא הא קמל"ן דאפי' תלמיד בפני
 רבו רב הונא כי הוה נפיק לבי דינא מייתי עשרה
 תנאי דבי רב לקמיה כי היכי דנמטיין שיבא
 מכשורא רב אשי כי הוה מייתי טריפה לקמיה
 מייתי י' טבחי ממחא מחסיא ומותיב קמיה אמ'
 כי היכי דנמטיין שיבא מכשורא:
 הורבי יהודה ור"ש שבט אחד דאיקרי קתל מנ"ל
 ע"כ במארה אתם נאדים כגון שהגוי כלו יכולין לקבלה: אי איכא
 גוי כלו וקא עבר עלה האי גברא אותי אתם קובעי
 והכי כתיב (בספרי) [בספרים] נמס' ע"ז נפרק אין מעטידין:
 שיבא אופחא:

הורו בית דין פרק ראשון הוריות עח

אמרי דכתי' *ויעמוד יהושפט בקהל יהודה וירושלי' ד"ה כב
[נכח חצר בית ה'] [בבית ה' לפני החצר] החדשה
מאי חדשה אמר רבי יוחנן שחדשו דברים
ואמרו טבול יום אל יבנס במחנה לוויה מתקופ
להר' אחא בר יעקב ממאי דילמ' שאני ירושלי' דהוה
נמי בנימין אלא א"ר אחא בר יעקב דכתי' *ויאמ' ראשי' מח
אלי הנני מפרך והרביתך ונתתיך לקהל וגו' מאן
איתיליד לי' התיא שעתא בנימין ש"מ ה"ק רחמנא
מתיליד לך השתא קהל אתרינא א"ל רב (שובא)
[שבא] לרב כהנא דילמא הכי (קאמר ליה) [קמ"ל
רחמנא] לכו מתיליד לך בנימין הוא דהווי"ב
שבטים דמתקרי קהל א"ל אלא י"ב שבטים איקרו
קהל י"א לא איקרי קהל:

א"ר אחא בר יעקב שבטו של לוי לא איקרו
מדכתיב בקהל יהודה אלמא דשנא אקרי קהל: ודלמא ע"ב
שאני שנא יהודה דהוה עמיה בירושלים שנא בנימין
שני שבטים הוא דאקרי קהל אבל שנא אקרי קהל: אלא מהכא
הכני מפרך והרביתך ונתתיך לקהל עמים וגו' והיכא אמר ליה
הכי דכתיב וירא אהים אל יעקב עוד בנואו מפדן ארס וגו' וכת'
ויאמר לו אלהים אני אל שדי פרה ורבה גוי וקהל גוים יהיה עמך
וגו': מאן הוה איתיליד ליה בהאי שעתא כלי' מאן הוה עתיד
למילד בהאי שעתא בנימין וש"מ דקא"ל רחמנא השתא מתיליד לך
קהל אתרינא: י"א שבטים לא בתמיה והא אמרת דשני שבטים
איקרו קהל יהודה ובנימין אלא ודאי הכי קא"ל דהשתא מתיליד
לך קהל אתרינא אלמא שנא בנימין לבדו איקרי קהל:

ראשי' חתקהל דכתיב *הנני מפרך והרביתיך ונתתיך לקהל
עמים וגו' כל שיש לו אחוזה איקרי קהל וכל
שאין לו אחוזה לא איקרי קהל:

הורה בהן משיח

פרק שני

ב *וכי תשגו ולא תעשו בע' כתיב מנ"ל אמ' רבא
ח ואי תימא ריב"ל [ואמרי לה כדן] דאמר קרא
וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה או
זה מצוה ששקול' כנגד כל המצות הוי אומר זה
ע"ו דבי רבי חנא אמר קרא וכי תשגו ולא תעשו את
כל המצות האלה אשר דבר ה' אל משה את כל
אשר צוה ה' אליכם ביד משה אי זו היא מצוה
(שצוה) [שהיא] בדבורו של הקב"ה וצוה ע"י משה
חוי אומר זה עבודה זרה [דתנא ר' ישמעאל אנכי
ונתתיך לקהל עמים וכתמי את הארץ הזאת לזרעך חסרך
חזות עולם: כל שיש לו אחוזה איקרי קהל וכהניס
ולייס אין להם חסוה.

ששקולה כנגד כל המצות [הוי אומר] זו ע"ו שכל המודה בה
כסופר בכל המורה: כתיב כל אשר צוה ה' אליכם
ביד משה למשמע שלום ע"י משה וכתמי אשר דבר ה' למשמע
שהיה בדבורו של הקב"ה כל' שמעו (לו) ישראל מפיו כשדבר
למשה: אי זו היא מצוה שהיא בדבורו של הקב"ה וצוה ע"י
משה הוי אומר זו ע"ו לאכפי ולא יהיה לד מפי הגבורה שמענוס

הורה כהן משיח פרק שני הוריות עט

ולא יהיה לך מפיו הגבור' שמענום] דכיר' ישמעאל
תנא **מן היום אשר צוה ה' והלאה לדורותיכם ^{ס"ג ע"ג}
אי זה מצוה שהיא נאמרה בתחלה הוי אומר והו' מדברי ^{טו}
ע"ו והאמר מר י' מצות נצטוו ישראל במרה אלא
מתוורתא כדשנינן מעיקרא:

[היה ר' ירמיה אומר] כתיב **ואם לא חגיע ידו ג

[ונאמר] *ואם לא תשיג ידו מי שבא לידי ^{ס"ג}

עניות ועשירות יצא נשיא וכהן משוח שאינם ^ט

באים לידי עניות בנשיא מהו אומר *מבל מצות ^{ויקרא ה'}

ה' אלהיו מי שאין על גביו אלא ה' אלהיו בכהן ^{ס"ג}

דהיינו שמעו דצבורו של הקב"ה ולוה ע"י משה במקומות הרבה

כגון לא תשתקוה לאל אחר ללא שמענו אלא מפי משה:

מן היום וגו' הכי משמע את כל אשר לוה ה' אליכם ביד

משה דזו ע"ו ומכין אזו ע"ו מדכתיב בהדיה מן היום אשר לוה

ה' והלאה שאר מכות והלאה כלו' מכאן ואילך לדורותיכם אינו

היא מלוה שנאמרה בתקילה הוי אומר זו ע"ו דכתיב בתחלת

עשרת הדברות אכפי ולא יהיה לך דהיינו ע"ו: י' מצות

נצטוו במרה דהיינו קודם מ"ת אלמא ע"ו לא נאמרה תחלה:

אלא מתוורתא כדשנינן מעיקרא כדריב"ל או כדברי רבי:

ואם לא חגיע ידו ולא תשיג משמע מי שבא לידי עניות

ועשירות דפעמים עני ופעמים עשיר (ישנו) [הוא דישנו]

בקרנן עולה ויורד: יצא נשיא ומשוח לעולם עשירים הם

נשיא (היינו) שאין על גביו שום ארון אלא ה' אלהיו דהיינו מלך

ומלך לעולם הוא עשיר וכן משום [כ"ג] כמי בעי שיהא גדול

מאחי בעושר לעולם להוי עשיר:

ויקרא כא משוח הוא אומר *והכהן הגדול מאחיו שיהא גדול מאחיו בכח בנוי וכעושר ובחכמה [אהרים אומרי] מנין שאם אין לו שאתה חייב לגדלו משאר אחיו ת"ל הגדול מאחיו גדלוהו משל אחיו:

כהן משיח

פרק שלישי

י ת"ר *אשר נשיא יחטא יכול גזרה ת"ל *אם הכהן ויקרא ד
המשיח יחטא מה להלן לכשיחטא ת"נ
לכשיחטא. אמ' מר יכול גזרה גזרה מהיכא תיתי
אמרי אין אשבתן דכתיב *ונתתי נגע צרעת בכית
ארץ אחוזתכם בשורה היא (לכם) [להם] שנגעי
באים (עליכם) [עליהם] דברי ר' יהודה ר"ש אומ'
פרט לנגעי אונסין לאו א"ר יהודה בשורה הבא
נמי אימא גזרה היא הילכך כתיב אם:

ד ת"ר *אשר נשיא יחטא פרט לחולה משום דחולה
אירחי מנשיא אחו אמר רב אבדימי בר רמא
פרט לנשיא שנצטרע שנא' *וינגע ה' את המלך
ויקרא ד
ח"נ טו

בשורה היא להם שהכתוב מצטרף שעתיד להיות אע"פ שזכר רע
הוא ה"כ אימא גזרה הילכך כתיב אם (הכהן המשיח)
יקטא לכשיקטא ה"כ (אשר נשיא יקטא) לכשיקטא: ר"ש אומר
ונתתי נגע צרעת שיהא בא מאליו: (פרט לנגעי אונסין שאם
צאו כנגעים ע"י כפיסת שד ללא מיטמו):

כהן משיח פירק שלישי הוריות פ

ויהי מצורע עד יום מותו וישב בבית התפשורת
 מדקאמר בבית התפשית מכלל דעד השתא עבד
 הוה (אין) כי הא דרבנן גמליאל דר' יהושע הוה קא
 אזלי בספינתא כהדי רבן גמליאל הוה פתא ובהדי
 ר' יהושע הוה (נמי) פתא וסולתא שלם פתא דרבן
 גמליאל סמך אסולתא דר' יהושע א"ל מי הוה
 ידעתא דהוי (לך) [לן] עכובא כולי האי דאיותית
 (נמי) סולתא א"ל כוכב אחד יש שעולה לשבעים
 שנה ומתעה את הספנין אמרתני שמא יעלה ויתעה
 אותנו א"ל וכל כך יש בירך ואתה יורד לספינה

[וישב בבית התפשית דכעשה מפשי מן המלכות כהדיוט דמי
 ואין מציא שעיר וכו' : מכלל דעד השתא עבד הוה
 דשררות עבדות הוא לו לפי שמוטל עליו עול רבים] : סולתא
 סולת ולהכי נקט בהדיה סולת לפי שהפת מתעפשת ואינו
 מתקיים כסולת : ומתעה את הספנין שכן דרכן של
 ספנים בעת שפורשים (בדרך) [ליס] רב הקובל כותן עיניו
 בלפנין והכוכב מתהלך לדרום ורואה] כוכב א' העומד דש"ח
 ניסיה או בשמאלו וכל זמן שרואה אותו כוכב (אחריו)
 [ללדו אחר] יודע שנהפכה הספינה ומישרה לדרכה וכוכב
 שעולה אחד לשבעי' שנה פעמים שנתאה בלפון ופעמים שנתאה
 בדרום וכשרב הקובל כותן עיניו [בן] בלפון (והכוכב
 מתהלך לדרום) (והספינה תהפך בדרום ורואהו ללדו אחר)
 סבור שנהפכה הספינה ומישרה אחר הכוכב שהוא סבור לישרה
 ומלא עהפכה לדרך אחר וכן הוא מתעה הספנין : א"ל כל
 כך חכמה יש בירך ואתה יורד לספינה לסקורה בשביל

א"ל עד שאחה חמה עלי חמה על ב' תלמידים
 שיש [לך] ביבשה ר' יוחנן בן גורגדא ור' אלעזר
 חסמא שיודעין לשער * כל טפין שבים ואין להם
 לחם לאכול וכגד ללבוש נתן (עיניו) [דעתו] להושיבן
 בראש כשעלה ליבשה שלח להם ולא באו חור
 ושלח להם ובאו אמר להם כמדומין אתם ששררו
 ע"ע אני נותן לכם * עבדות אני נותן לכם שנ' * וידברו
 אליו לאמר אם היום חתיה עבד לעם הזה:
 ה ת"ר * אשר נשיא יחמא א"ר יוחנן בן זכאי אשרי
 הדור שהנשיא שלו (יביא) [מביא] קרבן
 על שגנתו ומה אם נשיא מביא קרבן על שגנתו
 צריך [אתה] לומר ההדיוט ומה אם על שגנתו
 מביא קרבן צ"ל מודונו מתקיף לה (רבה) [רבא]
 ברית (דרבא) [דרבה] אלא מעתה דבתי * (אשר)
 [ואת אשר] חמא מן הקדש ישלם הכי נמי דאשרי
 עוזכותין כלומר אתה לריך לירד לספינה לכוך מוזכות : נתן
 דעתו רבן גמליאל להושיבם בראש כדי שיהו מתפרנסין מאותה
 שרה שיתן להם : [כמדומין] (כסבורים) אתם שררותי
 נותן לכם שלא נאתם בשליקות ראשן שהייתם צורקים מן
 הגדולה : [עבדות אני נותן לכם] שהשרות עבדות היא [לו
 לאדם] לפי שמוטל עליו עול רבים :
 אשר כמו אשרי : צריך אתה לומר מהדיוט נמסיה כלו
 שהמלך שאין לבו כסוף מרגיש ומביא קרבן לשגנתו כ"ע
 שהדיוטות מרגישין שלכן כסוף : צריך לומר על זדונו נמסיה

וכגד
 כחה טפין
 ש בים

ע"ע
 ו"א יב

ע
 ויקרא ד

ע
 ה

כהן משיח פרק שלישי הוריות פא

הוא וגבי ירכעם דכתי' * אשר חטא ואשר החטיא מ"א יד
את ישראל הכי נמי דאשרי הדור הוא (אלא
מרשני) [שאני הכי רשני] קרא בדבוריה:

דרש רב נחמן בר רב (יצחק) [חסדא] מ"ד * ישו
הכל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקי' ^{אס}
אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים וגו' אשרי ^{קהלת}
צדיקים שמגיע אליהם בעה"ו כמעשה הרשעים
של עוה"ב או לרשעים שמגיע אליהם בעוה"ו
כמעשה הצדיקים של עה"ב. מתקיף לה רבא
אמז צדיקי אי אכלי חרי עלמי מי סני להו

כלו' אס על שגתו מרגיש כ"ש שהוא מרגיש על זדוכו וקוזר
בתשובה: שאני הכא רשני קרא בדבוריה דנאיך כתיב ואס
כל עדת ישראל אס הכהן המשיח אס כפש והכא כתיב אשר
כשיא ודאי אשרי הדור משמע:

אשר יש צדיקים אידי דרש אשר כשיא יקטא לשון אשרי נקט
כתי האי דרשא דרב נחמן דרשי אשר יש לדיקים לשון
אשריהם לדיקים שמגיע עליהם כמעשה הרשעים שנעה"ב
נעה"ז דמשמע שיט להם לרשעים לרה נעה"ב וללדיקים נעה"ז:
אוי כמו וי דהכא לא כתיב אשר דמשמע אוי להם לרשעים
שמגיע אליה' טובות נעה"ז כדרך שמיניע טובות ללדיקים נעה"ב
דרעה היח לרשעים כדכתיב ומשלם לשוכאיו אל פניו וגו':
צדיקים אי (אית להו) [אכלי] חרי עלמי מי סני להו [מי
שנאו הוא להם] כלו' כלום רע להם ללדיקים שאוכלין שני
עולמות שיט להם טובה נעה"ז ונעה"ב:

אלא אמר רבא אשרי צדיקים שמגיע אליהם בעה"ז
 כמעשה הטוב שהמקום עושה לרשעים בעה"ז
 ואוי להם לרשעים שמגיע אליהם בעה"ז כמעשה
 חרע המגיע לצדיקים בעה"ז. רב פפא ורב הונא
 בריה דרב יהושע אתו לקמיה דרבא אמר להו
 אוקמיתון מסכתא פלן ומסכתא פלן אמרו לי אין
 איעתריתו פורתא אמרו ליה אין דובנינן קמינא
 דארעא קרא עלייהו אשריהם צדיקים שמגיע
 אליהם כמעשה הרשעים שבעה"ז בעה"ז. [אמר

חושב יד

את פסחיהם וכו' *:

נויר ד' כג

מחמד נ

ע"פ כל

המחמד

אלא אמר רבא אשריהם הצדיקים שמגיע אליהם כמעשה
 הרשע' שבעה"ז (בעה"ז דמשמע) [כדכתב ומשלם לשוכאין] שיש
 להם טובות בעה"ז אוי להם לרשע' שמגיע אליהם בעה"ז כמעשה
 הצדיקי' דמשמע שניאם עליהם לרות כמו שניאם על הצדיקים
 בעה"ז דהקב"ה מניא יסורים על הצדיקים בעה"ז כדי לגנות
 קונם בעה"ז כדי שיהא שכרן טוב ושלם לעה"ז והרשעים שניאם
 עליהם יסורים בעה"ז אוי להם שאין להם מנוחה לא בעה"ז
 ולא בעה"ב : אוקמיתון מסכת פלוני כלו' (למדמס) | יש לכס
 מסכת סדורה נפיכס] מסכת' פלוני ופלוני : איעתריהו
 פורתא יש לכס עושר כדי שלא תהיו זריכין לטרוח אחר מזונות
 ותוכלו לעסוק בתורה תדיר : אמרו [ליה] אין מאיס דזנכינן כל
 קד. ומד קטינא דארעא ומתזכינן מינה [ברווחא] : קרי עלייהו
 אשריהם הצדיקים שמגיע אליהם וכו' משום דאכלי תרי עלמי :

תניא *ויקח משה את שמן המשחה [וימשה את ו

המשכן ואת כל אשר בו] ר' יהודה אומר יא

שמן המשחה שעשה משה במדבר כמה ניסים ע"כ

נעשו בו מתחלתו ועד סופו תחלתו לא היו אלא י"ב ויקרא ח

לוגין ראה כמה יורה בולעת וכמה עיקרין בולעין

וכמה האור שורף ובו נמשח המשכן וכל כליו ואהרן

ובניו כל ז' ימי המלואים ובו נמשחו כהנים גדולים

ומלכים ואפילו כהן גדול בן כהן גדול טעון משיחה:

אין מושחין מלך בן מלך ואם תאמר מפני מה ח

נמשח שלמה מפני מחלוקתו של אדוניה ^ס

ואת יהואש מפני עתליה ואת יהואחז מפני יהויקים

אחיו שהיה גדול ממנו שתי שנים ואותו שמן

קיים לעתיד לבא שנא' *שמן משחת קדש יהיה ^{שמות ל}

זה לי לדורותיכם זה בגימטריא תריסר לוגי הוו.

אמר מר אין מושחין מלך בן מלך מנ"ל א"ר

אחא בר יעקב דאמר קרא *למען יאריך ימים ^{דברים י"ו}

על ממלכתו הוא ובניו (כל הימים) [בקרוב ישראל

(אלא י"ב לוגין דכתיב שמן זית הין והיינו י"ב לוג וכעשה בו כסאינובדש*^י

שהספיק עד שנחשק בו משכן וכל כליו: ובו נמשחו כהנים ^{בגמ'}

גדולים מימות משה רבינו ועד יאשיה שגנזו דאי לאו הכי לא

מקרי כהן גדול דכתיב והכהן הגדול מאתיו אשר יולק על ראשו

שמן: ומלכים שעמדו ראשון כגון שאול ודוד):

[מפני מחלוקתו דהיכי דאיכא מחלוקת בעי משיחה: ממלכתו

הוא ובניו בקרב ישראל משעע ירושה הוא להם כאלם

ירושה היא לכם] (ואלו) [ואפילו] כהן גדול בן
 כהן גדול טעון משיחה דכתיב *והכהן המשיח ויקרא
 תחתיו מבניו לימא קרא והכהן תחתיו מבניו מאי
 המשיח קמ"ל רבניו נמי אי הוי משיח הוי כהן
 גדול ואי לא לא הוי כהן גדול. חנא אף יהוא
 בן נמשי לא נמשח אלא מפני מחלוקתו של
 יורם בן אחאב וחיפוק ליה דמלך ראשון הוה
 חסורי מחסרא והכי קתני מלכי בית דוד משוחין
 מלכי בית ישראל אין משוחין מנ"ל דאמר קרא
 *קום משחהו כי זה הוא זה טעון משיחה ואין
 אחר טעון משיחה (ואמר) [אמר] מר אף יהוא
 לא נמשח אלא מפני מחלוקתו של יורם ומשום
 מחלוקתו של יורם נמעול בשמן המשחה בדאמר
 וזכי וזכר ב פפא באפרסמונא דכיא ה"נ באפרסמונא דכיא.
 ואת יהואחו מפני יהויקים אחיו שהיה גדול ממנו
 שחי שני ומי קשיש מיניה והכתיב *ובני יאשיהו
 הבכור יוחנן והשני יהויקים והג' צדקיה והד'
 (הוא) שלום וא"ר יוחנן הוא יהואחו הוא יוחנן
 הוא שלום הוא צדקיה אלמא יהואחו קשיש אלא
 שמוריש ירושה לבניו: טעון משיחה ואי לא משח בשמן לא הוה
 כ"ג: דמלך ראשון הוא ממספתו דאינו מלך בן מלך: זה
 דמלכי בית דוד טעון משיחה: ואין אחר דאינו ממלכות בית
 דוד טעון משיחה: ומשום מחלוקתו של יורם נמעול בשמן
 המשחה דאמרינן לעיל מלכי ישראל (אין טעוינן משיחה) [אין
 מושחין ממנו]: באפרסמון דכיא ולא בשמן המשחה:

ויקרא

ט"ז ט"ח

וזכי וזכר

מ
המסוקים
ד"ה ט"ג

כהן משיח פרק שלישי הוריות פג

לעולם יהויקים קשיש ומאי בכור בכור למלכות ומי מלכי ווטרי קמי רברבי והכתיב *והממלכה ד"ה ככא נחן ליהורם כי הוא הבכור יהורם ממלא מקום אבותיו הוה [יהויקים לאו ממלא מקום אבותיו הוה] אמר מר' הוא שלום היא צדקיה כו' והא חד חד חשיב להו דכתי' השלישי והרביעי מאי שלישי שלישי לבנים ומאי רביעי רביעי למלכות דמעיקרא מלך יהואחו והדר יהויקים והדר יהויכין ולבסוף צדקיה. ח"ר הוא שלום הוא צדקיה למה נקרא שמו שלום שהיה מושלם כמעשויו ד"א ששלמה מלכות בית דוד בחייו ומה שמו מתניה שמו דכתיב * (וימלך) [וימלך מ"כ כד מלך ככלאת] מתניה דודו החתיו ויסכ את שמו צדקי' ואמר לו יה יצדיק עליך את הדיון אם תמרוד בי וכתיב * וגם במלך נבוכדנצר מרד אשר ד"ה כ לו השביעו באלהים:

ומי הוה שמן המשחה והתניא משנגנו הארון ט נגנו (עמו) צנצנת המן וצלוחית של שמן יב המשחה וכו' ומי גנוו יאשיהו וכו' א"ר פפא ס' הוילאי לו דף כב חסוד באפרסמונא דכיא:

ומאי בכור דקרי ל' הככור יוקנן: בכור למלכו' שמלך ראשון: חכ יהורם ממלא מקום אבותיו היה מקודס ולבסוף הסמיך: מושלם כמעשויו דלדיק גמור היה ככל מעשיו: ואמר לו נבוכדנצר יה ילדיק עליך את הדיון אם תמרוד בי: [ומי הוה שמן המשחה נימי יהואסז דקמני יהואסז כמשק מפני יהויקים: באפרסמונא דכיא משקו את יהואסז]:

כהן משיח פרק שלישי הוריות

טס ת"ר כיצד מושחין המלכים כמין נזר ואת הכהנים
 כמין כי מאי כמין כי א"ר מנשיא בר גדא
 כמין כף יוני חני חדא בתחילה יוצקין שמן על
 ראשו ואח"כ נותנין שמן בין ריסי עיניו וחניא
 אחריתי בתחלה נותנין לו שמן בין ריסי עיניו
 ואח"כ יוצקין שמן על ראשו: [תנאי הוא א"ר
 משיחה עדיפא וא"ר יציקה עדיפא:]

י ת"ר *כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן וקן
 אהרן אמרו כמין שתי טיפי מרגליות היו
 טס תלמי קלנ' תלויות בזקנו של אהרן אמר רב פפא תנא כשהוא
 מספר עולות ויושכות [לו] בעיקר זקנו ועל דבר
 זה היה משה דואג אמר שמא ח"ו מעלתי בשמן
 המשחה יצחה בת קול ואמרה (לו) [כשמן הטוב גוי]
 כטל חרמון מה טל (זה) [חרמון] אין בו מעילה אף
 שמן שבזקן אהרן אין בו מעילה ועדין אהרן דואג שמא
 הוא לא מעל (לפי שלא נהנה) אני מעלתי שנהנתי
 ע' כנח' טכוי סג' תלמי קלנ' יצחה בת קול ואמרה *הנה מה טוב ומה נעים שבת
 אחים גם יחד מה משה לא מעל אף אתה לא מעלת:
 יא ת"ר אין מושחין את המלכים אלא על המעין
 טס כדי שתמשך מלכותן שני *ויאמר המלך להם
 ח"א א

כמין כף יוני שמתחיל למשוח צאלנצו בין ריסי עיניו ומשך
 צאלנצו על הראש והולך עד שמגיע לעורף ככף יוכי:
 כמין ב' טיפי מרגליות של שמן תלויות בזקנו כשהוא מספר עם
 אחרים עולות ויושכות בעיקר זקנו כדי שלא יפלו:

כהן משיח פרק שלישי הוריות פר

קחו עמכם (מעבדו) [את עבדו] אדוניכ' [וגו']
 והורדתם אותו אל גיחון א"ר אמי האי מאן דבעי
 למידע אי מסיק ליה שתא אי לא ליתלי שרגא
 בהדי עשרה יומי דבין ריש שתא ליומי דכפורי
 בביתא דלא נשיב ויקא כגויה אי משיך נהורי
 לידע דמסיק ליה שתא. מאן דבעי למיעבד עסקא
 ובעי למידע (עסקיה) אי מצלח אי לא לירכי
 חרנגולא אי שמין ושפיר לידע דמצלח עסקיה.
 האי מאן דמפיק לאורחא ובעי לידע אי הדר

לביתו אי לא ניקום בביתא *דחברא אי חוי כבואה
 דכבואה נידע דהדר (*ואי לא חוי כבואה דכבואה
 נידע דלא הדר לביתיה) ולא מלתא היא דלמא
 חלשא דעתיה ומיתרע מזליה אמר אבוי השתא
 דאמרת סימנא מלתא היא לעולם יהא רגיל איניש
 והורדתם אותו אל גיחון חלמא צעיא משיקה על המעיין
 (גיחון מעין קטן חלל ירושלים ולא זהו גיחון היולא סינ

ועדן) : ליתלי ידליק : אי משוך נהוריה גדולק כל זמן שהשמן
 בתוכו : לירכי חרנגולא על שמיה דהוא עסקא : אי שמין
 ושפיר (שהולכת) [שממכת] ומשנת : בביתא דחברא צית
 חשיך : ולא מלתא היא דזמנין דאע"ג דלית ליה צנואה
 דצנואה הדר אחי (ולא) [ואפילו הכי לא] ליעבוד הכי דזמנין
 דכי קזי דלית ליה צנואה דצנואה קלשה דעתיה ומיתרע מזליה
 ולא הדר אחי משום דמיתרע מזלי' דאי לא הוה עבד הכי לא
 הוה מיתרע מזלי' והדר אחי הלכך לא ליעבוד :

ניבדוק
 סימא
 דהכרס
 לפי דרש
 רש"א
 כדן
 למתק זה
 גם כגו'

כהן משיח פרק שלישי הוריות

(למיתו) [למיכל] ברישא דשתא קרא רוביא כרתי
 סילקי ותמרי אמר להו רב משרשיא לבריה כי
 בעיתו מיעל ומיגמרי קמי דרבייכו גרסו מחני'
 [ועלו] קמי דרבייכו כי יתביתו קמיה חזיתו לפומיה
 דכתיב *זהו עיניך רואות את מוריך וכי גרסיתו
 גרסו על נהרא כי היכי דמשכן מיא משכן
 שמעתתייכו. אקיקלא דמתא מחסיא חיבו ולא חיבו
 על אפרני דפומבדית'. טב גילדנ' סריא דמתא
 מחסיא למיכל מכותחא דרמי כיפי. *רמה קרני
 כה' רמה קרני ולא רמה פכי דוד ושלמה שנמשחו
 בקרן נמשכה מלכותן שאול ויהוא שנמשחו בפך
 לא נמשכה מלכותן* :

[עני' דס"ו]

בבבילה

מאמר כ

קרא רוביא כרתי וסילקא ותמרי דהני גדלי לעגל טפי משאר
 ירק. קרא דלעת. רוביא תלתן : גרסו מתניתין מעיקרא כי
 היכי דתהוי מרגלא [מילתא] פומייכו ותהוי ידעין למשאל ליה :
 ממשכן שמעתתייכו [דלא ליפסוק פפומייכו] כמעין זה שמואך
 והולך : במחא מחסיא היו ת"ק ראוי' להורא' ותרבות יפה הי'
 להם אבל בפומבדיתא לא הי' להם תרבות יפה כל כך ואמר להו
 מוטב לכם לדור באשפ' דמתא מחסיא מלדור באפדני דפומבדיתא :
 טב גילדנא סריא מוטב לאכול דג קטן עוסרק כדאמרינן בס"ק
 דמ"ק האי כוורא דסמיק למסרקי מעלי : מכותחא דרמי
 כיפי אפילו מכותק משונק וקוק שמעבר את האבן כשאוסכין
 שמכו על האבן אעפ"כ לא תאכל ממנו כדאמרינן בע"ס ג'
 דברים נאמרו בכותק מטעמא את הלז וכו'. [כיפי פלעים

כהן משיח פרק שלישי הוריות פה

משנה כל החדיר מחברו הוא קודם את חברו יב
וכל המקודש מחברו קודם את חברו פרט ע"ג
המשיח ופר העדה [עומדים] פר המשיח קודם ¹¹ סופסוף
לפר העדה בכל מעשיו *האיש קודם לאשה כחלק
להחיות ולהשיב אבירה האש' קודמת לאיש ¹² כחלק
לכסותה ולהוציאה מבית השבי ובזמן ששניהם ¹³ כחלק
עומדין על הקלקלה האיש קודם לאשה. כהן
קודם ללווי ולוי קודם לישראל וישראל קודם לממזר
ממזר קודם לנחין נחין קודם לגר גר קודם לעבד
משוחרר אימתי בזמן שכולם שוין אבל אם הממזר
תלמיד חכם וכהן גדול עם הארץ ממזר ת"ח
קודם לכ"ג ע"ה :

ת"ר הירא הוא ואביו זרכו בבית האסורים יג
כדמתרגמין סלע כיפא אית דמפרטי מוטנ תאכל גילדנא ¹⁴ ס
סריא שאין דמיהם יקרים נוכחא שאוכלים אותו עשירים
זארים הדרי' זרמי כפי כלו' במגלים וקומות גדולות לפי
דמיהם יקרים] :

כל החדיר מחברו כגון תמידין ומוספין תמידין קודמין למוספין אינו
מוספי שנת קודם למוספי ר"ק ומוספי ר"ק קודמין למוספי כנש"י
י"ע של ר"ה וכו'. תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם: וכל המקודש ¹⁵ כגו'
מחברו דם קטאת קודם לדם העולה מפני שהוא מרלה :
ובזמן ששניהם עומדים על הקלקלה האיש למשכנ זכור
והאשה לזכות האיש קודם להאשה ואפי' היא אשת איש ואפי'
היא נערה מאורסה דפגמיה דאיש כפיס מאשה :

כהן משיח פרק שלישי הוריות

הוא קודם לרבו ורבו לאביו ואמו קודמת לכולן.
 חכם קוד' למלך חכם שמת אין לנו כיוצא בו
 מלך שמת כל ישראל ראוי למלכו מלך קודם
 מ"ח א לכהן גדול שנא *ויאמר המלך להם קחו עמכם
 (מעברי) [את עבדי] אדוניכם כהן גדול קודם
 ס"ט לנביא שנ' * (וימשח אותם) [וימשחו אותו]
 צדוק [הכהן] ונתן הנביא הקדים כהן לנביא ואומר
 וכי' ג *שמע נא יהושע הכהן הגדול אחת ורעיך גו'

(הוא קודם לרבו לפדות את עלמו דוקי אחיך עמך כתיב חייך
 קודמין לקיי אחיך ואנע"א כנרא כל לגבי נפשיה עדיפא
 ליה דאי פריק נפשיה יכול למיעסק בתורה ובמלות ואי פריק
 לרבי' וקאי איהו צבית האסורים מאי מהניא ליה זכותא דרביה:
 רבו קודם לאביו ואביו הכניסו לקיי העה"ז ורבו הכניסו לקיי
 העה"ז): ואמו קודמת לכולן דאית לה זילותא עפי: חכם
 קודם למלך שאין כל ישראל ראויין לחכמה אבל מלך כל ישראל
 ראויין למלכות: מלך קודם לכ"ג שנא' ויאמר להם המלך
 וגו' מדקאמר ליה דוד ללדוק הכהן דהוה כ"ג קחו עמכם
 מעבדי אדוכיכם וע"כ אנפשיה קאמר ש"מ דמלך אדוכי' של כהן
 חכאן עד הוא: * ואומר שמע נא יהושע הכהן הגדול מאי ואומר
 וכ"ת דלמא שאכי לדוק דהוה מכהן צאורים ותומים וה"ל כהן
 סוף סיבוי מרש"י וכביא ואמטו להכי עדיף מכביא כדכתיב ולפני אלעזר הכהן
 יעמוד ושאל לו במשפט האורים יהושע כביא היה ואפ"ה הוה
 לריך לאלעזר אבל כ"ג שאינו מכהן צאורים ותומים לא עדיף
 מכביא ת"ל שמע נא יהושע הכהן הגדול ויהושע הכהן הגדול

כהן משיח פרק שלישי הוריות פו

שמא תאמר הדיוטות היו ת"ל *כי אנשי מופת זכרי' ג
המה ואין מופת אלא נבואה שנא' *ונחן לך אות דברי' יג
או מופת:

כהן קודם ללוי שנא' *ובני עמרם אהרן ומשה ^{סס}
ויברל אהרן להקדישו קדש הקדשים לוי ד"ה א כג
קודם לישראל שנא' *בעת ההיא הכדיל ה' את דברים י
שבט הלוי וגו' ישראל קודם לממור שזה מיוחס

נבית שני הוה דהא בנבואת זכריה כתיב וזכריה נבית שני היה
דכתיב בעזרא התכני קמי נביאה וזכריה בר עדו נביאה וכתיב
בנבואת קמי בשנת שמים לדריוש המלך וינער ה' את רוק זרובבל
בן שאלתיאל ואת רוק יהושע בן יהוהדק הכהן הגדול וגו' ויבאו
ויעשו מלאכה וגו' ונבית שני לא הוה זיה אורים ותומים דכתיב
בעזרא עד עמוד כהן לאורים ותומים ואפ"ה הקדים כ"ג
לנביאים דכתיב אתה ורעיך: שמא תאמר הדיוטות היו ת"ל
כי אנשי מופת המה ואין מופת אלא נבואה כלומר אין
נקראים אנשי מופת אלא אנשי נבואה שנעשה מופת על ידן שכ'
כי יקום בקרבך נביא וגו' וכתן אליך אות או מופת וכי תימא
דלמא יהושע כ"ג כמי נביא היה דהא קא משתעי מלאך בהדיה
דכתיב ויעד מלאך ה' ביהושע לאמר שמע כא יהושע וגו' לא ס"ד
דהא זכריה הוה דקא קמי לה לכולא מלתא ורשמכא הוה דאמרי
ליה הכי במראה הנבואה להודיע גדולתו של יהושע בן יהוהדק
הכ"ג מדע צרישיה דעכינא כתיב ויראני את יהושע הכהן הגדול
עומד לפני מלאך ה' וגו':

דכתיב ויברל אהרן אלמא כהן עדיף מלוי:

כהן משיח פרק שלישי הוריות

וזה אינו מיוחס ממור קודם לנתין זה בא מטפה כשרה וזה בא מטפה פסולה נתין קודם לגר זה גדל עמנו בקדושה וזה לא גדל עמנו בקדושה גר קודם לעבד משוחרר זה היה בכלל ארור וזה לא היה בכלל ארור:

יד פיסקא אימתי בזמן שכולם שוין וכו'. מנא הני מילי א"ר אחא בר חנינא דאמר קרא *יקרה היא מפנינים יקרה היא מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים. חניא רשב"י אומר בדיון הוא שיקדו עבד משוחרר לגר שזה גדל עמנו בקדושה וזה לא גדל עמנו בקדושה. (גר קודם לעבד מאי טעמא זה) [אלא שוה] היה בכלל ארור וזה לא היה בכלל ארור. שאלו תלמידיו את ר' אלעזר בן צדוק מפני מה הכל רצין לישא גיורת ואין רצין לישא משוחררת אמר להם שזו היתה בכלל ארור וזו לא היתה בכלל ארור. ד"א זו היתה בחזקת שימור וזו לא היתה בחזקת שימור:

[בכלל ארור כנען. לא מלא נח קללה לכנען גדולה מזה שהא עבד לאסיו מכאן שכל עבד הרי הוא בכלל ארור]:

בכלל שימור גיורת כיון דאיגירא איגלאי מלמא למפרע דמעיקרא הוה דעתה לאיגירי והוה מכשרא כפשה אבל שפחה לא היתה בחזקת שימור דלא הוה ידעא דמשקרין לה דלאו נדידה קיימא לאשתחרורי ואינה משמרה עלמא ואיכא נמי לסרושי שהגיורות משתמרות עלמן ומתייראות להסקיר עלמן כדי שלא יבא עליה' שם רע כדי שיכשאו אותם מה שאין כן בשפחה:

כהן משיח פרק שלישי הוריות פז

שאלו תלמידיו את ר' אלעזר (בן צדוק) מפני טו
מה כלב מכיר את קונו וחחול אין מכיר ^ס

את קונו אמר להם ומה האוכל ממה שהעכבר
אוכל משבח (תלמודו) האוכל עכבר עצמו לא
כל שכן. שאלו תלמידיו את ר' אלעזר (בר צדוק)
מפני מדה הכל מושלין בעכבר אמר להם מפני
שסורו רע מאי הוא רבא אמר אפילו גלימי גייסי

*רב פפא אמר אפילו שופינא דמרא גייסי. חמשה ^ס ע"ג
דברים משכחין את התלמוד האוכל ממה שאוכל
עכבר. וממה שאוכל ממנו חחול. והאוכל לב

הרמ"ה ו"ל. כלב מכיר את קונו בודאו דכתיב ולכל בני ישראל
לא יחדץ כלב לשונו. ואחטו להכי כתיב לכלב משליכון אומו
ולא כתיב לחחול ופני שהכלב מכיר את קונו וחחול אין מכיר את
קונו וכ"ל לסרש והוא עיקר דהאי קונו דקאחרינן לאו לשון בודאו
הוא אלא לשון בעליו כדכתיב ידע שור קוניה וחשב עם קוניה וכן דרך
שהכלב מכיר את בעליו והולך אחריו לכל מקום שהוא הולך וחשדו
מה שאין כן בחחול. ע"כ פירוש הרמ"ה ו"ל. חכאן ואילך פירוש רש"י:
[מפני מה הכל מושלין בעכברים כלומר מפני מה כתבה
מפלה יתירה לעכברים שגדפינן תדיר תדיר: אמר להם מפני
שסורן רע אילר לבס רע הוא יותר מדאי. סורו שר שלהם
כדאמר בגר שסורו רע דהיינו יזר הרע אשר שלו רע הוא]:

(מפני שסורו רע כלומר מפני שסורן של עכברים רע לפיכך ^{אינו}
חושלים עליהם הקתולים): מאי היא היכי הוי סורן רע: ^{מרש"י}
אפילו גלימי דלאו צר מאכל ולית בהו הנאה גייסי (אוכלין
אותו) כושכין: שופינא ציתד של מרא דעץ היא גייסי:

בהן משיה פרק שלישי הוריות

בהמה והרגיל בותים והשוחה מים (שבשויורי)
 [של שויורי] הרחיצה (ומטבל) [והרוחץ] רגליו
 זה על גב זה וי"א (זה) [אף] המניח כליו תחת
 מראשותיו. חמשה דברים *יפים לתלמוד האוכל
 פת (חטים) [פחמין] ואין צריך לומר (חטים)
 [פחמין] עצמן. והאוכל ביצה מגולגלת בלא מלח.
 והרגיל בין ובכשמי' והרגיל בשמן זית והשוחה
 מים (שבשויורי) [של שויורי] עיסה וי"א אף
 המטבל אצבעותיו במלח ואוכל. והרגיל בין
 ובכשמי' דאמ' (רבה) [רבא] חמר' וריחני פקחין
 הרגיל בשמן זית דא"ר יוחנן כשם שהזית משכח
 תלמוד של שבעים שנה כך שמן זית מחזיר
 תלמוד של שבעים שנה. המטבל אצבעותיו במלח
 אמר ריש לקיש באחד. כתנאי ר' יהודה אומר אחד
 ולא שנים ר' יוסי אומר שנים ולא שלשה וסמניך
 המניח כליו מלבושיו: האוכל פת (חטים) [פחמין] וכל שכן
 (חטים) [פחמין] עצמן כקדא חשיב להו. [פת פחמין פת
 שאפוי על גבי גמלים]: שויורי העיסה שנשתייר מלישה: משכח
 תלמוד של ע' שנה השגור בפיו אפילו שנעים שנה: מחזיר
 תלמודו של ע' שנה שנשכח ממנו כנר (עצרו) שנעים שנה:
 וסימניך לגרסא שלא תטעה שאם לא תדע אם אחד אומר אחד
 ולא שנים ואחד אומר שנים ולא שלשה או שאם אחד אומר שנים
 ולא שלשה ואחד אומר ג' ולא ד' יהא סימניך קמילה כלומר
 כסוף הקמילה ונשתיירו מאותן ד' אלבעות שעומדים כסדרן

בערוך
 פירש
 חלבון
 שאור
 גלי גמי'
 חשבים
 פת
 הלימוד

כהן משיח פרק שלישי הוריות פח

קמיצה. עשרה דברים קשים לחלמוד העובר
חחת אפסר גמל וכל שכן תחת גמל עצמו
והעובר בין שני גמלים. והעובר בין שתי נשים
והאשה העוברת בין שני אנשים. והעובר תחת
ריח רע של נבלה. והעובר תחת הגשר שלא
עברו תחתיו מים ארבעים יום והאוכל פת שלא
בשל כל צרכו. והאוכל בשר מזוהמא לסטרון
והשוחה מאמת המים העוברת בבירת הקברות.
והמסתכל בפני המת. וי"א אף הקורא כתב שעל
גבי הקבר:

ת"ר כשהנשיא נכנס כל העם עומדים לפניו טו
ואינם יושבים עד שיאמר שבו כשאב"ד שס

לנד מהגודל שני אלצעות זקופין מלד אחד מהם אלנע ואמה
ומלד זה של קמילה לא כשתייר אלא זרת דהייכו שני אלצעות
מכאן וא' מכאן וכן תהא זכור שאחד מהם אומר אחד ולא שנים
ואחד אומר שנים ולא שלש אגודל לא קא קשינ הכא עם שאר
אלצעו' משום דלא קאי בסדר אלצעות: קשה לחלמוד העושה
אותן יהא קשה לשמוע: העובר חחת אפסר גמל וכל
שכן תחת גמל [עצמו] כמדא קשינא להו: העובר תחת
ריח רע של נבלה כלומר המהלך ומריק ריח נבלה דכל המהלך
ומריק הוי עובר תחת אותו הריח שהריח הולך ועולה: וזהמא
ליסטרוון אותו כף שנוקטין את הקדרה קרי ליה זוהמא ליסטרוון
על שס שמעברת הזוהמא ללדדין. על שני לדיו תרגום על

תרין סטרוהי:

כל העם עומדים כל השורות כלם אפילו הם מאה:

נכנס עושין לו ב' שורות אחד מכאן ואחד מכאן
ואין יושבים עד שישב במקומו כשחכם נכנס
אחד עומד ואח' יושב [עד שישב] במקומו בני
ת"ח ות"ח בזמן שרבי' צריכי' להם מפסיעין על
ראשי העם (אע"פ שגנאי הוא לת"ח שיבנם
באחרוני') יצא לצורך נכנס ויושב במקומו בני
ת"ח שממונין אביהם פרנסים על הצורך בזמן
שיש בהם דעת (ללמוד) [לשמוע] נכנסים ויושבים
בפני אביהם ואחוריהם כלפי העם אין בהם דעת
לשמוע נכנסין ויושבים (אחורי) [לפני] אביהם
ופניהם כלפי העם ר' אלעזר בר צדוק אומר אף
בבית המשתה עושין אותם סניפין. אמר ר' יצא
לצורך נכנס ויושב במקומו אמר רב פפא לא
אמרן אלא לקטנים אבל לגדולים לא הוה ליה
למויבדק נפשיה מעיקרא דאמר רב יהודה אמר
רב לעולם ילמד אדם עצמו להשכים ולהעריב
לעשות צרכיו כדי שלא יתרחק והאידינא (דנפישו
חולין) [דחלשא עלמא] אפילו גדולים נמי ר'
אלעזר בר צדוק אומר אף בבתי המשתאות עושין

עושין לו שתי שורות בלגד: עושין אותם [לכני סכמי' שמחזין
אניה' פרנסים על הנכור]: סניפין שמוציין אותן כנגד הזקני':
אלא לקטנים דאנוס הוא: אבל יצא לגדולים אינו נכנס
ויושב משום דפושע הוא דהוה ליה למינדק כפשיה: כדי שלא
יתרחק דהיולא לפנות ציוס לריק שימרחק מן הדרך כדי שלא

כהן משיח פרק שלישי הוריות פט

אוחן סניפין אמר רבא בחיי אביהם ובפני אביהם מפני כבוד אביהם:

א"ר יוחנן בימי רבן שמעון בן גמליאל נשניתו משנה זו ר' שמעון בן גמליאל נשיא ר' סס

מאיר חכם ר' נתן אב בית דין כי הוה עייל ר' שמעון בן גמליאל הוה קיימי כולי עלמא מקמיה כי הוה עיילי ר' מאיר ור' נתן הוה קיימי כולי

עלמא מקמיהו. א"ר שמעון בן גמליאל *בעינא גי' הנו' דליהוי הכירא בין דילי לדילהום תקין הא מחניתין ההיא יומא לא הוה רבי מאיר ור' נתן החם למחר כי אחו חוה דלא קמו מקמיהו *כרר' שמעון בן

גמליאל אמרו מאי האי אמרי להו הכי תקין ר' שמעון בן גמליאל א"ל ר' מאיר לר' נתן אנא חכם ואת אב"ד נתקין מלתא (כל דלין א"ל ר' נתן) [כלדידן] מאי נעביד ליה נימא ליה (חני לן)

[גלי] עוקצין דלא גמיר וכו' לא ידע נימא ליה *מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל ההלוחות למי נאה למלל גבורות ה' למי שיכול להשמיע כל ההלוחות

יהו אקריס רואיס אותו: מפני כבוד אביהם הוא דהויין סניפין *וכאלן לוקנים כסניף זה שעושין לקורה גדולה: עד סוף

*נשנית משנה זו אחמכיתין דלעיל קאי דקתני כשהנשיא ככנס החסכת וכו' וקאמר משוי' חילוק בין כשיא לאב בית דין וקכס: אינו

רשב"ג היה כשיא ר' מאיר היה קכס ור' נתן אב בית דין וכו': חסידים * דק פירוש נתקין מלתא כל דלין כלומר כועץ עלה וכתקן דבר כנגד זאת: חלוקט מהחופשי'

כהן משיח פרק שלישי הוריות

ונעבריה ותהוי את נשיא ואנא אב"ד שמעינהו
 ר' יעקב בן קורשאי אמר דלמא ח"ו אתא לידו
 כסופא אזיל ויטיב אחורי עיליתיה דרשב"ג גרם
 ותנא גרם ותנא אמר מאי האי דלמא חס ושלום
 איכא מידי בי מדרשא יהיב דעתיה עיין בה וגרסה
 למחר אמרו ליה ניתני מר בעוקצין פתח ותני
 בתר דאוקי א"ל אי לאו גמירנא כסיפתון פקוד
 ואפקינתו מבי מדרשא הוו כתבי קשייחא בפחק'
 ושרו [החם] דהוה מפרק הוה מפרק דלא הוה
 מפרק כתבי פירוקא ושרו אמר להו ר' יוסי תורה
 מבחוץ ואנו מבפנים אמר להו רשב"ג ניעלינהו

ומיד תהוי את נשיא רבי מאיר הוא דקאמר ליה לר'
 כהן תהוי את נשיא ולא חב צית דין: שמעינהו רבי
 יעקב בן קורשאי וכו' אזיל ההוא ליליא יתיב אחורי עיליתיה
 דרשב"ג גרם נחמכת עוקצין גרם ותני כי היכי דנשמעיה רשב"ג
 וניתיב דעתיה ונמריה ולא תהוי ליה כיסופא: שמעיה רשב"ג
 ואמר דלמא ח"ו איכא מידי במדרשא לפי שהרגיש בעלמו
 שלא היה יודע' וידע שמענו עליו מחשבה רעה בבית המדרש כדי
 לסלקו והניין שלא עשה ר' יעקב בן קורשאי כן אלא כדי שיהי
 רשב"ג דעתיה ולגמרה כדי שלא יבא לידי ציון: יהב דעתיה עיין
 בה וגרסה למחר וכו': קשייחא בפחקא היו כותבין קושיות
 באגרות ומסליכין אותם בבית המדרש כדי לסלקו ומאן דלא הוו
 מפרקי בני מדרשא כתבי איכהו פירוקא ושדו בני מדרשא כדי
 להראות את חכמתם: תורה מבחוץ וכו' או הם יכנסו לבית

כהן משיח פרק שלישי הוריות ז

מיהו ליקנסינהו דלא לימרו שמעתתא משמיהו
 אסיקו ליה לר' מאיר אחרים ולר' נתן יש אומרים
 אחוי לחו בחלמיהו זילו פייסוה (לרבן גמליאל)
 [לרשב"ג] ר' נתן אולר' מאיר לא אול אמ' דברי חלומו'
 לא מעלין ולא מורדין כי אול ר' נתן א"ל רשב"ג
 נהו דאהני לך קומרא דאבוך למיהווי אב בירת
 דין למיהווי נשיא מי אהני. מתני ליה רבי לר"ש
 (ברבי) [כרית] אחרים אומרים אלו היה תמורה

*לא היה קרב א"ל מי הם הללו שמימיהם אנו יד
 שותים ושמותם אין אנו מזכירין א"ל בני אדם
 שבקשו לעקור כבודך וכבוד בית אביך א"ל *גם
 אהבתם גם שנאתם גם קנאתם כבר אבדה א"ל
 *האויב תמו חרבות לנצח א"ל הני מילי היבא
 דאהני מעשייהו רבנן לא אהנו מעשייהו הדר
 אתנייהו אמרו משום ר' מאיר אלו היה תמורה

קבלת ט

תליס ט

העדרג או אנו כלא אליהם וכשז עמהם: קומרא אבנע מזהב
 שהיה קגור בעמני אביך שהיה אב בית דין כלו' נהי דאהכיף לך
 קשיבותי' דאביך דהוה אב ב"ד לשוייך אב ב"ד לשוייך כשיא מי
 אהכי לך דקא בעית למיהווי כשיא: מתני ליה רבי לר' שמעון
 אחרים אומרים והיינו ר' עאיר והוי מהני לה כתקנתא דרשב"ג
 אבנה א"ל ר' שמעון ברבי מי הן הללו וכו': גם אהבתם גם
 שנאתם וגו' כלומר כבר מתו ומה מקום לאיבה זו ומכאן ואילך
 יפה לזכרן בשמותם: האויב תמו חרבות לנצח דמשמע שאע"פ
 (שמתו האויבי') שכבר [מתו] קרנות לנלך ואין יפה להזכירם כך

כהן משיח פרק שלישי הוריות

לא היה קרב אמר רבא ואפילו רבי דענותנא
הוה [חנא] אמרו משום ר' מאיר אמר ר' מאיר
(אומר) לא אמר:

ית א"ר יוחנן פליגי בה ר' שמעון בן גמליאל ורבנן
חד אמר סיני עדיף וחד אמר עוקר הרים
עדיף. רב יוסף סיני רבה עוקר הרים שלחו
לתמן סיני ועוקר הרים הי מנייהו עדיף שלחו
להו סיני עדיף. דהכל צריכים למרי חטיא

ס
פיק
היולה
והמר
קמו
וע"ש
במהרש"א

פירש"י: אפילו רבי דעניו היה הכא לא נהיג ענותנותא יתירה
דאמר אמרו משום ר"ע ולא רלה לומר בהדיא אמר ר"ע:

סיני עדיף מי שמענה וברייטא סדורות לו ככתיבתן מהר סיני:
ורבה עוקר הרים שהיה קריף ומפולפל בתור' הרבה ואמאי
קרי ליה עוקר הרים שהיה מפרק קושיות שהיו דומין כהרים
שאין אדם יכול לפרקן וכי אינטריך להו עלמא בצבל למכויי קד
מנייהו ברישא. שלחו לתמן לא"י: סיני ועוקר הרים הי
מנייהו עדיף שלחו מתם סיני עדיף דהכל צריכין למרי
חטיא דכולי עלמא צריכי ליה אפילו עתירי סלעין ודינרין
דנאי מהכו ליה למרי זוזי אי לא משכח קטי למ:בן בגויהו. אבל
מרי קטי לא צריך לכ"ע כולי האי דא"כ לית ליה זוזי למזבן בהו
שאר מילי דלריכי ליה מאמר דאית ליה קטי יכול למסיה בגויהו.
ועוקר הרים דמי לעתיר סלעין דלית ליה (פריטי) [קטי] דאי משכח
מאן דמזבן ליה קטי בזוזיה מהכו ליה זוזיה ואיללא לא מהכי ליה ולא
מידי ואף הכא כמי הוה עוקר הרים דהוי מפולפל ומקודד דאי
משכח מאן דמני ליה מתניתא ושקעתא מהכו ליה קדודי

כהן משיח פרק שלישי הוריות צא

ואפ"ה לא קביל עליה רב יוסף. מלך רבה עשרין
 וחרתין שנין והדר מלך רב יוסף כולהו שני דמלך
 רבה רב יוסף אפי' אומנא לביתו לא קרא. אבוי
 (ורבא) [ורבת] ור' זירא ורבה בר (רב) מתנה
 הוו יחבי והוו צריכי לרישא אמרו כל דאמר
 מלתא ולא מפרוך ליהוי רישא כולהו איפרוך

ופלפוליה דיכול למידק מנייהו אנן פלפוליה כמה מילי ללא יכלי
 שאר איכסי למידק ואי לא משבס מאן דחכי ליה מתניתא ומתדר
 קמיה שמעתתא מאי מהני ליה פלפולא ונפ' מי שמת קרי ליה
 לבעל פלפול עתיר סלעין וקרי לבעל שמועות עתיר משק ומסיק
 בה התם הכלל לריבין למרי קטיא: אפ"ה לא קביל עליה רב יוסף
 כלו' אע"ג דהוה רב יוסף סיני ושלחו מתם סיני עדיף לא קבליה
 רב יוסף למהוי רישא משום יקריות דרבה: מלך עשרין וחרתין
 שנין עד דנק כפשיה והדר מלך רב יוסף מאן דהוי רישא נמתניתא
 קרי מלכותא: כולהו שני דמלך רבה אפי' אומנא כלומר
 כיון שהשפיל רב יוסף את עלמו ולא רבה לכהוג שררה נפכי רבה
 הגיכה זכות עכותותו עליו ועל אנשי ביתו שלא חלה אחד
 מהם כל השנים אשר מלך רבה ואפילו אומנא להקין דם לא
 הולך לקרות נביתו: אבוי ורבא ור' זירא ורבה בר רב
 מתנה הוו יחבי בהרדי והוו צריכי לרישא כלומר היו
 לריבין למנות ראש עליהן לאותה שעה כדי שיסנה להם ויסדר
 להם משניות וברייתות והם יקשו לו והוא יתרץ ולפי שהיו כולם
 חכמים גדולים וראויין להיות ראשים ולא היה אחד מהם כפוף
 לקנרו ולא היה אפשר לאחד מהם למנות את השני כדי שלא

כהן משיח פרק שלישי הוריות

דאבוי לא איפרוך חזייה (רבא) [רבה] לאבוי
 דגבה רישא א"ל נחמני פתח ואימא איבעיא להו
 ר' זורא ורבה בר רב מתנה הי מנייהו עדיף ר'
 זורא חריף ומקשי רבה בר רב מתנא מתון
 ומסיק מאי תיקו:

יתקנא בו השלישי או הרביעי לפיכך אמרו כל מאן דאמר מלתא
 ולא מיפרכי ליהוי רישא אמרו כל חד מנייהו מלתא דכלהו איפריך:
 חזייה רבא לאבוי דגבה רישיה כלי' ראה לו הרמת ראש
 ולהלך פנים מחמת ללא איפריכא מלתיה: א"ל נחמני פתח
 אימא דריש לן דמשמיא פסקי לך רבותא ופי' רבינו האי גאון ז"ל
 דאבוי נחמני שמו ומיפרשא בכמה דוכתי בגמרא. ונקטו רבנן דבר
 אקוה דרבה בר נחמני הוה ותלמידו וכיון דהוה שמיא נחמני
 כשם אבוהי דרבה לא הוה קרי ליה בכל שעתא נחמני בשם אבוה
 אלא הוי קרי אבוי בלשון ארמית כאלם שקורא אבוי וסליק ליה
 וכיון שהיה מן האבות והגדולה קרויה רבנן הכי ע"כ דבריו ז"ל:
 איבעיא להו ר' זורא ורבה בר רב מתנה הי מנייהו עדיף
 והשתא מפרש מדה לכל חד מנייהו רבי זורא חריף ומקשי מתוך
 פלפולו היה יודע להקשות ולתרוץ מיהו לא הוה ידע לאסוקי
 שמעתא אליבא דהלכתא: רבה בר רב מתנה מתון ומסיק
 כלי' לא היה מפולפל וחריף כל כך להקשות ולתרוץ מיד אלא היה
 שוהה ומעיין בנחת יפה יפה עד דהוה סלקא ליה שמעתא אליב'
 דהלכת': מאי הי מנייהו עדיף וסלקא בתיקו:

כל הזבחים פרק ראשון זבחים צב

מסכת זבחים

כל הזבחים

פרק ראשון

אמר רבא עולה דורון היא היכי דמי אי דליכא ז

חשוב *זבח רשעי' תועבה ואי דאיכא

תשובה התניא עבר על מצות עשה ושכ לא זז

משם עד שמוחלי' לו אלא ש"מ דורון היא תנ"ה

אר"ש חטאת למה באה למה לכפר אלא

למה באה לפני עול' לפרקליט שנכנס [ריצה

פרקליט נכנס] דורון אחריו:

כל הזבחים

פרק שני

ממאי דהאי בר כיתנא הוא אמר רבי יוסף בר' יח

עולה דורון היא אינה באה לכפר על עשה כפרה מחט אלא

אחר שכפרה התשובה על (מעשה) (העשה) היא באה

להקבלת פנים כאלם אסרו במלך ורילוהו ע"י פרקליט וכשנא

להקביל פניו מניא דורון בידו: היכי דמי כלומר היכי דמי שתהא

באה לכפרה: אי דליכא תשובה מעבדות עשה שזידו: זבח

רשעים תועבה פסוק הוא במשלי: למה באה לפני עולה כל

חקום שמניא קטאת ועולה קטאת קודם כדיליף לקמן בפ' כל

התדיר: פרקליט מליץ טוב:

חגיגה דבר העולה מן הקרקע בד בדר אימי
 עמרא עמרא מפציל כיתנא נמי מפציל ע"י לקוחא
 מיפציל רבינא אמר מהכא *פארי פשתים יהיו יחזקאל
 על ראשם [ומכנסי פשתים יהיו על מתניהם לא מ"ד
 יחגרו ביוע]:

מאי *לא יחגרו ביוע אמר אביי לא יחגרו במקום
 שמזיעין כדתניא כשהן חוגרין אין חוגרין יחזקאל
 לא למטה ממחניהם ולא למעלה מאציליהן אלא מ"ד
 *כנגד אצילי ידיהן. א"ר אשי אמר לי הונא בר יט
 נחן זימנא חדא הוה קאימנא קמיה דאיוגדר מלכא

העולה מן הקרקע בד בדר קנה ימידי מכל (גזיעים) [גרעין]
 ואין ז' קנים עולים מגזע א': ואימא [עמרא] שאף
 הלמר עולה מן הנהמה ז' זבד כימא כימא לזדה: מיפציל
 הכימא מחפלת ומתלקת לשנים ע"ג זעהה מאליה: כיתנא
 נמי מיפציל לפני טויתו כותשים הגזעול והוא כחלק לכימין
 הרבה: אגב לקוחא שמכין אותו ומוצטין אותו זעץ או בגלגל
 הוא כפתש ונחלק: ומכנסי פשתים יהיו וגו' ובעלמא הרי הוא
 אומר מכנסי ז' ע"מ ז' היינו פשתים:

במקום שמזיעין במקום שהנשר ככפל על הנשר ומתחמם
 ומזיע: כשהן חוגרין אנכטיהן זשעת עבודה: למטה
 ממתניהן מקום שכלכל ונפול שימו הנטן על הקליבוסת שקורין
 אכ"קא: למעלה מאציליהן למעלה מנגד מרפקן שקורין קוד"א
 לפי ששם הזרוע שוכן תמיד על הללעות ומזיע: כנגד אצילי
 ידיהם על ללעותיהן כנגד המרפק: איוגדר מלכא כך שמו

כל הזבחים פרק שני זבחים צג

והוה מדלי לי המיינאי ותיתיה ניהליה ואמר לי

* ממלכת כהנים וגוי קדוש כתיב בכו כי אתאי שחות יט
קמיה דאמימר אמר לי אקיים בך * והיו מלכים ישיגי' מט
אומניך :

[פיסקא ערל שמתו אחיו מחמת מילה פסול כב
לעבודה. מנלן אמר רב חסדא דבר ע"ג

זה מתורת משה רבינו לא למדנו מדברי יחזקאל
בן בוזי למדנו] * כל בן נכר ערל לב וערל בשר יחזקאל
לא יבא אל מקדשי לשרתני ת"ר בן נכר יכול ^{וד}
בן נכר ממש ת"ל ערל לב א"כ מה ת"ל בן נכר
שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים ואין לי אלא
[ערל לב ערל בשר מנין ת"ל וערל בשר] :

כל הפסולין פרק שלישי

[קודם אמרו נגמולא שכל הסמיכות של קדכות היה תיכף לסמיכה
שמיטה מפני שמיטא הקדשן היה עומד סמוך לחקוס שמיטה

ועלך פרס היה: והוה מירלי לי המיינאי ותיתיה ניהליה
אזכטו היה גבוה קגור מלמעלה מכנגד אלילי ידי והשפילו למטה
כדי לכאמו: אמר ממלכת כהנים כתיב בכו ולריכיס אתם
לכהוג כלכם בתפארת של כהנים דכתיב בהו ולא יתגרו ביזע:
יכול בן נכר ממש ככרי: ת"ל ערל לב אינו נפסל אלא מקמת
ערלת לבו אלמא נכהן קאמר: שנתנכרו מעשיו נקטיס
נכריס לעקוס: [ערל בשר והוא לדיק מנין]:

הקרבן מן חלשם חלורע שהיו נשגד נקטור לחוק הרבה מחקום
 שחיסתן וע"ו פליק]:

לג וליעביר פישפש אביו ורבא דאמרי תרויהו *הכל
 בכתב מיד ה' עליו השכיר ארז ד"ה אכת
 כל מלאכת התבנית:

[קודם חסיק הנזירא שהתעלה חיה על החזנה ל' יומין אחד עובר
 בעשה ודיש לקיש אחד אינו עובר עליו בלא כלום וע"ו קאי]:

לד מתיב רבא אלו נאמר *קרבן לה' בהמה הייתי
 אומר חיה בכלל בהמה כענין שנא' *זאת ויקרא א
 הבהמה אשר תאכלו שור שה כשבים ושה עזים דברים יד
 איל וצבי וגו' ת"ל *בקר וצאן בקר וצאן אמרתי ויקרא א

לך ולא חיה יכול לא יביא ואם הביא כשר הא
 למה זה דומה לתלמיד שאמר לו רבו הבא לי
 חטין והביא לו חטין ושעורים שאינו כמעביר על
 דבריו אלא מוסיף על דבריו וכשר ת"ל בקר
 וצאן בקר וצאן אמרתי לך ולא חיה הא למה

ה"ג וליעביר פישפש ופירושו פתח קטן [כדתנן במס' שקלים]
 וכו' והכא פרכינן וליעביר פתח קטן ככותל לפוכי של עזרה
 כנגד המזבח ויעמוד חלורע נקללו ויכנים ידו ויסמוך: הכל
 בכתב כך אמר דוד כל פתחי העזרה ומדותיה ובנין כל הבית
 כמסר לי מיד ה' ואין להוסיף על המשכן וכו':

אילו נאמר קרבן לה' מן הבהמה ולא פי' בקר ולאן: הייתי
 אומר כו' כענין שנא' זאת הצהמה וכתב בתריה איל ולבני:
 מרי בקר ולאן כתיבי התם עין הנקר ומן הלאן תקריבו והדר
 כתיב אם עולה קרננו מן הנקר ואם מן הלאן קרננו מן הכסני':

כל הפסולין פרק שלישי זבחים צד

זה דומה לתלמוד שאמר לו רבו אל תביא לי
אלא חטין והביא לו חטין ושעורים שאינו כמוסיף
על דבריו אלא כמעביר על דבריו ופסול תיובתא
דריש לקיש תיובתא :

בית שמאי

פרק רביעי

הנא דבי ר' ישמעאל מפני מה נאמרו *וותרת יט
ושתי כליות בפר כהן משיח ולא נאמרו מא
בפר העלם דבר של צבור משל למלך בשר ע"ב
ודם שכעס על אוהבו ומיעט בסרחונו מפני חבתו יקרא ד
וחנא דבי ר' ישמעאל מפני מה נאמרה *פרכת ס
הקדש בפר כהן משיח ולא נאמרה בפר העלם
דבר של צבור משל למלך בשר ודם שסרחה
עליו מדינה אם מיעוטה סרחה פמליא שלו
מתקיימת ואם רובה סרחה אין פמליא שלו
מתקיימת :

על אוהבו בלגור : ומיעט בסרחונו מקלר בדברים (מפני
אהבתו) : מפני מה נאמרה פרוכת הקודש גרסינן דנפר
כהן משיח כתי' את פני פרכת הקדש ונפר העדה כתיב את פני
הפרכת : פמליא שלו ככסוי קנורת עלתו והמסכימים לדעתו
אשר דברי סתרו עליהם : ואם רובם סרחו אין פמליא שלו
מתקיימת הרי הוא מסולק מתנתם ומכניסתם במקלת ואין

מו מתני' לשם ששה דברים הובח נזבח לשם זבח
 לשם זבוח לשם ה' לשם אישים לשם
 ע"ג ריח לשם ניחוח והחטאת והאשם לשם (חטאת)
 [חטא] א"ר יוסי אף מי שלא היה בלבו לשום
 אחד מכל אלו כשר שהוא חנאי ב"ד שאין
 המחשבה הולכת אלא אחר העובד:

איזהו מקומן

פרק חמישי

ב קרן מורחית דרומית של מזבח לא היה לרה
 יסוד מ"ט א"ר (אליעזר) [אלעזר] לפי שלא
 ע"ג לבנום נהם כמו בראשונה והכא כמי כיון שקטאו רוב לבנו
 כניכול כסתלקה הקדושה:

לשם זבח לאפוקי שינוי קדש כגון לשם זבח אחר: לשם זבוח
 לאפוקי שינוי זבחים והא ילפינן להו מקראי צפ"ק: לשם
 אישים לשם ריח נגמ' מפרש לאפוקי מאי ויליף ליה מקרא:
 לשם חטא לשם קטאו שהוא מביאו עליו: אף מי שלא היה
 בלבו וכו' שקט סתם כשר: שהוא חנאי [ב"ד] שקט סתם
 כדאמ' צפ"ק התכו ב"ד דלא לימא לשמו דלמא אתי למימר שלא
 לשמו: שאין המחשבה הולכת אלא אחר העובד הילכך אי
 הוה שלא לשמו אע"ג דזבחים אמרי לשמו לא מידי הוא דלאו
 דדידה תליא מלתא דכתיב המקריב אותו לא יקטב:

איזהו מקומן פרק חמישי זבחים צה

היחה בחלקו של טורף דאמ' רב שמואל בר רב
 יצחק מוכח (היה) אוכל בחלקו של יהודה אמה.
 א"ר לוי בר חמא א"ר חמא בר חנינא רצועה
 היחה יוצאה מחלקו של יהודה ונכנסת בחלקו
 של בנימין והיה בנימין הצדיק מצטער (עליו)

טורף בכימין דכתיב ביה זאב יטרף שנתכבא יעקב עליו בנקר נדע"י
 יאכל עד באסככתי יתכני מדבא ואותה הקקן לא היתה
 נקלקו כדמפרש ואזיל: דאמ' רב שמואל בר רב יצחק מוכח הי'
 אוכל כלו' תופס בחלקו של יהודה אמה במזרקו כל האורך של
 המזרק כרוקב אמה אלא שהיתה בלה בסמוך אמה לקרן מזרחית נידסא
 לפוכית וכז כל אורך הדרום אלא שהי' בלה בסמוך אמה לקרן
 דרומית מערבית כדמנן היסוד היה מהלך על פני כל הלפון ועל
 פני כל המערב אוכל במזרקה אמה ובדרום אמה כמלא יסוד
 לשלש הקרנות קוץ מקרן מזרחית דרומית אלא היה שם יסוד
 כזה:

רצועה היחה יוצאה מחלק
 יהוד' שהיה במזרק כדמניא
 מה היה בחלקו של יהודה הר
 הנית (בכניסתו) והלשכות שבו
 והעזרות עזרת כשים בלה
 ועזרת ישראל ומקום דריסת
 רגלי הכהנים עד המזבח גם
 המזבח אוכל בחלקו של יהודה
 אמה במזרק אלא אלכד קרן

נד [עליה] בכל יום לנוטלה שנא' *חופף עליו כל
 היום לפיכך זכה בנימין הצדיק ונעש' אושפויכן
 לשכינה שנא' *ובין כתיפיו שכן:

כא דרש רבא מ"ד *וילך הוא ושמואל וישבו בנויות
 (וכתיב *הנה הוד בנויות) ברמה וכי מה
 ענין ניות אצל רמה אלא שהיו יושבין [ברמה]
 ועוסקין בנויו של עולם אמרי כתיב *וקמת ועלית
 אל המקו' אשר יבחר ה' אלהיך בו מלמד שבהמ"ק
 גבוה מכל א"י וא"י גבוה מכל הארצות ולא הו' ירעי
 מקומו היבא אייתו ספר יהושע בכולהו (שכטים)

מורחית לפוכית היה חלקו של יהודה כלה סמוך לקרן והרצועה
 היתה יולאה בדרום המזבן וכמשה עד סמוך לקרן דרומית
 מערבית אמה ורוקב הרצועה ככנס אמה צנכין המזבן והיא
 אמה שכיסת היסוד היה ראוי להיות שם כדאמר מר עלה אמה
 וכנס אמה זהו יסוד: חופף כמו כזיר חופף ומפספס דגרטי"ר
 בלע"ז אדם הממשש ודואג:

שהיו יושבין ברמה שהיתה עירו של שמואל: ועוסקין בנויו
 של עולם למיזא מקום מן המור' לבית הנצירה: ועלית
 מכל שעריך קרוי עלייה משם לבהמ"ק מלמד שבהמ"ק גבוה מכל
 א"י: וא"י גבוה מכל הארצות לא מיבעיא לן הכא ולא
 מהכא נפקא לן אלא מקרא אצרינא דכתיב קי' ה' אשר העלה
 ואשר הביא את בני ישראל וגו': מקומו היבא מקום הגבוה נכל
 א"י בגבול מו' הוא: אייתי ספר יהושע לדוק בגבולי השנטים
 ולא פ"י שם נחקד מכל השנטים פאתי גבוליהם לארבעת רוחות

כתי' *וירד ועלה הגבול ותאר הגבול בשבט בנימין יסוסי טו
 *ועלה כתי' וירד לא כתי' אמרי ש"מהכא הוא מקומו וטו
 טס יח

סוף משנת יהודה ונתימן שנתפרש שם כל גבוליהן מסובנין
 ברוקותיהן ומקלושותיהן גבול יהודה לדרומה של א"י וארץ אדום
 גבולה לדרום על פני כולה ואורך גבול יהודה מן המזרח למערב
 על פני אורך כל גבול של א"י ים המלח למזרח וים הגדול
 למערב והן הן גבולי א"י בפרשת אלה מסעי וגבול לפסוקו של
 יהוד' לא היה מכוון לארכו אלא התחיל למזרח מן הירדן ועולה
 למערב והתחיל מקרוב לאמצעו לפנות לכד לפון ומרקיב ועולה
 (למערב והתחיל מקרוב לאמצעו לפנות לכד לפון ומרקיב ועולה) כדש"י
 אל כתף היבוסים היא ירושלים ומשהתחיל מן המזרח ומכה והולך
 עד ירושלים: כתיב ועלה הגבול ולא כתיב וירד הגבול ועוד
 כתיב עלייה אחרת מירושלים להר אשר על פני גי צן הנוס ועד
 קרית יערי' ומשם עד הים שהוא לרוק מערב כתיב וירד הגבול
 ולא כתיב ועלה ונקלת בנימין כלפון נקלת יהודה וגבול כגב
 נקלת בנימין הוא גבול לפון ליהודה אלא שאין (אורך) [אורך]
 נקלת בנימין מן המזרח עד הים אלא עד ירושלים (על) [ועד]
 ההר אשר על פני גי צן הנוס ועד קרית יערים (והיינו דקאמר
 הכא דנכולהו כתיב וירד הגבול ותאר ולא כתיב ועלה וכל מה
 שגבול לפוכית של יהודה סמוך לנקלת בנימין מן המזרח עד
 קרית יערים): כתיב ועלה ותאר ולא כתיב וירד ותאר אינו
 לא עלייה ולא ירידה למדנו שראש ההר שעל פני גי צן הנוס הוא
 הגבוה מן הכל והוא למעלה מירושלים [דלירושלים] ולשם כתיב

כדש"י
 בגו' יס
 כאן גירס'
 אחרת

סבור למבנייה בעין עיטם דמידלא אמרי (נחתי)
 דנר' לג [ניתתי] ב' קליל כדכתיב *זכין כתיפיו שכן (וא"ד)
 [ואבע"א] גמירי בחלקו של יהודה סנהדרין יתכין
 ושכינה בחלקו של בנימן היא ואי מדלינן ליה
 אתפליג ליה טובא (ואתי לאפלוגי) מוטב (ניתתי)
 [ניתתי] ביה פורתא כדכתיב זכין כתיפיו שכן ועל
 דכר זה נתקנא ביה דואג האדומי ברוד כדכתיב
 תלים סט *כי קנאת ביתך אכלתני וחרפת חורפיק נפלו עלי
 סס קלנ וכתיב *שיר המעלות וגו' אשר נשבע לה' נדר
 לאביר יעקב אם אבא וגו' עד אמצא מקום וגו'
 הנה שמעונה באפרתה מצאנוה בשדי יער באפרתה
 זה יהושע דאתי מאפרים בשדי יער זה בנימן
 דכתיב ביה *ואב יטרף:

דאסי' נוט

ועלה: סבור למבנייה בעין עיטם כראה נעימי שהוא מעין מי
 כפתוק האמור שם אשר עליית ההר אשר על פני גי בן הנס
 שלא ככתבה ירידה נתיים: (ניתתי) [ניתתי] ביה קליל נעשנו
 כמוך מעט וכבנה אותו בירושלים שהיא למטה כדכתיב זכין
 כתיפיו ולא כתיב ראשו: א"ד האי ללא נכי' נעין עיטם משום
 דרזוק שם נפלת נתימן מנחלת בני יהודה יותר משיעור הר
 הנתי ואי אפשר לסמוך לשכ' הגזית לעזרה (ואקבעי) [ואכן]
 נעימן] סנהדרין בעזרה דכתיב וקמת ועלית וגו' והיא לריכה
 להיות נלקו של יהודה כדמפרש ואזיל דגמירי דסנהדרין נלקו
 יהודה כדכתיב ומקוקק מנין רגליו: אח כל ענותו שעי' עלמו
 לעמוק ולדעת וכשבע אם אנא נאהל נתי:

קדשי קדשים

פרק ששי

אמר רב מובח שנפגם כל הקדשים שנשחטו נט
 שם פסולין ומקרא היה כידינו ושכחנותו
 כי סליק רב כהנא אשכחיה לר"ש ברבי דקאמר
 משום ר' ישמעאל בר' יוסי מנין למובח שנפגם
 שכל הקדשים שנשחטו שם פסולין שנא' *וזבחת ^{שמות כ}
 עליו את עולותיך ואת שלמיך וכי עליו אחר
 זובח אלא כשהוא שלם ולא כשהוא חסר:

אמר רב הונא אמר רב מובח של שילה של סא
 אבנים היה דתניא ר"א בן יעקב אומר מה ע"ג
 ח"ל *אבנים אבני' אבנים שלש פעמים אחד של ^ס
 שילה וא' של נוב וגבעון וא' בכית עולמים מתיב
 רב אחא בר אמי אש שיררה מן השמים בימי
 משה לא נסתלקה מעל מובח הנחשת אלא בימי
 שלמה ואש שיררה בימי שלמה לא נסתלקה
 שנשחטו שם בעזרה כשהוא שלם והאי עליו נגיבו ונשנילו
 קאמר:

שלשה פעמים אם מזבח אבנים וגו' מזבח אבנים לא תניף
 אבנים שלמות תזכה וגו': נוב וגבעון קד קשיב להו
 דשניהם זמה ותיכס קדושים: לא נסתלקה שנצטת המסעות
 כופים עליו פסכתו ומניקין אותה במקומה: אלא בימי שלמה

עד שבא מנשה וסילקה ואם איתא מעיקר' הוא
דאיסתלקה ליה הוא דאמר בר' נתן דתניא ר'
נתן אומר מובח של שילה של נחשת היה חלול
ומלא אבנים רב נתמן בר יצחק אמר מאי לא
נסתלקה לא נסתלקה לבטלה מאי היא רבנן אמרי
שביבא הוה משררא רב פפא אמר אושפיוזא הוה
נקט וזמנין הכא וזמנין הכא :

ס תנן התם וכשעלו בני הגולה הוסיפו עליו ד'
אמות מן הדרום וד' אמות מן המערב כמין
גמ"א מ"ט א"ר יוסף משום דלא ספק א"ל אביו
נסתלקה מאס למזבח אבנים שעשה שלמה: עד שבא מנשה
וסילקה ואם איתא מעיקרא דאסתלק משהוקס המזבן נשילה
ונכו מזבח אבנים הוזקה להסתלק ממזבח הכקשת: הוא דאמר
רב הונא דאמר בר' נתן והא דלא אמרי הוא דאמר בר' א"ל בן
יעקב מאס דר' נתן הוא דשמעינן ליה בהדיא מעשה היה כך אצל
מדר"א בן יעקב לא שמעינן אלא דהוכשר בשל אבנים: לא
נסתלקה לבטלה אהא נטילה ממזבח הכקשת לגמרי: שביבא
הוה משררא כשהיו מקטירין על של אבנים היו זיקין ולהנות
יולאות מאש השמים שעל מזבח (הכקשת) של משה שאף הוא
מוכח ס:

תנן התם נמס' מדות ר' יוסי אומר בתקלה נימי שלמה לא היה
אלא כ"ק כונס ועולה יסוד וסובב ומקום קרנות ומקום
הילוך עד שהיה מקום המערכה כ' על כ': וכשעלו בני הגולה
הוסיפו עליו וכו' כמלא יסודו ל"ב על ל"ב ומקום מערכתו כ"ד
על כ"ד: גמ"א גימ"ל יוכית עשויה כמין כ"ף פשוטה שלט

קדשי קדשים פרק ששי זבחים צה

השתא מקדש ראשון דכתיב ביה *יהודה וישראל מ"א ד
רבים כחול אשר על שפת הים ספק מקדש שני
דכתיב ביה *כל הקהל כאחד ארבע רבוא לא
ספק א"ל התם אש של שמים מסייעתם הכא
אין אש של שמים מסייעתם:

בשלמא בית מינכרא צורתו אלא מזבח מנא סב

ידעי א"ר (אליעזר) [אלעזר] ראו מזבח
בנוי ומיכאל השר הגדול [עומד] מקריב עליו
ור' יצחק נפחא אמר אפרו של יצחק ראו שמונח
באותו מקום ושמואל בר נחמני אמר מכל הבית
כולו הריחו ריח קטורת משם הריחו ריח איברים
אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן שלשה נביאים
עלו עמהם מן הגולה אחד שהעיד עליהן על
המזבח ואחד שהעיד עליהן על מקום המזבח
ואח' שהעיד להן שמקריבין אע"פ שאין בית

דפרישית דרוס ומערב: [הבא] במקדש שני אין אש של שמים
מסייעתן כדילפינן נס"ק דיומא וארלה בו ואכנדה מקוסר ה"א
אלו קמשה דנריס שסר מקדש שני ואש אפי' מהן ואמרי' התם
מהוה הוה סיועי לא מסייע:

בשלמא בית ידעי אכשי כנסת הגדולה מה קדוש לעזרה ומה
קדוש להיכל שכיכרים נורות יסודות הקומות: מנא
ידעי מקומו היכא: ג' נביאים קני זכריה ומלאכי: א' העיד
להם על המזבח שיש לו מקום להוסיף על שאים אמה: על
מקום המזבח היכן היה: שמקריבין אע"פ שאין בית דקדושת

במתנית' תנא ר"א בן יעקב אומר ג' נביאים עלו עמהם מן הגולה א' שהעיד להן על המזבח ועל מקום המזבח וא' שהעיד להן שמקריבין אע"פ שאין בית ואחד שהעיד להם על התורה שתכתב אשורית:

בני אחתיה דר' טרפון הוו יתבי קמיה דר' טרפון פתח ואמר *זיוסף אברהם ויקח אישה ושמה יוחני אמרו לו קטורה כתיב קרא עליהם בני קטורה:

סד א"ר יוחנן בא וראה כמה גדול כחן של כהנים שאין להן קל בעופות יותר ממזראה ונוצה פעמים שהכהן זורקן יותר מבשלשי' אמה דתנן גטל מחתה של כסף ועלה לראש המזבח וכו':

הבית קדושה לשעתה וקדושה לעתיד לבא: שכתב אשורית שמתקלה ניתנה להם נכתב עברי כתבא לינוכאה כדאמר' בסנהדרין:

הוו יתבי קמיה דר' טרפון ולא הוו אמרי מידי פתח ואמר כדי שידברו: יוחני מלמא בעלמא הוא דקאמר כדי לפתוח פיהם: בני קטורה אינם יודעים לדבר בהלכה:

שאין להן דבר קל בעוף ודבר שהוא קל מאד אין כוח לזורקן למרחוק: פעמים שהכהן זורקן כשהיה רבה במזרק וכעשיית בקרן מערבית דרומית לריך לזורקה יותר מל' אמה דתנן

במס' תמיד מי שזכה בתרומת הדשן של מקמה נטל המקמה של כסף ועלה לראש המזבק וכו' הגיע לרנפה לסוף הכנש*:

שם ע"כ
לש"י כה

ע' דרש"י
ננו'
באיר

המזבח מקדש פרק תשיעי זבחים צט

המזבח מקדש

פרק תשיעי

א"ר ענני בר ששון למה נסמכה פרשת קרבנות כב
לפרשת בגדי כהונה לומר לך מה קרבנות פח
מכפרין אף בגדי כהונה מכפרין כחונת מכפר על ע"ז
שפיכו דמים שנאמ' *וישחטו שעיר עוים ויטבלו ראשי לו
את הכתונת בדם מכנסים מכפרין על גילוי עריות
שנאמ' *ועשה להם מכנסו בד לכסות בשר ערוה ^{שמות כח}
והמצנפת מכפרת על גסי הרוח [מנין א"ר חנינא]
יבא דבר שבנובה ויכפר על גובה. אבנט מכפר
על הרהור הלב אהיבא דאיתיה. חשן מכפר
על הדינין שנ' *ועשית חשן משפט. אפוד [מכפר] ^{טז}
על ע"ז שנא' *ואין אפוד ותרפים. מעיל מכפר ^{הושע ג}
על לה"ר מנין א"ר חנינא יבא דבר שבקול ויכפר

למה נסמכה בסדר לו את אהרן זאת תורת העולה זאת תורת
הקטאת [והאשם] וזקק השלמים והדר קק את אהרן ואת
בניו אתו ואת הנגדים: ויטבלו את הכתונת רמו הוא לעמיד
לכא שפירת שפיכות דמים בכתוכת וענילה היינו כפרה: לכסות
בשר ערוה לקפות על גילוי עריות: אהיבא דאיתא שהיו
חונרין כנגד אלילי ידיהם דהיינו כנגד הלז כדילפינן (נפ"ק)
[נפרק שני] מולא יקגרו ב"ע: אין אפוד נגלה עון תרפים הא
ט אפוד אין תרפים כך שמעתי במסכת ערכין: דבר שבקול

על קול [הרע]. ציץ מכפר על עוונת פנים כציץ
 כתיב *והיה על מצח אהרן וכעוות פנים כתיב
 רמיה נ *ומצח אשה זונה היה לך איני והא אמר ריב"ל
 שני דברים לא מצינו כפרה בקרבנות ומצינו
 כפרה ממקום אחר ואלו הן שפיכות דמים ולה"ר
 שפיכות דמים מעגלה ערופה לה"ר מקטורת דתני
 רב חנניא מנין לקטור' שמכפרת שנא' *ויתן את
 הקטורת ויכפר על העם ותנא דבי ר' ישמעאל
 על מה קטורת מכפר על לה"ר יבא דבר שבחשאי
 ויכפר על מעשה חשאי קשיא שפיכות דמים
 אשפיכות דמים קשיא לה"ר אלה"ר שפיכות דמים
 אשפיכו' דמים לא קשיא הא ידוע מאן קטליה
 הא דלא ידוע מאן קטליה אי ידוע מאן קטליה
 בר קטלא הוא. במזיד ולא התרו ביה. ולה"ר
 אלה"ר [נמי] לא קשיא הא בצנעא הא בפרהסיא:
 פעמונים שנו: ויכפר על העם נמחוקת קרק שהיה לה"ר
 דכתיב ביה אתם המיתם: שבחשאי שהיה הכהן לצדו שם
 כדמתן פורשים היו מן האולם ולמזבח נשעת הקטרה וכ"ש מן
 ההיכל דלפיכך מוכל אדם לא יהיה וגו' ביומא: ידוע מאן קטליה
 כמות מכפרת על הנזיר שלא יעכשו: בר קטלא וכמה דלא
 קטלי ליה מיענשי דכתיב ולא יכופר: ומשני במזיד ולא
 אחרו ביה דלאו בר קטלא הוא הלכך נזיר מכפרי נכתומת
 (והא) [והוא] נגעין באין עליו כדאיתא בערכין: בצנעא
 דהוי דבר שנקשאי קטורת מכפרת שהוא נקשאי: בפרהסיא

דָם חַמָּא

פֶּרֶק אַחַד עָשָׂר

רַב יִצְחָק בַּר יְהוּדָה הוּא רִגִיל קָמִיָּה דְרַמִּי בַר צִין
חַמָּא שְׁבִקִּיה וְאוּל לְרַב שֵׁשֶׁת יוֹמָא חַד פִּנְע ע"ג
בֵּיה א"ל אֶלְקַפְתָּא נִקְטָן רִיחָא אַחֵי לִיה לִיד מְשׁוּם
דְּאוּלַּת לָךְ לְקָמִיָּה דְרַב שֵׁשֶׁת הוּרַת לָךְ כִּי רַב
שֵׁשֶׁת א"ל לְאוּ מְשׁוּם הִכִּי מַר כִּי בַעֲיִנָּא מִלְתָּא
פְּשִׁיטַת לִי מִסְבְּרָא כִּי מִשְׁכַּחנָּא מַחְנִיתָּא פֶּרְכָּא
לִיה רַב שֵׁשֶׁת כִּי בַעֲיִנָּא מִלְתָּא מִינִיה פְּשִׁיט לִיה
מִמַּחְנִיתָּא דְכִי נָמִי מִשְׁכַּחנָּא מִלְתָּא וּפְרָכָּא מַחְנִיתָּא
מַחְנִיתָּא הוּא א"ל בַּעֲיִ מִינָּאי מִלְתָּא דְאַפְשִׁיט
לָךְ כִּי מַחְנִיתָּא בַּעֲא מִינִיה בִּישַׁל בְּמַקְצַת כְּלוּ וְכוּ׃
פִּנְע בֵּיה רַמִּי בְּרַב יִצְחָק: א"ל רַמִּי לְרַב יִצְחָק: אֶלְקַפְתָּא נִקְטָן
רִיחָא אַחֵי לִיה לִיד מְשׁוּם דְּאוּלַּת לָךְ לְקָמִיָּה דְרַב שֵׁשֶׁת הוּרַת
לָךְ כִּי רַב שֵׁשֶׁת מַשְׁלָהּ עַל גְּסִי הַרוּק שְׁמַשְׁתַּלִּים לַעֲמוּד בְּמַקּוֹס
דְּלוּס [וְאַמְרָ] הַדּוּכּוּס אַחֲזִי צִידִי וְרִיק הַמְּלוּכָה נִקְלַט לְחוּךְ
דִּי. אֶלְקַפְתָּא דּוּכּוּס בְּמַס' שְׁנַעוּת: א"ל לְאוּ לְגִאוּה נְתִיבְתִּי:
שְׁכַחנָּא מַחְנִיתָּא דְלֹא אַמְרָה הִכִּי: פֶּרְכָּה לִיה לְמַלְתִּיה דְּמַר
שְׁמַעְתָּא (הַאֲמֹרָה) דְּאַמְרוּרָא בְּמַקּוֹס מַחְנִיתָּא לִיתָּא: פְּשִׁיט
מַחְנִיתָּא (שְׁמַעְנִית) [שְׁהַנְרִיתוּת] סְדוּרִית נִפְסִי כְּדִאֲמַרִּי
נַעְרוּבִין רַב קַסְדָּא מְרַקְסָן שְׁפֹתִיָּה מַחְנִיתָּא דְרַב שֵׁשֶׁת (וְא"ל
ת"ש דְּתִיבָא כִּי הֵא מִלְתָּא) דְכִי נָמִי מִשְׁכַּחנָּא וְכוּ׃ דְּאִיפְשׁוּט
לָךְ כִּי מַחְנִיתָּא מִסְבְּרָא אִיפְשׁוּט לָךְ וְכִי מְדוּק בְּמַחְנִי מַשְׁכַּח

טבול יום

פרק שנים עשר

כג א"ר (אלעאי) [אלעור] א"ר חנינא לא נחכה
 פנחס עד שחרגו לומר דכתיב *והיתה לו
 ולורעו אחריו ברית כהונת עולם רב אשי אמר
 עד ששם שלום בין השבטים שנא' *וישמע פנחס
 הכהן גו' ולרב אשי הא כתיב נמו והיתה לו
 ולורעו כי כתיב שהוא בכרחה כתיב ולר' חנינא
 נמו הא כתיב וישמע פנחס הכהן הווא ליחס
 ורעו אחריו:

אמר רב משה רבינו כ"ג וחולק בקדשי שמים
 היה שנ' *מאיל המלואים למשה היה למנה

ברית כהונת עולם גו' אלמא עכאן ואלך כהן הוא: עד ששם
 שלום בין השבטים נימי יהושע נצטע בני גד ובני ראובן
 את המזבח בעבר הירדן ונקשו את שבטים לעלות עליהם לנצל
 ואלקו את פנחס לדבר עמהם וכתיב וישמע פנחס הכהן נכל
 מקום שאתה מולא פנחס בן אלעזר הכהן איז כתיבה כהונה
 אלא באלעזר וכאן כתיבה בפנחס (והאי קרא סתם כתיב):
 בכרבה (צרכו) [בשרו] שלא תפסק כהונה מזרעו אכל עדן
 לא כתכהן: לייחס זרעו אחריו מימי משה כתכהן וכששם שלום
 כתייחס ליקרא כהן ולתייחס זרעו במעלות כהונה להיותם כהנים
 גדולים שלא היו כהנים גדולים אלא פנחס:

למשה היה למנה לשון מלוכה נכהנים:

מתיבי והלא פנתם הירד עמתם *ואם איתא לימא והלא משה רבינו היה עמהם דלמ' שאני משה דטריד בשכינ' דאמר מר משה בהשכמה עלה ובהשכמה ירד :

מיתיבי מרים מי הסגירה א"ת משה הסגירה ^{סס} משה זר הוא *ואין זר רואה את הנגעים ^{סס ע"ז}

א"ת אהרן הסגירה אהרן קרוב הוא ואין קרוב רואה את הנגעים אלא כבוד [גדול] חלק לה הקב"ה למרים באותה שעה אני כהן ואני מסגירה אני חולטה ואני פוטרה קחני מיהת משה זר ואין זר רואה את הנגעים אמר רב נחמן בר יצחק שאני מראוח נגעים דאהרן ובניו כתובים בפרשה מתיבי חמש שמחות היתה אלישבע יתירה על בנות ישראל יבמה מלך אישה כ"ג בנה סגן בן בנת

טריד [בשכינה] ולא עסוק באכילת קדשים שהדבור טורדו להיות תמיד צהר מנקה ועד ערב: בהשכמה עלח להר צימי חתן תורה כשהיה עולה ויורד לקדש את העם ולהשיב דברי העם אל ה' צפ' ר"ע צמס' שנת אלמא טרוד הוה :

ואין זר רואה את הנגעים דכתיב והוצא אל אהרן וגו': אין קרוב רואה את הנגעים דכתיב צמסה' כל ריב וכל נגע מה ריבים שלא בקרובים אף נגעים שלא בקרובים: היתה אלישבע יתירה ציוס שהוקס המשכן קאי צמד עולם: בנה סגן אלעזר: בן בנה פנחס משום מלחמה כלאשכחן צמדין אותם ואת פנחס בן אלעזר הכהן ללכא והוא המדבר אל העם

משוח מלחמה ואחיה נשיא שבט ואכלה על ב' בניה קתני מיהח יבמה מלך [מלך] אין כ"ג לא אימא אף מלך:

כד *ויחר אף ה' במשה ר' יהושע בן קרחה אומר קב כל חרון אף שכתורה נאמר בו רושם

וזה לא נאמר בו רושם ר' שמעון בן יוחאי אומר אף זה נאמר בו רושם שנ' *הלא אהרן אחיך

הלוי והלא כהן הוא ה"ק אני אמרתי אחה כהן והוא לוי ועכשיו הוא כהן ואחה לוי וחכמים

אומרים לא נתכהן משה אלא שבעת ימי המלוואים בלבד וי"א לא פסקה כהונה אלא מורעו של

משה שנא' *ומשה איש תאליהם בניו יקראו על שבט הלוי ואומר *משה ואהרן בכהנו ושמואל

בקוראי שמו מאי ואומר וכי תימא קרא לדורות שמע ישראל אתם קרבים היום למלמה על אויביכם: אחיה

נאמר בו רושם מה סימן של חרון היה שם פעמים הכאה פעמים כזיפה פעמים קללה ופירוף כגון ויחר אף שאל

וכתיב בתריה בן כעוה המרדות ויחר אף אליהוא לא רבים יחמון ויחר אף יעקב ברקל התקת אליהם וכי לשון כזיפה הוא: הלא

אהרן אחיך הלוי שהיה ראוי להיות לוי ידעתי כי דבר ידבר הוא ומשם זכה לכהונה: לא נתכהן משה לא פסקו לו כהונה מעולם: וי"א לא פסקה כהונה אלא מורעו אבל הוא כל ימיו

היה כהן (דאמריבין נגמרא דמשה רבינו היה כ"ג כ"א): בניו יקראו על שבט הלוי אבל הוא כהן: וכי תימא לדורות

שמות ד

ס

ד"ה אבנ

תלים ט

טבול יום פרק שנים עשר זבחים קב

הוא דכתיב ואמר משה ואהרן [בכחניו]. וכל חרון
 אף שבתורה נאמר בו רושם והכתיב ויצא מעם שמו' יא
 פרעה בחרי אף ולא א"ל ולא מידי אמר ריש
 לקיש סטרו ויצא ומי אמר ר"ל הכי והכתיב
 *ונצבת לקראתו על שפת היאור ואמר ר"ל מלך סס ו
 הוא והסבר לו פנים ור' יוחנן אמר רשע הוא
 והעיו פניך [בו] איפוך. א"ר ינאי לעולם תהא
 אימת מלכות עליך דכתיב *וירדו כל עבדיך אלה סס יא
 אליו ואלו לדרידיה לא קאמר ליה ר' יוחנן אמר
 מהכא *ויר ה' היתה אל אליהו וישנם מחניו מ"א יח
 וירץ לפני אחאב אמר עולא בקש משה רבינו
 מלכות ולא נחנו לו דכתיב *אל חקרב הלום ואין שמות ג
 הלום אלא (בית) מלכות שנ' *מי אנכי ה' אלהים ע"כ
 ומי ביתי כי הביאתני עד הלום וכל היכא דכתי'
 הלום (עד עולם) [לדרורות] הוא והא גבי שאול

הוא דכתי' לאקרוזמן נכתב כשהיו עייסין את הכפול' ואת הלוי'ה
 ולהכי נקט בכיו יקראו דלא הוה ליה למימר משה יקרא על שנט
 הלוי שהרי לא היה קיים [ואין לו לומר אלל על המתייסקים]:
 סטרו הכהו על לקייו: הסבר לו פנים והייכו [ונלבת] לקראתו
 לפי גדולתו הכון לקראתו: העיו בו פניך והייכו ונלבת לקראתו
 למלקמה לדבר עזות: ואלו לדרידיה לא קאמר ליה וירדת אלי
 והשתקוית ואף ע"ג דמסקנא הכי הוה דכתיב ויקרא למשה
 ולאהרן וגו': וירץ לפני אחאב רכוב היה והוא רץ לפניו שהיה
 אחאב יקיד ולאו אורח ארעא: מי אנכי דוד אמרו:

ש"ס דכתיב *הכא [עור] הלום איש הוא אין זרעו לא
 אבע"א הא הוה איש בושט ואבע"א שאני שאול
 דאפי' בגויה לא קיימא כדר' אלעזר א"ר חנינא
 דאר"א א"ר חנינא בשעה שפוסקין גדולה לארס
 פוסקין לו ולזרעו (אחריו) עד סוף כל הדורות
 אינו לו שנא' *לא יגרע מצדיק (עינו) [עיניו] ואת מלכים
 לכסא ויושיבם לנצח ויגבהו ואם הגיס דעתו
 הקב"ה משפילו שנאמר *ואם אסורים בזיקים
 ילכדון בחבלי עוני:

שס
 חגיגה
 ח"ק
 דלמך יו
 וע"ש
 במהרש"ח

פ ר ת ח ט א ת

פרק ארבעה עשר

כה [פיסקא] פרת הטאת ששרפה חוץ מגתה וכו'
 אין חייבין עליו משום שהוטי חוץ.
 מאי חוץ מגתה אמר ר"ל חוץ ממקום הכדוק
 לה [אמר [לו] ר' יוחנן [והלא] כל א"י ברוקה היא
 [במאי קא מיפלגי] ר"ל סבר ירד מבול לא"י
 שאני שאול דאפילו בגויה לא קיימא ומיהו הלום מלכות
 עולמים הוא כשפסקו לשאול מלכות עולמים פסקו לו חבל
 הוא גרם לעלמו שתינטל היטבו: כדר' אלעזר דלמך ואם הגיס
 דעתו וכו' ויגבהו ואם אסורים בזיקים גבהות לבס גורם להם
 להיות אסורים בזיקים ילכדו בחבלי עוני:

[ממקום הכדוק לה לשוקטה שס שאין תחתיה קצר התהום:
 ר"ל סבר ירד מבול לא"י וכשקעו בה עלמות

ור' יוחנן סבר לא ירד מבול לארץ ישראל
 אמר רב נחמן [בר יצחק] ושניהם מקרא אחד
 דרשו *בן אדם אמור לה את ארץ לא מטהרה יחזקאל כג
 היא לא גושמה ביום ועם ר' יוחנן סבר אתמיהו
 קא מתמה את ארץ לא טהורה כלום ירדו עליך
 גשמים ביום ועם ור"ל סבר כפשטיה דקרא ארץ
 לא טהורה את מי לא ירדו עליך גשמים ביום
 ועם *איתוביה ר"ל לר"י *מכל אשר בחרבה מתו סס ע"ג
 בשלמא לדירי דאמינא ירד מביל לא"י מש"ה לא שית ז
 מתו אלא לדירך אמאי מתו מהבלא [כדרב
 חבדא] דאמר רב חסדא (דור המבול) ברותחין
 קלקלו וברותחין נדונו (ברותחין קלקלו בשכבר
 ירע וברותחין נדונו) דכתיב [הבא] *וישוכו המים רמ"ו
 וכתיב [התם] *ותמת המלך שככה א"ד איתוביה
 ר' יוחנן לר"ל מכל אשר בחרבה מתו בשלמ'
 לדירי היינו דאיכא חרבה אלא לדירך מאי חרבה
 איכא חרבה דמעיקרא [ואמאי קרי לה חרבה]
 כדרב חסדא דאמר רב חסדא כדור המבול לא
 נגזרה גזרה על דגין שבים שנ' מכל אשר בחרבה
 מתו ולא דגים שבים בשלמ' לר' יוחנן דאמר לא ירד
 מבול לא"י היינו דקם (אורזילא) (דימא) [דימא] התם
 המים : מהבלא וקנרוס הנאים אחרים צנתי קנרות ואין
 למא לכל הארץ אלא לשאר ארלות שהיה סס סבול וכשקצו
 נטיט : חרבה דמעיקרא קודם סבול : כל אשר בחרבה
 לאסוקי דגים שנים ; היינו דקם דימא התם הראס זכר וכקנה

סס ע"ג
 לא שית ז
 רמ"ו
 סס פ
 סס' ו

אלא לר"ל (אורזילא) [רימא] היכן קם אמר רבי
 ינאי גוראות הכנים בתיבה והאמר רבה בר בר
 חנה לדידי חזי לי האי אורזילא (רימא) [דרימא]
 בר יומירה דהוי כהר תבור והר תבור כמה הוי
 ארבעין פרסין משכיה דצוארידה (תרו) [תלחא]
 פרסי מרבעתא דרישיה פרסא ופלגא ורמא *סכא
 וסכריה לירדנא א"ר יוחנן ראשו הכנים בתיבה
 סוף סוף הא אמרת מרבעתא דרישיה פרסא
 ופלגא אלא [ראש] חוטמו הכנים לתיבה והא"ר
 יוחנן לא ירד מבול לא"י לדבריו דריש לקיש
 קאמר. והא קסגיא תיבה אמר ריש לקיש קרנו
 קשרו בתיבה והאמר רב חסדא דור המבור
 ברותחין קלקלו וברותחין נדונו וליטעמך תיבה היכא
 שהוא גדול ואין יכול ליכנס לתיבה עמדו שם : גוראוח (קטנות)
 הכנים לתיבה : אורזילא [הוא ראש דימא שהוא על שפת היס
 (ומתרגמי' יעלה ורימא תורבלל ודילא) : בר יומיה ניוס
 שכולד : משכיה דצואריה אורך משך לוארו : בי מרבעתא
 דרישיה (בית) בין מרנץ ראשו : רמא סכא וסכריה לירדנא
 הטיל גלל לירדן וסתם הלוך מימיו . (סכא כמו סיכוי דעלילא)
 [כנא כמו כיצוי דנעות' דניסן] : (הכנים) חוטמו איוכל להכשי' :
 לא ירד מבול לא"י למה ליה לשכוי הכי נימא דהתם קם
 [כ"ל דל"ג] : (כ"ל דה"ג) והא קא סגיא תיבה והלכ היתה
 תיבה מהלכת על פני המים מן הגזוה לכמוך וכמלא קוטמו
 נשט מן התיבה ומת ומשכי קרכיו קשרו בתיבה : ברותחין
 נדונו וא"כ נמלא שמתלג ברותחין : וליטעמך תיבה היכי

ננו'
 סית' כנל'
 ובב"כ
 סימא
 כוסמא
 ע"ש
 ברשנ"ס

פרת הטאת פרוק ארבעה עשר זבחים קד

סגיא [ועוד] עוג מלך הבשן היכי קם אלא נעשה
 גם ונצטננו צדי החיבה [ולר"ל נהי נמו דירד
 מבול לא"י והא לא פש דאר"ל למה נקרא שמה
 מצולה שכל מתי מבול נצתללו שם ורבי יוחנן
 אמר למה נקרא שמה שנער שכל מתי מבול
 ננערו שם א"א דלא אידבקו] א"ר אבהו למה
 נקרא שמה שנער שמנער' את עשוריה והא קא
 חוינא דקאי (עד תלת דרי הוא דקאי) [תלת
 דרי לא משכו] א"ר (אסי) [אמי] האוכל מעפרא
 דבבל כאלו אוכל כשר אבותיו [תנ"ה כל האוכל
 וכו' וי"א כאלו אוכל] שקצים ורמשים:
 חניא *וגם הכהנים הנגשים אל ה' יתקדשו ר' כו

שבת ס'
 טו חאמר
 ג' ו' ו' ג'
 בחסדא

סגיא והלא זפתה היא מצית ומצוק דכתיב וכפרת אותה מצית
 ומצוק כפופ וכיון דרוחקין הן היאך מהלכת שאין זפתה כפפר: ע"ב
 יעוג מלך הבשן דכתיב ויבא הפליט וא"ר יומקן זה עוג מלך
 הנשן שפלט מדור המבול: גם נעשה ונצטננו המים שבצירי
 החיבה ושם עמד עוג והראס [וגם הזפת לא כפפר והראס לא
 הולך לחיבה ומפני גובהן לא טבעו]: הא לא פש מן הממים
 שם כלום דאידי דגובה' היא השפילוס המים לבבל שהיא מלולה:
 למה נקרא שמה מצולה דכתי' האומר ללולה חרבי: א"א
 דלא אדביקו צטיט:] שמנערת עשירי' אין עושרה מתקיי'
 מפני שאין מרחמי' על הנריות כדאמר' במס' בילה עתירי בבל
 יורדי גיהנם הן: כאלו אוכל שקצים ורמשים של מבול:
 יתקדשו מעלות ואע"פ שרגילין לגשת אלי ולהעלות העד בהם

שמו' יט

יהושע בן קרהה אומר זו פרישות בכורות רבי
 אומר זו פרישות נדב ואביהוא בשלמא למ"ד
 יקרא י זו פרישות נדב ואביהוא היינו דכתיב* הוא אשר
 דבר ה' לאמר בקרובי אקדש אלא למ"ד זו
 פרישות בכורות (פרישות נדב ואביהוא) היכא
 רמיזא דכתיב* ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש
 כבודי אל חקרי בכבודי אלא במכובדי דבר זה
 רמזו הקב"ה למשה ולא ידע עד שמחו בניו של
 אהרן כשמחו בני אהרן אמר לו אהרן אחי לא
 מחו בניך אלא לקדש כבודו של מקום וכיון
 שלא יעלו זהר: זו פרישות בכורות ההיר את הנכורות לפרוש
 מן ההר: [זו פרישו' נדב ואביהוא כלו' לא נקראו נכורו' כהני'
 אלא מי הן הכהנים הנגשים שהחירו כאן לפרוש מן ההר זה
 נדב ואביהוא שנעשו נכונים והן הכהנים הנגשים אל ה'
 להקריב קרבנות]: הוא אשר דבר ה' וגי' דקא' נמיני פן
 יפרוץ נהם ה' וכיון שלא נזהרו מלפרוש מן ההיכל נהקמת
 המשכן פרץ נהם: אלא למ"ד זו פרישות בכורות היכא
 רמיזא מיתת נדב ואביהוא היכן רמזה הקב"ה למשה קודם לכן
 דקאמר הוא אשר דבר ה': ונקדש בכבודי כאמר לו למשה
 (קודם) [ציוס] שכלטווה על מלאכת המשכן ורמזו [לון] שניוס
 שירה שכינתו על הצית יתקדש (נכבודו) [נכבודיו] ולא נרמזו
 לו להצין מי הם עד שמתו בני אהרן (כדי שיתקדש): [אלא
 לקדש] כבודו של מקו' עליהם להודיע שהיא כורא על יראיו
 ומודעיו הוא אשר דבר אלי ציוס שכלטויתי על מלאכת (המקדש)

פרת חטאת פרק ארבעה עשר זבחים קה

שירע אהרן שבניו ידועי מקום הם שחק וקבל
 שכר (על שחיקתו) שנא' *ויודום אהרן וכן בדוד ויק"ל י
 הוא אימר *רום לה' והתחולל לו אע"פ שהוא תלים לו
 מפיל לך חללים [חללים] רום וכן אמר שלמה
 *עת לחשורת ועת לדבר פעמים שאדם שותק קבלת נ
 ומקבל שכר על שחיקתו ופעמים שאדם מדבר
 ומקבל שכר על דבורו והיונו דא"ר [חייא בר
 אבא א"ר] יוחנן מ"ד *נורא אלהים ממקדשיך אל תלי' סח
 חקרי ממקדשיך אלא ממקודשיך בשעה שהקב"ה
 עושה דין במקודשיו מתירא ומתעלה (ומתקלם)
 : [ומתהלל]

[נחנ' אימא דטרפה שחאסרה לבני נח להקריב ילפינן לח"ד טרפס
 יולדת וכל החי אשר אתך שחא' נח ודרשינן אתך בדומין לך
 ופריך נחנ' :

ודלמא נח גופי' טרפה הוה חמים כתיב כי קטז

ודלמא חמים בדרכיו צדיק כתיב כי
 ודלמא חמים בדרכיו צדיק במעשיו וכו'. פיסקא
 טהורין אבל לא טמאין. ומי הוה טמאין וטהורין
 בהויא שעתא א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן

[המשכן] ונקדש בכנודי נאותם הנכבדים והקרוצים לי אקדש :
 שנ' וידום אהרן הרי שאתק וקבל שכר אמרינן (צתורת כהנים)
 [נב"ר] דנשכר זה זכה וכתייקד אליו הדבור שנאמר אקר עכין
 זה פרשת שחויי יין ולא הזכר שם אלא אהרן : נורא אלהים זו
 מדת הדין אימתי הוא נורא כשעושה דין במקודשים :

חמים בדרכיו עניו וסבלן : מי הוה לא נמנה תורה :

מאותן שלא נעבדה כהן עבירה מנא הוּו ידעי
 כדרב חסדא דא"ר חסדא העבירן לפני התיבה כל
 שהתיבה קולטתן בידוע שהוא טהור אין התיבה
 קולטתן בידוע שהן טמאין ר' אבהו אמר אמר
 קרא *והבאים זכר ונקבה הבאין מאליהן:

ראשית ו

כז חניא עד שלא הוקם המשכן הותרו הבמות
 ועבודה בכורות [וכו'] והכל קרבו עולות

ס

וכו'. עולות אין שלמים לא והכתיב *ויזבחו זבחים
 שלמים אלא אימא הכל קרבו עולות ושלמים
 והחניא אבל שלמים לא כי אם עולות כמ"ד לא
 קרבו שלמים בני נח דאתמר ר' אלעזר ור' יוסי

שמות כז

בר חנינא חד אמר קרבו שלמים בני נח וחד
 אמר לא קרבו שלמים בני נח מ"ט דמ"ד קרבו

שלמים בני נח דכתיב *והבל הביא גם הוּו
 מבכורות צאנו ומחלביהן איזהו דבר שחלבו קרב

ראשית ד

[לגבי מובח] וכולו אינו קרב [לגבי מובח] הוּו
 אומר זה שלמים ומ"ט דמ"ד לא קרבו בני נח

הבאין מאליהן וכל אותן שנאו אל התיבה מאליהן נאו ובהן
 הכיר אותן שנאו שנעה שנעה ידע שהן טהורין ושנאו שנים

שנים שהן טמאין]:

ויזבחו זבחים שלמים וסיני קודם להקמת המשכן הוּו ואת
 אחרת דעד שלא הוקם המשכן לא קרבו שלמים כלל:

(לכל) [הכל] בין ישראל בין אה"ע קרבו עולות אבל שלמים
 לא הקריבו בני נח ומשעת קמת תורה שנצטוו ישראל קרבו

שלמים דכתיב *עורי צפון ובואי תימן התנערי ^{ס"ה ד}
 אומה שמעשיה בצפון ותבא אומה שמעשיה
 בצפון ודרום ומר הכתיב מחלביהן משמנים דידהו
 ואידך הכתיב עורי ההוא בקבוץ גליות הוא דכתיב
 והכתיב *ויאמר משה גם אתה חתן כירינו זבחים ^{ס"ח י}
 ועולות זבחים לאכילה ועולות להקרבה והכתיב
 *ויקה יתרו חתן משה עולה וזבחים לאלהים יתרו ^{ס"ט יח}
 אחר מתן תורה הוה בשלמא למ"ד יתרו אחר
 מתן תורה בא ניחא אלא למ"ד יתרו קודם מתן
 תורה בא מאי איכא למימר דאתמר [כני] ר'
 חייא ור' יהושע בן לוי חד אמר אחר מתן תורה
 הוה וחד אמר קודם מתן תורה הוה למ"ד קודם
 מתן תורה הוה קסבר קרבו שלמים בני נח :

כתנאי *וישמע יתרו [כהן מדין] חתן משה מה כח
 שמועה שמע ובא ונתגייר ר' יהושע אומר ^ס

^ס שלמים : התנערי לשון וינער ה' את מלכיה : שמעשיה בצפון
 היינו עולה שטעונה לפון ותבא אל מלך המשיח אומה שמעשיה
 לפון ודרום דהיינו ישראל שמקריבין עולות ושלמים : משמנים
 דידהו מן השמנים שבהם ומיהו עולות היו : בקבוץ גליות וה"ק
 עורי רוק לפוכית וצואי רוק דרומית לקבץ גליות המפורז' בכס :
 זבחים ועולות זבחים היינו שלמים וקידם מתן תורה כולה בני
 נח הוו ומאני זבחים איכס שלמים אלא לשון שקיעה בעלמא
 ולאכילה : הניחא למ"ד וכו' פלוגתא היא לקמן :

כתנאי אי קודם מתן תורה הוה יתרו או לא :

מלחמת עמלק שמע ובא שהרי כתובה בצרו
 שנות י' *ויחלוש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב.
 ר' אלעזר המודעי אמר מתן תורה שמע ובא
 כשנתן הקב"ה תורה לישראל היה קולו הולך
 מסוף העולם ועד סופו וכל מלכי אוה"ע אהזחם
 חל"י כט רעה בהיכליהן ואמרו שירה שנא' *ובהיכלו
 כלו אומר כבוד נתקבצו כלם אצל בלעם הרשע
 ואמרו לו מה קול ההמון אשר שמענו שמע
 צב מביא מבול לעולם [אמר להם] שנא' *ה' למבול
 ישב (אמר להן) וישב ה' מלך לעולם כבר נשבע
 יצ"י כד הקב"ה שאין מביא מבול לעולם (שנא' *כי מי
 נח זאת לי וגו') אמרו לו שמא מבול של מים
 צב טו אינו מביא אבל מבול של אש מביא שנא' *כי
 (הנה ה' באש יבא) [באש ה' נשפט] וגו' א"ל
 כבר נשבע (להם שלא יביא מבול כל עיקר שני
 רצ"י ט *ולא יהיה עוד מבול) [שאינו משחית כל בשר]
 אלא מה קול ההמון ששמענו אמר להם חמרה
 טובה יש לו להקב"ה בכירת גנוזי שגנוה אצלו
 חתקע"ד דורות קודם שנברא העולם והוא מבקש
 ובהיכלו וגו' רישא דקרא קול ה' יסולל חילות וצמתן תור' משמע
 ובהיכלו של כל מלך ומלך כולו אומר כבוד להקב"ה: אמר להם
 וישב ה' מלך לעולם כבר נשבע שיהא מלך לעולם על בריותיו
 ולא יסקיתם: חתקע"ד דורות קודם שנברא העולם וכ"ו
 דורות מאדם ועד משה רבינו הרי כבר היה לאלף דור:

ליתנה לבניו שנא' *ה' עון לעמו יתן מיד ענו ^{תלמי' כט}
 כלם ואמרו ה' יברך את עמו בשלום. ר' אליעזר
 בן יעקב אומר קריעת ים סוף שמע ובא שנא'
 *ויהי כשמוע כל מלכי וגו' את אשר הוביש ה' ^{יהושע ה}
 את מי הירדן מפני בני ישראל עד עברם וימם
 לבבם ולא היה בהם עוד רוח מפני בני ישראל
 ואף רחב הזונה אמרה לשלוחי יהושע *כי שמענו ^{סס ג}
 את אשר הוביש ה' את מי ים סוף מפניכם וגו'
 ונשמע וימם לבבנו ולא קמה עוד רוח באיש
 מפניכ' מ"ש התם דכתי' ולא ה' בהם עוד רוח באיש
 מפניכם והכא כתי' ולא קמה עוד *אפילו אקשווי לא ^{סס ע"ג}
 אקשוי מנא ידעה דאמ' מר אין לך כל שר ונגיד שלא
 בא אל רחב הזונה אמרו בת עשר שני' היחה כשיצאו
 ישראל ממצרי' וזינחה כל ארבעי' שנה שהיו ישראל
 במדבר אחר חמשים שנה נתגיירה אמרה ימחול
 לי בשכר חבל ופשחים וחלון :

עון התור' היא מעווס של ישרא' : דאפילו אקשווי אנר לתשמיס
 לא אקשי והיא היטה יודעת בדבר ואמר' לשלוחי יהושע כל' הזה :
 דאמר מר במכילתא בפרשת יתרו : אמרה רבנן ימחול לי בשביל
 קבל ופשחים וקלון במכילתא תכיא (כמי) הכי אמרה רבנן *ע נג'
 דברים קטאיתו נג' דברים ימחול לי בקבל ופשחים וקלון שהיו
 המכאסים עולין לה ויורדין בקבלים דרך הקלון (ואף היא) [וגם]
 טמכה אחוץ בפשתי העץ ובאותן ג' דברים עלמין זכמה להליל
 השלוקים :

כט [אמר מר ונכרים בזמן הזה אינם רשאים לעשות
 כן] מנא הני מילי דת"ר *דבר אל בני
 ישראל בני ישראל מצווין על (שחיטת) [שחוימי]
 חוץ ואין הנכרים מצווין על (שחיטת) [שחוימי]
 חוץ לפיכך כל אחד ואחד עושה במה לעצמו
 ומקריב עליה כל מה שירצה א"ר יעקב בר אחא
 א"ר (יוסי) [אסי] אסור לסייע ואסור לעשות
 שליחותו. אמר (רבא) [רבה] ולאורינהו להו שרי
 כי הא דאיפרא הורמיו אימיה דשבור מלכא
 שדרה (עגלא תלתא לקמיהו) [קורבנא לרבא]
 אמרה להו קרבות גיהלי לשם שמים אמר להו
 רבא לרב ספרא ולרב אחא בר הונא זילו דברו
 חרי עולמי גילאי וחזו היב' דמסקא ימא שירטון
 ואייתו ציבי חדתא ואפיקו נורא מן מנא חדתא
 וקריבו ניהלה לשם שמים [אמר ליה אביו]

מנא הני מילי אנרייתא דלעיל קאי דסייס נה לככרים בזמן
 הזה רשאים לעשות כן ללא כאסרו להן נמות: אסור
 לסייעם בשעת איסור הנמות כגון בזמן הזה דקדושת ירושלים
 אין חקריה היתר: אורוי להו היאך יעשו: זילו דברו חרי
 עולמי גילאי לכו קמו שני ככרים כחורים בני גיל אחד שכן נוי
 לדבר: היכא דמסקא ימא שרטון לגיו"ן בלע"ז ומתייבש וכעשה
 קרקע דנעיקן שלא ישתמש הדיוט במוצק: ואייתו ציבי חדתי
 שלא כשתמש בהם אדם שלא יהו שנרי כלי: ואפיקו נורא ממנא
 חדתא כראה לי שהוא פיוס"ל אני"ר בלע"ז שמוליאין בו אש מן

פרת הטאת פרק ארבעה עשר זבחים קח

כמאן בר' אלעזר בן שמוע (דאמר) [דחניא ר"א בן שמוע אומר] מה מזבח שלא נשחמש בהם הדיוט אף עצים שלא נשחמש בהן הדיוט והא מודה ר' אלעזר [בן שמוע] בכמה דחניא כתוב אחד אומר *ויתן דוד לארנון במקום שקלי זהב משקל שש מאות וכתיב *ויקן דוד את הגורן ואת הבקר (כסף) [בכסף] שקלים חמשים הא כיצד גבה מכל שבת ושבת חמשים שקלים זהב שהם שש מאות רבי אומר משום אבא יוסי בן (דורמסקי) [דוסתאי] בקר ועצים ומקים מזבח בחמשי שקלי וכל הבית כולו בשש מאות ר' אלעזר בן שמוע אומר (כתיב ויקן דוד את הגורן כמפורש בענין מה מפורש בענין שאמר דוד לארנון וגו' אבל *הבקר לעולה והמוריגי' וכלי הבקר לעצים בכסף שקלים חמשים) [בקר ועצים ומקום מזבח בנ' וכל הבית כולו בשש האזנים: ה"ג כמאן בר' אלעזר בר שמוע דאמר מה מזבח וכו' בתורת כהנים היא שנויה נפרשה ראשונה: כתוב אחד אומר צרייתא זו משושת היא צספרים ושנויה (בתורת כהנים) [צספרי צברכת כהנים] וכך היא שנויה הא כילד מקום מזבח צמשים וכל הבית צסז מאות רבי אומר צסס (ר') [אנא] יוסי צן דוסתאי גבה מכל שבת ושצט צמשים שהם שש מאות ר' אלעזר בן שמוע אומר ויקן דוד את הגורן כדמפורש בענין ומה מפורש בענין ויתן דוד לארוכה במקום זהב משקל שש מאות אבל הבקר לעולה והמוריגים וכלי הבקר לעלים בכסף שקלים חמשים (שכ') ויאמר ארוכה וגו' והכי פירושא דקרא ויקן דוד את הגורן ולא

ד"ה ס"ב
ע"ג כ"ד

ס"ס כלס

מאות] רכתיב *ויאמר [ארונה] אל דוד [קח לך
 ויעש] [יקח ועל] אדני המלך הטוב בעיניו ראה
 הבקר לעולה והמוריגים וכלי הבקר לעצים [ורבא
 אמ' לך] ה"ג בחדתי מאי מוריגים אמר (רכא)
 [עולא] מטה של טורבל מאי מטה של טורבל
 אמר (רב יהודה) [אביי] עיזא דקורקסא דדישה
 אמר (רב יוסף) [אביי] מאי קרא *הנה שמתיד
 למורג חרוץ חדש וגו' מקרי ליה רבא לכרירה
 ורמי ליה קראי אהדרי כתיב ויתן דוד לארנון
 משקל זהב שקלים שש מאות וכתיב ויקן דוד
 את הגורן ואת הבקר בכסף שקלים חמשי' הא
 כיצד גבה מכל שבט ושבט חמשים שקלים שהם
 שש מאות ואכתי קשיין אהדרי הכתיב החם
 זהב והבא כתיב כסף אלא אימא גבה כסף (כשש)
 [במשקל שש] מאות [שקלי] זהב:

פירש כמה קנאה שהרי פירשו במקום אחר ויתן דוד לארונה
 במקום זהב משקל שש מאות ואת הבקר קנה בכסף שקלים
 חמשים משקל שש מאות לקמן מפרש כסף שזה משקל שש מאות
 זהב אלמא ר' אלעזר מודה בנמה דקתני והמוריגים לקח דוד
 לעלים כדברי ארונה: מטה של טורביל כך הוא נמס' (כלים)
 [פרה פרק י"ב משנה ט'] : עיזא דקורקסא כמין עז של עץ ויש
 בו יתדות קדין וגם עשוי חרילין ומוליכו ומביאו על הקשים של
 דישה לאמר שנידוש ומחכת וכעשיית (תרין) [תנון] : ומאי קרא
 דהוא עשוי חרילין ומוכן לדוש ולדוק : כסף כשש מאות שקלי
 זהב וה"ק כסף שזה שקלים חמשים של זהב גבה מכל שבט ושנט :

פרת חמאת פרק ארבעה עשר זבחים קט

פיסקא קדשים קלים נאכלין בכל הרואה. מנא ל

הני מילי (א"ר אלעזר) א"ר אושע' אמר קיח

קרא *השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום דכ"י יב

אשר תראה בכל מקום אשר אתה רואה אי אתה

מעלה אבל אתה אוכל בכ"מ אשר אתה רואה

ר' אבדימי בר (חמא בר' דוסא) [חמא] אמר

אמר קרא *ונסב הגבול מזרתה **תאנת שילת

מאי תאנת שילת [מקום] שכל הרואה אותו מתאנת

על אכיל' קדשים שלו ר' אבהו אמר *בן פורת

יוסף בן פורת עלי עין. עין שלא רצתה ליהנות

ממי שאינה שלה תזכה ותאכל כמלא עין שלה

ר' יוסי בר חנינא אמר *ורצון שוכני סנה עין

שלא רצתה ליהנות ממי שאינו שלה תזכה ותאכל

בין השנואים שלה :

השמר לך מחמר שתבאו אל העכוף' ואל הכמלה (פן וגו')

[קאי קרא] : *האי קרא תאנת שילה קפשתו ולא מלאתו בנמרס

במקרא אבל מלאתי בספר יהושע בקלק בני יוסף וכסב הגבול הני' ולו

מזרקה תאנת שילה. תאנת לשון תאניה [ואניה] שהיו מתאכדים תאנת

שמעם היו זוכרין אכילת קדשים שהיתה במקו' מראיתו : שאינו שילה וצ"י

שלה אשת לדוכיו : בן פורת לשון פריה ורביה מקום אכילת קאי דש"י

קדשים נתרצה לו על דבר העין ושילה בקלק יוסף היתה דכתיב וכו'

וימאס נאהל יוסף ובתר ויטוש משכן שילה כתיב : ורצון ע"י

רצון שלא רצה ליהנות ממה שאינו שלו : בין השנואים שלה קדשים נאכלין אף בגבולי שאר השנאים ששאוהו :

יהושע טו
שס ע"ב
ע"ג
הגבול
כ"ד
דאש' חס
דכ"י לג

לא כי אתא (רכין) [רב דימינ] אמר רב *בארבע'

מקומות שרחה להן שכינה לישראל בשילה

בנוב ובגבעון ובבית עולמים. ובכלן לא שרתה

אלא בחלק בנימן שנאמר *חופף עליו גוי כל

החפיפות לא יהיו אלא בחלקו של בנימן אזל

אביו אמרה קמיה דרב יוסף אמר חד בר הוה

ליה לכליל ולא מיתקין והכתיב *ויטש משכן

שילה אהל שכן באדם [וכתיב] וימאס באהל

יוסף ובשבט אפרים לא בחר אמר רב אדא (בר

אהבה) ומאי קושיא דלמא שכינה בחלק בנימן

וסנהדרין בחלקו של יוסף כדרך שמצינו בבית

עולמים שכינה בבנימן וסנהדרין בחלק של יהודה

א"ל הכי השתא בשלמא התם מיקרבן נחלורת

אהרדי אלא הכא מי מיקרבן אין ה"נ מקרבן

כדא"ר (חייא) [חמא] בר חנינא רצועה היתה

יוצאת מחלקו של יהודה ונכנס לחלקו של בנימן

ובה היה מובח בנוי והיה בנימן הצדיק מצטער

עליה לבולע' ה"נ רצועה הית' יוצאת מחלקו של

יוסף ונכנס' בחלקו של בנימן (והיה בנימן הצדיק

מצטער עליה לבולעה) [והיינו] דכתיב * (ונסב

הגבול מזרחה) תאנת שילה כתנאי ר"מ אומר

חד ברא הוה ליה לכליל ולא מיתקין כרסא נעיני אנו של

אנו כליל שמו: מי מיקרבן שילה וגבול נקלמ בנימן: תאנת

שילה על שם שהיה בנימן מתאונן עליה:

סס
ע' גי'
סנח'
וסתוס
והכרי"ב
דכרי' לג'
מלי' ינח

ימזע סו

פרת חטאת פרק ארבעה עשר זכחים קי

*חופף עליו זה העה"ז כל היום אלו ימות המשיח
 ובין כתפיו שכן זה העה"ב רבי אומר חופף
 עליו זה מקדש ראשון כל היום [זה מקדש שני]
 (אלו ימות המשיח) ובין כתפיו שכן (זה העולם
 הבא) [אלו ימות המשיח]:

ת"ר ימי אהל מועד שבמדבר ארבעי שנה חסר
 אחד. ימי אהל מועד שבגלגל י"ד שנה שבע
 שכבשו ושבע שחלקו. ימי אהל מועד שבנוב
 ושכבשו נ"ז נשתייר לשילה ש"ע חסר אחד. לב
 ימי אהל מועד שבמדבר ארבעים חסר אחרת

מנא לן דאמר מר שנה ראשונה עשה משה את
 המשכן בשניה הוקם ושלח משה מרגלים. י"ד
 בגלגל ו' שכבשו [ז' שחלקו] מנ"ל מדאמר כלב
 *בן ארבעים שנה אנכי בשלוח וגו' ועתה [הנה]
 אנכי [היום] בן חמש ושמנים שנה. כי עברי
 לירדן כמה הוי בר תמנין נכי תרתי וקאמר בן

העה"ז כל מקום אשרתה שכינה ואף שילה וכוז וגבעון:
 נשתיירו לשיגה מת"ס שהיו מליאת מלרים עד צנן הנית
 ט"ט שנים: ובשניה הוקם המשכן דכתיב נקדש
 הראשון בשנה השנית באחד לקדש הוקם המשכן: דקאמר כלב
 בחלוקת הארץ כתיב שזא כלב לתצוע קצרון מיהושע א"ל בן
 ארבעים שנה אנכי בשלוח אותי משה ועתה [הנה] אנכי היום
 בן פ"ה שנים (שלח משה מרגלים) [והיא הימה] שנה שנית
 ליליאת סלרי' כתעכבו שזב במדב' ל"ק שנים נמלא כלב בן ע"ק

דכתיב לנ
 דכתיב הני
 כחכאי
 חופף נגו
 זה מקדש
 כו' דכתיב
 חומר
 חופף נגו
 זה ענה"ז

יהושע י"ד

פ"ה שנה הרי שבעה שכבשו. ושבעת שחלקו מנא
 לן אבע"א מדשבע כבשו שבע נמי חלקו ואבע"א
 מדלא משכחת לה י"ד שנה אחר שהוכחה העיר.
 ש"ד ש"ב ושכגבעין חמשים ושבע מנ"ל דכתיב *ויהי
 בהזכירו את ארון האלהים ויפול מעל הכסא
 אחורנית (ע"י) [בעד יד] השער ותשבר מפיקתו
 וימת ותניא כשמת עלי חרבה שילה ובאו לנוב
 כשמת שמואל חרבה נוב ובאו לגבעון וכתיב *ויהי
 (כשבת) [מיום שבת] הארון בקרית יערים וירבו
 הימים ויהיו עשרים שנה הי ניהו עשרים שנה
 עשר דשמואל בעצמו ושנה לשאול ושמואל ושחים

שנה כשעברו את הירדן וקאמר בשעת חילוק בן פ"ה אככי היום:
 הרי ז' שנסתהו לכבוש: ומדשבע כבשו שבע חלקו סנרא
 בעלמא היא: מדלא משכחת לה וכו' מדלא מתוקם קרא
 דכתיב ביקזקאל ככ"ו שנה לגלותינו וגו' אחר אשר הוכחה
 העיר וגו' (האריך רש"י בכלן במנין היונלים): חרב' נוב ע"י
 שאול: בקרית יערים שם נתנוהו לסיף ז' קדשים שעמד בשדה
 פלשתיים [אנאמר] ותכנד יד ה' על האשדודים והמזיריהו בעגלה
 קדשה ונתנוהו שם ועשה שם כ' שנים עד שהביאו דוד משם
 בשנה ראשונה שנעשה מלך על כל ישראל שהיא השנה השמינית
 למלכו על יהודה. ה"ג עשר דשמואל עצמו שהיה אופט לבדו
 משתת עלי עד שמלך שאול ובחס' תמורה ה"ג לה עשר שנים שמלך
 שמואל לעצמו דאותה שנה שאלו להם מלך היא שנה עשירית
 לשמואל הרמתי ושנה אחת מלכו שמואל ושאלו יקד שהיה שאול

פֶּרֶת חֲטָאת פֶּרֶק אַרְבַּעַה עָשָׂר זְבָחִים קִיא

לשאל בעצמו ושבע שמלך דוד בחברון *שנא' קיט
*והימים אשר מלך דוד וגו' בחברון מלך שבעה מ"א ז
שנים (ובירושלים מלך ל"ג שנים וארבעה דשלמה
דכתיב) [גו' ובשלמה כתיב] *ויחל לבנות בחרש ד"ה כג
השני בשני בשנת ארבע (למלכו) [למלכותו]
נשתיירו לשילה ש"ע חסר אחד:

ת"ר *כי לא באחס עד עתה אל המנוחה ואל לג
הנחלה מנוחה זו שילה נחלה זו ירושלים זס

(וכה"א) [ואומר *היתה לי נחלתי כאריה ביער דכ"י יב
ואומר] *העיט צבוע נחלתי לי דכ"י ר' יהודה י"ד י"ב יב
ר' שמעון אומר מנוחה זו ירושלים נחלה זו שילה זס

הולך אחר עלת שמואל עד ספרק צמעשה אגג יסר שמואל מעליו
כדכתיב ולא יסף (עוד) שמואל לראות את שאל עד יום מותו
ומלך שב שאל ז' שנים וזה שכתוב במקרא ושתי שנים מלך על
ישראל ולא חשיב הריא דמלך שמוא בהדיה והיינו דאמרינן במס'
תענית מי גרם לשאל שישב בגבעה שתי שנים ומקלה תפלתו של
שמואל (שהיה) צרמה דנפלי שנה ראשונה ספרק וכגזרה עליו
מיתה אלא שעמדה לו תפלתו של שמואל: וזו שנים שמלך דוד
בחברון על יהודה וכשהמליכוהו כל ישראל עליהם הביא את
הארון מקרית יערים לעיר דוד הרי עשר": (וכתי') [דכתי']
והימי' אשר מלך דוד וגו' [ל"ג שנה] (שמלך על כל ישראל וז' שנה
מלך בצרון הרי ל"ג) הרי כ"ג וד' שמלך שלמה לפני בנין בית
המקדש אותו שנה שלמו ת"פ שנים ליליאת מלרים כשתיירו לשילה
זס"ע שנים:

תלי קלנ (וכה"א) [ואומר] *זאת מנוחתי עדי עד ואומר
 סס *כי בחר ה' בציון אוה למושב לו בשלמא למ"ד
 מנוחה זו שילה היינו דכתיב אל המנוחה ואל
 הנחלה אלא למ"ד מנוחה זו ירושלים [נחלה זו
 שילה] אל הנחלה ואל המנוחה מבעי ליה ה"ק
 לא מבעיא מנוחה דלא מטיחו אלא אפילו נחלה
 [נמי] לא מטיחו:

מסכת מנחות כל המנחות

פרק ראשון

ז רבי אבימי תני מנחות כי רב חסדא ואבימי כי
 רב חסדא תני והאמר רב חסדא קולפי טבי
 בלעי מאבימי עלה דהא שמעת' בא להכריו
 רצופין ל' יום שני וחמישי ושני ס' יום אבימי
 קולפי טבי הכאות טובות: בלעי מאבימי נלעתי מאבימי כלו'
 שהיה מבוה אותו: עלה דהא שמעתא נמס' ערכין
 דתנא קדא שום היתומים ל' יום ותניא אידך ס' ומתקן לה
 אבימי בא להכריו רצופין כל ימות השנת מכריו ל' יום: בא
 להכריו ב' וד' מכריו עד ס' יום מיום שמתקיל עד יום שפוסק
 כ"א משנת דהיינו י"ק ימי הכרזה נס' יום ומכריו מי יקנה נכסי יתומים
 התירוץ הללו כדי שימכרו ביוקר והיה דב קסדא *משנת התירוץ ומבוי
 ומוכריו אבימי אלמא דב קסדא תלמיד לאבימי הוה: אבימי
 אבימי

כל המנחות פרק ראשון מנחות קיב

מסכת' איחעקורי איתעקרא ליה ואחא קמיה דרב
חסרא לאדכורי לגמריה ולישלח ליה וליתי לגבית
סבר הכי מסתייעא מלתא טפי:

ה ק ו מ ין

פרק שלישי

תניא אמר רבי כשהלכתי למצות מדותי אצל יח

ר' אלעזר בר שמוע ואמרי לה למצות

מדותי של ר' אלעזר בר שמוע מצאתי יוסף הבבלי

יושב לפניו והיה חביב לו ביותר עד לאחת א"ל

רבי השוחט את הזבח להניח מדמו למחר מהו

א"ל כשר ערבית א"ל כשר שחרית א"ל כשר

צתרי א"ל כשר מנחה א"ל כשר אלא שר' אליעזר

פוסל צהבו פניו של יוסף הבבלי א"ל יוסף

כמדומה אני שלא כיוננו שמועתנו עד עתה א"ל

מסכתא דמנחות איקר ליה כשתכסה ממנו: ולישלח לי' לרב

קסדא דליתי לגביה: מסתייעא מילתא מאוס יגעתי מלאתי:

למצות מדותי לידע מלוי למודי ולשאל ספקותי: למצות מדותי

ללמד ולתלות מה שר' אלעזר קכס מסני והיה קניני

יוסף לר' אלעזר *וספרו בהלכות עד שהגיעו להלכה אחת כ"א יוסבנו

בזבקים. ל"א שהיה קניני ליוסף כל מה שר"א קלמדו עד שהגיעו

להלכה אחת: צהבו פניו מחמת שמקה: שלא כווננו שמועתינו

כלו' דלא סליק לך אליבא דהילכתא כל דאמרי לך עד השתא:

הקומץ פרק שלישי מנחות

רבי הן אלא שר' יהודה פסול שנה לי וחורתי
 על כל תלמידיו ובקשתי לי חבר ולא מצאתי
 עכשיו ששנית לי פסול החורת לי אבדתי ולגו
 עיניו דמעות של ר"א בן שמוע אמר אשרוכם
 ת"ח שד"ת חביבין עליכם ביותר קרא עליו המקרא
 ת"ח חזה *מה אהבתי חורתך כל היום היא שיחתי:
 יט תניא *ברית מלח עולם היא שתהא *ברית
 ע"כ אמרה במלח דברי ר' יהודה ר"ש אומר
 ודברי יח נאמ' כאן ברית מלח עיל' היא ונאמ' להלן *ברית
 כ כהונ' עולם כשם שא"א לקרבנות בלא כהונת
 סס כה כך א"א לקרבנות בלא מלח:

כז ארבעה מינין שכלולב ב' מהם עושין פירות
 וב' מהן אינן עושין פירות העושין פירות
 יהיו זקוקין לשאין עושין פירות ושאין עושין פירות
 יהיו זקוקין לעושין פירות ואין אדם יוצא ידי
 חובתו בהן עד שיהו כולן אגודה אחת וכן ישראל
 בהרצאה עד שיהו כולן באגודה אחת שנא' *הבנות

רבי הן כיוונת וכיונת אלא משום הכי להבז פני השתא שר' יהוד'
 פסול שנה לי: ולא מצאתי והייתי מתירא שסא שכמתי:
 ברית אמורה במלח שלא מפסוק מקרבנות בין לר"י בין לר"ש
 ליכא מידי אלא משמעות דרשאין:

ב' מהן עושין פירות דאחרוג ומתרים: יהיו זקוקין כלו' [כולן]
 יהיו כא': בהרצאה כשהן מתענין אין נענין עד שיהו כולן
 באגודה אחת ראעים ולדיקים דומיא דעושין פירות [ואין עושין

בשמים מעלותיו ואגודתו על ארץ יסדה :

תניא אירך לא יעשה אדם בית חבנית היכל כח
 אכסדר' כנגד אולם חצר כנגד עורה שלחן ע"נ
 כנגד שלחן מנורה כנגד מנורה אבל עוש' הוא
 של ה' ושל ו' ושל ח'. ושל ז' לא יעשה ואפי'
 משאר מיני מתכות ר' יוסי בר' יהודה אומר אף
 של עץ לא יעשה (כנגד) [כדרך] שעשו בני
 חשמונאי א"ל משם ראיה שפורין של ברזל היו
 וחיפום בבעץ העשירו עשאים של כסף חורו
 והעשירו עשאים של זהב :

אמר שמואל [משמיה דסבא] גובהה של מנורה א

שמונה עשר טפחים הרגלים והפרח ס

שלשה טפחי' וטפחיים חלק וכו' *והפרח [והגרות] כט

והמלקחים זהב. הוא מכלות זהב מאי מכלות זהב

ד"ה כד
 חגיגה
 המנורה
 עיין
 כ"ט
 ס"ח
 מדומה

פירות] : על ארץ יסדה נזמן שאגודתו ניקד אז יסדה :

חבנית היכל למדת אורך ורוחב וקומה שמהא דומה לו בשלשתי' עיין

אכסדרה אין לה מקיפה רביעית וכן אולם : כנגד

אולם שהיה רבנו (מ') [כ'] ורומו (כ') [מ'] כדאמר' בשמעתא

קמיתא דעירובין : אבל עושה המכור' של ה' או של ו' קנים

או של ס' דאינו דומה למנורת מקדש שס' היו ז' קנים : ושל ז' לא

יעשה ואפי' של שאר מיני מתכות אינו זהב משום דדומה לשל

מקדש אף הוא כשר בשאר מיני מתכות : אף של עץ לא יעשה

שהרי הוא כדרך שעשו מלכי בית דמשוכאי : בעץ גדיל אשטי"ן :

[משמ' דסבא משו' זקן א' :] הוא מכלות זהב פסוק הוא :

א"ר (יהודה אמר רב אסי) [אמי] שכלתו לכל
 זהב [סגור] של שלמה דא"ר יהודה א"ר (אסי)
 עשר מנורות עשה שלמה וכל אחד ואחד הביא
 לה אלף ככר זהב והכניסוהו אלה פעמים לכור
 והעמידוהו על ככר. [ומי חסר כולי האי והתניא
 ר' יוסי בר' יהודה אומר מעשה והיתה מנורת בהמ"ק
 יחירה על של משה כדינר זהב קורדיניקי והכניסוהו
 פ' פעמים לכור והעמידוהו על ככר כיון דקאי קאי]
 א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מ"ד *על המנורה
 הטהורה שירדו מעשירה ממקום טהרה. *על
 השלחן הטהור מלמד שמגביהין אותו ומראין
 בו לחם הפנים לעולי רגלים ואומרים להם ראו
 חבתכם לפני המקום מאי חבתכם כדריב"ל דאמר
 ריב"ל נס גדול נעשה בלחם הפנים סלוקו כסדרו
 [זהב סגור שנעשה שזוכרין אותו כסגרות כל הקניות
 שזוכרין את הזהב: ומי חסר כולי האי דקאמרת אלף הככר
 הכניכו אלף פעמים לכור עד שיעמוד על הככר אלמא נכל
 פעם קסר ככר: קורדייקני שם מטבע: כיון דקאי שנשאר
 יפה צימי שלמה קאי לפיכך לא קסר עכשיו אלא דיכר:]
 ממקום טהרה מן השמי' הנאווהו למשה סגור ועשה כנגדה:
 (מלמד שמגביהין אותו מפר' נגמ' דה"ק לכיון דכתי' השלחן
 הטהור דמשמע דאיכא טמא והלא כמיהו איכו טמא דכלי עשו
 לנפת הוא ואיכו טקבל טומאה אלא דומיא דשק שהוא מטלטל
 ולא וריקן): אלא מלמד שמגביהין אותו וכו' הלכך מטלטל

ויקרא כד

שם

סוף חגיגה

ב"ע

שנא' *לשום לחם חום ביום הלקחו. חניא ר' ש"א כח
 יוסי בר' יהודה אומר ארון של אש ושלחן של
 אש ומנורה של אש ירדו מן השמים וראה משה
 ועשה כמותן שנא' *וראה ועשה כתבניתם אשר
 אתה מראה בהר אלא מעתה דכתיב *והקמות ^{שמות כה}
 את המשכן כמשפטו אשר הראת בהר ה"נ הכא
 כתיב כמשפטו החם כתיב כתבניתם. א"ר חייא
 בר אבא א"ר יוחנן גבריאל חגור כמין פסיקיא
 היה והראה לו למשה מעשה מנורה דכתיב *וזה ^{מדבר ח}
 מעשה המנורה. תנא דבי ר' ישמעאל שלשה
 דברים היו קשים לו למשה עד שתראה לו הקב"ה
 באצבע ואלו הן מנורה וראש חדש ושרצים מנורה
 דכתיב וזה מעשה המנורה ראש חדש דכתיב
 *החדש הזה לכם ראש חדשים שרצים דכתיב ^{שמות יב}

מלא וריקן הוא: חום ביום הלקחו משמע כשמסלקין אותו היה
 מס: כתבניתם אחר ארון ומנורה ושלחן כתיב וכתיב אשר
 אתה מראה בהר אלמלא הראוהו: הכי נמי דמשכן של אש ירדה
 מן השמים בתמיה: הכא כמשפטו משמע הלכותיו כאמרו לו:
 כתיב כתבניתם משמע כמותם הראוהו: חגור כמין פסיקיא
 אזור כדרך אומנין שרולין לעשות מלאכה כאה וקורין עלמן שלא
 יבו נגררין בנגדיהם: ראש חודש נשעת מולד לנכה אינה
 נראית כי אם מעט ואינה ניכרת בדאמרינן נר"ה כזה (ראית)
 [ראיתם או כזה ראיתם]: שרצים לא היה מכיר אינה טמא ואי
 זה טהור:

ויקרא יא *וזה לכם הטמא וי"א אף הלכות שחיטה דכתיב
 שמות כט *וזה אשר תעשה על המזבח:

סס ע"נ רמי בר (חמרי) [חמרי] שהוא חמוה דרמי בר
 דיקולי איפסיק ליה כרעי דוי"ו דויהרג בניקבא
 אחא לקמיה דר' זירא א"ל ויל אייתי ינוקא דלא
 חכים ולא טיפש אי קרו ליה ויהרג כשר אי לא
 יהרג הוא ופסול:

ב אמר רב יהודה אמר רב בשעה שעלה משה
 למרום מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים
 לאותיות אמר [לפניו] רבש"ע מי מעכב על ירך
 א"ל אדם [אחד יש] שעתיד להיות בסוף כמה
 דורות ועקיבא בן יוסף שמו שעתיד לדרוש על
 כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות אמר לפניו
 רבש"ע הראהו לי א"ל חזור לאחוריך הלך וישב
 לכוף שמונה (עשר) שורות ולא היה יודע מה
 הם אומרים חשיש כחו כיון שהגיע לדבר אחד
 הלכות שחיטה לא היה מנין מהיכן היא מוגרמת: וזה אשר
 תעשה על המזבח ועשייתם תמלת זביחה וכתיב וזה אלמא
 הראהו צאלנבו:

וי"ו דויהרג כל צכור איבע במקום כקב וכראה כמין י"ד:
 דלא חכים דאי חכים מנין שמקורף הוא לומר יהרג כלפי
 מעלה ואומר ויהרוג: ולא טיפש שאם טיפש אינו יודע לקרות
 אלא אות שלימה:

כתרים כגון תגים של ס"ת: מי מעכב על ירך מה שכתב
 שאתה לריך להוסיף [עוד] עליהם כתרים: שהגיע לדבר

הקומין פרק שלישי מנחות קטו

אמרו לו תלמידיו רבי מנין לך אמר להם הלכה
למשה מסיני נתישבה דעתו חור ובא לפני הקב"ה
אמר לפניו רבש"ע יש לך אדם כזה ואתה נותן
תורה ע"י א"ל שתוק כך עלה במחשבה לפני
אמר לפניו רבש"ע הראיתני תורתו הראני שכרו
א"ל חזור לאחוריד חור לאחוריו ראה ששוקלין
בשרו במקולין אמר לפניו רבש"ע זו תורה וזו
שכרה א"ל שתוק כך עלה במחשבה לפני :

אמר רב אשי חוינא להו לספרי (דווקנים) ג

[דווקני] דבי רב דחטרי ליה לגני דחיי"ת ס

ותלו ליה לכרעיה דה"א חטרי ליה לגניה דח'
כלו חי [הוא] ברומו של עולם ותלו ליה לכרעיה
דה"א (אמאי) כדבעי מיניה ר' יהודה נשיאה מר'
אמי מ"ד *בטחו בה' עדי עד כי ביה ת' צור ישי' כ
עולמים א"ל כל התולה בטחונו בהקב"ה הוי לו
מחסה בעה"ו ובעה"ב א"ל אנא הכי קא קשיא

שליך טעם: נתישבה דעתו של משה הואיל ומשמו אמר ואע"פ
שעדיין לא קבלה: במקולין מקום הקלבים שוקלין נשרו כדאמרי'
בזרכות שסרקו נשרו במסרקאות של ברזל:

דווקנים שמדקדקין לעשות כתב מיושר: חטריה לגניה דחיי"ת
לגנו של קיי"ת עושין למעלה כעין חומר כזה: כלו'
הקב"ה חי שוכן ברומו של עולם קיי"ת היינו קיי: ותלו
לכרעיה של ה"א רגל הפנימי של ה' תלו צאיר ואין דנוק
לגנו: הוה ליה מחסה דהכי משמע על שצטקו בה' עדי עד

לו מאי שנא דכתיב כי"ה ולא כתיב י"ה כדרדריש
 ר' יהודה בר' אלעאי אלו שני עולמי' שכרא
 הקב"ה אחד בת"א ואחד ביו"ד ואיני יודע אם
 העה"ז בת"א והעה"ב ביו"ד או אם העה"ז ביו"ד
 והעה"ב בת"א כשהוא אומר *אלה תולדות השמים
 והארץ כהבראם אל תקרי כהבראם אלא בת"א
 בראם [הוי אומר העה"ז בה"י והעה"ב ביו"
 ומפני מה נברא העה"ז בת"א מפני שדומה
 לאכסדרה שכל הרוצה לצאת יוצא מ"ט תליא
 כרעיה דה"א דאי הרר בחשוכה מעיילי ליה
 ולעיילוהו בהך לא מסתייעא מלתא כדר"ש בן
 לקיש דאמר ר"ש בן לקיש מ"ד *אם ללצים הוא
 יליץ ולענוים יתן חן בא ליטמא פותחין לו בא
 ליטתר מסייעין אותו מ"ט אית ליה חגא אמר

ראשית כ

משלי ג

הוי להס כי"ה ה' מקסה לור מעו (לעול') [לעולמי'] : אחד
 בת"א ואח' ביו"ד קילק את שמו והטיף מכל אות ג' טפין
 ומאותן טפין כעשו מים ואש ואויר וכל העולם וכן כתוב בספר
 יצירה : שדומה לאכסדרה שפתק מתקמיו : שכל הרוצה
 לצאת ממנו לתרבות רעה יולא : מעיילין ליה נפתק העלין
 בן הגל שנתוכו לגנו : ולעיילוהו בהך פתק מתקמן דנפק ביה :
 לא מסתייע מלתא דהנא לטהר צעי סיוע' מפני יצר הרע
 הלכך עבדי [ליה] סיוע' פתק יתירה : הוא יליץ הקב"ה יליץ
 אותו כלומר פותק לו להיות לץ : מסייעין אותו אלמא צעי
 סיוע' : אית ליה חגא לה"א כמר קטן בסוף גגו :

הקומץ פרק שלישי מנחות קטו

הקב"ה אם חוור בו אני קישר לו כתר מפני מה
נברא העה"ב כיו"ד מפני [צדיקים] [שצדיקים]
שבו מועטין מפני מה כפוף ראשו מפני שצדיקים
שבו כפופים ראשיהם מפני מעשיהן שאין דומין
וה לזה :

אמר רב ס"ת שיש בו שתי טעיות בכל דף ודף ^ס
יתקן ג' יגנו ותניא תיובתיה ג' יתקן ד'
יגנו תנא אם יש בו דף אחת שלימה מצלח על
כלן אמר רב יצחק [בר שמואל בר מרתא משמיה
דרכ] והוא דכתיב רוביה דספרא שפיר א"ל
אביו לרב יוסף אי אית בההוא דף ג' טעיות מאי
א"ל הואיל ואתיהב לאיתקוני מתקן וה"מ חסרות
אבל יתרות לית לן בה חסרות מ"ט לא אמר
רב כהנא משום דמיחזי כמנומר :

מעשיהן אין דומין וכו' וכנודו של זה גדול משל זה משום הכי
ראשיהן כפופין דמתבייש מקברו :

מצלח על כלן שאפי' טעיות בכל דף ודף או מצלח עליהן הך
דף שלמה (מתקין) [ומתקן] : אי אית בההוא דף
שלמה ג' טעיות מאי מצלח או אין מצלח מי אמרי' שלמה בלא
טעיות או דילמא שלמה מד' טעיות אבל ג' לא איכפת לן : הואיל
ואתיהבת רשות לחקוני ס"ת שיש בה ג' טעיות בכל דף מתקן
להך דף בת ג' ומצלח על כלה אע"פ שיש ד' בכל שאר הדפין :
וה"מ דאמרי' ד' יגנו : כגון חסרות שחסרו ממנו איתיות :

[אבל יתירות לית לן בה אלא גוררן : דמיחזי כמנומר * (אלא) גי' דש"א

כשכתב ומניה (בין) [בין] השיטין את מה שחסר] :

ל תניא *וימת שם משה עכר ה' אפשר משה חי
 וכתב וימת שם משה אלא עד כאן כתב
 משה מכאן ואילך כתב יהושע בן נון דברי ר'
 יהודה ואמרי לה ר' נחמיה א"ל ר' שמעון אפשר
 ס"ת חסר אות אחת וכתב *לקוח את ספר התורה
 הזה ושמת אותו גו' אלא ע"כ הקב"ה אומר ומשה
 *כותב ואומר מכאן ואילך הקב"ה אומר ומשה
 כותב בדמע כמו שנאמר להלן *ויאמר להם ברוך
 מפיו יקרא אליו את כל הדברים האלה ואני כותב
 על הספר בדיו :

דברי' לך

ס"ת

אומר

וכותב

כ"ל

דברי' לו

לא אמר רב חסדא על הארץ בשיטה אחרונה איכא
 דאמרי בסוף שיטה וא"ד בתחלת שיטה
 ע"כ
 מ"ד בסוף שיטה *כגבוה שמים על הארץ ומ"ד
 בתחלת שיטה כי היכי דמרחקי שמים מארץ :
 אפשר ס"ת חסר ומשה קורא לו ס"ת לקוח את ס"ת הזה :
 הקב"ה אומר ומשה אומר אקרוי כדי שלא יטעה בכתב
 וכותב : מכאן ואילך משה כותב בדמע ולא היה אומר אקרוי
 מרוב לערו : כמ"ש להלן מפיו יקרא וגו' שלא היה אומר
 אקרוי משום דקינות הוו :

על הארץ בשיטה אחרונה כלו' אין בשיטה אחרונה אלא ב'
 תיבות הללו : בסוף שיטה היו מתקלין לשיטה אחרונה
 כזה : בתחלת שיטה היו מתקלין לשיטה אחרונה כזה : מ"ד
 בסוף שיטה כדי שיהו שמים על הארץ דמשמע כדכתיב כי
 כגבוה שמים על הארץ כן יאריך ימיכם : ומ"ד בתחלת שיטה

הקומץ פרק שלישי מנחות קיו

א"ר חנינא בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת ר
כשר ורם מדת ב"ו מלך [יושב] מבפנים לג
ועבדיו משמרים אותו מבחוץ ומדת הקב"ה אינו ע"כ
כן עבדיו יושבין מבפנים והוא משמרן מבחוץ
שנא' *ה' שומרך ה' צלך על יד ימינך :

מלי' קכב

*וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ה
ויראו ממך תני' ר' אליעזר הגדול אומר לה
אלו תפילין של ראש *והסירותי את כפי וראית
את אחורי לפני לא יראו א"ר חנא בר בונא א"ר
שמעון חסידא מלמד שהראתו הקב"ה למושה
קשר של תפילין :

דברי' כח
שמות פ
דרכות

חומר לא

א"ר יהודה קשר של תפילין צריך שיהא למעלה פ"ק וע"ש
כדי שיהו ישראל למעלה ולא למטה וצריך
שיהא כלפי פנים כדי שיהו ישראל לפנים ולא
לאחור :

במחש"א

ס

כלומר נצי ארסוקי ארץ משמים דהכי משמע כי היכי דמחוקי
שמים מארץ בן יאריכו ימיכם :

[על יד ימינך דמזוזה ליד הימין הוא בכניסתו] :

שם ה' נקרא עליך אלו תפילין של ראש שכתוב בהן רוב
השם ש"ן ודל"ת : קשר של תפילין מאחורי העורף
והקב"ה מביט תפילין כדאמרינן בפ"ק דברכות כשנע ה' בימינו
ובזרוע עוזו ואמרינן לעיל דמשום תפילין של ראש יראו האומות
כדכתיב ויראו ממך :

למעלה בגובה הראש ולא למטה בזואר : כלפי פנים ממול

לו ת"ר ידך זו שמאל אתה אומר שמאל או אינו
 אלא ימין ת"ל *אף ידי יסדה ארץ וימיני
 טפחה שמים ואומר *ידה ליתד השלחנה וימינה
 להלמות עמלים ואומר *למה תשיב ידך וימינך
 מקרב היקך כלה *ר' יוסי החורם אומר מצינו
 ימין שנקרא יד שנא' *יורא יוסף כי ישות אביו
 יד ימינו ואידך יד ימינו איקרי יד סתמא לא איקרי:
 בעא מיניה פלימו מרבי מי שיש לו ב' ראשים
 באיזו מהם מניח הפילין א"ל או קום גלי
 או קבל עליך שמחא אדהבי אתא ההוא גבר'
 א"ל איתליד לי ינוקא דאית ליה תרי רישי כמה
 בעינן למיתב לכתן אחא ההוא סבא תנא ליה
 חייב ליתן עשרה סלעים:

עורף ולא כלדי הראש ל"א כלפי סנים שיהא הקשר מצפנים
 והכוי של דלי"ת מצפון כדאמרן וכייהן לבר:

ידי יסדה ארץ וימיני וגו' מדכתוב ידי וימין ש"מ יד היינו
 שמאל: רבי יוסי החורם קוטמו משוקע כדאמרי' בזכרות
 קרום זה שקוטמו משוקע:

או קום גלי [או עמוד ולא בגלות]: או קבל עליך שמחא
 דאחוכי קייכת צי: עשר סלעים דקד זכור הוא ואית ליה
 תרי רישי קשיב כתרין אע"ג דיולדת תאומים לא יהיב אלא ה'
 סלעים כדאמרי' צפ"ט זכור לנפלה אפ"ה התם הוא משום
 דא"א ללמנא אנל הבא קד הוא ואפטר ללמנא שיכאזי כאחד
 והוו שניהם פטר רחס:

התכלת פרק רביעי מנחות ק"ח

ה ת כ ל ת

פרק רביעי

מלאכא אשכחיה לרב קטינא דמכסי סדינא ו
 א"ל קטינא קטינא סדינא בקייטא מא
 סרבלא בסיתוא ציצית [של תכלת] מה תהא
 עליה א"ל ענשיתו אעשה א"ל אין בעיה ריחחא
 ענשינן :

תניא *וראיתם אותו וזכרתם ראה מצוה זו וזכור
 מצוה אחרת התלויה בה ואיוו זו קריאת מג
 שמע דתנן מאימתי קורין את שמע בשחרית ע"כ
 משיכיר בין תכלת ללבן תניא אידך וראיתם ^{ורכי טו}
 אותו וזכרתם את כל מצות ה' ראה מצוה זו וזכור
 מצוה אחרת הסמוכה לה ואיוו זו כלאים דכתי'
 *לא תלבש שעטנו [צמר ופשתים יחדיו] גדילים ^{דכ"ג כב}
 תעשה לך תניא אידך וראיתם אותו וזכרתם את
 כל מצות ה' שקולה מצוה זו כנגד כל המצות
 בלן ותניא אידך וראיתם אותו וזכרתם את כל
 דמכסי סדינא שלא היה בו ליטת משום כמות לילה : סרבלא
 כעין אותם שלנו שהם עגולים ואין להם אלא ג' כנפים
 מאכטו"ל דפטור מליטת : (ענשיתו אעשה האם אתם ענשיתו
 כב"ד של מעלה על מ"ע גרידא) :
 שקולה מצוה זו מדכתיב את כל מצות ועוד דליטת בנימטריא
 ת"ר וקמשה קשרים ושמונה קוטרין הרי תרי"ג :

מצות ה' ועשיתם אותם ראייה מביאה לידי זכירתה.
 זכירה מביאה לידי מעשה. רשב"י אומר כל (הזהיר)
 [הזריו] במצוה זו זוכה ומקבל פני שכינה כתיב
 הבא וראיתם אותו וכתיב תחם * את ה' אלהיך
 תירא ואותו תעבוד תניא היה ר' מאיר אומר מה
 נשחנה תכלת מכל מיני צבעונין מפני שהתכלת
 לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה (לספיר)
 כהרש"א דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה (לספיר)
 שוחות בד' וכפיר דומה) לכסא הכבוד שנא' * ותחת רגליו
 כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטוהר
 (דכתיב תחם) [וכתיב] * כמראה אבן ספיר דמות
 כסא. תניא היה ר' מאיר אומר קשה עונשו של
 לבן מעונשו של תכלת משל למלך ב"ו שאמר
 לשני עבדיו לאח' אומר לו הבא לי חוחם של
 טיט ולא' אומר הבא לי חוחם של זהב ופשעו
 ראייה ראיית לילית ענין לידי זכירת מלוה: כתיב הבא וראיתם
 אותו וכתיב תחם וראיתם תעבוד מה להלן שכינה אף כאן שכינה:
 מה נשחנה תכלת שייקרו הקצ"ה למלוה זה: דומה לים
 שנעשה בו כמים לישראל: ורקיע לכסא הכבוד ומתוך התכלת
 היושב על כסא מתמלא עליהם רחמים ועוד כאה לישראל שהא
 כסאו עליהם שנא' ומת רגליו כמעשה לבנת הספיר דהיינו
 רקיע (וכתיב ספיר): וכתיב כמראה אבן ספיר דמות כסא
 אלמא רקיע היינו [כנמקזה] כסא תכלת לים וים לרקיע ואין
 קא חזינן: קשה עונשו של לבן עמי שאינו מטיל לילית מתכלת:
 חוחם היו עושין לנהמה או לענד כסקונין אותן לשם סימן

דנר' ו

חולין

פרק ד

וע"ש

במהרש"א

שוחות בד'

וכפיר דומה

לספיר

דמות

כסא

לשני עבדיו

לאח'

אומר לו

הבא לי

חוחם של

טיט ולא'

אומר

הבא לי

חוחם של

זהב ופשעו

ראייה

ראיית לילית

ענין לידי

זכירת מלוה:

כתיב הבא

וראיתם

אותו

וכתיב תחם

וראיתם

תעבוד מה

להלן שכינה

אף כאן

שכינה:

מה נשחנה

תכלת שייקרו

הקצ"ה למלוה

זה: דומה לים

שנעשה בו

כמים לישראל:

ורקיע לכסא

הכבוד ומתוך

התכלת

היושב על

כסא מתמלא

עליהם רחמים

ועוד כאה

לישראל שהא

כסאו עליהם

שנא' ומת

רגליו כמעשה

לבנת הספיר

דהיינו

רקיע (וכתיב

ספיר):

וכתיב כמראה

אבן ספיר

דמות כסא

אלמא רקיע

היינו [כנמקזה]

כסא תכלת

ליים וים

לרקיע ואין

קא חזינן:

קשה עונשו

של לבן עמי

שאינו מטיל

לילית מתכלת:

חוחם היו

עושין לנהמה

או לענד

כסקונין

אותן לשם

סימן

התכלת פרק רביעי מנחות ק"ט

שניהם ולא הביאו אי זה עונשו מרובה זה
שאמר לו הבא לי של טיט ולא הביא :

ת"ר חביבין ישראל שסיבבן הקב"ה כמצות תפילין ח
בראשיהן תפילין בזרועותיהן ציצית בכגריהם ^ס

מוזות בפתחיהן ועליהם אמר דוד *שבע ביום ^{ק"ט} תלי' ק"ט
הללחיד על משפטי צדקך ובשעה שנכנס דוד
למרחץ וראה שעמד ערום אמר אוי לי שאעמוד
ערום בלא מצות כיון שנוכר במילה שבבשרו
נתישבה דעתו לאחר שיצא אמר עליה שיררה
שנ' *למנצח על השמינית מזמור לדוד על המילה ^ס י"ג

שנתנה בשמינית. ר' אליעזר בן יעקב אומר כל
שיש לו הפילין בראשו ותפילין בזרועו וציצית
בכגרו ומוזות בפתחו הכל בחזק שלא יחטא שנ'
*והחוט המשולש לא במתרה ינתק ואמר *חונה ^{ק"ט} ד
^{ק"ט} ד
מלאך ה' סביב ליריאו ויחלצם :

היה ר' מאיר אומר חייב אדם לברך מאה ברכות ^ט
בכל יום שנ' *ועתה ישראל מה ה' אלהיך ^ס

ענדות : זה שאמר לו המלך הבא חותם של טיט ולא הביא
עונשו מרובה שכלי הוא :

שבע ביום תפילין שראש וזרוע הרי כאן שתיס וארבע לילית
ומזזה הרי שבע : הכל בחזק מכל וכל עומד נזקק שלא
יחטא : המשולש בתפילין וליכית ומוזות : סביב ליראיו
העושים מלות ויחלצם עקטא :

מה ה' אלהיך וגו' קרי ציה טאה !

שואל מעמך (ר') [רב] חייא ברית דרב אויא
 בשבתא וביומי טובי טרח וממלא להו באספרמקי
 ומגדי :

סס תניא היה ר"מ אומר חייב אדם לברך ג' ברכות
 בכל יום ואלו הן שלא עשאני גוי שלא
 עשאני אשה שלא עשאני בור. רב אחא בר
 יעקב שמעיה לבריה דהוה מברך שלא עשאני
 בור א"ל כולי האי נמי א"ל ואלא מאי מברך
 מד שלא עשאני עבד היינו אשה עבד *זיל טפי :

סס ת"ד חלוון זה גופו דומה לים ובריתו דומה לדג
 ועולה אחד לשבעים שנה ובדמו צובעין תכלת
 לפיכך דמיו יקרים :

י תניא א"ר נתן אין לך כל מצוה קלה שבתורה
 סס בשבתות וי"ט ללא חללי י"ט ברכות : טרח וממלא להו למאה
 ברכות : באספרמקי ומגדי באספרמקי בשמים ומגדי מיכי
 מגדים שטעוכין ברכה :

כולי האי נמי דמשבתת כפסך דאיכך עם הארץ ל"א כולי האי
 כמי בשלמא ככרי ואשה הואיל ולא בני מלוה כיכהו שפיר
 מברכת אלא בור בר מלוה הוא : אלא מאי מברך להשלים ג'
 ברכות דר"מ : היינו אשה דאשה כמי שפקה לבעלה כעבד לרבו
 ל"א היינו אשה דלעכין מלוה אשה ועבד שוין דגמרינן לה לה :
 זיל טפי אס"ה מזולל העבד יותר מן האשה ל"א זיל טפי כלומר
 זיל והוסיף וברך שלא עשאני עבד כדי להשלים :

גופו מראה גופו מבנית דיוקנו : ועולה מן הארץ : לפיכך שאינו
 עולה אלא אחד לשבעים שנה [דמיהו יקרין] :

שאינו מחזן שכרה בעולם הזה ובעה"ב אבל אינו
יורע כמה צא ולמד ממצות ציצית. מעשה באדם
אח' שהיה זהיר במצות ציצית שמע שיש זוגה
אחת בכרכי הים שנוטלת ת' זהובים בשכרה
שיגר לה ת' זהובים וקבעה לו זמן כשהגיע זמנו
הלך וישב על פתח ביחה נכנסה שפחתה ואמרה
לה אותו אדם ששגר לך ארכע מאות זהובים
בא וישב על הפתח אמרה לה יכנס נכנס הציעה
לו שבעה מטוח שש של כסף ועליונה של זהב
וכיון כל אחר ואחר (ספסל) [סולם] של כסף
ועליונה של זהב ועלחה וישבה ע"ג העליונה
ערומה ואף הוא עלה לישב ערום כנגדה באור'
ציציותיו וטפחו לו על פניו נשמט וישב על גבי
קרקע ואף היא נשמטה וישבה על גבי קרקע
אמרה לו גפה של רומי שאין אני מניחך עד
שתאמר לי מה מום ראית בי אמר לה העבודה
שלא ראיתי אשה יפה כמותיך אלא מצויה אחת
צוה אלהינו וציצית שמה וכתוב בה *אני ה' אלהיכם
ב' פעמים אני הוא שעתיך ליפרע ואני הוא שעתיך
ליתן שכר ועכשיו נדמו עלי כארבעה עדים אמרה
לו העבודה איני מניחך עד שתאמר לי מה שמך
ציצית מלוה קלה עשה בעלמא: גפה של רומי (גופה של רומי)
כשנע' בק"י המלך שהוא שרה של רומי לישא אקרינא ע"ז:
בפסוק אחרון של פרשת לילית כתיב שני פעמים אני ה' אלהיכם

(ושם) ומה שם עירך ומה שם רבך ומה שם בית מדרשך שאחה לומר בו תורה כתב ונתן בידה עמדה וחלקה כל נכסיה שליש למלכות ושליש לעניים ושליש נטלה בידה חוץ מאותן מצעות וביאת לבית מדרשו של ר' חייא אמרה לו רבי צוה עלי ויעשוני עברית אמר לה בתי שמא עיניך נתח בא' מן החלמידים הוציאה הכתב מידה ונחנה לו אמר לה לך זכי במקחך אותן מצעות שהציעה לו באיסור הציעה לו בהיתר זה מחן שכרו בעה"ז ולעה"ב איני יודע כמה: יא
ס

אמר רב ששת כל מי שאינו מניח תפילין עובר בשמונה עשה כל שאינו עושה לו ציצית בבגדו עובר בה' עשה כל כהן שאינו עולה לדוכן אחד ברא"י ואחד בסופו: שליש למלכות שיניקה להתגייר: מאותן מצעות לא מכרה והניאתן עמה והוא היה מתן שכרו נעה"ז: הוציאה כתב מידה וספרה לו כל המאורע שלשם שמים היא מתגיירת לפי שמעה כס גדול של קוטר מזה שטפקו לו ד' לינות על פניו:

בשמונה עשה ד' פרשיות יש בהן ואכל קדא קיימו תרי עשה (דכתיב) וקשרתם לאות והיו לטיטפות ל"א זוהיה כי יציאך כתיב והיה כי יציאך לאות וגו' ושמת את המוקה וגו' ונסוף הפרשה כתיב והי' (לטיטפות) [לאות]. וצק"ש וקשרתם לאות והיו לטיטפית וכן והיה אם שמיע תרין הרי ז' ושמתם את דברי אלה דדרשינן צפ' הקומץ דבתפילין קא משתעי שמהא שימה כנגד הלכ הרי ק': בציצית חמשה ועשו וכתנו והיה

התכלת סרק רביעי מנחות קכא

עובר בשלשה עשה כל שאין לו מזוזה בפתחו
 עובר בשני עשה וכחבתם וכחבתם. אמר ריש
 לקיש כל המניח תפילין מאריך ימים שנ' *ה' יצעי' לח
 עליהם יחיו ולכל בתו חיי רוחי ותחלימני (ותחייני)
 עליהם
 ד"ו
 לתפילין
 של ראש
 [ותחייני]:

*כה אמר ה' [אלהים] בראשון באחד לחדש תקח
 פר בן בקר תמים והטאת את המקדש חטאת חיי רומי
 עולה היא א"ר יוחנן פרשה זו אליהו עתיד לדורשה
 רב אשי אמר (אני אפרשנה) מלואים הקריבו
 בימי עזרא כדרך שהקריבו בימי משה. חניא
 נמי הכי ר' יהודה אומר פרשה זו אליהו עתיד יב
 לדורשה א"ל ר' יוסי מלואים הקריבו בימי עזרא כה
 כדרך שהקריבו בימי משה א"ל חנוח דעתך ימוקאל מה
 שהנחת את דעתי. *כל נבלה וטרפה מן העוף שס' מד
 וראיתם גדלים תעשה לך: ה' עליהם אותם שנושאים עליהם
 שס' ה' בתפילין יקיו:

[חטאת בתמיה אחאי כתיב קטאת דמשמע קטאת הא עולה הוא
 פריס דראש קדש כדכתיב וצראשי קדשיכם תקריבו עולה
 וגו']: פרשה זו דיקוקאל: אליהו עתיד לדורשה דעד שיבא
 אליהו ויפרשנה לנו איך אנו יודעים לפרשה: רב אשי אמר אני
 אפרשנה מלואים הקריבו וכו' והך כנזאה דיקוקאל על בית
 שני (כתובה) [כתנבא] והקריבו מלואים וכי הכי דמלואים
 דמשה בשמיכי לידהו הוה ר"ק (ניסן) כדאמרינן במס' שבת בראשון
 באקד לקדש ומנא אותו היום כטל י' עטרות וכו' והקריב עגל

ומן הכהמה לא יאכלו הכהנים כהנים הוא דלא
 יאכלו הא ישראל יאכלו א"ר יוחנן פרשה זו
 אליהו עתיד לדורשה (רבה) [רבינא] אמר כהנים
 אצטריך ליה סד"א הואיל ואשתריא מליקה לגבייהו
 חשחרי נמי נבלה וטרפה קמ"ל *וכן תעשה בשבעה
 בחדש מאיש שוגה ומפתי וכפרתם את הביר
 שבעה א"ר יוחנן אלו שבעה שבטים שחטאו
 ואע"פ שאינה רובה של קהל. חדש (שחדשו)
 [אם חדשו] ואמרו חלב מותר מאיש שוגה ומפתי
 מלמד שאין חייביו אלא על העלם דבר עם שגגת
 מעשה א"ר יהודה אמר רב זכור אותו האיש
 לטוב וחנוניה בן חוקיה בן גוריון שמו שאלמלא הוא
 נגנו ספר יחוקאל שהיו דבריו סותרין דברי חורה
 בן נקר לקטאת ה"כ הקריב פר זר"ק: אלו ז' שבטים והכי
 משמע וכן תעשה (ותביא פר) כי היכי דכתיב לעיל מיניה תקח
 פר בן נקר בן תעשה בשבעה שבטים פר העלם דבר אם קדשו
 אם הוראת איסור ואמרו קלב מותר: מאיש שוגה שגגו על
 פיהו ואכלו קלב בשוגג מביאין פר: ואע"פ שאין בשבעה שבטים
 הללו רובן של ישראל ואיכא למימר כיסידים דמי ויביא כל אחד
 כשנה [אי] שעירה אפ"ה הואיל ורוב שבטים הם קשיצי רובא
 ויביאו פר הנלם דבר שנעלם הדבר מסנהדרין והורו שקלב
 מותר: עם שגגת מעשה שאכלו לביר קלב שוגגין על פיהם:
 דבריו סותרין דברי חורה כגון כל הנך דאמרינן לעיל דקרי
 לפר זר"ק קטאת וכן אותן דלעיל:

יחוקאל

י"ח

שנת פ"ק

התכלת פרק רביעי מנחות קכב
מה עשה העלו לו ג' מאות גרבי שמן וישב בעלייה
ודרשן:

כל המנחות

פרק חמישי

אמרו ליה רבנן לר' פרידא (עוריי) (ר' עזרא) בר יג
בריה דר' אבטולס דהוא עשירי לר' אלעזר נג
בן עזריה דהוא עשירי לעזרא קאי אבכא אמר
מאי כולי האי אי בר אוריין הוא ואי בר
אבתן ובר אוריין יאי* ואי בר אבתן ולא בר
אוריין אשא חכליה אמרו ליה בר אוריין הוא
אמר להו ליעול וליתי חזייה דהוה עכירה דעתיה
פתח ואמר *אמרת לה' ה' אחת טובתי בל עליך
אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע החוק
לי טובת שהודעתך בעולם אמר לה טובתי בל
עליך אין אני מחויק טובת אלא לאברהם יצחק

כ"ח ויא

תליס טו

שלש מאות גרבי שמן לנרות להדליק כלילה ולדרשן:
דהוא עשירי לעזרא ר' אלעזר בן עזריה עשירי לעזרא הסופר:
מאי כולי האי דקא מייקסמו ליה: אי בר אוריין אס בן
חיה [הוא]: יאי הכי הגון: חזייה ר' פרידא לר' עזריה:
דעכירה דעתיה שהיה פעור: פתח בהגדה (למנדקיה)
[למקנני]: שהודעתך שאני מייקד שמך בעולם: א"ל טובתי
בל עליך דהכי שמע מה שאמרת להקנ"ה ה' אחת אין טיבתי

תלים טו ויעקב שהודיעוני בעולם תחלה שני *לקדושים
 אשר בארץ המה ואדירי כל חפצי במ כיון דקא
 שמעיה דקא אמר אדיר פתח ואמר יבא אדיר
 ויפרע לאדירים מאדירים באדירים אדיר זה
 כ"ס טז הקב"ה דכתיב *אדיר במרום ה'. ויפיע לאדירים
 כ"ס טז אלו ישראל דכתיב *ואדירי כל חפצי במ. מאדירים
 שמות טו אלו מצרים דכתיב *צללו כעופרת במים אדירים
 תלים טז באדירים אלו מים דכתיב *אדירים משברי ים.
 יבא ידיר בן ידיר ויבנה ידיר לידיד בחלקו של
 ידיר ויתכפרו בו ידירים יבא ידיר זה שלמה
 ט"ז יב דכתיב *וישלח נתן הנביא ויקרא את שמו ידירה
 כ"ס ע"ג בעבור ה' *בן ידיר זה אברהם דכתיב *מה לידירי
 ידמיה יא בביתי. ויבנה ידיר זה בהמ"ק דכתיב *מה ידירות
 תלים פד משכנותיך ה' צבאות. לידיר זה הקב"ה דכתיב
 ישעיה ט *אשירה נא לידירי. בחלקו של ידיר זה בנימן
 דברים לג דכתיב *לבנימן אמר ידיר ה'. ויתכפרו בו ידירים
 ידמיה יב אלו ישראל דכתיב *נתתי את ידירות נפשי בכף
 אויביה. יבא טוב ויקבל טוב מטוב לטובים יבא

עליך: אלא לקדושים אשר בארץ דהני תרי קראי סמיכי אהדדי
 וקנ"ה אמרינהו: דשמעיה ר' עזריה לר' פרידא דאמר אדירי
 כל סמלי צם נוכר אגדה של אדיר: יבא אדיר כלו' כך אמר
 הקנ"ה כשעשה נקמה במלרים לללו כעופרת צמים (אדירים)
 [מלרים] שהם אדירים: מה לידירי מפרש ר' יצחק לקמן
 באברהם:

כל המנחות פרק המישי מנחות קכג

טוב זה משה דכתיב *וחרא אותו כי טוב הוא ^{טמות נ}
 ויקבל טוב וז תורה דכתיב *כי לקח טוב נחתי ^{חשלי ד}
 לכם תורה אל תעזובו. מטוב זה הקב"ה שנא'
 *טוב ה' לכל. לטובים אלו ישראל דכתיב *הטיבה ^{מלי' קתה}
 ה' לטובים. יבא זה ויקבל זאת מזה לעם זו יבא ^{עס קכה}
 זה זה משה דכתיב *כי זה משה האיש ויקבל ^{טמות לב}
 זאת זו התורה דכתיב *וזאת התורה. מזה זה דנניס ד
 הקב"ה דכתיב *זה אלי ואנוהו. לעם זו אלו ^{טמות טו}
 ישראל דכתיב * (עם זו יצרת לי וכתיב) *עם זו קנית: ^{ישני' חג}
 א"ר יצחק בשעה (שהחריב הקב"ה) [שחרב] ^{טמות טו}
 בהמ"ק מצא הקב"ה לאברהם עומד בבהמ"ק ^{יד}
 א"ל *מה לידירי בביתי א"ל על עסקי בני באתי ^{עס}
 א"ל כניך חטאו וגלו א"ל שמא בשוגג חטאו א"ל ^{ידמיל יח}
 *עשותה המזמחה א"ל שמא מיעוטים חטאו א"ל ^{וק}
 הרבים א"ל היה לך לזכור להם ברית מילה ^{כולס}
 א"ל *ובשר קדש יעברו מעליך א"ל שמא אם
 המתנתה להם היו חוזרין בתשובה א"ל *כי רעתוכי
 אז תעלוזי מיד הניח ידיו על ראשו והיה צועק
 ובוכה ואמר שמא חס ושלום אין להם תקנה
 יצאתה בת קול ואמרה לו *זית רענן יפה פרי
 תואר קרא ה' שמך מה זית זה אחריתו בסופו
 עשותה המזמחה כל מעשיהם (בזמחה) [בזמזיד] ונכונה:
 יעברו מעליך שהענינו מעליהם מילה: כי רעתוכי אז
 תעלוזי בשעת עליותם מקזיקי יותר ברעתם ולא חוזרין בהם:
 זית רענן סמוך להבוא קרא דמה לדידי: זית אחריתו בסופו

כל המנחות פרק חמישי מנחות

ירמיה' יא אף ישראל אחריהן בסופן * לקול המולה גדולה
 הציח אש עליה ורעו דליותיו אמר רב (חנן)
 [חיננא] בר פפא לקול מלייהו של מרגלי נחרועו
 דליותיהן של ישראל דאמר רב חיננא בר פפא
 דבר גדול דברו מרגלים באותה שעה * כי חוק
 הוא ממנו (אמרו) [אל תקרי ממנו אלא ממנו]
 כביכול שאפילו בעל הבית אינו יכול להוציא
 כליו משם מתקיף לה ר' (אחא) [חייא] בר
 חנינא (בר פפא) האי לקול המולה לקול מלה
 מיבעי ליה אלא א"ל הקב"ה לאברהם קולך
 שמעתי וחמלתי עליהם אני אמרתי ישתעבדו כד'
 מלכיות כל א' וא' (בשעבוד) [כשיעור] מלכות
 מצרו' השתא [כל] חדא חדא מאי דפסיק להו
 וא"ד אני אמרתי בזה אח"ז עכשיו בבת אחת.
 אמר ריב"ל למה נמשלו ישראל לזית מה זית
 זה אין עליו נושרין לא בימות החמה ולא בימות
 הגשמים אף ישראל אין להם בטלה [עולמית]
 לא בעה"ז ולא בעה"ב (ואמר) ר' יוחנן [אמר]
 שנוטעו עכשיו ואינו טוען עד זמן גדול ואק"כ טוען פירות
 הרבה. ל"א שאין מתבטל מעט מעט כשאר אילנות אלא בטויו
 כולו יחד: דליותיהן קרייל"ש: נחרועו נחרולנו כליו כשנר
 גאון עוזם: בעל הבית הקב"ה: כל א' וא' (בשעבוד) [כשיעור]
 ארבע גליות] של עכשיו: בזה אחר זה דהיינו ד' שיעורין:
 ועכשיו בבת אחת דהיי כולו מד שיעורא אלא שיהו מפחרין
 מקלתן משועבדין לנבל ומקלתן לזין ומקלתן לפרס ומקלתן

כ"פ
 כשיעור
 ארבע
 גליות

כל המנחות פרק המישי מנחות קכד

למה נמשלו ישראל לזית לומר לך מה זית זה
אין מוציא שמנו אלא ע"י כחישה אף ישראל אין
חזורין למוטב אלא ע"י יסורין:

מתני' מה בין מחבת למרחשת מרחשת יש לה סג

כיסוי מחבת אין לה כוסוי דברי ר' יוסי
הגלילי וכו': גמ' מ"ט דר' יוסי הגלילי אילומא

מרחשת דאחיא ארחושי הלב כדכתיב *רחש ^{מל' מה}
לבי דבר טוב ומחבת דאחיא אמחבואי הפרה

כדאמרי אינשי מנבת נבוהי אימא איפכא מחבת
דאחיא אמחבואי הלב כדכתיב *למה נחבאת לברוח ^{דאסי' לא}

מרחשת דאחיא ארחושי כדאמרי אינשי הוה
מרחשן שיפוותיה אלא גמרא גמירי לה:

רבי ישמעאל

פרק ששי

תנו רבנן בשצרו מלכי בית חשמונאי וכו': טו

כדאיתא בב"ק בפ' מרובה [מאמר כה]: סד

מרחשת לשון רמש דסתרגמינן רשין: מ"ט דמרחשת יש לה ע"כ

כיסוי ומחבת אין לה כיוסי: אי נימא דמשמעותא ^{וי"ט} ^{וי"ט} ^{וי"ט}

דמדכקרא' מרחשת דמשמע דאחיא ארחושי הלכשהוא דבר מכוסה ^{במחש"א}

לפיכך מעשה מכוסין ומחבת נאה למחנותי [הפה] לשון כיב

שהוא בגלוי: רחושי הלב הרהור עזירה: מחבואי הפה ככוכי

הפה (כיון שהרכילות) [כגון שהרכיל]: נחבאת עמוכה ולב קבוי

ושמון הוא: אלא גמרא דזו מכוסה וזו מגולה:

טז פיסקא מעשה שבא העומר מגנות צריפין ושתי
 סג הלחם מבקעת עין סוכר כי מטא עומר
 לא הוו ידעו היבא איבא עומר לאיתווי אכרוו
 אתא ההוא חרשא איתיב חדא ידיה איגרא'
 וחדא ידיה אצריפ' א"ל מרדכי מי איבא דוכתא
 דשמיה צריפין גנות או גנות צריפין בדוק ואשכחו
 כי בעו לאיתווי שתי הלחם לא הוו ידעו היבא
 איבא אכרוו אתא ההוא חרש' אותיב חדא ידיה
 אעיניה וחדא ידיה אסיכרא א"ל מרדכי מי איבא
 דוכתא דשמיה עין סוכר או סכור עין בדוק
 סה ואשכחו: *פתחיה על הקינין פתחיה זה מרדכי
 (מעשה שבא העומר מגנות צריפין וכו') מפורש שם במשנה
 מלות העומר להביא מן הקרוב ומפרש שם בגמ' משום
 כרמל א"כ משום דאין מעבירין על המלות. פי' כרמל תקריב רך
 ומלא שתהא התבואה רכה וכמללת ואי מייתי מרקוק כשיב לה
 זיקא ומתקשה בדרך האי כרמל במכת עומר כתיב א"כ אין
 מעבירין וכו' הלכך כשיזלא מירושלים לנקש עומר אותם שמולא
 ראשון כוטר דאין מעבירין על המלות ומפורש שם בגמ' שנימי
 קשמוכאי היו הקיילות והקריבו כל סבינות ירושלים והלריבו
 להביא מגנות לריפס וכו' שהיו רוקים מירושלים): [כי מטא
 עומר זמן עומר:] אכרוו הכריזו שכל מי שידע תבואה שזידיענה:
 חרשא קרש שומע ולא מדבר: איגרא גג: צריפא צורדל'
 שאין לוגג אלא קד מלמעלה ומין ערבה הוא: מרדכי שהיה נימי
 אקשורו: שתי הלחם של מיים: אעיניה בעיניו: סיכרא קור
 שמוחות הדלת שבו תוספין הנריק לנעול: פתחיה על הקינין

רבי ישמעאל פרק ששי מנחות קכת

למה נקרא שמו פתחיה שפותח דברי ודורשן
וידוע שבעים לשון כלהו סנהדרין נמי הוא ידעי
שבעים לשון דא"ר יוחנן אין מושיבין בסנהדרין
אלא בעלי חכמה בעלי מראה בעלי קומה בעלי
זקנה בעלי כשפים וידעים שבעים לשון שלא
תהא סנהדרין שומעין מפי המתורגמן אלא דהוא

כ"א דקרו ליה מרדכי

מרדכי בלשן:

היו בייתוסין אומרים עצרת אחר שבת ניטפל
להם ריב"ז וא"ל שוטים מנין לכם ולא היה
אדם אחד שהיה משיבו חוץ מזקן אחד שהיה
מפטפט כנגדו ואמר משה רבינו אוהב ישראל

בלשן
גודל א ב
ס

על הסיפור ששמו קיבן שהמתנדב קן מציא מעות וכותן לתוכו. י"ג
שפרות היו במקדש וכו' נמס' שקלים: שפותח דברים ודורשן
נגמרא מפרש: בעלי קומה שירתתו מהם בעלי דיבין שלא יסקרו:
בעלי כשפים שאם יהיה הכדון מכסף (וישניע הסי"ף) והאור
אלא ישלטו בו יעשו הם מכשפות וימיתוהו בכל מיתה שיזכרו
(והיינו דאמרינן באלו עליאות מנין שאם אי אתה יכול להמיתו
במיתה הכתובה בו וכו'): מפי המתורגמן שלא יקליף המתורגמן
טענותיו ויקייצוהו: דהוא בייל לישני בולל ומערב הלשונות:
ודורשן כגון עין סוכר וגגות לריפין והיינו דקרו ליה מרדכי
בלשן:

מנין לכם דהאי ממרת השבת מעט הוא: זקן אחד בייתוסין

היה ויודע שעצרת יום א' הוא עמד ותיקנה אחר
 שבת כדי שיהו ישראל מתענגין ב' ימים קרא
 עליו מקרא זה *אחר עשר יום מחורב דרך הר
 דברים א' ע"ג *ואם משה רבינו אוהב ישראל היה למה
 א"ל שער *ואם משה רבינו אוהב ישראל היה למה
 איחרן במדבר מ' שנה א"ל רבי בכך אתה פוטרני
 א"ל שוטה ולא תהא תורה שלימה שלנו כשיחת
 יקרא כג' בטלה שלכם כתוב א' אומר *תספרו חמשים
 ע"ג יום וכתוב אחר אומר *שבע שבחורת חמימות
 תהיינה הא כיצד כאן ב"ט שחל להיות בשבת
 כאן ב"ט שחל להיות באמצע השבת:

ס"ט בעי ר' זירא חיטין שירדו בעבים מהו למאי אי
 ע"ג היה מטפטט דברי ויכוסין: י"א יום וגו' שאס היה משה
 עולין את ישראל לדרך הר שעיר היו באין ב"א יום לקדש שהיא
 סמוכה לא": ואם אוהב ישראל היה למה מאחרן מ' שנה
 ודיקוי בעלמא קאמר ליה מאוס דהוא היה אומר דברי הנל: לא
 תהא תורה שלמה (לעולם) לדמות אדם צקנה וצקא כשיטה
 צטילה שלכם דלכו יש ראייה ולכם אין ראייה: נ' יום משמע ימים
 ולא שבעות [וכתוב אחד אומר שבעות] ושבעות לא קרי אלא
 אותן המתקילות באחד שבת ומסיימות שבת: הא כיצד הא
 ב"ט ראשון של פסח שחל להיות בשבת (וממחרתו)
 [דממחרתו] אחר השבת דהוא יום הנחת עומר ומתקילין למכות
 מתוקס שבע שנתות תמימות תהיינה: ב"ט של פסח שחל
 להיות באמצע שבת דמתקילין למכות ממחרתו מתוקס קרא נל'
 יום ולא בשבעות שלימו' אלא מתקילין למכות באמצע שבת:
 שירדו בעבים עם המטר כשמתו העני' באוקיינוס נלעו ספינה

דבי ישמעאל פירק ששי מנחות קכו

למנחות אמאי לא אלא לשתי הלחם מאי
ממושבותיכם אמר רחמנא לאפוקי דח"ל דלא אבל
דעבים שפיר דמי או דילמא ממושבותיכם דוקא
ואפ"י דעבים נמי לא ומי איכא כה"ג אין *בר כ"א
עדו טייעא נחיתא ליה רום כיובא הימי בתלתא
פרסי :

תניא ו' דברים עשו אנשי יריחו שלשה ברצון עא

חכמים ושלשה שלא ברצון חכמים ואלו
שברצון חכמי מרכיבין דקלים כל היום ובורכין
את שמע וקוצרין לפני העומר ברצון חכמים. ואלו
שלא ברצון חכמים גודשין לפני העומר ומתירין
גמויות של הקדש של חרוב ושל שקמה ופורצין

מלחא מיט"ס : רום כיובא בתתא פרסי שהיה קרקעו
אורך ג' פרסאות רום כיובא (ב' טפחים) [טפח] בזקיפת גודל :
מרכיבין דקלים כל היום של "ד בניסן דסנירא להו לאו מלחכה
קטונה היא : ובורכין את שמע מפרש צפסקים צמקוס
זכהגו שהיו אומרים שמע ישראל ולא היו מפסיקין ליתן ריוח בין
תיבה לתיבה : לפני העומר וכו' ואע"ג דאמר ר"מ לעיל מולאין
זוקי ירושלים מולאין קמח וקלי שלא ברצון חכמים דגזור דילמא
אתי למיכל מיכיה התם הוא דעסיק ביה טונא בקלירה וטסיכה
וקלי והרקזה ועוד שלא צמקוס פסידא הוה אבל אנשי יריחו
דפסידא אינא וקלירה לקודיה שרינן להו מודה ר"מ דנרצון
חכמים הוא מדע דלא שרי גדישה : [ומתירין גמויות של הקדש
בהנאה ענפים של קרוז ושקמה שהיו אומרים אבותיכו לא

פרצות בגנותיהן ובפרדסותיהן להאכיל נשר לעניים
 בשני בצורת בשבתות וי"ט דברו ר"מ א"ל ר'
 יהודה אם ברצון חכמים הם עושין יהיו כל אדם
 עושין כן אלא אלו ואלו שלא ברצון חכמים ועל
 ג' מיחו בידם ועל ג' לא מיחו בידם:

כל קרבנות

פרק תשיעי

יו אמרי ליה יוחני וממרא למשה חבן אתה מכנים
 פה לעפריים אמר להו אמרי אינשי למתא
 ירקא ירקא שקול:

הקדישי אלף קורות עיקר האילן ואני כתיב גמזיות וקא סברי
 אין מעילה בגידולין ולהכי נקט קרוב וזקמה דסתמייהו לקורות
 קיימי: להאכיל נשר פירות שתחת האילן שנשאו רבנן גזרו
 שםא יעלה ויתלוש:

יוחני וממרא (הן הם קרטומי) [ראשי מכשפים של] מלרים
 אמרו לו למשה כשהיה עושה האותות לעיני פרעה שהיו
 סבורין שהוא עושה אותם ע"י כישוף: חבן אתה מכנים
 י"ג רש"י לעפריים *משל הוא דמכנים תנן לעפריים למכור משונה הוא
 נגמ' בשמיטה ר"י [שם] תבואה הרבה אף אתה עושה מכשפי' זכאן ואין
 לשון קט' מכשפין בעולם כמותו: אמר להם אמרי אינשי למתא ירקא
 וכן נרש"י ירקא שקול לעיר שירק גדל בה הרבה הנא ירק לשם למכור לפי
 שמתאמר שמתקבלין שם כל הירק לקנות ירק כלו' אכא כמי שפיר קא
 עבידנא הם אמרו לו דברי ליכנו' והוא השיב להם בעניניהם:

כל קרבנות פרק חשיעי מנחות קכו

וישלח יואב תקועה ויקח משם אשה חכמה מאי יח

שנא תקועה א"ר יוחנן מחוך שרגילין ^{ס"ט ע"ב}
 בשמן וית חכמה מצויה בהם ת"ר *וטובל בשמן ^{ס"ב יד}
 רגלו זה חלקו של אשר שמושך שמן כמעין אמרו ^{דכ"י לג}
 פעם אחת נצטרכו אנשי לודיקי' לשמן מינו להם
 פולמוסטיו אחר אמרו לו לך והבא לנו שמן במאה
 רבוא הלך לירושלמי אמרו לו לך לצור הלך לצור
 אמרו לו לך לגוש חלב הלך לגוש חלב אמרו
 לו לך אצל פלוי בשד' (הלך) [הלז] ומצאו עוזק
 חתת ויתיו א"ל יש לך שמן במאה רבוא שאני
 צריך א"ל הן המתן עד שאסיי מלאכתי המתין
 לו עד שסיים מלאכתו לאחר שסיים מלאכתו
 הפשיל כליו לאחוריו והיה מסקל ובא בדרך אמר
 לזה יש לו שמן במאה רבוא כמדומה אני ששחוק
 שחקו בי היהודי' כיון שהגיע לעיר הביאה לו
 שפחתו קומקומים של חמין ורחץ בו ידיו ורגליו
 והוציאה לו ספל של זהב מלא שמן וטבל בו
 ידיו ורגליו לקיים מה שנא' וטובל בשמן רגלו
 לאחר שאכלו ושתו מרדד לו שמן במאה רבוא
 אמר לו כלום אתה צריך יותר אמר לו הן אלא

(שמן וית מפקק את הלז): פולמוסטים (מוכנה): במאה
 רבוא מכיס: לגוש חלב סס מקוס נלקו של אשר:
 עוזק חופר זיתיו חופר סניז הזית כעין טבעת כמו עזקתא:
 הפשיל כליו לאחוריו כמו שכיר עני: מסקל מפנה אנכי

כל קרבנות פרק השיעי מנחות

שאין בידי דמים אמר לו אם אתה רוצה ליקח
 קח ואני (אבא) [אלך] עמך ואטול הדמים מרד
 לו שמן בשמונת עשר רבוא אמרו לא הניח אותו
 האיש לא סום ולא פרד ולא גמל ולא חמור
 בא"י שלא שכרו כיון שהגיע לעירו יצאו אנשי
 עירו לקלסו אמר להם לא תקלסו לי אלא לזה
 שעמי שמרד לי שמן במאה רבוא והרי נושה
 כי שמונה עשר רבוא לקיים מה שנ' *יש מתעשר

והשלי"י

ואין כל מתרושש והון רב:

יט *צו את בני ישראל ויקחו אליך שמן וית זך א"ר
 פו שמואל בר נחמני (א"ר יוחנן) אליך ולא לי
 ע"ג לא לאורה אני צריך שלחן בצפון ומנורה בדרום
 ויקרא א"ר זריקא א"ר אלעזר לא אכילה אני צריך ולא
 מ"א לאורה אני צריך. *ויעש לבית חלוני שקופים
 אטומים. חנא שקופים (כחוץ) [מכפנים] ואטומים
 ויקרא כד (בפנים) [בחוץ] לא לאורה אני צריך *מחוץ

ויקרא כד
 שנת ס"ב
 וע"ה
 כוהרש"א

מן השדה ומתוך כך נדמה לו לאיתו פולמוסטוס כעני: לקלסו
 לשבחו על שקנה כל כך: קומקומם יורה קטנה: מתעשר
 מראה עלמו כעשיר ואין לו כלום: מתרושש מראה עלמו כרז
 ויש לו הון רב כגון זה שפיה מסקל וסופר תחת זיתיו:

אליך לרבותך ולהראות תנתכס לפני: ולא לי ולא בשבילי שלא
 לאורה אני צריך: שלחן בצפון ומנורה בדרום ומזבח
 הזהב היה באמצע ש"מ לא לאורה אני צריך ולא לאכילה דאם
 הייתי צריך הייתי כותן מנורה סמוך לשלחן כטוהג שנעולם:
 *שקופים מבחוץ רחנים מחוץ: ואטומים מבפנים ופירה

*וכנש"י
 כנח' יט
 כאן גירס'
 אחרת
 וע"ה

כל קרבנות פרק תשיעי מנחות קכח

לפרוכת העדות באהל מועד עדות היא לכל באי
עולם ששכינה שרויה בישראל וא"ת לאורה אני
צריך והלא כל אותם השנים שהלכו ישראל
כמדבר לא הלכו אלא לאורי אלה עדות היא
לכל באי עולם שהשכינה שרויה בישראל מאי
עדותה [אמר רבא] זה נר מערבי שנותן בה שמן
כמדת חברותיה וממנה היה מדליק ובה היה
מסוים :

(אין מביאים לא מחוק ולא מבושל וכו') [פוסקא פו'
אין מביאין יין למקדש וכו' אלא מן הרגליות
ומן הכרמים העבודין] חנא כרמים העבודים

קבר מנפכים ודרך נכאים כשעוין חלון מרמיצין אותה מנפכים
שמספיעין את עוצי הכותל מכל נד כדי שלא יסתום ויעכב לפני
הכותל את האור מלנח לנדלין אבל היכל קבר מנפכים ומרמיצ
והולך לנד חוץ כדי שחלא אורה מן ההיכל ותאיר לעולם כי לא
לאורה אכילרין: עדות היא העופרה ולקמיה מפרש מאיעדותה:
נר מערבי נר חמלעי היה פונה פיו כלפי מערב וכל שאר
הנרות היו פיהם כלפי נר מערבי כדאמר' בפ' שתי הלכס :
וממנה היה מדליק את שאר הנרות שצבקר היו כלן כבות חוץ
ממנה ומטיבין שמנערין מן הדשן כדכתיב צבקר צבקר נהטיבו
וגו' ונר מערבי דולק כל היום ולערב היה מדליק חמכו שאר
הנרות : מסוים לדאמר הדלקת שאר הנרות היה מוכנה
אותה ומטיבה ונותן בה שמן :

העבודים קפורים פעמים :

כל קרבנות פרק תשיעי מנחות

פעמים בשנה. רב יוסף הוה ליה קרנא דפרדס
 דרפיק ביה טפי ריפקא ועבר חמרא דדרי מיא
 על חד תרין [פיסקא כיצר בודק גובר יושבוקנה
 בידו זרק הגיר הקיש בקנה] תנא זרק (הגיר)
 [הגיר] של שמרים גובר הקיש בקנה ולימא ליה
 מימר מסייע ליה לר"י דא"ר יוחנן כשם שהרבור
 יפרי לבשמים כך דבור רע ליון. ת"ר אליים
 ממואב כבשים מחברון עגלים משרון גוזלות מהר
 המלך ר' יהודה אומר מביאין כבשים שגובהן
 כרחבן אמר רבא בר [רב] שילא מ"ט דר' יהודה
 דכתיב *ירעה מקנך ביום ההוא כר נרחב:

ישעיה ל

כ כתיב *על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים

כל היום וכל הלילה חמיר לא יחשו

ס

ישע' סג המזכירים את ה' אל דמי לכם מאי אמרי אמר
 תליס קנ (רבה) [רבא] כר רב שילא *אחת תקום תרחם

רפיק ל' טפי רפיקאספרו פעמי': ודרימיא על חד תרין שהי
 יכול למזוגו (זיין) [נמים] כפליס מן (אחד) [זיין אחד] זיין
 דעלמא דרי על קד תלמא וזה מקבל על קד [שזה] והיינו על קד
 תרין זיין אחד: זרק (גיר) [גיר] שהתקיל ללאת אותו לכן שתת
 היין שלף על השמרי': הקיש הגזר ע"ג הכד (וקותס) [וקותס]
 זה מיד וזה היה סימנו שלא היה רולה לדבר כל זמן שמוליס
 היין: שגובהן כרוחבן שהיו רחבין מרוב שמכוית כמו גובהן
 והיינו כר נרחב:

[שומרים מלאכים]: מאי אמרי הכך שומרים:

כל קרבנות פרק תשיעי מנחות קכט

ציון כי עת לחננה כי בא מועד רב נחמן בר
 יצחק אמר *בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס ^{תלי' קמו}
 ומעיקרא מאי הוו אמרי אמר רבא [בר רב שילא]
 *כי בחר ה' בציון אוה למושב לו: ^{סס קלג}

שתי מדות

פרק עשירי

רבי יהושע בן קרחה אומר מנורה באה מן הככר פח
 ואין מלקחיה ומחתותיה ונרותיה באין מן הככר ^{ע"ג}
 ואלא מה אני מקיים *את כל הכלים האלה שהיו ^{שמות כח}
 כלים של זהב. והב בהדיא כתיב בו *ועשית את ^{סס}
 נרותיה שבעה והעלה את נרותיה והאיר אל עבר
 פניה ומלקחיה ומחתותיה זהב טהור לא נצרכה
 אלא לפי נרות סד"א הואיל ופי נרות אשחורי
 משחר החורה חסה על ממונן של ישראל וליעביד
 זהב כל דהו קמ"ל:

ת"ר *מערב עד בקר תן לה מדתה שתהא דולקת פט
 ומעיקרא קודם קורבן מאי הוו אמרי כי נקר ה' בליון אוה ^{שמות כו}
 למושב לו [אף לעמיד לבוא עתידים המלאכים להיות שומרים
 ואמר כי נקר וגו']:

לפי נרות במקום שהפילה דולקת. וליעבר זהב כל דהו
 לאותו פי נרות ולא לינעי זהב טהור קמ"ל לפרך זהב
 טהור:

והולכת מערב עד בקר דבר אחר מערב עד בקר
 אין לך עבודה שכשרה מערב עד בקר אלא זו
 בלבד ושיערו חכמים חצי לוג מאורחא ועד צפרא
 איכא דאמרי מלמעלה למטה שיערו וא"ד מלמטה
 למעלה שיערו מ"ד מלמטה למעלה שיערו החורה
 חסה על ממונם של ישראל ומ"ד מלמעלה למטה
 שיערו אין עניות במקום עשירות:

שתי הלחם

פרק אחד עשר

בא מנא לן דמעלין בקדש אמר רב אחא בר יעקב
 שכשרה מערב ועד בקר שהא כשרה אחר תמיד של בין הערבין
 ואחר כל העבודות אלא זו: ושיערו חכמים חצי לוג
 מאורחא והיכי שיערו: א"ד מלמעלה למטה שיערו שנתקלה
 כתבו שטן בכר וכשתייר בבקר ובלילה השני פיתו עד ששיערו
 הדבר שלא היה לריק יותר מקלי לוג אפילו כליל ארוך וכן עושין
 אפי" כליל קצר ומה שנסתייר בבקר זורק לקוץ וא"ד בקיץ היה
 עושה פתילה עבה ובקורף היה פתילה דקה כדי שיכלה בקיץ
 כמי בבקר: וא"ד ממטה למעלה שנתקלה כתבו רביעית ועמדו
 סס וראו שאין ספק ושזב הוסיפו עד קלי לוג: מ"ד ממטה
 ולמעלה החורה חסה על ממונן של ישראל שאו היו כותכין
 בה לוג לכתקלה ומה ששתייר למחר היו שופכין לקוץ איכא
 פסיון: אין עניות במקום עשירות אין כוששין במה ששופך לקוץ:

גתי הלחם פרק אחד עשר מנחות קל

דאמר קרא *את מחתות החטאים האלה ^{דנדר יו}
בנפשותם ועשו אותם רקיעי פחים ציפוי למזבח
וגוי. כתחלה חשמישי מזבח ועכשיו גופו של ^{דנריס י}
מזבח *אישר שברת ושמתם בארון תני רב יוסף
מלמד שהלוחות ושברי הלוחות מונחים בארון.
מכאן לת"ח ששכת תלמודו מחמת אונסו שאין
נוהגים בו מנהג בזיון אמר ריש לקיש פעמים
*שביטולה של תורה זו היא יסודה דכתיב *אישר ^{ס"ע"ג}
שברת (מלמד שנאמר) [אמר] ליה הקב"ה [למשה] ^{שמות לד}
יישר כחך ששברת ואמר ריש לקיש ת"ח שסרח
אין (מנדין) [מבזין] אותו בפרהסיא שנא' *וכישלת ^{הושע ד}
היום וכישל גם נביא עמך לילה כסהו כלילה.
ואמר ריש לקיש כל המשכת דבר אחד מתלמודו
עיבר בלאו שנא' *רק השמר לך ושמור נפשך ^{דנריס ד}
מאד פן תשכת את הדברים וכדר' אבין א"ר
(אילא) [אלעאי] דא"ר אבין א"ר (אילא) [אלעאי]
כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לא
אשר שברת ושמתם בארון משמע שהנריס יסיס בארון:
שבטול' של חורה כגון שמנטל תורה להולאת המת
ולהכנסת כלה: זהו יסודה כלו' מקבל שבר כאלו יושב ועוסק
בתורה: אשר שברת ולא א"ל בלשון כעס ש"מ הסכימה עמו
דעת שכינה כשניטל תורה וסדרה משו' דמתכוין לטונה (שנשא
משה ק"ו בעלמו ומה פסוק שאינו אלא מלוה אמת אמרה תורה
כל צן נכר לא יאכל בו כל התורה וישראל לדוקי' עאכ"ו צפ'

תעשה רבינא אמר עובר בכ' לאוין השמר ופן
 רב נחמן בר יצחק אמר בג' לאוין השמר לך
 ושמור נפשך מאוד פן תשכח יכול אפילו מחמת
 אונסו ת"ל ופן יסורו מלכבך במסירה מלבו הכתוב
 מדבר ר' דוסחאי בר' ינאי אומר יכול אפילו
 תקפה עליו משנתו ת"ל רק ר' אלעזר ור' יוחנן
 דאמרי תרוייהו תורה ניתנה בארבעים יום ונשמתו
 נוצרה לארבעים יום כל המשמר התורה נשמתו
 משחמרת וכל שאינו משמר את התורה אין
 נשמתו משחמרת. חני דבי ר' ישמעאל משל
 לאדם שמסר צפור דרור לעבדו א"ל כמדומה
 אתה שאם אתה מאבדה איסר אני נוטל ממך
 בדמיה נשמתך אני נוטל ממך:

כב א"ר אמי מדבריו של ר' יוסי למדנו אפיו לא
 שנה אדם אלא פרק אחד שחרית ופרק
 אחד ערבית קיים מצות לא ימוש ספר התורה
 הוה מפיך א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי
 אפיו לא קרא אדם אלא קריאת שמע ערבית
 ושחרית קיים מצות לא ימוש ודבר זה אסור
 הנה על יבמתו): תקפה שלא יכול להעמיד גרסא ורק מיעוט
 הוא: נוצרה במ' יום גמר לורת הולד למ' יום נמס' נדה:
 מדבריו של ר' יוסי שאמר אפילו סילק את הישנה שקרית
 וסדר את הקדשה ערבית אין בכך כלום פי' לקס הפני'
 הישן שעמד מעט נשולקן בשקרית והקדשה עמד בערבית מעט
 קרי ליה תקיד ע"פ אפיו לא שנה אלא פרק אחד וכו': אסור

כב

סס

יחזע ט

שתי הלחם פרק אחד עשר מנחות קלא

לאומרו בפני ע"ה ורבא אמר מצוה לאומרו בפני
עמי הארץ. שאל בן דמיה בן אחותו של ר'
ישמעאל את ר' ישמעאל כגון אני שלמדתי את
כל התורה כולה מהו שאלמד חכמת יונית קרא
עליו המקרא הוה לא ימוש ספר התורה הוה מפיק
והגית בו יומם ולילה צא וכדוק אי זו היא שעה
שאינה לא מן היום ולא מן הלילה ולמוד בה
חכמת יונית ופליגא דר' שמואל בר נחמני דא"ר
שמואל בר נחמני א"ר (יוחנן) [יונתן] פסוק זה
לא מצוה ולא חובה אלא ברכה ראה הקב"ה את
יהושע שדברי תורה חביבין עליו ביותר שנ'
*ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימוש מתוך האהל
א"ל הקב"ה יהושע כל כך חביבין עליך דברי
תורה לא ימוש ספר התורה הוה מפיק. חננא
דבי ר' ישמעאל דברי תורה לא יהו עליך חובה
ואי אתה רשאי לפטור עצמך מהן:

סמות לג

לאומרו שלא יאמר בק"ש סגי ולא ירגיל את בניו לת"ת: מצוה
לאומרו וכו' דסבר מאוס ק"ש כוטל סכר גדול כזה כי אז תלליק
את דרכיך ואז תשכיל אם היה עוסק כל היום כ"ש שזכרו גדול
וירגיל את בניו לתורה. ל"א סברי הנך רבנן דמלי פטרי נפשייהו
נק"ש וייתיבי כולי יומא וגרסי ש"ס סכר גדול י"ס: צא וכדוק כל'
זכר שלא יהא לעולם: ופליגא הך דר' ישמעאל דאמר קונה ללמוד
כל היום: כל כך חביבין וכו' לא ימוש הנטיקו שלא תשתכח
עורתו הימנו: לא יהא עליך חובה כאדם שיט לו קונ ויאמר

כג אמר חזקיה מ"ד *ואף הסיתך מפי צר רחב לא
 סס מוצק תחתיה וגו' בא וראה שלא כמדת
 איוב לו הקב"ה מרת בשר ודם מרת ב"ו אדם מסית חברו
 מדרכי חיים לדרכי מיתה והקב"ה מסית אדם
 האדם מדרכי מיתה לדרכי חיים שנ' ואף הסיתך
 ק מפי צר מגיהנם שפיה צר שעשנה צבור *בתוכה
 ושמא תאמר כשם שפיה צר כך כולה צרה ת"ל
 ישעיה ל *העמיק הרחיב ושמא תאמר למלך לא הוכנת
 סס ת"ל גם היא למלך הוכן ושמא תאמר אין בה
 עצים ת"ל מדורחה אש ועצים הרבה ושמא
 איוב לו תאמר זה שכרה ת"ל *ונחת שלחנך מלא דשן:
 מתי אפרענו ואפטר כך לא יאמר אדם אשנה פרק א' ואפטר
 שאי אתה רשאי לפטור עלמך מהם:
 הסתח אדם אינה אלא לרעה כמו כי יסיתך אקיד בן אהרן וגו':
 אף הסיתך הקב"ה ללמוד תורה כדי להנצל מגיהנם:
 שפיה צר שיהא עשנה לצבור בתוכה ולא ילא סוף כדי שידונו
 רשעים בלא ובעשן: העמיק הרחיב כיון שצא לעומק מיד
 הרקיע בגיהנם משמע דרישא דקרא כי ערוך מאתחול תפתה
 למלך כלו' לתלמיד שפירש מן התורה לא הוכנה גיהנם שלא
 יהא כדון בה. מלך היינו ת"ק דכתיב צי מלכים ימלוכו: ושמא
 תאמר זהו שכרה של תורה שמללת מגיהנ' אבל שכר אחר אין
 לה ת"ל וגו':

המנחות והנסכים פרק שנים עשר מנחות קלב

המנחות והנסכים

פרק שנים עשר

א"ר (יוחנן) [תנן] *והיו חייד תלואים לך מנגד כד
זה הלוקח תבואה משנה לשנה. ופחדת לילה סג
יומם זה הלוקח תבואה מערב שבת לערב שבת. ע"ב
ולא תאמין בחייד זה הסומך על הפלטר: דברי כח

א"ר יצחק מפני מה נשתנה מנחה שנא' בה כה
*נפש אמר הקב"ה מי דרכו להביא מנחה קד
עני מעלה אני עליו כאלו הקריב נפשו לפני. ע"ב

וא"ר יצחק מה נשתנה מנחה שנא' בה חמשה
מיני טיגון הללו משל למלך כ"ו שעשה לו אוהבו
סעודה ויורע בו שהוא עני א"ל עשה לי מהן
חמשה מיני טיגון כדי שאהנה ממך:

הרי עלי עשרון

פרק שלשה עשר

תניא אותה שנה שמת שמעון הצדיק אמר להם
שנה זו הוא מת וכו':

הלוקח תבואה משנה לשנה שאין לו קרקע לזרוע והיינו קיין
תלויים שאינו יודע אם יהא לו מעות לשנה הבאה:
הפלטר כמתוס:

דרכו להביא מנחה שאין לו בהמות: ה' מיני טיגון סולת. נקלפי
קמח. ומרקשת. וקלות. ורקיקין דמקשת מאפה. כל מידי חמור למ

במסכת
לסו דוקא
אלא נ"כ
דברי הלוח
ק"ל
כו

קט
ע"ב
יוחנן
סדף

הרי עלי עשרון פרק שלשה עשר מנחות

ס הניא א"ר יהושע בן פרחיה בתחלה כל האומר עלה לה אני כופתו ונותנו לפני הארי

ועתה כל האומר לירד ממנה אני מטיל עליו קומקו' של חמין שהרי שאול ברח ממנה וכשעלה בקש להרוג דוד [תנא לאחר מפלתו של סנחריב יצא חזקו' ומצא בני מלכים שהיו יושבין בקרונות של זהב הדירן שלא לעבוד ע"ו שנא' *כיום ההוא

ישע' יט

יהיו חמש ערים בארץ מצרים מדברות שפת קי כנען *ונשבעות לה' צבאות הלכו לאלכם נדריא של מצרים ובנו מזבח והעלו עליו לשום שמים

ס שנא' *כיום ההוא יהי' מזבח לה' בתוך ארץ מצרים *עיר ההרס יאמר לאחת מאי עיר ההרס

ס יאמר לאחת כדמחרגם רב יוסף קרתא רבית שמש דעתיד למיחרב אית אמר דהיא חדא מנהון וממאי דעיר ההרס לישנא דשמשא היא דכתיב *האומר לחרס ולא יזרח:

ליוכ ט

כו *הביאי בני מרחוק ובנותי מקצה הארץ בהיא קי בני מרחוק א"ר הונא (אמר רב) אלו

ישע' חג

גליות שבבבל שדעתן מיושבת עליהם כבנים. בתחלה כל האומר עלה כו' בתקלה הייתי שוכא את הר נבון וכל האומ' לי כו' ועכשיו שעליתי לגדולה כו'. רבי יוחנן

בן פרכיה נשיא היה נמס' סגיגה: [מדברות שפת כנען] ישראל היושבים בארץ כנען וסיפא דקרא כשנעים נשפ' לנאות:]

דעת זכרים פושטת עליהם יותר קשל כהנות: בני כבי

הרי עלי עשרון פרק שלשה עשר מנחות קלג

ובנותי מקצה הארץ אלו גליות שבשאר ארצות
שאינן דעתן מיושבת עליהם ככנות:

(אמר רבה בר רב הונא א"ר ואמרי לה אמר רב כח
רב כהנא אמר רב ואמרי לה) אמר רב ^ס

[א"ר אבא בר יצחק אמר רב חסדא ואמרי לה
אמר רב יהודה אמר רב] מצור ועד קרחגני
מכירין את ישראל ואת אביהם שבשמים מצור
כלפי מערב ומקרתגני כלפי מורח אין מכירין לא
לישראל ולא לאביהם שבשמים איתיביה רב שימי
בר חייא לרב *כי ממזרח שמיש עד מבוא גדול ^{מלככי א}
שמי בגוים ובכל מקום מוקטר ומוגש לשמי ומנחה
טהורה א"ל שימי את דקארו ליה אלהא דאלהי .
ובכ"מ מוקטר וגו' בכ"מ סלקא דעתך א"ר שמואל
בר נחמני [א"ר יונתן] אלו תלמידי חכמים העוסקי'
בתורה בכ"מ מעלה אני עליהם כאלו מקטירים
ומנישים לשמי ומנחה טהורה (א"ר נחמיה) זה
הלומד תורה בטהרה (מאי היא) נושא אשרה
ואח"כ לומד תורה:

להם עול מלכות כשאר גליות שכל ארצות:

מכירין את ישראל מכירים בכבודם הראשון ואין מכנידין
עולם: ואת אביהם שבשמים שמאמינים בהקד"ה
יחידים עובדים ע"ז: שימי את נתמיה אתה הוא שימי חכס
גדול ומקשה לי דבר זה וי"א רב לא היה זוקף עיניו אלא כובשן
כל שעה משום לביעות: זה הלומד תורה בטהרה עליו הוא
אומר לשמי ומקשה עהורה:

כט *שיר המעלות וגו' בבית ה' כלילות מאי כלילות

א"ר יוחנן אלו ת"ח העוסקים בתורה כלילה

סס

מעלה עליהם הכתוב כאלו עוסקים בעבוד'. *לעולם

תלי קלד

זאת על ישראל וגו' א"ר גידל אמר רב [זה] מזבח

ד"ה כב

בנוי ומיכאל השר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן

ור' יוחנן אמר אלו ת"ח העוסקים בהלכות עבודה

מעלה עליהם הכתוב כאלו נבנה מקדש בימיהם

א"ל מ"ד *זאת התורה לעולה למנחה וגו' כל

ויקרא

העוסק בתורה כאלו הקריב עולה ומנחה חטאת

ואשם אמר רבא האי לעולה למנחה עולה ומנחה

מיבעי ליה אלא אמר רבא כל העוסק בתורה

אינו צריך לא עולה ולא מנחה ולא חטאת ולא

אשם. א"ר יצחק מ"ד *זאת תורת החטאת *וזאת

סס

תורת האשם כל העוסק בתורת חטאת כאלו

סס

הקריב חטאת וכל העוסק בתורת אשם כאלו

הקריב אשם:

ל משנה נאמר בעולת בהמה *אשה ריח ניחוח

לעולם זאת על ישראל קרא הוא בדברי הימים בשלמים

סס

ובקרנכות משתעי ללעולם הם עומדים והיכי דמי מזבח

ויקרא א

בנוי בשמים ומיכאל עומד וכו': מ"ד זאת החור' ולא כתיב זאת

הקוק': עולה ומנחה מיבעיא ליה ליהוי משמע זאת התורה הוא

עולה ומנחה כו': אין צריך לא עולה להכי משמע זאת התורה

לעולה כלו' במקו' העולה כמו לכם בשלכם כלו' דת"ת מכפר

עונותינו: בתור' חטאת כגון סדר קדשים דמ"רי בהלכות עבודה:

הרי עלי עשרון פרק שלשה עשר מנחות קלד

ובעולת העוף *אשה ריח ניתוח ובמנחה *אשה ויקרא א
ריח ניתוח ללמדך שאחד המרכה וא' הממעיש ^{ס"ג}
ובלכר שיכוין לבו לשמים: גמ' אמר רבי
וירא מאי קרא *מתוקה שנת העובר אם מעט ^{קס"ה}
ואם הרבה יאכל רב אדא בר אבהו אמר מהכא
*ברכות הטובה רבו אוכליה ומה כשרון לבעליו ^{ס"ז}
כי אם ראות עיניו חניא אר"ש בן עזאי בא וראה
מה כתיב בפרשת קרבנות שלא נאמר בהם לא
אל ולא אלהים אלא לה' שלא ליתן פתחון פה
לבעל הדין לחלוק נאמר בשור הגם *אשה ריח ויקרא א
ניתוח ובעוף הדק אשה ריח ניתוח ובמנחה אשה
ריח ניתוח לומר לך אחד המרכה ואחד הממעיש
ובלכר שיכוין את לבו לשמים ושמא תאמר
לאכילה הוא צריך ת"ל *אם ארעב לא אומר לך ^{מ"ג}
וגו' האוכל בשר אכירים וגו' לא אמרתי לכם
זכחו כדי שתאמר אעשה רצונו ויעשה רצונו

שנת העובר עבודת קרבן ומציאו למזבח מתוקה שנתו כשהוא
ישן לא יירא: אם מעט אם הרבה יאכל עתן שכרו:
ברכות הטובה קרבנות: רבו אוכליה כהנים: ומה כשרון
לבעליו הקב"ה: כי אם ראות עיניו אזה עתכוין לטובה: לבעל
הדין למיכוין לומר ראיות הרבה הם והדבר מוכיח שזה ששמו כך
טוב להקריב לו מכסה וזה ששמו כך טוב להקריב לו פריס ואלים
לכך נאמר נכולן ריח כיקום לה': אחד המרכה להניח קרבנות:
כדי שתאמר אעשה רצונו להקריב לו קרבן ויעשה רצונו לסי

לא לרצוני אחם זוכחים אלא לרצונכם שנאמר
*לרצונכם (תזכחו) [תזכחו]:

ויקרא יט

מסכת חולין

הכל שוחטין

פרק ראשון

ב כתיב *וכי תחדל לגדור לא יהיה בך חטא וכתיב
*טוב אשר לא תדור משחדור ולא תשלם

דברים כג
קהלת ה

ותניא טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר דברי
ר"מ ר' יהודה אומר טוב מזה ומזה נודר ומשלם:
א *ומלך ישראל ויהושפט מלך יהודה יושבים

הוא לריך לו ואשקדנו : לא לרצוני אחם זוכחים כלומר לא
להנאתי (שאני) [שאיני] רולה להכריק אתכם לעשות על
כרמכם : לרצונכם לצורך עלמכם לקיים מצותי שתהא לכם
כפרה בכך :

ה
ח"א כב

לא יהיה בך חטא הא אם תדור יהיה בך חטא : טוב אשר לא
תדור לעיל מיניה כתיב את אשר תדור שלם ואם"ה טוב אשר לא
תדור שמא תדור ולא תשלם הכי מפרש לה ר"מ : טוב מזה ומזה
מכודר ומשלם ומכודר ואינו משלם : שאינו נודר כל עיקר
שהרגיל בכדרי"ב לא לידי לא ימל דברו : ר"י אומר טוב מזה ומזה
נודר ומשלם דהכי משמע טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם
אבל משתדור ומשלם לא שהוא טוב מכלם :

הכל שוחטין פרק ראשון תולין קלה

איש על כסאו מלובשים בגדים כגורן פתח
 שער שומרון מאי גורן אילימא גורן ממש אטו
 שער שומרון גורן הוה אלא כי גורן דתנן
 סנהדרין היתה כחצי גורן עגולה כדי שיהו רואין
 זה את זה. *והעורבים מביאין לו לחם ובשר
 בבקר ולחם ובשר בערב אמר רב יהודה אמר
 רב מבי טבחי דאחאב מביאין לו על פי הדבור
 מאי עורבים אמר רבינא עורבים ממש:

ח"ל פ
 סו"ט מ"ב
 ונ"ט
 כמ"ה ד"א

תניא *מן הבהמה להביא בני אדם שדומין ב
 לבהמה מכאן אמרו מקבלין קרבנות

ס
 יק"א א

מפושעי ישראל כדי שיתורו בהם בתשובה חוץ
 מן המומר לנסך את היין ומחלל שבתות כפרהסיא
 *וכל הובא דכתיב בהמה גריעותא היא והא כתיב
 *אדם ובהמה תושיע ה' ואמר רב יהודה א"ר מליס לו

ס ע"ב
 מליס לו

כי גורן היו יושבים בקינה וזריעות וזאגודה אקת כסנהדרין
 שאין קושדין זה את זה: שיהו רואין זה את זה להיות שומעין
 איש דבר קצרו ומתוכס זה עם זה עד שמלא הוראה כהלכה
 שאלו היו יושבים בצורה שלא נעיגול אין בני ראש הצורה רואה
 את בני סוף צורתו ונעגולה שלימה לא היו יושבין כדי שיהא מקום
 ללאת ולנא: ע"פ הדבור שהקב"ה התירו לפי שעה דכתיב ואת
 העורבים לוייתו לכלכלך שם:

מפושעי ישראל נאמע מזידיס כדתיבא בנוס' יוקא פשעים אלו
 המרדים וכן הוא אומר מלך הואב כשע בני והיינו מומר:
 גריעות' היא דאוקמת דפושעים קרי נהמה:

הכל שוחטין פרק ראשון חולין

אלו בני אדם שהם ערומים בדעת ומשימין עצמן כבהמה התם כתיב אדם ובהמה הכא בהמה לחודה כתיב וכל היכא דכתיב אדם ובהמה מעליותא היא והכתיב *וורעתי את בית ישראל וורע אדם וורע בהמה התם קא חלקיה קרא ורע אדם לחוד וורע בהמה לחוד:

ג רבי שמעון בן אלעזר שדריה ר' מאיר לאתויי חמרא מבי כותאי אשכחיה ההוא סבא חשלי כג א"ל *ושמרת סכין בלועיך אם בעל נפש אתה הלך ר"ש בן אלעזר וספר דברים לפני ר"מ וגזר עליהם מ"ט אמר רב נחמן בר יצחק דמות יונה מצאו להם בראש הר גריזים שהיו עובדים אותה ור"מ לטעמיה דחייש למיעוטא וגזר רובא אטו מיעוטא. פשטיה דקרא במאי כתיב בתלמוד הוישב לפני רבו דתנא ר' חייא *כי תשב ללחום

שהם ערומי' בדעת כאלם הראשון ומשימין עלמן כבהמה דכאי רוק: וורע בהמה ומוקמי לה במס' סוטה לא קרא ולא שנה ולא שמש תלמידי חכמים עליו הכתוב אומר וורעתי את בית ישראל ורע אלם ורע בהמה כלו' החכמים והנזירים כולם אזרעם לפרותם ולרבותם:

אם בעל נפש אתה אס אלם כזר אתה כדלמריכין בעל כפש לא ילתות אלם כזר: בלועיך בלפיך כלו' התחזק על ילרך ולא תעשה זאת: מצאו להן אותם היושבים בהר גריזים וכעשו מותרים לע"ז [ואע"ג דרוב כותים לאו מהר גריזים היו ר"ס

שליכס
וודקדקים
במלכות
ודוק
רש"ס
ירושלם

הכל שוחטין פרק ראשון חולין קלו

את מושל בין חבין את אשר לפניך ושמת סכין בלועיך וגו' אם יודע תלמיד ברבו שיודע להחזיר לו טעם בין ואם לאו חבין את אשר לפניך ושמת סכין בלועיך אם בעל נפש אחת פרוש הימנו:

העיר ר' יהושע בן זרוז בן חמיו של ר"מ לפני ד רבי על ר' מאיר שאכל עלה של ירק ס"ע"ב

בבית שאן והתיר רבי את בית שאן כולה על ידו חברו עליו אחיו ובית אביו אמרו לו מקום שאבותיך ואבות אבותיך נהגו בו איסור אתה תנהוג בו היתר דרש להם מקרא זה *וכחת נחש תנחישת אשר עשה משה כי עד הימים ההם

מ"ב י"ח

לטעמיה דקייס למיעוטא וכו']: את מושל גדול בתורה: אם יודע ברבו שאם ישאלנו ישיב לו טעם: בין שאל: ואם לאו חבין את אשר לפניך מעמך ואל תשאל ותזיישנו: ושמת סכין בלועיך בתריה דהאי קרא כתיב כלומר התחזק עלמך ועלור פיד משאל: אם בעל נפש אחת ומתאזה לשאל ולעמוד על העיקר מאי תקמיה פרוש הימנו:

עלה של ירק ולא עישר: והתיר רבי ע"פ עדות זו: את בית שאן כולה לאכול ירק שלה ופירות האילן בטבול קס"ד קסז ר"מ לאו מא"י הוא ומעשר דגן בק"ל הוא כוהג מדרבנן הואיל ובארץ דאורייתא אכל מעשר ירק דבארץ גופה מדרבנן לא גזרו מידי בק"ל דאי מא"י היא אע"ג דר"מ ורבי אפר הקורבן הוו הא קיימא לן מעשר דגן דאורייתא וירק דרבנן דקדושה אפרונה דעורא קדשה אף לעמיד [לבא כדקמני התיר רבי את בית שאן טבלל דשאר מקומות כוהג בהן]: וכחת את נחש הנחשת

הכל שוחטין פרק ראשון חולין

היו בני ישראל מקטרים לו ויקרא לו נחשתן
אפשר בא אסא ולא ביערו בא יהושפט ולא
ביערו והלא כל ע"ז שבעולם אסא ויהושפט
ביערום *אלא מקום הניחו לו אכותיו להתגדר בו
אף אני מקום הניחו לי אבותי להתגדר בו מכאן
לת"ח שאמר דבר הלכה שאין מויתחים אותו ואמרי
לה אין מויתחים אותו ואמרי לה אין מויתחין
אותו כח ^{שמות כח} מ"ד מויתחין דכתיב *ולא יזח החשן ומ"ד
איכס ^ג אין מויתחים דכתיב *כי לא יזנח לעולם ה' ומ"ד
מויתחין דתנן משרבו זחותי הלב רבו מחלוקת
בישראל:

ה אין הקב"ה מביא תקלה ע"י בהמתן של צדיקים
דר' פנחס בן יאיר הוה קא אזיל לפדיון ^ס
שבויים פגע ביה בגינאי נהרא א"ל גינאי חלוק לי
במזקיה מלך יהודה כתיב: מקום הניחו כשיצאו בני ישראל
אם לא ימלאו מה לתקן כמה יגדל שום: להתגדר להתגדל:
מכאן שראינו שקבל רבי עדות זו ולמד הימכה אע"פ שדבר
תימה הוא שהרי מעולם היו נוהגים בו איסור למדנו שאין
מוזקין ת"מ האומר דבר הלכה קדשה לאמר לא שמעת: אין
מוזחין אין סדילין אותו משמעתו לאמר קזור נד: מוניתחין
משקלין את דבריו: מוניתחין לאמר גאותך גרמה שלא הטית ארץ
לשמע דבר כהלכתו מפי רבך. ל"א מגביהין ומסלקין אותו
מדבריו: וזוחי לשון גבהות שלא דקדק מפי רבו כל לרכו וסמכו
על לנס:

גינאי אם הכהר:

הכל שוחטין פרק ראשון חולין קלז

מימך ואעבור כך א"ל אתה הולך לעשות רצון
קונך ואני הולך לעשות רצון קוני אתה ספק עושה
ספק אי אתה עושה ואני ודאי עושה א"ל אם
אי אתה חולק גזורני עליך שלא יעכרו כך מים
לעולם חלק ליה הוה ההוא גברא דהוה דארי
חיטי לפסחא א"ל חלוק ליה נמי להאי דבמצוה
עסיק חלק ליה הוה ההוא טייעא דלוו בהדיהו
א"ל חלוק ליה נמי להאי דלא לימא כך עושין
לבני לוייה חלק ליה אמר רב יוסף כמה נפיש
האי גברא ממשנה ושתיין רבון דאלו התם חד
זמנא והכא חלת זמני ודלמא הכא נמי חדא זמנא
אלא כמשה ושתיין רבון איקלע לההוא אושפיזא
דמו ליה שערי לחמריה לא אכל *חבטינהו לא

ס ע"ג

רצון קוני כל הנמלים הולכים אל הים נגזרת המלך: ספק
עושה שחא לא יתכו לך צפדין: דבמצוה עסיק דכתיב
ושמרתם את המלית דמתקלת טעינה והרקדה בעינן שימור
לשם מלה: דלוו בהדייהו כתקצר עמס דדך: טייעא סוחר
ערבי: כך עושין צמיה: לבני לוייה לבני קנורה שמכיו
והולך: דלמא הכא נמי חדא זמנא אלא מתיירא היה
שלא יחזרו המים וישטפו השנים והיה מדבר עליהן שימחין להם
הנהר: כמשה ושתיין רבון שנחלק להם ים סוף: חבטינהו
בנפה קבטינהו לכקותם וכי"ר בלע"ז וליכא למימר לשון דשה
דמעיקרא היו עומדין בקליפתן דא"כ אחאי לא אכלה מעיקרא
הרי לא נתקייצו בצעזע עד שיחמקו בכרי דכתיב ראשית דגנך

הכל שוחטין פרק ראשון חולין

אכל נקרינהו לא אכל אמר להו דלמא לא מעשרין
 עשרינהו ואכל אמר ענייה זו הולכת לעשות רצו
 קונה ואתם מאכילין אותה טבליים. שמע רבי
 נפק לאפיה א"ל רצונך סעוד אצלי א"ל הן צהבו
 פניו של רבי א"ל כמדומה את שמודר הנאה
 מישראל אני. ישראל קדושים הן יש רוצה ואין
 לו ויש שיש לו ואינו רוצה וכתוב *אל תלחם
 לחם רע עין ואל תחאו למטעמותיו כי כמו שער
 בנפשו כן הוא אכול ושחה יאמר לך ולבו כל
 עמד ואתה רוצה ויש לך השתא מיהא מסרהיבנא

משלי כג

ותכן צהדיא מאכילים לצהמה לקיות ולעופות עד אשר ימרק
 דכל אכילת צהמה קשיב אכילת עראי: נקרינהו צידים מן
 האננים והפסולות: שמע רבי דהוה קאתי ר' פנחס: רצונך
 סעוד אצלי יהי רצונך לסעוד אללי: צהבו פניו שמק מפני שלא
 היה רגיל ר' פנחס ליהנות משל אחרים כדלקמן: א"ל ר' פנחס
 וכי סבור היית שמודר הכאה מישראל איני: ישראל קדושים הם
 וראוין ליהנות מהם: אבל יש רוצה לההנות אחרים משלו ואין
 יכולת צידו וממנו איני רוצה ליהנות שלא אכניד עליו: ויש שיש
 יכולת צידו ואינו רוצה לההנות אחרים ואע"פ שאומרים נא
 וסעוד אין לנו קפץ ואיני כהכה ממנו משום דכתיב אל תלקם
 לקם רע עין: אל תלחם אל תסעוד לקם לשון סעוד' כדכתיב
 מדוע לא באתם אל הלחם וכתביב בלשנך מלכא ענד- לקם רב:
 כמו שער כאלו אתה פותק שער צנטכו וי"א לשון מרירות כמו
 והתאנים השוערים: מסרהיבנא לשון צהלה ומהירות כלו' לרין

הכל שוחטין פרק ראשון חולין קלה

דבמלתא דמצוה קא טרחנא כי הדרנא אחינא
עיילנא לגביך כי אתא איתרמי על בההוא פתחא
דהו קיימין ביה כודנייתא חוורתא אמר מלאך
המות בביתו של זה ואני אסעוד אצלו שמע רבי
נפק לאפיה א"ל מובנינא להו א"ל *ולפני עור יקרא יש
לא תתן מכשור^ל מפקרנא להו מופשת הויקא
עקרנא להו איכא צער בעלי חיים קטילנ' להו
איכא *בל תשחית הוה קא מבחש ביה טובא
גבה טורא בינייהו בכה רבי ואמר מה בחייהן
כך במיתתן עאכ"ו דא"ר חמא בר חנינא גדולי'
צדיקים במיתתן יותר מבחייהם שנא' *ויהי הם
דנריס ב

ו"ב יג

אני למהר וליך לדבר מכה ואין פנאי לסעוד: כודנייתא פרוה
ושל רבי היו: מלאך המות שמכה ושוז אין המכה קיה כדלקמן:
ולפני עור לא תתן וגו' דכי היכי דאסורין לך אסורין לאסרינא
והא ליכא למימר דמוזנן להו לככריס דתנן אין מוכרין להם
נהמה גסה: מפקרנא להו אשלים ניערות לעלמא דהפקר:
מפשת הויקא דמתוך שלא יהו נשמריס ירבו מוקיהן: עקרנא
שלא יוכלו לנעט ובל תשחית ליכא שיהו ראויות לדישה: עקרנא
מכא פרוסותיהן ועדיין יכולין לילך: מבחש מפליר ומנרו
נשבעות מבחש גרסינן נבי"ת ולא נכ"ף: גבה טורא בינייהו
והנדילן: בחייהן של צדיקים כך כותן הקנ"ה לנו על תאותן
שלא להעבירן (על) דעתן אגרא הדבר שנכנס נפתח הפרדות
שיפרוש ולא יעבור על דעתו הראשונה שאין דרכו לסעוד עשל
אחריס כדלקמן: עאכ"ו שהרי במיתתן גדולים יותר מבחייהם

הכל שוחטין פרק ראשון חולין

קוברים איש והנה ראו את הגדוד וישליכו את
 האיש בקבר אלישע וילך ויגע האיש בעצמות
 אלישע ויחי ויקם על רגליו א"ל רב פפא לאביו
 ודלמא לקיומי ביה ברכתא דאליהו דכתיב *ויהו
 נא פי שנים ברוחך אלי א"ל אי הכי *היינו
 דחנינא על רגליו עמד ולביתו לא הלך אלא במה
 איקוי' כדא"ר יוחנן שריפא צרעת נעמן שהיה
 שקולה כמרת שנא' *אל נא חהי כמת ארוב"ל
 למה נקרא שמם ימים שאימתן מוטלת על הבריות
 דא"ר חנינא מימי לא שאלני אדם על מכת פרדה
 לבנה וחיה והא קא חנינא דחיי אימר וחיות
 כדא"ר חמא: קוברים איש רשע היה ולא ניתן ליקבר אלל
 לדיקים: ויגע האיש בעצמות אלישע ויחי ואלו נפיו כשרלה
 להקיות בן השוכניית הולרך לשום פיו על פיו ועיניו על עיניו
 לנקא רמיס: ודלמא לקיומי ברכתא דאליהו דלא סגי שלא
 מתקיים דכתיב בלדיקים ותגור אומר ויקם לך ולאו מאום אלישע
 הוה: פי שנים אליהו הקיה בן הרפית ואלישע בן השוכניית
 ולרך להקיות עוד אחד: אי הכי דלקיומי ברכתא דאליהו: היינו
 דתניא בתמיה ואי מאום ברכתא דאליהו היה לרך להקיות מעט
 כמו שעשה אותו שהקיה אליהו אלא לאו ש"מ מאום אלישע הוה
 ולא היה לרך לאלישע אלא לסלקו מחלבו והקיייהו עד שנסתלק
 מעם: אל נא חהי כמת בלרעת עריס כתיב: למה נקרא שמן
 דכודנייתא ימים דכתיב אשר מלא את הימים: לא שאלני ר'
 מכינא רופא היה וזהכא מייתי לה במס' יומא דהוליאו לו: וחיה
 משמע שמת המוכה: וחיות לשון נקנה ואמכה קאי שאין מתרפאת:

ו"כ

וודכר יע

א"ל

שחינת

כסס הנסון

מהד"ן

חולבלין

דרייק

וההאית

קס על

רגליו ולא

קס אלישע

והלך חמש

אלא דהוה

ליה

גריענותא

דגדוליס

כחיתתן

יותר וכו'

ודו"ק

הכל שוחטין פרק ראשון חולין קלט

והא קא חוינא דמיחסי דחורן ריש כרעייהו
קא אמרינן:

*אין עוד מלברו א"ר חנינא ואפילו כשפים ההיא ^ס
אחתא דהורת קא מהדרא למשקל עפרא ^{דנריס ד}
מתותיה כרעיה דר' חנינא אמר לה שקולי לא
מסתויעא מלתיך אין עוד מלברו כתיב והא"ר
יוחנן למה נקרא שמם כשפים שמכחישין פמליא
של מעלה שאני ר' חנינא דנפישא זכותיה וא"ר
(אלעזר) [חנינא] אין אדם נוקף אצבעו מלמטה
אא"כ מכריזין עליו מלמעלה שנא' *מה' מצעדו ^{תליס לו}
גבר כוננו *ואדם מה יבין דרכו א"ר אלעזר דם ^{ושלי כ}
ניקוף מרצה כדם עולה. אמר רבא בגודל ימין
ובניקוף שני והוא דקאויל לדבר מצוה אמרו
עליו על ר' פנחס בן יאיר מימיו לא בצע על
פרזים שאינה שלו ומיום שעמד על דעתו לא נהנה
מסעודת אביו:

אין עוד מלברו משום ר' תכנא נקט לה: ואפי' כשפים אינם
מלברו כליו שלא מדעתיה כליו' אס' לא כגורה גורה מלפניו
אין מריעין לו לאדם: מהדרא מקזרת ושורקת שלא יבין:
למשקל עפרא לעשות לו כשפים להמיתו: כשפים כוטרקון
שמכחישין פמליא של מעלה שלא גזרו על אדם זה למות והוא
מת ע"י כשפים: נוקף כוגף אשפיו"ר בלע"ז: מבריוזין גזרו עליו:
מרצה מכפר: גודל ימין מפני שהוא כוגף כפך ומלטער הרבה:
ובניקוף שני קודם שנתרפא הראשון: בצע ברכת המוליא שלא
רלה לאכול כזית משל אחרים ע"כ:

ו אמר רב יהודה אמר רב ת"ח צריך (שירע) ט
[שילמד] ג' דברים כתב שחיטה ומילתה

ורב (חנינא) [חנני'] בר שלמיה משמיה דרב
אמר אף קשר של תפילין וברכת התנים וציצית:

י בית אפל אין פותחין בו חלונית לראות את נגעו ה"מ
ע"ב היכ' דלא איתחזק אבל היכא דאיתחזק איתחזק:

יג אמר מר שחיטת נכרי נבלה וניחוש שמא מין
ע"ב הוא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח

אין מינים באומות והא קא חזינן דאיכא אימא
אין רוב אומות מינים סבר לה כי הא דאמר רב

חייא בר אבא א"ר יוחנן אומות שבח"ל לאו עובדי
עבודה זרה חן אלא מנהג אבותיהן ביריהן :

כתב לכתוב שידע לתמוס שמו אלו ישנן צדן או לעדות : שחיטה
לאמן ידו בכך אפילו שנקי בהלכותיה: קשר של תפילין

יש בו אומנות שעשוי כמו אות ד' שיהא כראה נהן שד"י השי"ן
קקוקה נקמטי התפר כעין שי"ן ורכועה קטנה בפולה ותלויה

כעין יו"ד והקשר עשוי כעין דל"ת :

ביח אפל שצריך לפתוק בו חלונית לראות הנגע פוטרם אותו
לגמרי כדכתיב כנגע כראה לי צנית לי ולא לאורי שאס

עמד במקום אפל ולריך שם להדליק את הכר אינו נגע: דלא
איתחזק כל זמן שלא ראה הכהן את הנגע במראותיו שהיה

מקום אפל ואין מראהו כיכר אבל נגע שעומד אצרי הדלת וכבר
הכיר שהוא נגע ואין לריך חלון אלא להעמידו במקומו פותחין :

אין רוב אומות מינים הילכך הוה להו מינים מעיטא ולמיעוטא
לא תישיבן :

הכל שוחטין פרק ראשון חולין קמ

יתיב רב אחוריה דר' חייא ור' חייא קמיה דרבי טז
ויתיב רבי וקאמר מנין לשחיטה שהיא

בתלוש שנא' *ויקח את המאכלת לשחוט א"ל ^{לשית}
רב לר' חייא מאי קאמר א"ל וי"ו דכתי' אאופתא
קאמ' והא קרא קאמ' קרא זריזותיה דאברהם קמ"ל:
תנא דבי ר' ישמעאל כל מקום שנא' השחטה כג

אינו אלא דבר ערוה וע"ז דבר ערוה דכתי'

*כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ ע"ז ^{לשית}
דכתיב *פן תשחיתון ועשיתם לכם פסל: ^{דכתיב}

כתוב אחד אומר *מבן חמש ועשרים שנה ח
ומעלה וכתוב א' אומר *מבן שלשים שנה כד

הא כיצד כ"ה לתלמוד ושלשים לעבודה מכאן ^{מדכתיב}
לתלמיד שלא ראה סימן יפה במשנתו חמשה ^{ס"ד}

מאי קאמר היכי יליף טעמא מהכא: א"ל וי"ו דכתיב
אאופתא קאמר כלומר טעם שאינו ככון קאמר כמו שכותב
וי"ו על הנקעת וכולה מכותסת לפרקים מפני שיכי הנקעת שהן
עשויין קרילין קרילין ואינה חלקה ל"א אותן קרילין קרי וי"ו ור'
חייא לטעמיה דמכאן לעיל שקיעה במקוצר: וקפריך תלמודא
והא קרא קאמר: זריזותיה של אברהם קמ"ל שקט וכזה שם
לא ימלא לור אפילו מקוצר והביא עמו מאכלת:

דבר ערוה רוצע וכרבע: ע"ז כעצד שהשתקוה לנהמתו: כי
השחית כל בשר דדור המנוול כתיב ודור המנוול בערוה
קלקלו כדכתיב ויקחו להם נשים גו' שהיו כזקקין לנשי ריעיהן
ולכל בהמה וקיה:

הכל שוחטין פרק ראשון חולין

שנים שוב אינו רואה ר' יוסי אומר ג' שנים שנא' *ולגדלם שלש שנים [וללמדם ספר ולשון כשרים] ואירך שאני לשון כשרים דקליל ואירך שאני הלכות עבודה דתקיפין:

אמרו עליו על ר' חנינא שהיה בן שמונים שנה והיה עומד על רגלו אחת וחולץ מנעלו ע"כ כוונעל מנעלו א"ר חנינא חמין ושמן שסכתני אמי בילדותי הם עמדו לי בעת זקנותי:

ה ש ח ט

פרק שני

י דרש עובר גלילאה בהמה שנבראת מן היבשה כז
 הבשרה בשני סימני' דגים שנבראו מן המי' ע"כ
 הכשרן בולא כלום עוף שנברא מן הרקק הכשרו כסי' א' אמר רב שמואל קפוטקאה תדע שהרי עופות יש להן קשקשים ברגליהם כדגים ועוד שאלו כתוב אחד אומר *ויאמר אלהים ישרצו לחלמוד ללמוד הלכות עבודה: שלא ראה סימן יפה לומר ושוכן: ר' יוסי אומר בג' שנים לריך שיהא רואה סי' יפה נמאכמו: דתקיפין להוריד המשכן לפרקו ולכטותו להעמיד קרסיו וקרשיו והשיר לקרצן נפה ונכלי': מן היבשה לפיכך יש לו חיות ברי' וחזק: רקק גרביל"א שיש בה חיים ויבשה: תדע שכן הרקק נבראו: ועוד שאלו קובטריקון ההגמון שאל את ר"ג שאלות הרבה והם נזכרות וגם זאת שאלו

השוחט פרק שני חולין קמא

המים שרץ נפש חיה ועוף יעופף על הארץ אלמא ממיא איברו וכתוב *ויצר ה' אלהים מן האדמה כל חית השדה וכל עוף השמים אלמא מארעא איברו א"ל מן הרקק נבראו ראיה תלמידיו מסתכלים זה בזה אמר להם קשה בעיניכם שרחיתי את אויבי בקש מן המים נבראו ולמה הביאן אל האדם לקרות להם שם וי"א בלשון אחרון אמר לאותו הגמון ובלשון הראשון אמר להם לתלמידיו משום דכתיב על ויצר :

אימא נחשבה סתו את הלאש בנת אחת פסולה וע"ז פריך הנח'

מה"מ אמר שמואל דאמר קרא *חץ שחוט ל לשונם מרמ' דבר תנא דבי ר' ישמעאל ע"ז

אין ושחט אלא ומשך וכן הוא אומר *זהב שחוט ואומר חץ שחוט לשונם מרמה דבר מאי ואומר ידחיה ט מ"א י

והכא תני' משום גררא דעופות : שרץ נפש חיה ועוף אלמא ממיא איתבריא עופות : ולמה הביאן אל האדם ר"ג קאמר לה כלו' ולמה נכתבו כאן משום קריאת שם : לקרות להם שם וה"ק וילך מן האדמה כל חית השדה ואת כל עוף השמים לראות מה יקרא לו ולאו איבר' קאי : משום דכתיב ואת כל עוף השמים : על ויצר דמשמע דאיבריה כמי קאי . ל"א משום דכתיב על כלו' מקרא קמא גופיה משמע דמן הארץ איתבריא דכתיב על הארץ דמשמע דמיכה איתבריא וכתיב כמי בקרא בתרא וילך מן האדמה זה שמעתי וראשון כראה בעיני :

חץ שחוט מה קץ הולכת במשיכה אף שמיכה במשיכה : זהב שחוט ספק שהוא רך ומושכין אותו כעין שעושין לורסי נקשת

וכי תימא זהב שחוט שנטווה כחוט הוא ח"ש
 חץ שחוט לשונם רבא הוה בדיק להו גירא לר'
 יונה בר תחליפא ושחט בה עופא בהדי דפרח:
 יא כתיב *ואמר אהה ה' אלהים הנה נפשי לא
 לז מטומאה ונבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי
 ע"ג ועד עתה ולא בא בפי בשר פגול. הנה נפשי לא
 מטומאה שלא הרתרתי ביום לכא לידי טומאה
 יחזקאל בלילה. ונבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי שלא
 אכלתי בשר כוס כוס מעולם. ולא בא בפי בשר
 פגול שלא אכלתי מבהמה שהורה בה חכם
 משום ר' [נתן] אמרו שלא אכלתי מבהמה שלא
 תורמו מתנותיה:

אימא כחשכה השוחט לשם הדים וכו' שחיטתו פסולה וע"ז פריך סגנו'
 מ פסורה אין זבחי מתים לא ורמינהו השוחט

קוטין שעוין מהן קטטין: שנטווה כחוט ושקוט כמו שקוט אכל
 שקט לאו לאון עשיכה הוא: בדק להו גירא מפגימה:
 הנה נפשי לא מטומאה יחזקאל קאמר ליה להקצ"ה לפי שהיה
 אומר לו קד לך קטין ושעורים וגו' ועוגת שעורים תאכלנה
 והיא בגללי לואת האדם וגו': מקרה יום ומקרה לילה לא כתיב
 בקרא ולא גרסינן ליה: לידי טומאה קרי: כוס כוס שקוט שקוט
 שלא תמות לפי שמסוככת היא לנבלה משא ליכא למימר דא"כ
 מאי רבותיה: שהורה בה חכם שגולד בה ספק והולרך לשאול
 למכס להמירו: מתנותיה הזרוע והלקיים והקנה ואע"פ שהוא
 היה כהן ובלא הרמה יכול לאוכלה:

זבחי מתים ליאסר בהנא' כדן תקרובת ע"ז שאסורה בשם ומט

השוהמ פרק שני חולין קמב

לשם הרים לשם גבעות לשם נהרות לשם
מדברות לשם חמה ולבנה לשם ככבים ומולות
לשם מיכאל שר הגדול לשם שלשיל קטן
תרי אלו זבחי מתים אמר אביו לא קשיא הרי
דאמר להר הא דאמר לגדא דהר דיקא נמי
דקתני דומיא דמיכאל שר הגדול ש"מ :

אלו טריפות

פרק שלישי

תנא רבי ר' ישמעאל *ואת החיה אשר תאכלו יב

אסור בהנאה דנפקא לן מותמת סס מריס וגמר סס סס
מעגלה ערופה : מיכאל ושלשול קטן כלו' לשם גדולים שבכל
הנדיות או לשם קטן שבכולם : שלשול תולעת : מתני' דאמר
לשם הר הר אינו נעשה ע"ז דכתיב אלהיה' על ההרים ולא
ההרים אלהים במס' ע"ז הילכך [לשמן] לא מקרי זבחי מתים
ומיהו פסולי' מלאכול מאוס דדמיא לשחיטת ע"ז ומיקלפא בה
וכדתנן לקמן האוקט לשם כידר וכידב שחיטתו פסולי' מאוס דדמי
לשוקט קדשים נחון ; לגדא דהר למלאך הממונה על ההרים ;
דומיא דמיכאל דלאו מקובר הוא ובעלי חיים אע"ג דלא מיתסרי
משו' ע"ז כדק"ל בתמור' מדאסר רחמנא כענד לגבוה מכלל
דלהדיט שרי מיהו אלהות מקרי כדכתיב הן כזבא את תועבת
מלרים וכתיב וראית את השמש ואת הירק ואת הככבים ואת כל
כנא השמים :

מב
ייקרא יא

אלו טריפות פרק שלישי הולין

מלמד שתפס הקב"ה מכל מין ומין והראת לו למשה וא"ל זאת אכול וזאת לא תאכל:

מג [הניא ניקבה הקבה ניקבו הרקים טרפה ר' יוסי בר יהודה אומר אף ניקבה המרה] א"ר

יצחק בר יוסף א"ר יוחנן מאי אהדרו ליה חבריה לר' יוסי בר יהודה *ישפוך לארץ מרירתי ועדיין

איוב קיים א"ל אין מזכירין מעשה ניסים דאי לא תימא הכי *יפלה כליותי ולא יחמול מי קא חיי

אלא ניסא שאני דכתיב *רק את נפשו שמור הכא נמי ניסא שאני:

יג תניא דן את הדין זיכה וחייב טמא וטהר אסר מד והתיר וכן העדים שהעידו כלם רשאים ע"כ ליקח אבל אמרו חכמים הרחק מן הכיעור ומן הרומה לו:

יד אמר רב חסדא אי זה תלמיד חכם זה הרואה טרפה לעצמו. ואמר רב חסדא אי זה

יפלה כליותי היינו לקותא וטרפה: אין מזכירין מעשה ניסים להניא ראיה מהם: רק את נפשו שמור מכת עות הכהו

ולכך כלטוה לשעור כפשו כדאמרינן בהאומפין גדול לערו של שטן חשל איוב חשל לאומר לעבדו שבור הקב"ה ושעור ייכה:

דן את הדין על שדה או על טלית בין זה לזה וכן עדים שהעידו על שדה או על טלית שהוא של פלוני: כולן רשאים ליקח

אותו חפץ: הרחק מן הכיעור שלא יאמרו נשניל כן זיכהו לזה שיתכנה לו בזול:

הרואה טרפה לעצמו כשכולד ספק טריפות נבהמתו וברא'

אלו טריפות פרק שלישי חולין קמג

*שונא מתנות יחיה זה הרואה טרפה לעצמו. דרש ^{משלי טו} מר זוטרא משמיה דרב חסדא כל מי שקורא ושונה ורואה טריפה לעצמו ושמש ת"ח עליו הכתוב אומר *יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך רב וביד אמר זוכה ונוחל שני עולמות העה"ז והעה"ב אשריך בעה"ז וטוב לך לעה"ב ר' אלעזר כי הו' משדרי ליה מבי נשיאה מידו לא שקיל וכי הו' מומני ליה לא אויל אמר לא בעי מר דאיחי דכתיב *ושונא מתנות יחיה ר' זירא כי משדרי ^{משלי טו} ליה לא שקיל כי הו' מומני ליה אויל אמר אתייקורי הוא דמתייקרו בו:

תניא *כה חברכו את בני ישראל ר' ישמעאל טו אומר למדנו ברכה לישראל מפי כהנים ^{מט} לכהנים עצמן לא למדנו כשהוא אומר ואני מדברי אברכם הוי אומר כהנים מברכים לישראל והקב"ה מברך לכהנים ר"ע אומר למדנו ברכה לישראל

נו טעם^ו לאיסור וטעם להיתר ואינו קם עליה ואוסרה: הרואה טרפה לעצמו ודאי שוכח מתכות אחרים הוא שאף על שלו אינו קומד להכריע להיתר: ושמש ת"ח (גמ') לתוך טעמי המשכה ומשכיות הסותרות זו את זו והיינו תלמוד: יגיע כפיך כי תאכל לכיון שעל שלו אינו קומד כ"ש שאינו קומד על אחרים לנכז ולגזול: מומני ליה לאכול אלס: אתייקורי מתייקרו בי מתכנדים הס' צמה שאני סועד אלס והכאתם היא ואין זו מתכה:

אלו טריפות פרק שלישי חולין

מפי כהנים מפי גבורה לא למדנו כשהוא אומר
 ואני אברכם הוי אומר כהנים מברכין לישראל
 והקב"ה מסכים עליהם אלא ר"ע ברכה לכהנים
 ראשי יב מנ"ל א"ר נחמן בר יצחק *מואברכה מברכין
 וסימוך ישמעאל כהנא מסייע כהני דמוקי לה
 לברכת כהנים במקום ברכה דישראל :

נא אמר רב מנשיא הני דכרי דגנבי גנבי אין חוששין
 משום ריסוק איברים מ"ט כי שדו להו
 אמתנייהו שדו להו כי היכי דלירהטו קמיהו אהדרניהו
 ודאי חיישינן וה"מ דאהדרניהו מחמת יראה אבל
 מחמת תשובה תשובה מעלייתא הוא דעבדי :

נד [פיסקא ואלו כשרות בבהמה ניקבה הגרגרה
 ע"ב או שנסדקה] עד כמה תחסר [רשכין
 אומר עד כאיסר האיטלקין] אמר ועירי אתון דלא
 מיתחמי לבון שיעורא שיעורית כדינרא קורדנאי
 והוי כפשיטא ווטרתו ומשתכחא ביני פשיטו
 במקום ברכה דישראל אלל ברכת ישראל דהכי עדיפא ומשמע
 שמתרכים הס עם הזאר :

דגנבי גנבי ומש ליכיס אותן למעלה מכותלי הקצר ונופלין לארץ
 אמתנייהו על מתניהם נופלים ואין נהפכין על גבן
 שיתפרקו קוליותיהו : אהדרניהו דרך למעלה מן הכותל : ודאי
 חיישינן דלא איכפת להו כל היכי דכפלי :

[דלא מיתחמי לבון שיעורא שלא ראיתם איסר האטלקין
 מימיכם] : דינרא קורדינאח איתו היו מכירין ומתרי

אלו טריפות פרק שלישי חולין קמר

דפומבדיתא א"ר חנא פתוראה עילאי מינאי הוה קאי בר נפחא ובעת מינאי דינרא קורדינאה לשעורי ביה טריפתא ובעית למיקם מקמיה ולא שבקני א"ל שב בני שב אין בעלי אומנות רשאין לעמוד מפני ת"ח בשעה שעוסקים במלאכתם ולא והתניא כל בעלי אומנות עומדים מפניהם ושואלין בשלומן ואומרים להם אחינו אנשי מקום פלו' בואכם בשלום א"ר יוחנן מפניהן עומדין מפני ת"ח אין עומדין א"ר יוסי בר אבין בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה שהרי מפניהן עומדים מפני ת"ח אין עומדים ממאי דלמא כדי שלא תהא נמצא מכשילן לעתיד לבא:

כתיב *הוא עשך ויכוננך מלמד שברא הקב"ה טו

ארבע הוא: רבי חנא פתורא' זולקני היה והיו לפכיו מטבעות הרבה: אין בעלי אומנות העוסקין במלאכת אחרים והוא זולקני היה משתכר בשל אחרים למקלה ולריך להזהר ולת עיניו אם ולהשתדל עם כל העובדים לשאול מה הם לריכס והכי תכיל בתוספתא המוסיב את קבירו בקנות למקלית שכר אם היה אומן לא יעסוק באומכותו לפי שאין עיניו על הקנות בשעה שעוסק באומכותו: [עומדים מפניהם אמציאי נכורים קאי נוס' נכורים]: מפניהם עומדים לכבודם כדי שיהו רגילים לבא: חביבה מצוה בשעתה לריכין אכו לקבנה: מכשילן אס לא יראוס להם פנים להוביס ודרך כבוד לא ירגילו לבא מפני

בונניורת בארם שאם נהפך אהר מהם אינו יכול לחיות. חניא היה ר"מ אומר הוא עשך ויבוננך כרכא דכולה ביה ממנו כהניו ממנו נביאיו זכריה י ממנו שריו ממנו מלכיו שנא *ממנו פנה ממנו יחד וגו'. ההוא רומאה דחוייה להתוא גברא דנפל מאיגרא לארעא פקע כרסיה ונפק מעייניה אתיות בז לבריה ושחטיה קמיה *באתיות עינים אינגיד ואיתנה עול למעייניה וחייטי לכרסיה:

יו אמרו עליו על ר' שמעון בן חלפתא שעסקן ע"ס ע"כ ברברים היה וכו' מאי עסקן בדברים

ע"ש שלי אמר רב משרשיא דכתיב *לך אל נמלה עצל ראה דרכות וחכם אשר אין לה קצין שוטר ומושל חבין בקיץ לחמה אמר איזיל אחוי או ודאי הוא דלית להו מלכא אזל בתקופת תמוז פרסיה לגלימי

בונניות לשון ואת ככו שצרא להם נסים ליטנ עליו ואס ירדו ענסיסן שוב אין מתישנין: כרכא דכולא ביה כרך שהכל בו ועל כנסת ישראל כאמר שכל מושליהן מהם ולא מעס אפר: מעייניה מעיו: ושחטיה קמיה כדי איתאכ ויטאך מעיו אליו: לבריה של זה הכופל: באחיות עינים ולא כגע בו ולא הויקו אלא דכדמה לאביו כאלו נשט לפי שלא היה רובה ליגע במעים שלא יהפך בהן:

מאי עסקן למה נקרא שמו עסקן תמלה: אי ודאי לית להו מלכא דכתיב אשר אין לה קלין והיינו עסקן דלא צעי למסאך

אלו טריפות פרק שלישי חולין קמ"ה

אקונא דשומשמני נפק אחת חד מינייהו אחת
ביה סימנא על אמר להו נפל טולא נפקו ואחו
דלוייה לגלימא נפל שמש' נפלו עליה וקטלורה
אמר ש"מ לית להו מלכא דאי אית להו הרמנא
דמלכא לא ליבעי א"ל רב (אדא) [אחא] ברירה
דרבא לרב אשי ודלמא מלכא הוה בהדייהו אי
נמי הרמנא דמלכא הוו נקיטי א"נ בין מלכא למלכ'
הוה דכתיב *בימים ההם אין מלך בישראל איש
הישר בעיניו יעשה אלא סמיך אהימנותיה דשלמה:

שופט' ל

[אמר רב לית בקא בר יומא ולית דידכא בת שתא נח
א"ל רב פפא לאביי והא אמרי אינשי שב ע"נ

שני אימרא בקתא מבקא דאמרה לי חויתי לבר
מחוזא דסחא במיא וסליק ואיכרך בסדינין ואותיבת
אהימנותיה דשלמה. הנמלים חוהבים לל וסוכאים קוס:
דשומשמני נמלים: נפק חד מנייהו מתוך קורי הקן ונח למון
וראה הלל: איתנח ביה סימנא להכירו לידע מה יעשו לו קנרו
כשימלא שקרן: (הרמנא רשות להרגו): הרמני הוו נקיטי שכל
המהתל בקנרו יהרגוהו: אי נמי בין מלכא למלכא וכו' מת
המלך ועדין לא קם אחר ודרך ארץ לעשות איש הישר בעיניו
כדכתיב בימים ההם אין מלך בישראל איש הישר בעיניו יעשה:

אהימנותיה דשלמה נאמן הוא על כך ונרה"ק אמרה:

בקא מין זניב והיא כושב' כלרעה: דידבא זנוב: אימרא לשון
כעת צמרוס תמריא כתנכרה לו ומרדה עליו: לבר מחוזא
עלשם שהיו בני מקחא מעוכגים ושמיים נאמר עשל זה אליהם:

עלי' ומצית מיני' ולא הודעת לי א"ל ולטעמך
 הא דאמרי אינשי שיתין מני פרולא תלו לי
 לבקא בקורנסא מי איכא איהו גופי' כמה הוי אלא
 במני דידהו ה"נ בשני דידהו]:

יח אמר רב יהודה האי מאן דאכל חלת תקלי
 חלתית אליבא ריקנא משתלח משכיה א"ר
 אבהו בדירי הוה עובדא ואכלי חד תקלא חלתית
 ואי לא דיתבי במים משתלח משכאי וקיימתי
 בעצמי *החכמה תחירה בעליה. ההוא בר טביא
 דאתא לבי ריש גלותא דהוה מפסקן כרען בתרייתא
 בדקיה רב בצומת הגידין ואכשריה סבר למיכל
 מיניה באומצא א"ל שמואל לא חייש מר לנקורי
 א"ל מאי תקנתיה ניתביה בתנורא דאיהו בדיק
 נפשיה אותביה נפל תילחי תילחי קרי שמואל
 ומצית מיני' דמא מלמט דמו: מנה משקל שזים מנה:
 בקורנסא מרע"ל כלו' הוי זהיר נו שזיכמו כנדה: בסני
 דידהו נמשקל שלהם של נקא שהוא קל: בשני דידהו
 רגעים הם:]

אליבא ריקנא קודם אכילה: משתלח משכיה נפשו עוון
 שהקלמית מקממתי מאוד ואומצתי קדמת שקורין
 אשקלפיינלו": דיתבי במיא לקרר עלמי: צומת הגידין נשוק
 הוא סמוך לארכובה כרגלים האחרוני': באומצא איכו ללי כלכך
 כבתכור אלא מולקו מאד וזולהו כל דהוא על הגקלי': לנקורי
 שחא נשכה נקש שם ואסורה מאוס סכנת נפשות: דאיהו בדיק
 נפשיה מאליו: תילחי מתפרק ונוסל קמיכות קמיכות:

אלו טריפות פרק שלישי חולין קמו

עליה דרב *לא יאונה לצדיק כל און קרי רב עליה ^{משלי יב}
דשמואל *כל רו לא אנס לך : ^{דניאל ד}

ההיא עיוא כרכוז דהואי כי ריש גלותא דעקוריט
מלא צנא דחרבא מיניה רב אחאי אסרשס ע"ג

רב שמואל בריה דר' אבהו אבל מיניה קרי
אנפשיה *מפרי פי איש חשבע בטנו שלחו מתם ^{משלי יח}
הלכתא כותיה דרב שמואל בריה דר' אבהו והזהרו
ברכינז אחאי שמאיר עיני גולה הוא :

א"ל קיסר לר' יהושע בן חנניה אלהיכם כאריה כ
מתיל דכתיב *אריה שאג מי לא יירא מאי ^ס

רבוחא פרשא קטיל אריה א"ל לאו כהאי אריה ^{ינמוס ג}
מתיל אלא כאריה דבי עילאי מתיל א"ל בעינא
דמחזית לי ניהלי' א"ל לא מצית חזית ליה א"ל
איברא חזינא ליה בעא רחמי אתעקר מדוכתיה

לא יאונה לצדיק שזדמכתי ומנעתיך מלאכול :

(עיוא כרכוז הוא ספק חיה ספק בהמה ורב שמואל קבל שהוא
חיה ודאיוקלבו מותר) : דעקור מלא צנא דחרבא לאמר
שמיטה הוליאוהו ממעיה : מפרי פי איש נשכר ששמעתי וקבלתי
שהוא מותר בטמי שבע ממנו : והזהרו ברבינו אחאי לכהוג זו
כבוד ולדון לפכיו בהלכה עד שיחזור זו ולא להתיר בפכיו מה
שהוא אוסר שמאיר עיני גולה הוא :

אריה שאג כך ה' אלהים דבר חי לא יכנף הרי שמשל לו :
פרשא קטיל אריה אדם גבור הורג את הארי : דמחזית
ניהליה לאריה דבי עילאי : איברא אמת אני רונה לראותו

כי הוה מרחוק ת' פרסי ניהם חד קלא אפילו כל מעברתא ושורא דרומי נפל אדמרחק שלש מאות פרסי ניהם קלא אחרינא נתור ככי ושיני דגפרא ואף הוא נפל מכורסיה לארעא א"ל כמטותא מינד בעי רחמי עליה וליתדר לדוכתיה בעא רחמי עליה ואהדר ליה לאתריה :

כא א"ל קיסר לר' יהושע בן חנניה בעינא דאחוי לאלהייכו א"ל לא מצית חזית ליה א"ל איברא

ס * [חזינא ליה] אול אוקמיה להדי יומא בתקופת

חמוז א"ל אסחכל ביה א"ל לא מצינא א"ל ומח

(שמשא) [יומא] דחד משמשי דקיימי קמיה דקב"ה

אמרת לא מצינא לאסחכולא ביה שכינה לא כל

שכן וחזו א"ל קיסר לר' יהושע בן חנניה בעינא

דאצבית ליה נהמא לאלהייכו א"ל לא מצית א"ל

אמאי נפישו חילוותיה א"ל איברא א"ל פוק [צבית]

לגידא דרביתא דרווח עלמא טרח שיתא ירחי

קייטא אתא זיקא כנשיה לימא טרח שיתא ירחי

דסיתוותא אתא מטרא טבעיה בימא א"ל מאי

ועל כרדך לריך אתה להראותו לי: אפילו כל מעברתא הסינו

כל הכסים העוברות :

להדי יומא כגד השמש: דאיצבית ליה נהמא אתקין ליה

סעודה: לגידא דרביתא על שפת הנהר שסו רביתא :

דרווח עלמא להתקנץ שס קיילותיו והוא נתכוין למקום שמהא

דוק שולטת זו: כנשיה לימא טאיטו ליס:

אלו טריפות פרק שלישי חולין קמו

האי א"ל הני בנושאי וזלוחאי דאתו קמיה א"ל
אי הכי לא מצינא :

אמרה ליה בת קיסר לר' יהושע בן חנניה כב
אלהיכון נגרא הוא דכתיב *המקרה סס

במים עליותו אימא ליה דנעביד לי חדא מסחוריתא מלי' קד
אמר לחיי בעא רחמי עלה ואינגעה אותכה בשוקא
דרומי ויהבי לה מסחוריתא דהוון נהיגי דכל דמנגע
ברומי יהבו ליה מסחורית' ויתב בשוקא וסתר
דוללי כי היכי דליחוו אינשי ולבעו רחמי עליה
יומא חד הוה קא חליף התם הוה יתיבא וסתרה
דוללי בשוקא דרומאי אמר לה שפירחא מסחוריתא
דיהב לך אלהי אמרה ליה אימא לאלהיכו
דלישקול מאי דיהב לי אמר לה אלהא דידן מיהב
יהיב משקל לא שקיל :

א"ר יהודה שור שהקריב אדה"ר קרן אחת היתה לו כג
במצחו שנ' *והיטב לה' משור פר מקרין מפריס סס

בנושאי סכנדי הצית : זלוחאי מרבילי הנית צמים מפני אבק
העולה וכנר הס כלו לאכול כל זה : אי הכי דנפשי קיילותיו
כ"כ לא מליכא :

מסחוריתא דיסולטייר"ש זלע"ז זלשון אשכנז קלעפרליך :
דוללי אשקניי"ש וסימן זה היה למזרעים : וסתר
דוללי דיסנוייריי"ר זל"א ריש"ט פלאקס : משקל לא שקל
הטונה משנתנה :

שור שהקריב אדם הראשון כדאמרי' בלפני אידיהן צמס' ע"ז :
מקרין מפריס אשור של אדם הראשון קאי :

אלו טריפות פרק שלישי חולין קמח

אמר הקב"ה למינהו אנו עאכ"ו מיד כל אחד ואחד
וצא למינהו פתח שר העולם ואמר יהי כבוד ה'
לעולם ישמח ה' במעשיו :

רבי שמעון בן פזי רמי כתיב *ויעש אלהים את כה
שני המאורות הגדולים וגו' (המאמר הזה כתוב

באורך כפ"ק לשנועות):

רב אסי רמי כתיב *ותוצא הארץ דשא בתלת
בשבתא וכתיב *וכל שיח השדה טרם יהיה

בארץ במעלי שבתא מלמד שיוצאו דשאים ועמדו בו
על פתח קרקע עד שבא אדם הראשון ובקש

עליהם רחמי וירדו גשמים וצמחו ללמדך שהקב"ה
מתאוה לתפלתן של צדיקים רב נחמן בר פפא

הויא ליה ההוא גנתא שדי ביה ביורני ולא צמח
בעא רחמי אתא מטרא וצמח אמר היינו דרב אסי:

גדולים הן וענפיהם מרובים ואין ראויין ליגדל רבופים ותכופים
כי אם מפוזרים: אמר הקב"ה למינהו שילא כל אילן בעלמו
ברחוק מקניו שיהא לו היכר: אנו שרבים אנו ודרכנו ללאת
תכופים ומעורבנים ואם אין אנו כוהרין ללאת כל עשב לצד
הרי אין אנו כיכרים זה מזה עאכ"ו: ישמח ה' במעשיו כולן
זהירין במלותיו:

טרם יהיה בארץ עדיין לא היה בארץ: ועמדו על פתח הקרקע
מתאיים למי גשמי כדכתיב כי לא המטיר עד שכבר אדם
נשמי: ביורני זרעים: היינו דרב אסי שהקב"ה מתאוה לתפלתם
של לדיקים:

ע"כ
לגדה ב'
בנופרשי'
ראשית א'
ע"כ

אלו טריפות פרק שלישי חולין

כו אמר רב חנן בר (רבא) [רב] *השסועה כרוי
 בפני עצמו היא שיש לה ב' גבין ושני
 שדראות וכי משה רבינו קנינו היה או בליסטרי
 היה מכאן תשובה לאומרים אין תורה מן השמים
 א"ל רב חסדא לרב תחליפא בר אבינא זיל כתוב
 קניגי ובליסטרי באגדתך ופירשה:
 * (ואת) חמשת סרני פלשתיים העזתי והאשדודי
 האשקלוני הנתי והעקרוני והעוים אמר
 חמשה וחשיב שיתא אמר ר' (יוחנן) [יונתן] אדוניקי
 שלהן חמשה א"ל רב חסדא לרב תחליפא בר
 אבינא כתוב אדוניקי באגדתך ופירשה ופליגא
 כח דרב דאמר רב עוים מתימן באו תניא נמי הכי
 עוים מתימן באו ולמה נקרא שמן עוים שעיותו
 את מקומן. ד"א [עוים] שאיוו לאלוהות הרבה.
 ד"א עוים שכל הרואה אותם אוחותו עוית אמר
 שיש לה ב' גבין ולכך נקראת שסועה תאומה: וכי משה רבינו
 קנינו היה לז קיית נקניגין: או בליסטרי מורה בקט
 לקיית וקורין אותו ברישדו"ר ומכין היה נקי בקיית הללו שאין
 אדם נקי בהם: כתוב קניגי ובליסטרי אגדה זו כתוב שיש בה
 תיבות יסין ול' לק: ופירש' מאי קניגי ובליסטרי באגדתך ומשם
 דנקט כתוב באגדתך נקט נמי להאי קרא דסרני פלשתיים:
 אדוניקי שלהם תשובים שלהם חמשה: מתימן בן אליפז בן
 עשו באו ואיוו לאלהי פלשתיים וילאו ממקומן ובאו לגור
 ביניהם ולהכי לא קשיב ו' סרני פלשתיים: שעיוו את מקומן
 וילאו משם ובמעוים שכתב: עוית רמת ופלשלה בלע"ז סרנפ"א:

דברים יד

בערוק פי'

סכן דה'

לכתוב

תיבות

קשות

באגדה או

באגדות

לס"א

דגמסי

באגדתך

כח

סס

יכופע יג'

בערוק

פי' לשון

אדון

אלו מריפות פרק שלישי חולין קמט

רב יוסף ואית להו שית סרי דרי שיני לכל חד
וחד אמר רשב"ל הרבה מקראות שראויין לישרף
(כספרי צדוקי') והן הן גופי תורה *העוים היושבי' דנריס ב
בחצרים עד עזה מאי נפקא לן מיניה מדאשבעיה
אבימלך לאברהם *אם חשקור לי ולניני ולנכדי ואשי' כל
אמר הקב"ה ליתו כפתורים ליפקו מעוים דהיינו
פלשתים וליתו ישראל ליפקו מכפתורים כיוצא
בדבר אתה אומר *כי חשבון עיר סיחון [מלך מדי' כל
האמורי הוא והוא נלחם במלך מואב הראשון
וגו'] מאי נ"מ דאמר להן הקב"ה לישראל *אל דנריס ב
חצר את מואב אמר הקב"ה ליתו סיחון ליפקו

שיתסר דרי שיני שורות של שינים : הרבה מקראות יש שדומה
לקוראיהן שהם ראויין לשרף שלא היה לו לכתנן שאין להם
לורך בתורה וגכאי הוא למנרן עם הקדושה : והן הן גופי תורה
טעמים גדולים תלויין בהם והשתא קא קשיב ואזיל להו עד סוף
שפעמא : חצרים עד עזה א"י : מאי נפקא לה מינה אי לאו
מקומן של אלו היה אלא מקום חצרים ואלו גראוס : ולניני
ולנכדי ועדין לא עזרו הדורות : כפתורים לאו מפלשתים כיכהו :
ליתו וליפקו ארעא מפלשתים : ליתו ישראל וליפקו מנייהו
וקסנר ריש לקיש עוים מפלשתים היו ולמ"ד מתימן היו להך
מלחא כמי אינטריך משים דאזהריכהו שלא להתגרות בנבי עשו
אמר רחמנא ליתו כפתורים וליפקו מעוים וניתו ישראל וניפקו
מינייהו וכי' : והוא נלחם במלך מואב הראשון למה לי ע' נדש"י
לאשמועינן אלא משום דכתיב אל חלר את מואב וגו' וכי' : ננח'
באריכות

אלו טריפות מרק שלישי חולין

ממואב וליתי ישראל וליפקו מסיחון והיינו דאמר
 רב פפא עמון ומואב טיהרו בסיחון *צידוני' יקראו
 לחרמון שריון חנא שניר ושריון (מארץ) [מהרי
 ארץ] ישראל הם מלמד שכל אחד ואחד מאוה"ע
 הלך וכנה לו כרך גדול לעצמו והעלה לו על שם
 הרי א"י ללמדך שאפילו הרי א"י חביבין על אוה"ע
 כיוצא בו *ואת העם העביר אותו לערים מאי
 ג"מ דלא ליקרו לאחיה גלוותא:

אמר רב יהודה *שלך זה השולה דגים מן הים
 *דוכיפת שהודו כפות חנ"ה דוכיפת
 שהודו כפות וזהו שהביא שמיר לכה"מ ר' יוחנן
 כי הוה חזי שלך אמר *משפטיך תהום רבה
 כי הוה חזי נמלה אמר *צדקתך כהררי אל א"ר
 צידונים יקראו וגו' למה לי: חנא שניר ושריון הרי א"י הן
 וחרמון קרוב ללידונים ולאמורי וזכו עליו כרכים זה קרא לו
 שריון זה קרא לו שניר: העביר אותו לערים מאי אשמועינן:
 כי היכי דלא ליקרו מלרים [לאמין] לאמר זמן גולים זכי
 גולים לכך הגלם:

זה השולה דגים מן הים איכהו הוה צקיא ציה והוא עורג
 המים: שהודו כפות כרנלתו ענה ודומה כמי שפולה לתוך
 הראש וכפות' שם והוא עוף גדול כתרנגול וקורין לו פוא"ן
 אלני"א: שהביא שמיר למקדש דהא כגר תורא מתרגמי' ליה
 והוא תרכנולא נרא ובגיטין צפ' מי שאקו מפרש מאי ענין ציה
 דמכר ציה טוריא: צדקתך כהררי אל דאפי' כמלה חית ליה
 קיותי' כגדולה: ומשפטיך אף בתהום רבה אומכת שלך לשפוט

כט

סג

ויקרא יל

שס

תלים לו

שס

אלו מריפות פרק שלישי חולין קנ

יהודה רחם וזו שרקרק ולמה נקרא שמה רחם א"ר ויקרא יב
 יוחנן כיון שכאה רחם באו רחמים לעולם אמר
 רב כיבי בר אבוי והוא דיתוב אמירי ועביר שרקרק
 וגמירי דאי יתיב אארעא ושריק אחי משיחא שנ'
 *אשרקה להם ואקבצם א"ל רב אדא בר רב וכליה י
 שומי למר בר (איתאי) [רב אידאי] והא ההוא
 דיתוב בי כרבא ושרק ואתא גלל אפסקיה למוחיה
 א"ל ההוא ביידא הוה :

תניא רבי אומר גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה ל

העולם שבהמה טמאה מרובה מן הטהורה ^{ס"ע"ב}
 לפיכך מנה הכתוב בטהורה גלוי וידוע לפני מי ^{פסמי}
 שאמר והיה העולם שעופות טהורים מרובים על ^{ס"ק"ע"ט}
 הטמאים לפיכך מנה הכתוב בטמאים מאי קמ"ל ^{במהרש"א}

ולעשות נקמתך בדגת היס להמית המזומכי' למות לשון מורי ל"א
 לנמלה הוה אחר לדקתך כהררי אל שמזכותיהם מזומכין להם
 בלא טורק ועס מי שאתה כשפט אתה דכו עד תהום רבה כגון
 שלך שטורק לבקש שס מזכותיו : רחמים מטר : אמירי על שס
 דבר : שרקרק כשהוא מלפפך כשמע כאומר שרקרק : דאי יתיב
 ואיכו עומד אלא יושב ומלפפך סימן צאורה הוא : אארעא שאין
 דרכו כן : בי כרבא מרישה : גללא אבן גלל מן המרוס : ביידא
 כמו נדאה נדאי ושקרן לפיכך לקה :

מנה הכתוב בטהורה איל ולבי וגו' . מפני דרך קלרה ואין לך
 עוד טהורה ובעופות אין לך עוד טמאה : מאי קמ"ל הא
 ודאי פשיטא דאי הוו עפי היה מני להו :

כדרב הונא אמר רב ואמרי לה אמר רב הונא
אמר רב משום ר"מ לעולם ישנה אדם לתלמידיו
דרך קצרה:

סה [פיסקא] אבל אמרו חכמים כל עוף [הדורס
טמא] תניא ר"ג אומר דורס ואוכל

בידוע שהוא טמא יש לו אצבע יתירה וזפק
וקרקבנו נקלף בידוע שהוא טהור ר' אליעזר בר
צדוק אומר מותחין לו חוט של משיחה אם חולק
את רגליו ב' לכאן וב' לכאן טמא ג' לכאן ואחת
לכאן טהור ר"ש בן אלעזר אומר כל עוף הקולט
מן האויר טמא ציפרתא נמי מיקלט קלטה אמר
אביי קולט ואוכל קאמרינן אחרים אומרים שכן
עם טמאים טמא עם טהורים טהור כמאן כר'
אליעזר דתניא ר"א אומר לא לחנם הלך זרויר
אצל עורב אלא מפני שהוא מינו אפילו חימא
רבנן שכן ונרמה קאמרינן:

לא תניא ר' יוסי בן דורמסקית אומ' ליתן דג טהור הוא
סז ה"ג יש לו אצבע יתירה וזפק וקרקבנו נקלף בידוע שהוא
טהור וארישא סמיק דתניא כל עוף הדורס טמא ואם אינו
ע"ג

דורס ויש לו עוד ג' סימנים דהוו להו ד' בידוע שהוא טהור:
את רגליו אלבעותיו: הקולט מן האויר שכשזרקין לו מאכל
קולטו לתוך פיו ומקבלו מן האויר: ציפרתא מכירין היו שהיא
טהורה וזה שמה: קולט ואוכל שאינו מניקו לארץ עד שלא
יבלענו: שכן כמו שזכר: ונרמה דומה להם במראיתו:

דג טהור הוא שהרי יש לו סנפיר וקשקשת כדמפרש:

שנאמר *גאווה אפיקי מגינים וגו' אפיקי מגינים פייב ח"ל
 אלו קשקשים שבו *תחתיו חרודי חרש אלו סנפירין ס
 שפורה בהם :

בהמה המקשה

פרק רביעי

תניא אילן שמשיר פירותיו סוקרו בסיקרא וטוענו עז
 באבנים בשלמא טוענו באבנים כי היכי ע"ג
 *דליכחוש חיליה אלא סוקרו בסיקרא אמאי כי עח
 היכי דליחוויה אינשי וליבעי רחמים עילויה כדתניא
 *וטמא טמא יקרא צריך להודיע צערו לרבים ויקרא יי
 ורבים מבקשים עליו רחמים וכן מי שאירע בו
 דבר צריך להודיעו ברבים ורבים מבקשים עליו
 רחמים אמר רבינא כמאן תלינא כובסא בדיקלא
 כמאן כי האי תנא :

אפיקי מגינים חזק מגינים : אלו קשקשים הסגורים וסמוע'
 נוצדוק : תחתיו חרודי חרש מדודי של פרסיס : אלו סנפירין
 מדודין ומתכין כפרסי' ובהם הוא צוקע את המים (נצדוק)
 [נצדוק] אלא יעכנוהו נפריקתו ופסטי' דקרא לשון (מורי)
 תתיו מדודי פרס נצדוקן זהרורי שמש :

דניכחוש חיליה שמרוב שומנו הוא עסיין : דלחזיוה אינשי
 סימן הוא שמשיר פירותיו : וטמא טמא יקרא לועק
 ואומר טמא הוא : כובסא אשכול תמרים וסימן הוא שמשיר
 פירותיו : כי האי תנא לנאק עליו רביס רמקיס :

ג' רש"ל
 פורים

אותו ואת בנו

פרק חמישי

פג [משנה] יום אחד האמור באותו ואת בנו היום

הולך אחר הלילה את זו דרש ר"ש בן

דאשית א' וזמא נאמ' במעש' בראשית *יום אחד ונאמר

ויקרא כב באותו ואת בנו *יום אחד מה יום אחד האמור

במעשה בראשית היום הולך אחר הלילה אף יום

אחד האמור באותו ואת בנו היום הולך אחר

הלילה:

כסוי הדם

פרק ששי

לב ת"ר *כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך וגו' למדה

פר תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר

דברי יב

היום הולך אחר הלילה שטע האס משקכה לא ישקוט הבת

כל הלילה וכל יום המקרת אבל שטע האס זיוס שוטע

הבת כלילה דאיץ הלילה הולך אחר היום: את זו דרש משום

דבענינא דקדשים כתיב אותו ואת בנו אינטריך למדרשא כדתנא

בגמרא: מעשה בראשית ויהי ערב ויהי בקר ברישא ערב

והדר בקר:

לא יאכל בשר תדיר שלא יעני:

אלא לתאבון יכול יקח אדם מן השוק ויאכל ת"ל
 *וובחת מבקרד ומצאנך יכול יזבח כל בקרו ^{דברי יב}
 ויאכל כל צאנו ויאכל ת"ל מבקרד ולא כל בקרד
 מצאנך ולא כל צאנך מכאן אמר ראב"ע מי שיש
 לו מנה יקח לפסו ליטרא ירק עשרה מנה יקח
 לפסו ליטרא דגים נ' מנה יקח לפסו ליטרא בשר
 מאה מנה ישפתו לו קדר' בכל יום ואינך אימת
 מערב שבת לערב שבת. אמר רב צריכין אנו
 לחוש לדברי זקן א"ר יוחנן אבא ממשפחת בריאים
 הוה אבל כגון אנו מי שיש לו פרוטה בתוך
 (ביתו) [כיסו] יריצנה לחנוני א"ר נחמן כגון אנו
 ליון ואוכלין *כבשים ללבושך מגז כבשים יהי ^{ושלי כו}

מבקרד אסי לו בעדו יקח ואס לאו לא יקנה נשוק: כל בקרו
 אס אין לו אלא שור אחד זכרנו: לפסו לקדירתו לטון חילפס:
 משקל ליטרא ירק אבל בשר לא יאכל: דגים הוו צול במקומו
 יותר מן הנשר: ישפתו כשנותכי קדרה על הכירה קרי שפיתה:
 ואינך אימת אלו האקרים שאמרת ליערא דגים וליטרא בשר
 אימת יאכלוה אס לא בכל יום: לחוש ולהסתפק במוטו קלים:
 אבא ממשפחת בריאי' ר' יוחנן קרי לרז אבא: כגון אנו שאין
 אנו בריאים: מי שאין לו אלא פרוטה יריצנה לחנוני ולא
 יסגף עלמו בעיניו וילטרך לצרות יותר: אמר רב נחמן כגון
 אנו רב כקמן אחר דורו של ר' יוחנן היה וממיד העולם היה
 משתנה והולך ולא היה בריא כמותן שנימי ר' יוחנן ולפיכך הוא
 אומר כגון אנו דאפי' אין לנו הפרוט' עלינו ללוות ולאכול:
 כבשים ללבושך מקרא הוא בספר משלי קנה לך לאן ויהא לך

מלבושך *ומחיר שדה עתודים לעולם ימכור אדם
 שדה ויקח עתודים ואל ימכור אדם עתודים ויקח
 שדה *ודי חלב עוים דיו לאדם שיתפרנס מחלב
 גדיים וטלאים שכתוך ביתו *ללחמך ללחם ביתך
 לחמך קודם ללחם ביתך *וחיים לנערוותיך אמר
 מר זוטרא בריה דרב נחמן הן חיים לנערוותיך.
 מכאן למדה תורה דרך ארץ שלא ילמד אדם
 את בנו בשר ויין:

לג א"ר יוחנן *הרוצה שיתעשר יעסוק בבהמה דקה
 ס אמר רב חסדא מ"ד *ועשחרות צאנך
 ס ע"ג שמעשרות את בעליהן וא"ר יוחנן כסא דחרשין
 דגרים ולא כסא דפושרין וה"מ בכלי מתכות אבל בכלי
 חרש לית לן בה ובכלי מתכות נמי לא אמרן
 אלא דלא שדי בהו ציביא אבל שדי בהו ציביא
 לית לן בה וכי לא שדי בהו ציביא נמי לא אמרן
 אלא דלא ציץ אבל ציץ לית לן בה. וא"ר יוחנן
 מי שהניח לו אביו מעות ורוצה לאבדן ילבש
 הגזיזן ללבוש: ויקח עתודים לאן שיש לו מהם קלנ לפרכסה
 וגזיזן ללבוש: דיו לאדם הכי משמע די קלנ עזיס די לך בקלנס
 ולא משקוט ומאכלס: הן חיים לנערוותיך לבני ביתך למד דרכי
 חיים להסתפק במזונות קלים:

כסא דחרשין ולא כסא דפושרין טוב לשתות כוס של מכשפות
 ולא לשתות כוס של מים פושרים שרעים הם לגוף: ציבי
 שרשי עשנים ומבלין: ציץ הרמיק: מי שהניח לו אביו מעות
 כלו' מי שלא טרק במזון וקל צעיניו לאנדו זהו איבודו: ילבש

כסוי הרם פרק ששי חולין קנג

כלי פשתן וישתמש בכלי זכוכית וישכור פועלים ואל
ישב עמהם ילבש כלי פשתן בכותנא רומיתא
וישתמש בכלי זכוכית בזוגיתא חיורתא וישכור
פועלים ואל ישב עמהם בתורי דנפיש פסירייתו
דרשרב עוירא זמנין אמר לה משמיה דרב אמי
וזמנין אמר לה משמיה דרב אסי מ"ד *טוב איש ^{מלי' קיב}
חונן ומלוח יכלכל דבריו במשפט לעולם יאכל
אדם וישת' פחות ממה שיש לו וילבש ויתכסה
כמה שיש לו ויכבד אשתו ובניו יותר ממה שיש
לו שהם תלויין בו והוא תלוי במי שאמר והיה
העולם:

רבי חייא נפל ליה יאניבא בכיתניה וכו' . *ומי לר
נפל ליה יאניבא בכיתניה והאמר רבין בר פה
אבא ואמרי לה ר' אבין בר שבא משעלו בני הגולה ע"כ

כלי פשתן שהם יקרים ולפי דרכנו למדנו שהעושה אלה מאנד
ממון ויזהר אדם מהם: כיתנא רומיתא יקר היה: בתורי ישכור
אדם פועלים וימסור להם שוורים שלו לקרוז והם יכנישו השוורי'
פר
(ויסקנוס) [ויסקנוס] זיערות וזכרמי' והמלאכה לא יעלה פי' צערו
לכלום שאינן (קזיס) [קזשין] לכך: טוב איש חונן דליס ^{לשון}
ומלוח אותם וטוב המכלכל דבריו במשפט לפי היכול' הוא עומד ^{חכמה}
על לרכיו ולא בכל תאות לבו: פחות ממה שיש לו פחות מכדי
היכולת וילבש ויתכסה לפי היכולת שלא יתבייש: ויכבד אשתו
יותר מלפי היכולת:

יאניבא תולעת האוכלת פשתן: בני הגולה לאו אנשי כנסת

פסקו הזיקים והוועות והרוחות והרעמים ולא
 החמיץ יינם ולא לקה פשתנם ונתנו חכמים
 עיניהם בר' חייו ובניו כי מהני זכותיהו אעלמא
 ארידהו לא כדרב יהודה אמר רב דאמר ר"י אמר
 רב ככל יום ויום בת קול יוצאת ואמרת כל
 העולם כלו ניוון בשביל חנינא בני וחנינא בני דו
 לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת:

לה תניא *ושפך וכסה מי ששפך הוא יכסנו מעשה
 באחר ששחט וקדם חברו וכסה וחייבו רבן
 גמליאל ליתן לו עשרה זהובים איבעיא לתו שכר
 מצוה או שכר ברכה למאי נ"מ לברכת המזון
 או אמרת שכר מצוה אחת היא ואי אמרת שכר

הגדולה קאמר אלא נהנך דורות אמרוכיס קאמר שהתקילו
 ללקות בני א"י ציינס ונפשתנס מפני שנתקלקלו הדורות
 ומשעלו מנני נבל לבאן שהיו קסיד"י פסקו כאן הזועות:
 ונתנו חכמים עיניהם בר' חייו ובניו שנזכותם באתה טובה
 זאת. ר' ייא ובניו מנבל עלו כדאמרינן בשלהי פ"ק דסוכה:
 זיקים וזועות ורעמים ורוחות מפרש בנרכות בהרואה שכולן
 קללה: זועות הארץ מזדעזעת: רוחות זעפא אשטורביי"ל: כדרב
 יהודה דאמר זכותא דלדיקי לאמריכי מהכיא ולאו לדידהו זכאי
 עלמא: חנינא בני הוא ר' כניכא בן דוסא ובימיו היה קול זה
 יולא: דיו בקב חרובין מתפרנס בלער ובלמאוס:

ליחז לו מפני שהפסידו שכר ולקמן בעי שכר מצות מעשה או
 שכר הנרכה: ברכת המזון ד' נרכות הן ואיכא מ' זהובים

ברכה הויין ארבעין מאי ת"ש דא"ל ההוא צדוקי
לרבי מי שיצר הרים לא ברא רוח ומי שברא
רוח לא יצר הר' דכתיב *כי הנה יוצר הרים
זכור רוח א"ל שוטה שפיל לסופיה דקרא ה'
צבאות שמו א"ל נקוט לי זמנא תלתא יומי
ומהדרנא לך תיובתא יחיב רבי ג' תעניתא כי
הוה קא בעי מיברא א"ל צדוקי קאי אבבא אמר
*ויתנו בכרותי ראש וגו' א"ל רבי מבשר טובות
אני לך לא מצא אויבך תשובה ונפל מן הגג ומת
א"ל רצונך שתסעוד אצלי א"ל הן לאחר שאכלו
ושחו א"ל כוס של ברכה אתה שותה או ארבעים
זהובים אתה נוטל א"ל כוס של ברכה אני שותה
יצאת בח קול ואמרה כוס של ברכה שוה ארבעי
זהובים א"ר יצחק עדיין ישנה לאותה משפחה
בין גדולי רומי וקוראין אותה משפחת בר לויאנוס:

עמוס ד

מלי' סט

היה מהלך במדבר ואין לו *אפר לכסות שוחק פח

ואי נתר מלוה אזלת כוליה קדא מלוה היא: ה' צבאות שמו ע"ב
אלמא קד הוא דנראינהו: נקוט לי זימנא מן לי זמן: כי הוה
בעי רבי מיברא כשהיה רבי רולה לסעוד: אמרו ליה בני
גיתיה ההוא לדוקי שקנעת לו זמן קאי אננא: אמר רבי על
עלמו המקרא הזה: ויחנו בכרותי ראש בסעודתי כותבין מרה
לסוף אישתכח דלא איהו הוה אלא לדוקי אחר הנח לבשרו על
הראשון שעלה לנג ומת: מ' זהובים אכר ד' ברכות שענה אקריהן

*אמן: לאותה משפחה של מצער:

עי' בלחם
חמודות

במדבר ארץ ליה אכינה מלמסת:

דינר זהב ומכסה היה מהלך בספינה ואין לו
 עפר לכסות שורף טליתו ומכסה בשלמא שורף
 טליתו ומכסה אשכתו אפר דאיקרי עפר אלא
 מדינרי זהב מנ"ל א"ר זירא *ועפרות זהב לו:
 לו אמר רבא בשכר שאמר אברהם אבינו *ואנכי
 עפר ואפר זכו בניו לב' מצות *אפר פרה
 ועפר סוטה וליח'שוב נמו עפר כסוי הדם החם
 הבשר מצוה איכא הנאה ליכא:

ואמר רבא בשכר שאמר אברהם *אם *מחוט
 ועד שרוך נעל זכו בניו לב' מצות לחוט
 של תכלת ורצועה של תפילין בשלמא רצועה
 לו של תפילין כתיב *וראו כל עמי הארץ כי שם
 ה' נקרא עליך ותניא ר"א הגדול אומר אלו תפילין
 שבראש אלא חוט של תכלת מאי היא דתניא
 ר"מ אומר מה נשתנה תכלת מכל הצבעונין מפני
 דינר זהב לקמיה יליף ועפרות זהב לו:

[הנאה ליכא במלוה זו דכלאו כסוי כמי הוו מישתרי צער אבלי
 צאפר פרה איכא הכאה שמטהרו מטומאתו דאי לאו
 אפר אין לו טהרה עולמית]: עפר סוטה נוטיל שלום בין איש
 לאשתו ונקתה וכו' רע:

אם מחוט ועד שרוך שלא רצה ליהנות מן הגזל: שרוך
 רצועה: חוט של תכלת לנילית: רצועה של תפילין
 לקשור: בשלמא רצועה של תפילין איכא הנאה דכתיב
 ויראו מטך: אלו תפילין שבראש אות הן לכל כי שם ה' נקרא
 עליך: מאי היא הכאה איכא: מה נשתנה תכלת

שתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה
 לאבן ספיר ואבן ספיר דומה לכסא הכבוד דכתי'
 *ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו וגו' וכתוב שמות כד
 *כמראה אבן ספיר דמות כסא א"ר אבא קשה יחזקאל פ
 גזל הנאכל שאפי' צדיקים גמורים אינן יכולין
 להחזירו. שנ' *בלעדי רק אשר אכלו הנערים: ראש' יד
 א"ר יוחנן משום ר' אלעזר בר' שמעון כל מקום לח
 שאתה מוצא דבריו של ר' אלעזר בנו של ס
 ר' יוסי הגלילי בהגדה עשה אונך כאפרכסת.

*לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם וגו' אמר דניסו
 להם הקב"ה לישראל חושקני בכם שאפי' בשעה
 שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטין עצמיכם
 לפני נתתי גדולה לאברהם אמר לפני *ואנכי יח
 עפר ואפר למשה ואהרן אמרו *ונחנו מה לרוד שמות טו

שהזיקתו תורה לילית: שהתכלת דומה לים שהקלוזן ען
 היס הוא עולה אמת לע' שנה ומראית דמו דומה לים ויס אבו
 רואין שדומה לרקיע ורקיע דומה [לספיר וספיר] לכסא הכבוד
 דכתיב ותחת רגליו כמעשה לזכת הספיר והוא כעלם השמים
 אלמא שמים דומין לספיר וספיר הוא כסא הכבוד דכתיב כמראה
 אבן ספיר דמות כסא וכשהקב"ה מסתכל בכסא הכבוד שלו
 נזכר צמורה זו שהיא כנגד כל המלות: הנאכל הגזל ואוכל קשה
 הוא לעשות תשובה:

כאפרכסת טרמוי"א: לא מרובכם לפי שאין אתם מרבינן
 עלמכם אלא ממעטין לפיכך חשק בכם כי אתם

תליס כנ אמר *ואנכי תולעת ולא איש אבל אוה"ע אינם
 כן נתתי גדולה לנמרוד אמר *הכה נבנה לנו עיר
 לפרעה אמר *מי ה' לסנחריב אמר *מי בכל
 אלהי הארצות וגו' לנכוכדנצר אמר *אעלה על
 במתי עב לחירם מלך צור אמר *מושב אלהים
 ישבתי בלב ימים אמר רבא ואי תימא ר' יוחנן
 גדול שנאמר במשה ואהרן יוחר ממה שנאמר
 באברהם דאלו באברהם כתיב ואנכי עפר ואפר
 ואלו במשה ואהרן כתיב ונחנו מרה [ואמר
 רבא ואיתימא ר' יוחנן אין העולם מתקיים אלא
 בשביל משה ואהרן כתיב הבא ונחנו מה וכתיב
 התם] *תולה ארץ על בלימה :

ראשי יא
 שנות ה
 מ' נ' יח
 ישיב' יד
 יחוקאל
 כח

לט א"ר אילעא אין העולם מתקיימת אלא בשביל
 מי שבולם אח עצמו בשעת מריבה שנא'
 *תולה ארץ על בלימה. ר' אבהו אמר מי שמשים
 עצמו כמי שאינו שנאמר *ומתחת זרועות עולם.
 אמר רבי יצחק מ"ד *האמנם אלם צדק תדברון

איוב כו
 דברי' לג
 מלי' כח

המעט מעיטין עלמיכס בענוה: נמרוד מלך בדור הפלגה היה
 ולכך נקרא שמו נמרוד שהמריד כל העולם במלכותו על הקב"ה:
 מושב אלהים ישבתי שנה לו ז' רקיעים של כקשת ועלה וישב
 עליהם: תולה ארץ על זכות אותן שנקשבו לבלימה:
 שבולם עצמו סוגר את פיו ודומה לו בזכורות פיו בלום ורגליו
 מצולמות: ומתחת מי שגדרם תחת הכל הוא זרועות
 עולם: האמנם אלם [אומנות] יפה הוא האלם אבל לזק

תלים כג אמר *ואנכי תולעת ולא איש אבל אוה"ע אינם
 כן נתתי גדולה לנמרוד אמר *הכה נכנה לנו עיר
 לפרעה אמר *מי ה' לסנחריב אמר *מי בכל
 אלהי הארצות וגו' לנכוכדנצר אמר *אעלה על
 במתי עב לחירם מלך צור אמר *מושב אלהים
 ישבתי בלב ימים אמר רבא ואי תימא ר' יוחנן
 גדול שנאמר במשנה ואהרן יותר ממה שנאמר
 באברהם דאלו באברהם כתיב ואנכי עפר ואפר
 ואלו במשנה ואהרן כתיב ונחנו מזה [ואמר
 רבא ואיתימא ר' יוחנן אין העולם מתקיים אלא
 בשביל משה ואהרן כתיב הכא ונחנו מה וכתיב
 התם] *תולה ארץ על בלימה :

דאשי' יא
 שנות ה
 ח' ג' יח
 יסג' יד
 יחזקאל
 כח

לש א"ר אילעא אין העולם מתקיימת אלא בשביל
 מי שבולם את עצמו בשעת מריבה שנא'
 *תולה ארץ על בלימה . ר' אבהו אמר מי שמשים
 עצמו כמי שאינו שנאמר *ומתחת זרועות עולם.
 אמר רבי יצחק מ"ד *האמנם אלם צדק תדברון

איוב כו
 סס
 איוב כו
 דברי' לג
 מל"י כח

המעט מעטיטין עלמיכס בענוה : נמרוד מלך צדור הפלגה היה
 ולכך נקרא שמו נמרוד שהמריד כל העולם במלכותו על הקב"ה :
 מושב אלהים ישבתי שנה לו ז' רקיעים של נקשת ועלה וישג
 עליהם : תולה ארץ על זכות אותן שנאספו לבלימה :
 שבולם עצמו סוגר את פיו ודוקה לו נצטורות פיו בלום ורגליו
 מצולמות : ומתחת מי שנדרס תקת הכל הוא זרועות
 עולם : האמנם אלם [אומנות] יפה הוא האלם אבל לזק

בסווי הדם פרק ששי חולין קנו

מישרי' תשפטו בני אדם מה אומנתו של אדם בעה"ו
ישים עצמו כאלם יכול אף לדברי תורה ת"ל
צדק תדברון יכול יגים דעתו ת"ל מישרי' תשפטו
בני אדם:

ג י ד ה נ ש ה

פרק שביעי

חנן התם תפוח היה באמצע המזבח פעמים היה מ

עליו בשלש מאות כור אמר רבא גוזמא. צ

השקו את התמיד בכוס של זהב אמר רבא גוזמא. ע"ג

א"ר אמי דברה תורה לשון הבאי דברו נביאים

לשון הבאי דברו חכמים לשון הבאי. דברו חכמים

לשון הבאי הא דאמרן דברה תורה לשון הבאי

ערים גדולות ובצורות בשמי' דברו נביאי' לשון דברים א

דהיינו דברי תורה אותו תדברון: מישרים במישור ארץ חלקה

שכוחה לידם:

כשלש מאות כור דאן של לבור גדול שמסלקין לו מן הלדדין

קרי תפוח וכן גבי יקב נחם' ע"ו דורכין עם הנכרי

בגת ואף ע"ג שכוטל [בידו] וכיתין לתפוח: גוזמא מילתא בעלמא

ולאו דוקא דמעולם לא הגיע לג' טאות כור: השקו את התמיד

כשנאין לשוקטו משקין אותו והוא כוס להפשיט: גוזמא דכוס

של זהב לאו דוקא: לשון הבאי לשון הדיוט שאין מדקדק בדבריו

ומוליא בפיו דבר שאינו ולא שיכוין לסקר אלא לא דק: בשמים

* וכערוך ערך גוזמא פי' כמו שלדאות נשמים דרין להגני' הראש כן

לראות המזכר וכו'

מ"א ה"א הבאי *וחבקע הארץ (לקולם) [בקולם] א"ר יצחק
 בר נחמני אמר שמואל בג' מקומות דברו חכמים
 לשון הבאי ואלו הן תפוח גפן ופרוכת. תפוח
 הא דאמרן גפן דתנן גפן של זהב היתה עומדת
 על פתחו של היכל ומודלת ע"ג כלונסות וכל מי
 שהיה מתנדב גרגיר או אשכול מביא ותולה בה
 א"ר אלעזר בר' (יצחק) [צדוק] מעשה היה ונמנו
 עליו ג' מאות כהנים לפנותה. פרוכת דתנן רשב"ג
 אומר משום ר' שמעון הסגן פרוכת עוביה טפח
 ועל ע"ב נירים נארגת ועל כל נימא ונימא כ"ד
 חוטין ארכה ארבעים באמה ורחבה עשרי' באמה
 ומשמונים ושתי רבוא נעשית ושתי עושים בשנה
 וג' מאות כהנים מטבילין אותה:

אלמא לא דק וכן ותבקע הארץ דלדוכיה דנראה מקול ההמון
 כאלו היא כבקעת אשטורכי"ר בלע"ז: בג' מקומות וכו' אנל
 כוס של זהב דתמיד דוקא הוא דאין עניות במקום עשירות:
 גפן כמין גפן היא עשויה שמודלה על הכלונסות: ש' כהנים
 נחמא: נירין ליכ"ץ: כ"ד חוטין מקראי ילפינן במסכת יומא
 פרק זא לו כ"ג שקוטה כפול כ"ד: ארכה מ' ורחבה כ' ארכה
 לגובה של פתח אולם ורמזה לרמזו שפתח האולם גבהו מ' ורמזו
 כ' ופרוכת פרוסה נגדו ללכיעו' בעלמא כך שמעתי. ונ"ל [שאף]
 פרוכת הדניר כך מדמו רמזה (לרמזה) [לרמזו] של היכל שהוא
 כ' אמה וגובהו לגובהו מן העלייה ועד הרמפה: ומשמוני' ושתי'
 רבוא חוטין. ל"א רינו' כערו' העסוקו' נה: וש' כהני' מטבילין
 אותה כשהי' נטמאה והיינו לשון הבאי דלא בעי כולי האי:

גיד הנשה פרק שביעי חולין קנו

רבי יהושע בן לוי אמר כתיב *בהאבקו עמו מא
 כאדם שחובק עם חברו וידו מגעת לכף צא

ימינו של חבירו ר' שמואל בר נחמני אמר כנכרי ראשי' לכ
 נדמה לו דאמר מר ישראל שנטפל לו נכרי בדרך
 טופלו לימינו רב שמואל בר אחא קמיה דרב
 ספא משמיה דרבא בר עולא אמר כת"ח נדמה
 לו דאמר מר המהלך לימין רבו הרי זה בור ורבנן
 מאחוריה אתא ונשייה בתרווייהו ורבנן האי בהאבקו
 עמו מאי דרשו ביה מבעי ליה לכדאידיך דר'
 יהושע בן לוי דאמר ריב"ל מלמד שהעלו אבק

(בהאבקו עמו מקלוקת בין רבנן ור' יהודה לעכין גיד הנשה
 רבנן סברי כוהג צירך של ימין ונשל שמאל ור' יהודה

סבר אינו כוהג אלא בשל ימין. ואתא ר' יהושע ז"ל לתת טעם
 לדברי ר' יהודה ואמר בהאבקו עמו ששמע) כאדם שחובק

את חבירו מלפניו וידו הימנית מגעת לכף ירך ימנית של חברו
 מאחוריו: כנכרי נדמה לו כסנור היה יעקב שהוא ככרי

וטפלו לימינו כדי שיהא מזומן לאחזו אס יקום עליו וניירך
 הסמוכה לו כגע: טופלו לימינו מקצרו לימינו: כת"ח נדמה

לו וקלק לו יעקב כבוד כאלו הוא רבו וטפלו לימינו כדי שיהא
 יעקב לשמאל המלאך: ה"ז בור אין זו חכמה ודרך ארץ: ורבנן

פליגי אדר' יהודה ואסרי בתרווייהו קסברי מאחוריו אתא ונשייה
 בתרווייהו הכהו בשתייהן עד שנאו מקומן ועלו: האי בהאבקו

מאי דרשי ביה ל"ל למכתביה כלל אי לאו למימרא דכדרך
 הכאצקין כגע צו:

גיד הנשה פרק שביעי חולין

ברגליהם עד כסא הכבוד כתיב הכא בהאבקו
 עמו וכתיב החם *זענן אבק רגליו : כחוס א
 וב וא"ר יהושע בן לוי למה נקרא שמו גיד הנשה
 שנשה ממקומו ועלה וכן הוא אומר *נשחה
 גבורתם היו לנשים א"ר יוסי בר חנינא מ"ד ידמי כל
 *דבר שלח ה' ביעקב ונפל בישראל דבר שלח ישיבה ט
 ביעקב זה גיד הנשה ונפל בישראל שפשט איסורו
 בכל ישראל . וא"ר יוסי בר חנינא מ"ד ראשי חג
 טבת פרע להם בירת השחיטה והכן טול גיד
 הנשה בפניהם כמ"ד גיד הנשה נאסר לבני נח .
 *ויותר יעקב לבדו א"ר אלעזר שנשחיתיר על פכין טז לב
 קטנים מכאן לצדיקים שחביב עליהם ממונם
 יותר מגופן וכל כך למה לפי שאין פושטין ידיהם
 בגזל . *ויאבק איש עמו עד עלות השחר א"ר טז
 נשה ממקומו קפץ : נשחה גבורתם קפלה גבורתם : היו
 לנשים קלאים ככאים : דבר הנשלק ביעקב נפל בישראל
 נכל ישראל : פרע להו בית השחיטה שלא יאמרו נשר
 נקירה אנו אוכלים לפי שנבי יעקב שומרי מלות היו דאע"פ שלא
 ניתנה תורה מקובלין היו מאבותיהם : כמ"ד במתניתין : גיד
 הנשה נאסר להם בעודן בני נח : שנשחיתיר על פכין
 קטנים לכל כלים האסורים ומקנה כנר העבירן את נחל יצק
 כדכתיב לעיל מיכה ויעבר את אשר לי והוא נשאר על פכיס
 קטנים שלא הספיק להעבירם וקטנה לו : מדקאמר עד עלות
 השחר ש"מ לא ניתנה רשות למזיק להזיק ניום לפיכך לא

גיד הנשה פרק שביעי חולין קנח

יצחק מכאן לח"ח שלא יצא יחידי בלילה ר' אבא
בר כהנא אמר מהכא *הנה הוא זורה את גורן
השעורים ר' אבהו אמר מהכא *וישכם אברהם
בבקר ויחבוש וגו' ורבין אמרו מהכא *לך נא
ראה את שלום אחיך ואת שלום הצאן וגו' רב
אמר מהכא *ויורח לו השמש:

סס ע"ג
רמ"ג
רמ"ג כב
סס לו
סס לב

א"ר עקיבא שאלתי את ר"ג ואת ר' יהושע מג
באיטליו של אימאום שהלכו ליקח בהמה

סס
רמ"ג לב

למשתה בנו של ר"ג כתיב *ויורח לו השמש וכי
שמש לו לכד זרחה והלא לכל העולם זרחה א"ר
יצחק שמש הבאה בעבורו זרחה בעבורו דכתיב
*ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה וכתיב ויפגע
במקום כי מטא לתרן אמר אפשר עברתי על
מקום שהתפללו בו אבותי ואני לא התפללתי
הולך שמירה: מכאן לח"ח כו' שהרי יעקב כשאר יקדי
יהוה: הנה הוא זורה וכ"כ ויהי נשכרו וגו'
אמרה לה דעי שאר שיגזור לזרות לא יצא לניתו לשכנ שגנאי
הוא לח"ח לנאת בלילה וישכנ בגורן: וישכם בבקר ולא קודם
היום ואע"ג דלאו יקדי הוה וכ"ש יקדי: לך נא ראה בעוד
שאלם יכול לראות:

איטליו שוק שמוכרין בו נאר: אימאום סס מקום: שמש
הבאה בעבורו שקצה בעבורו קודם זמנה ומפרש
ואזיל למה שקעה: כתיב וילך חרנה דמשמע דמטא לתרן:
וסדר כתיב ויפגע במקום דהיינו בית אל דאכתי לא מטא לתרן:
שהתפללו בו אבותי האי בית אל לאו הסמוך לעי הוא אלא

ע"י כ"ט י"ב [כד] יהב דעת' למהדר קפצה ליה ארעא
במחש' מיד ויפגע במקום כד צלי בעא למיהדר (מיחי)
אמר הקב"ה צדיק זה בא לבית מלוני ויפטר בלא
באש' כחלינה מיד בא השמש. כתיב *ויקח מאבני המקום
סס וכתיב *ויקח את האבן א"ר יצחק מלמד שנתקבצו
כל אותן אבנים למקום א' וכל אח' ואח' אמר
עלי יניח צדיק זה ראשו תנא וכולן נבלעו באחד.
סס *ויחלוס והנה סלם מוצב ארצה תנא כמה רחבו
סס של סלם ח' אלפים פרסאות דכתיב *והנה מלאכי
אלהים עילים ויורדים בו עולים שנים ויורדים
שנים וכי פגעו בהרי הדדי הוו להו ד' וכתיב
דכ"א ביה במלאך *וגויתו כתרשיש וגמירי דתרשיש
ירושלים ועל גס יהיה בית אלהים קראו בית אל והוא הר
המוריה שהתפלל בו אברהם והוא שדה שהתפלל בו יצחק דכתיב
לשון בשדה דהכי אמרי' בסוטה אל הר ה' אל בית אלהי יעקב
מאי אכא יעקב אלא לא באברהם שקראו הר דכתיב בהר ה' ולא
כילחק שקראו שדה דכתיב לשון בשדה אלא כיעקב שקראו בית:
קפצה לשון לא תקפוץ את ירך נתקלרה ונתקמלה לו: ויפגע
במקום כאלס הפוגע בקברו שזא כנגדו ודרשינן ליה כמי לשון
תפלה דכתיב אל תפגעני בי: מיד בא השמש כדכתיב וילן
גס כי בא השמש למה ליה למכתב כי בא השמש אלא ללמדנו
שקעה קודם זמנה: מאבני משמע טובא וכתיב ויקח את האבן:
נבלעו באחד נעשו אבן אחד: עולים משמע כי הדדי ולא זה
אחר זה וכן יורדים: וכי פגעו בהדרו הוו להו ארבעה לריך
רומח הסולם להקזיק ארבעת': וגויתו כתרשיש דכ"א: דתרשיש

גיד הנשה פרק שביעי חולין קנט

תרי אלפי פרסי הוי תנא עולים ומסתכלין בדיוקנו
של מעלה ויורדים ומסתכלים בדיוקנו של מטה
ובעו לסכוניה מיר *והנה ה' נצב עליו אמר ר"ש לאש' כח
בן לקיש אלמלא מקרא כחוב א"א לאומו כאדם
שמניף על בנו. *הארץ אשר אתה שוכב עליה ס
ונ' מאי רבותיה א"ר יצחק מלמד שקפלה הקב"ה
לכל א"י והניחה תחת יעקב אבינו שתהא נוחה
ליכבש לבנו :

*ויאמר שלחני כי עלה השחר א"ל גנב אתה או מד
קוביוסטום אתה שמתירא אתה מן השחר ס
א"ל מלאך אני ומיום שנבראתי לא הגיע ומני ס
לומר שירה עד עכשיו מסייע ליה לרב חננאל
אמר רב דאמר רב חננאל אמר רב שלש כיתות של
מלאכי השרת אומרות שירה בכל יום אחת אומרת
קדוש ואחת אומר קדוש ואחת אומר קדוש ה' צבאות
מיתיבי חביבין ישראל לפני הקב"ה יותר ממלאכי
השרת שישראל אומרים שירה בכל שעה ומלאכי

יס שמו תרשיז כדמתרגס כתרשיז כרוס ימא מראה היס
וכתיב אכיה בזה תרשיז : בדיוקנו של מעלה פרטוף אדם
גד' קיות גדמות יעקב : באו לסכוניה מקמת קנאה : נצב
עליו לשמרו : שמניף על בנו במכיפה להלילו מן השרב : מאי
רבותיה ד' אמות משכניה הנטיקו למת לבנו : שתהא נוחה
ליכבש לבנו כל' אמות :

קוביוסטום גונב כסאות : ג' כתות קדשים מיום אל יום :

השרת אין. אומרים שירה אלא פעם אחת כיום
 ואמרי לה פעם אחת בשבת ואמרי לה פעם א'
 בחדש ואמרי לה פעם א' בשנה ואמרי לה פעם
 א' בשבוע ואמרי לה פעם א' כיוכל ואמרי לה
 פעם אחת בעולם וישראל מוזכרין את השם אחר
 דברים י שתי תיבות שנא' *שמע ישראל ה' וגו' ומלאכי
 השרת אין מוזכרין את השם אלא לאחר ג'
 יסגים ו תיבות כדכתיב *קדוש קדוש קדוש ה' צבאות
 ואין מלאכי השרת אומרים שירה למעלה עד
 איוב לח שיאמרו ישראל למטה שנא' *ברן יחד כוכבי
 בקר והדר ויריעו כל בני אלהים אלא אחת אומרת
 קדוש ואחת אומרת קדוש קדוש ואחת אומרת
 צב קדוש קדוש קדוש ה' צבאות והאיבא ברוך *ברוך
 אופנים הוא דאמרי ליה ואבע"א כיון דאתיהב
 טושיג יכ רשותא אתיהב. *וישר אל מלאך ויוכל בכה

אחר ב' תיבות שמע ישראל ה' וגו' ומלאכים אין מוזכרין את
 השם בשירתם עד לאחר ג' תיבות ק' ק' ק' ה': ככבי בקר ישראל
 המשולי' לככזי'. קתמי מיהת אחר שלש תיבות ואת אמרת קדוש
 ה': האיבא ברוך דהזכר אחר ג' תיבות כדכתיב ברוך כבוד
 ה'. ומשני ברוך אופנים הוא דאמרי ליה שהם מכסא הכבוד
 עלמיו וכי אמרינן אן במלאכים: כיון דאתיהב רשותא להזכיר
 דכבר הזכירוהו בקדוש לאחר ג' תיבות של שנס: אתיהב
 רשותא לאדכורי' להדיא: וישר אל מלאך מקרא הוא צמרי
 עשר: ויוכל איכי יודע על אי זה מהם הוא אומר ויוכל שכלשו
 ונעשה שר אם יעקב למלאך וה"ק וישר יעקב אל מלאך ויוכל

גיד הנשה פרק שביעי חולין קס

ויתחנן לו איני יודע מי נעשה שר למי כשהוא
אומר *כי שרית עם אלהים הוי אומר יעקב נעשה ^{ראשיל לב}
שר למלאך בכה ויתחנן לו איני יודע מי בכה
למי כשהוא אומר ויאמר שלחני הוי אומר מלאך
בכה ליעקב. כי שרית עם אלהים ועם אנשים
אמר (רבא) [רבה] רמו רמו לו שעתידין שני
שרים לצאת ממנו ראש גולה שבבבל נשיא שבא"י
מכאן רמו לו גלות:

*ובגפן שלשה שריגים א"ר חייו בר אבא אמר מה
רב אלו שלשה שרי גאים היוצאין ^ס
מישראל בכל דור ודור פעמים שב' כאן וא' בא"י ^{ראשית ט}
פעמים שב' בא"י ואחד כאן יהבו רבנן עינייהו
ברבנא עוקבא ורבנא נחמיה בני ברתיה דרב רבא
אמר אלו ג' שרי גיים שמלמדין זכות על ישראל
בכל דור ודור תניא ר' אליעזר אומר גפן זה
העולם ג' שריגים זה אברהם יצחק ויעקב *והיא ^ס
כפורחת עלתה נצרה אלו האמהורת הבשילו
יעקב או ה"ק וישר אל יעקב מלאך כלו' נשתרר לעומתו המלאך
ויוכל המלאך ונלמו כשהוא אומר כי שרית ותוכל הוי אומר יעקב
נלמו למלאך: שרית עם אלהים נשיא שנארץ ישראל שסמוכים
הם ונקראים אלהים עד האלהים יבא דבר שניהם ועם אנשים
ראש הגולה:

ובגפן ישראל שנמשלו לגפן דכתיב גפן מוצרים תסיע שרי
גאים עשירים וקרובים למלכות: אלו ג' שריגים מלאכי':
עלתה נצרה אין קצוץ כ"כ כשריגים שהם ענפים קשים:

אשכלותיה ענבים אלו השבטים א"ל ר' יהושע
 וכי מראין לו לאדם מה שהיה והלא אין מראין
 לו לאדם אלא מה שעתיד להיות אלא גפן זה
 תורה ג' שריגים אלו משה ואהרן ומרים והיא
 כפורחת עלתה נצה אלו סנהדרין הבשילו אשכלותיה
 ענבים אלו הצדיקים שבכל דור ודור אמר ר"ג
 עדיין צריכין אנו למודעי דמוקים ליה כולי בתר
 מקום ר' אלעזר המודעי אומר גפן זה ירושלים
 שלשה שריגים זה מקדש מלך וכהן גדול והיא
 כפורחת עלתה נצה אלו פרחי כהונה הבשילו
 אשכלותיה ענבים אלו נסכים ריב"ל מוקים לת
 במתנות דאמר ריב"ל גפן זו תורה שלשה שריגים
 זה באר עמוד ענן ומן והיא כפורחת עלתה נצה
 אלו הבכורים הבשילו אשכלותיה ענבים אלו
 נסכים. ר' ירמיה בר אבא אמר גפן אלו ישראל
 מליכ ס וכן הוא אומר *גפן ממצרים חסיע שלשה שריגים
 אלו ג' רגלים שישראל עולין בהן בכל שנה ושנה
 והיא כפורחת הגיע זמן של ישראל לפרות ולרבות
 שחית א וכן הוא אומר *יובני ישראל פרו וישרצו עלתה
 ישיע' פג נצה הגיע זמן של ישראל ליגאל וכה"א *ויו

אלו פרחי כהונה המצרים במקדש: במתנות שנתן הקב"ה
 לישראל: אלו הבכורים שהכניסן לארץ עונה ומלאה סירות
 וסביאין מחכה בכורים בפריקת גמר ניסולס: הגיע זמן לנאת
 מכאן ולפרות ולרבות: עלתה נצה עלתה זמן הנלה להיות דס

גיד הנשה פרק שביעי חולין קסא

נצחם על בגדו וכל מלבושי אגאלתי. הבשילו
 אשכולותיה ענבים הגיע זמנה של מצרים לשחות
 כוס התרעלה. והיינו דאמר רבא ג' כוסות האמורו'
 במצרים למה אחר ששתת בימי משה ואחר
 ששתת בימי פרעה נכה ואחר שעתיד' לשחות
 עם כל האומות. א"ל ר' אבא לרב ירמיה בר אבא
 כי דריש להו רב להני קראי באגדתא כוותך דריש
 להו אר"ש בן לקיש אומה זו כגפן נמשלה זמורות
 שבה אלו בעלי בתים אשכולות שבה אלו ת"ח
 עליון שבה אלו עמי הארץ קנוקנות שבה אלו
 רוקנין שבישראל והיינו דשלחו מתם ליבעי רחמי
 אתכלי'יא על עלי'יא דאלמלא עלי'יא לא מתקיימין
 אתכלי'יא :

סוף סוטה

מאי

אשכולות

איש שהכל

ב

ואברה לי בחמשה עשר כסף א"ר יוחנן משום מו

נלקח של מלרים : ג' כוסות בסיפור הקלוס וכוס פרעה וגו' :
 בימי פרעה נכה שהקריבה כבודכאלר דכתיב לנא כבודכאלר
 מלך בבל וגו' : אומה זו ישראל : נמשלה כגפן גפן ממלרים
 חסיע : זמורות שבה אלו בעלי בתים דמה הזמורה הזו מולאה
 לולבין ועלין ופרי והוא עיקר הגפן כך בעלי בתים גומלי חסד
 ומחזיקים ידי עניים ומפזרים ממונם למלכות בשביל אחיהם
 ומתקיימים על ידיהם : עליון שגפן סיבלין הרוח ומגיבין על
 האשכול' שלא יכס שרז ושמש ורוקו' כך עמי הארץ קורשין וזרעין
 וקולרין מה שמת' איכלין : קנוקנות ודיל"ש דלא קזו למידי :
 ואברה לי הקב"ה אומר קימתי לי ישראל בע"ו כניסן בשביל

ס

הושע ג

רבי שמעון בן יהוודק אין כירה אלא מכירה
 שנא' *בקברי אשר כריתי לי בחמשה עשר זה
 ט"ו בניסן שבו נגאלו ישראל ממצרים כסף אלו
 צדיקים וכן הוא אימר *צרור הכסף לקח בידו
 חומר שעורים ולתך שעורים אלו מ"ה צדיקים
 שהעולם מתקיים בהם ואינו יודע אם ל' כאן וט"ו
 בא"י ואם ל' בא"י וט"ו כאן כשהוא אומר *ואקחה
 שלשים הכסף ואשליך אותו בית ה' אל (האוצר)
 [היוצר] הוי אומר ל' בא"י וט"ו כאן אמר אביו
 ורוביהו משחכחו בבי כנשתא דתותי אפתא [והיינו
 דכתיב] *ואומר אליהם אם טוב בעיניכם הבו

הלדיקים: אשר כריתי קניתי כדאמרינן בפ"ק דכוכה
 דיעקב זכנה מעשו: צרור הכסף נמלק מפרשינן ליה נלדיקים
 דשלקו ליה עמון ומואב לכנזכדכאלר כדשמעי לכניאים דאיתכנאו
 בקורבנה תא אקרבינהו שלק להו מסתפינא מאלההון שלמו ליה
 כי אין האיט בנימו שלק להו בקרוב אתי שלמו ליה הלך נדרך
 למרזוק שלק להו וחיבא לדיקי דבעי רמעי שלמו ליה צרור הכסף
 לקח בידו לדיקים שנהם המיתם: חומר ל' סאין: לתך ט"ו
 כאין: כאן נבנל: ואקחה שלשים הכסף ונקבע אותם לדיקים
 לדורות בישראל: אל בית ה' בא"י: ורוביהו לדיקי דא"י:
 אפתא יביע: ואומר אליהם כנזואת זכריה כתיב גבי אוה"ע
 וחקק את מקלי את כועס ואגדע אותו להפר את בריתי אשר
 כרתי את כל העמי' ואו' אליהם וגו' הנו שכרי הקירו לי את
 הלדיקים שהייתם מקבלים עליהם שכר וישקלו וגו':

גיד הנשה פרק שביעי חולין קסב

שכרי ואם לא חדלו וישקלו את שכרי שלשים כסף א"ר יהודה אלו שלשים צדיקי אזה"ע שאזה"ע מחקיימין עליהם עולא אמר אלו שלשים מצות שקיבלו עליהם בני נח ואין מקיימין אלא ג' אחד * שאין כותבין כתובה לזכרים ואחד שאין שוקלין ^{ס"ע"ג} בשר המת במקולין ואחד שמבדין את התורה:

אמר שמואל אסור לגנוב דעת הבריות ואפילו מו דעתו של נכרי והא דשמואל לאו בפירוש צד

איחמר אלא מכללא איחמר דשמואל הוה קא עבר במברא א"ל לשמעיה פייסיה למבוריה פייסיה ואיקפד מ"ט איקפד אמר אבוי תרנגולת טרפה הואי ויהבה ניהליה במר דשחוטה (רבה)

שלשים מצות לא כתפרשו ומהכא הוא דקא יליף: שאין כותבין כתובה לזכרים דאע"פ שאזדים למשכנזכור ומייקדין להם זכר לתשמיש אין נוהגין קלות ראש במילה זו כ"כ שיכתבו להם כתובה: בשר המת של אדם: במקולין באיטלין שאין אוכלין אותו בפרהסיא כ"כ אני שמעתי בשר המת בשר בהמה שמתה מעלמה:

פייסיה למבוריה תן שכרו לבעל המענורה: מברא ספיכה רקצה שעוצרין בה את הנהר: במר דשחוטה נקילוף שקוטה נקזקת שקוטה וקצרו צנכורות ההוא טנחא למזבן תרנח דאטמא במר דככתא ול"כ דלשון תמורה הוא והא (דטריפה) [דשקוטה] לאו דוקא דטריפה בשקוטה לא שיקלפא אלא כלוי טריפה שקוטה כתן לו במר דכשרה שקוטה:

חבית אלא א"כ נטלו רשות מבעל הבית ומעשה
 באחד שוימן ג' אורחין בשני בצורת ולא היה לו
 להניח לפניהם אלא כג' בצים בא בנו של בעל
 הבית נטל אחד מהם חלקו ונתנו לו וכן ב' וכן
 ג' בא אביו של תינוק מצאו שעוזק א' בפיו וב'
 בידיו חבטו בקרקע ומת כיון שראתה אמו עלתה
 לגג נפלה ומתה אף הוא עלה לגג ונפל ומת א"ר
 אליעזר בן יעקב על דבר זה נהרגו ג' נפשות
 מישראל מאי קמ"ל דכולהו ר' אליעזר בן יעקב היא:
 מר זוטרא בריה דרב נחמן הוה קאזל מסיכרא
 לבי מחוזא ורבא ורב ספרא הוו קאתו
 (מסיכרא) [לסיכרא] פגעו אהרדי הוה סבר
 לאפירה הוא דקאתו אמר להו למה להו לרבנן
 דטרחו ואתו כולי האי א"ל רב ספרא אן לא הוו
 ידעינן דקאתי מר אי הוו ידעינן טפי הוה טרחינן
 א"ל רבא מ"ט א"ל הכי דאחלישתיה לדעתיה א"ל
 והא קא מטעינן ליה איתו הוא דקא מטעי נפשיה:

ס"ע"ג

היה לו מה להאכילם וכו' מהם: שעוזק סוגר כמו ויעזקבו:
 הוו אתו לסיכר' פגעו אהרדי כסבור מר זוטרא דלקראתו
 ילאו: כולי האי האי ילאו' יתיר מדאי: לא הוה ידעינן ולעשיה
 עסקיכו וליילך למקיס אפר ילאו: דאחלישתיה לדעתיה שהיה
 סבור תקלה שכדכוהו: והא קמטעינן ליה אס לא הייתי מגלבו
 היה מקזיק לנו טובה חכס: איהו הוא דמטעי אנפשיה אפר
 שאנו לא אמרנו לו לקראתך ילאו:

גיד הנשה פרק שביעי חולין קסד

רב הוה קאזיל לבית רב חנן (בר רבא) חתניה מט
חוי מברא דקאתי לאפיה אמר מברא קאתי צה
לאפאי יומא טבא לגו אול קם אבבא אודיק ע"ג
בבועא דרשא חוייה חיותא דתליא טרף אבבא
נפוק אתו כ"ע לאפיה אחא טבחא נמי לא עלים
רב עיניה מיניה אמר להו איכו השחא ספיתו
להו איסורא לכני ברחי לא אכל רב מההוא
בישרא מ"ט אי משום איעלומי הא לא איעלים
אלא דנחיש והאמר רב כל נחש שאינו כאליעזר
עבר אברהם וכיונתן בן שאול אינו נחש אלא
סעודת רשות הואי ורב לא מיתהני מסעודת הרשות.
רב בדיק במברא ושמואל בדיק בספרא ר' יוחנן
בדיק בינוקא כולהו שני דרב הוה כתב ליה ר'
חזא מברא מענורת הכהר שהיתה צאה מענר השני לענר זה:
אמר מברא אתי לאפאי יומא טבא לגו סימן טוב הוא
לענרי דרכים כשהמענר צאה לקראתם מאליה קודם שזימנו
י"ט להם צנית אושפיזא צאותו לילה כשליכו: אודיק בבועא
דרשא הליץ דרך סדק שדלת: איכו השחא כלומר אם
נשמירתכם השחא ספיתו איסורא לכני ביתי שהעלמתם עיניכם:
דנחיש אמענרא דאתא לאפיה דאמר יומא טבא לגו: כל נחש
שאינו סומך עליו ממש כאליעזר ענד אברהם שאם תשקי אדנר
נה ואם לאו לא אדנר נה: וכיונתן בן שאול אם יאמרו אליכו
עלו ועליכו: סעודת הרשות צת מ"ק לעס הארץ צאלו עונרין:
בדק במברא אם עזמכת לו אזל ואם נקושי מלטה לא אזל:
גינוקא דשייל ליה פסוק לי פסוקי: כולהו שני דהוה רב הייס

יוחנן לקדם רבינו שבבבל כי נח נפשיה הוה כתב
 לשמואל לקדם חברנו שבבבל אמר לא ידע לי
 מידי דרביה אנא כתב שדר ליה עיבור דשיתין
 שני אמר השתא חושבנא בעלמא ידע כתב שדר
 ליה תליסר גמלי ספיקי טריפתא אמר אית לי רב
 בבבל איזיל אחויה א"ל לינוקא פסוק לי פסוק
 א"ל *ושמואל מת אמר ש"מ נח נפשיה דשמואל
 ולא היא לא שכיב שמואל אלא כי היכי דלא
 ליטרח רבי יוחנן חניא ר"ש בן אלעזר אומר בית
 חינוק ואשה אע"פ שאין נחש יש סימן א"ר אלעזר
 ראשי' מי והוא דאחחוק תלחא וימני דכתיב *יוסף איננו
 ושמעון איננו ואת בנימן תקחו :

צנכלי הוה כתב ר"י ח"י שאלה או תשובה היה כותב באגרמ
 לקדם רבינו שבבבל : אמר שמואל לא ידע לי מידי דרביה אכל
 לא אוכל לתפא דנר שאהיה אכי בקי צו והוא לא שכו וזהו
 רבו : תליסר גמלי לאו דוקא : ספיקי טר פתא מיני ססן
 טרפות ואכי שמעתי הכך ספקי עופות טמאים דאלו טרפות
 בית חנוק ואשה צנה בית או כולד לו צן או כשא אשה : אע"פ
 שאין נחש שאסור לכשא ולסמוך על הכשא : יש סימן סיחא
 בעלמא הוי מיהא דאי מללכ צסקורה ראשונה אקר שצנה בית
 או כולד התינוק או כשא אשה סימן הוא שהולך ומלליק ואי לא
 לא יגיל לצאת יותר מדאי שיש לקוש שלא ילליק : תלחא וימני
 הלליק או לא הלליק : יוסף איננו ושמעון איננו הרי אמים ואם
 את בנימן תקחו מיד עלי היו כולנה אין לך לרה שאיננו
 עוצרת עלי :

גיד הנשה פרק שביעי חולין קסח

אמר רבא מרישא הוה אמינא סימנא עדיף ^ס
מטביעות עינא דהא מהדרין אבידת' צו
בסימנא * ולא מהדרין בטביעות עינא השתא
דשמעתוניהו להני שמעתתא אמינא טביעות עינא
עדיפא דאלת"ה היאך סומא מותר באשתו ובני
אדם מותרים בנשותיהם כלילה אלא בטביעות
עינא דקלא ה"נ בטביעות עינא א"ר יצחק בריה
דרב משרשיא חדע דאלו אתו כי חרי ואמרו
פלניא דהאי סימניה [והאי סימניה] קטל נפשא
לא קטלינן ליה ואלו אמרו אית לן טביעות עינא
בגויה קטלינן ליה:

[פיסקא גיד הנשה נוהג בטהורה ואינו נוהג קא
בטמאה ר' יהודה אומר אף בטמאה] ע"ז
א"ר יהודה והלא מבני יעקב [נאסר גיד הנשה
ועדיין בתמה טמאה מותרת להן וכו'] תניא אמרו
דהא מהדרין אבידתא לכל אדם בסימנים ולא מהדרין
אבידתא בטביעות עינא אלא לנורבא מרבנן באלו מליאות:
להני שמעתתא דשרי איסור בטביעות עינא: [בטביעות עינא]
דקלא שנתן דעתו להכירה בקול ומאזדה לא ילפינן דהתם משום
תימוד הממון דיישינן דילמא משקר דאמר מר גזל ועריות כפשו
אל אדם מתאוה להם ומקמדתם: חדע דטביעות עינא עדיפא:
פלניא דהאי סימני' פלוני הרג את הנפש ואין אנו מכירים בו
לעולם אלא סימנים כך וכך היו בגופו ובכליו אל הורג: טביעות
עינא אית לן בגויה ומכירין אנו בו:

יאמ' לנ לו לר' יהודה וכי נאמר *על כן לא יאכלו בני
 יעקב והלא לא נאמר אלא בני ישראל ולא נקראו
 בני ישראל עד סיני אלא בסיני נאמר אלא שנכתב
 במקומו לידע מאיזה טעם נאסר להם מתיב רבא
 *וישאו בני ישראל את יעקב אביהם לאחר מעשה
 א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי מהאי שעתא
 ליתסר א"ל וכי חורה פעמים פעמים ניתנה ההוא
 שעתא לאו שעת מעשה הואי ולא שעת מתן
 חורה הואי :

כל ה ב ש ר

פרק שמיני

נאמר שמואל אנא להא מילחא חלא בר חמרא
 לגבי אבא דאלו אבא הוה סויר נכסיה קה
 חרי וימני ביומא ואנא לא סוירנא אלא חדא
 וימנא שמואל לטעמיה דאמר שמואל מאן דסויר
 נכסיה כל יומא ויומא משכח איסתרא אבוי הוה
 ולא נקראו בני ישראל עד סיני ולקמיה מקשי ליה: אלא
 מקרא זה לא נאמר עד סיני אלא לאחר שקבלו משה בסיני
 ובא לכתוב את התורה כתב אותה אזכרה אצל המעשה לידע
 וכו': לאחר מעשה שנאבק עמו לזמן מרובה בבואו מפדן ארס
 והקב"ה קראו ישראל דכתיב לא יקרא שמך עוד יעקב כי אס
 ישראל וגו': מהאי שעתא דוישאו בני ישראל ליתסר:
 סויר הולך ורואה קרקעותיו מה הן לריכות: משכח איסתירא

כל הבשר פרק שמיני חולין קסו

סייר נכסי כל יומא ויומא יומא חד פגע באריסיה
דרדי פתכא דאופיה א"ל הני להיכא א"ל לכו מר
א"ל כבר קדמוך רבנן רב אסי הוה סייר נכסיה
כל יומא אמר היכא נינהו כל הני איסתרי דמר
שמואל יומא חד חזא צינורא דבידקא בארעיה
שקליה לגלימיה כרכיה אוחביה בגויה רמא קלא
אתי אינשי סכרורה אמר אשכחתינהו לכולהו
איסתרי דמר שמואל:

אספר
סכריש
כו שלם
לגבן
וק"ל
רש"א

אמר אבוי מריש הוה אמינא האי דלא משו נא

מיה בתראי על ארעא משום זוהמא אמר אס ע"ב

לי *מר משום דשריא רוח רעה עלייהו. ואמר היינו דנס

אבוי מריש הוה אמינא האי דלא שקיל מודי נר כחמי

מפתורא כי נקיט איניש כסא למשתי שמא יארע

דבר קלקלה בסעודה אמר לי מר משום דקשי

חולא סלע מפני שמתקן בכל הלריך: פתכא דאופיא עשו

עליס שהיה גובנו: קדמוך שאמרו איהא אלס רואה נכסיו בכל

יום ויראה מה יעשו: (איסתרי כו' ודאי דהוה ידע דלא מעש

קאמר דימלא איסתרי אלא לשמור עלמו מהפסד אלא דקאמר

דאין לטרוח כ"כ בכל יום): צינורא דבידקא המיס יולאין קון

לגדומיהן ונאין לטוף פירותיו דרך פתח שנשפת האמה: רמא

קלא הריס קול ולוח:

משום זוהמא שריקן מסריק ונראים מאוסות: [למשתי]

כשאדם שותה אין לוקחין כלום מלפניו: דבר קלקלה

עמא יכעוס השותה שקפץ נאותו דנר הנוטל וכי יכעוס יסתכן

כל הבשר פרק שמיני חולין

לרוח צרדה ולא אמרן אלא דשקיל ולא מהדר
 אבל משקל ואהדורי לית לן בה ולא אמרן אלא
 חוץ לד' אמות אבל חוץ ד' אמות לית לן בה
 ולא אמרן אלא מידי דצריך לסעודתא אבל מידי
 דלא צריך לסעודתא לית לן בה מר בר רב אשי
 קפיד אפילו אאסית' ובוכנא דתבלי מידי דצריכי
 לסעודתא ואמר אבי מריש הורה אמינא האי
 דכנשי נשורא משום מנקירות' אמר לי מר משום
 דקשי לעניות' ההוא גברא דהוה מהדר עליה שרא
 דעניותא ולא הוה יכיל ליה דקא זהיר אנשורא
 טובא יומא חד כרך ריפחא איבלי אמר השחא
 ודאי נפל בידאי בחר דאכיל אייתי מרא עקרינהו
 ליבלי שדינהו לנהרא שמעיה דקאמר ווי ווי
 דאפקיה ההוא גברא מביתיה :

נב ואמר אבי מריש הוה אמינא האי דלא שתי
 אפיא משום מאיסותא אמר לי מר משום

סז

וימק: רוח צרדה אשטורדיס"ן: חוץ לד' אמות סמולאו סון
 לד' אמות של שלמן. דכנשי נשורא שמכנדין פירווי אוכלין מן
 הבית: מנקירותא לנקר הבית נקיון: מהדר אבתריה (איסרא)
 [שרא] דעניותא שר הממוכה על העניות הוה רודף ללכדו
 ולהביאו לידי עניות: איבלי על עשנים שנאמר: נפל לידאי
 שלא יוכל ללקט הפירותין מבין העשנים ויהיו למדרס רגלים
 ואלכדנו בכך: שמעיה הוה גברא להוה (איסרא) [שרא]
 דקאמר ווי דאפקי' מביתיה הוסיאני זה מקום מכוסתי:

אפיא אישקוט"ס:

דקשו לכרסם מישחיה קשה לכרסם מינפיה ביה
 קשיא לרישא מרחייה קשה לעניותא מאי תקנתיה
 לשקעיה שקועי. לכרסם דחמרא שכרא. דשכרא
 מיא. דמיא לית ליה תקנתא והיינו דאמרי אינשי
 בחר עניא אולא עניותא ואמר אבוי מריש הוה
 אמינא האי דלא אכלי ירקא מכישא דאסר גינאה
 משום דמיחוי ברעבתנותא אמר לי מר משום
 דקשי לכשפים. רב חסדא ורבה בר רב הונא
 הוו קאזלי בארבא אמרה להו ההיא מטרוניתא
 אותבן בהדייכו לא אותבו אמרה מילתא אסרתה
 לארבא אמרו אינהו מילתא שריוה אמרה להו

לכרסם ריזין הנאין מן הקוטס: מרחייה נידו ללדין:
 לשקעיה שקועי נתוך העסקה עד שיכלה מאליו: לכרסם
 דחמרא שזא לו מקמת אופיא דקמרא: שכרא רפואתו לשמות
 שכר: לכרסם דשכרא שזא מקמת אופיא דשכרא לישתי
 מיא: בחר עניא זה שלא היה לו אלא מים לשמות: מכישא
 דאסר גינאה שאין עוליאין שום או כריסין מאנודה שאוגדין
 מוכרי ירק לאכלו: ברעבתנותא שאין יכול להמתין עד
 שיתרכו: לכשפים הרואה אותו יכול לעזיב לו כשפים והכשקר
 עמנו אין כשפים נסין לקול עליו: מטרוניתא נכרית:
 אותבן בהדייכו הוסיכני עמכם בכפינה: אמרה מילתא לקש
 של מכשפות: אסרתה לארבא שלא זזה ממקומה: אמרי אינהו
 מילתא אף הם היו נקיטין בדבר ועושין להליל עלמן מיד
 העכשפות ואיכא דאמרי שאמרו שם ולא מוכסא מילתא:

מאי איעבד לכו דלא מקנה לכו בחספא ולא
 קטיל לכו כינה אמניכו ולא אכיל לכו ירקא
 מכישא דאסר גינאה. ואמר אבוי מריש היה אמינא
 האי דלא אכלי ירקא דנפל מתכא משום מאיסותא
 אמר לי מר משום דקשה לריוח הפה:

נג ואמר אבוי מריש היה אמינא האי דלא יתבי
 טז תותי מרזיבא משום שופכים אמר לי מר

משום דשכיחי מוויקין הנהו שקולאי דתוו דרו
 חביתא דחמרא בעו לאיתפוחי אותבוה תותי מרזיבא
 פקעה אחו לקמיה דמר בר רב אשי אפיק שיפורי
 שמתוי אתא לקמיה א"ל אמאי תעביד הכי א"ל
 היכי איעביד כי אותביה באונאי א"ל את ברוכת'
 דשכיחי רבים מאי בעירת את הוא דשנית זיל
 שלים א"ל השתא נמי ליקבע לי מר זימנא ואפרע
 קבע ליה זימנא כי מטא זימניה איעכב כי אתא
 א"ל אמאי לא אתית בוימנך א"ל כל מילי דצייר
 וחתים וכייל ומני לית לן רשותא למשקל מיניה
 מאי איעבד לכו שאין מכשפות אולטו' נכס אתם נשמרי' מכל
 דבר הקשה להן: דלא מקנה לכו אין אתם מקצין עלנויכס

נדרם ננית הכסא ואין אתם הורגים כינה נמלנושכס:
 מרזיבא לכור המקלק מים מן הגג: שופכין שמא ירדו עליו מים
 מאוסין המקלקים מתשמיש המשתמשין על הגג ושופכין
 מי תשמיס והן צאין לכור: שקולאי נושא משאות בשכר:
 פקעה ששברה המזיק: שמתיה למזיק: דאותביה באונאי
 הושיבה בלזני שהייתי יטן טס: דצייר וחתים וכו' צאקד מכל

כל הבשר פרק שמיני חולין קסח

עד דמשכחינא מידי דהפקרא . ואמר אבוי מריש
הוה אמינא האי דשדו מיא מפומא דחצבא משום
ציבתא אמר לי מר משום דאיכא מים הרעים .
ההוא בר שידא דהוה בי רב פפא אזל לאתווי
מים מנהרא איעכב כי אתא אמרו ליה אמאי
איעכבת אמר להו עד דחלפי מים הרעים אדהכי
*תזנהו דקא שדי מיא מפומא דחצבא אמר אי קו
הוה ידענא דרגילתו למיעבד הכי לא איעכבי :
כי אתא רב דימי אמר מים הראשונים האכילו נר
בשר חזיר אחרונים הוציאו את האשת מבעלה ^ס
כי אתא רבין אמר ראשונים האכילו בשר נבלה
אחרונים הרגו את הנפש א"ר נחמן בר יצחק
וסימניך אתא רב דימי אפקה אחא רבין קטלה
אלו אין לנו רשות : דשדו מיא השותה נכד שופך תקלה מן המים
לארץ : משום ציבתא קסמין וקסין שעל פני המים : מים רעים
פעמים ששתי מהם שד זו תקתם : דהוה בי רב פפא שהיה
משמו : עד דחלפי מים הרעים שמו המזיקין מהן :
האכילו בשר חזיר שהיה קטני ישראל מוכר בשר שקוטה לישראל
ומצלה ומאכילו וכשהכרי נא בקמותו מאכילו נבלות
ונא יהודי אקד לאכיל ולא נטל ידיו וכסבור זה שנכרי הוא
והאכילו בשר חזיר : הוציאו אשה מבעלה והרגו את הכפש בפ"ב
דיומא בעובדא דכידור איכא למ"ד קטלה איכא למ"ד לא קטלה
אלא אפקה : וסימנך שלא תטעה מי מהם אמר הוליאו ומי מהם
אמר הרגו : אתא רב דימי אמר אפקה אחא רבין אמר
קטלה הראשון הוליאה והשני הרגה אקו הסמין (באלו)

רבי אבא מתני חדא מהני וחדא מהני לחומר א:
 קז אבוה דשמואל אישכחיה לשמואל דקא בכי א"ל
 אמאי קא בכית דמחיין רבאי אמאי דאמר
 ע"ג לו קא ספית לבראי ולא משיית ירך ואמאי לא
 משיית א"ל הוא אכיל ואנא משינא א"ל לא מסחייה
 דלא גמיר מימחא נמי מחי והלכתא אוכל מחמת
 מאכיל צריך נטילת ידיים מאכיל אינו צריך
 נטילת ידיים:

נה אמרה ליה ילתא לרב נחמן מכדי כל דאסר לן
 קט רחמנא שרא לן כותיה אסר לן דמא שרא
 ע"ג לן ככדא נדה דם טוהר חלב בהמה חלב חירח
 חזיר מוחא דשבוטא גירותא לישנא דכוורא
 אשת איש גרושה בחי בעלה אשת אח יבמה.
 [כחילון] שניהם כעשו זה גירוסין והריגה ושוב לא תטעה דולאי
 איך להחליף ולומר הראשון הרגה והשני הולאה והן היו יודעין
 דרב דימי אתא חא"י מקמי רבין: חדא מהני כולי לסומרא
 ראשונים בשר קזיר כרב דימי אפרוכים הרגו כרבין. בשר
 קזיר קמור מנבילה דאית ביה תרי איסורי:

קספית לבראי בדלא משיית האכלת את בני ולא רכלת ידך
 מקלה: לא מסחייה דלא גמיר לא די לו שאינו בקי
 בהלכות נטילה שהמאכיל אין צריך לנטול:

ילתא אשתו: הכבד כולו דם הוא קרום וטעם דם לו: דם
 טוהר של נתולים ושל ימי טוהר של יולדת ומוק של דג
 שמו שיבוטא טעמו כטעם קזיר: גירותא עוף טמא הוא:
 לישנא דכוורא יש לו טעם גירותא: אסר לן אשת איש שרא לן

כל הבשר פרק שמיני חולין קסט

כותית יפת תואר בעינא למיכל בישראל בחלכא
אמר להו ר"ג לטבחי זויקו לה כחלי :

איותוה להווא גברא דלא הוה מוקר אבורה קי
ואימיה כפתוהו אמר להו שבקיהו דתניא ע"ג
כל מצות עשה שמתן שכרה בצדה אין כ"ד של
מטה מוזהרין עליה :

העור והרוטב

פרק תשישי

ת"ר לגיון העובר ממקום למקום ונכנס לבית קבג
הבית טמא שאין לדך כל לגיון ולגיון שאין
לו במה קרקפלין ואל תחמה שהרי קרקפלו של
ר' ישמעאל מונח בראש מלכים :

גרוסה ואע"פ שנעלה קי : בעינא למיכל בשרא בחלכא ומה
אמלא היתר דוגמתו : זויקו שפודי תכו לה כקל בשפוד :

כפתוהו על העמוד להלקותו כדתניא [כד"א] דארבעים והו
לא בחלות לא תעשה שכר כעשית העבירה אבל חלות

עשה שלפניו ואינו רולה לקיימה כגון אומר לו עשה סוכה ואינו
עושה מכין אותו מכת מרדות עד שתלא בפשו : אמר להו רב
יהודה : שמתן שכרה בצדה למען יאריכוני ימיד לכו פי' מתן
שכר' לומר אם לא תקיימני' זהו ענשי שלא הטול שכר זה :

לגיון גדוד העוזרים להלקם על בית (מלחמה) [מלחמתם] :
קרקפלין עור ראש אדם מת וזה למכשפות במלחמה :

נו ת"ר *הצב למינתו להביא הערוד *וכן הנפילים
 קכו וסלמנדרא וכשהיה ר"ע מגיע לפסוק זה
 ויקרא יח היה אומר *מה רבו מעשיך ה' יש לך בריות
 *ל וכן גדלות בים ויש לך בריות גדלות ביבשה שבים
 *ל וכן גדלות עולות ביבשה מיד מתות שביבשה אלמלא
 תל"ד קר יורדות לים מיד מתות יש לך בריות גדלות באור
 ויש לך בריות גדלות באויר שבאור אלמלא עולות
 לאויר מיד מתות שבאויר אלמלא יורדות לאור
 מיד מתות מה רבו מעשיך ה'. ת"ר כל שיש
 ביבשה יש בים חוץ מן החולדה א"ר זירא מאי
 קרא *האזינו כל יושבי חלד אמר רב הונא בריה
 דרב יהושע ביברי דנרש אינן מן הישוב אמר רב
 פפא בשמתא נרש חרביה משכיה ואלייחיה *ארץ
 ירמ"י ככ ארץ ארץ שמעי דבר ה' א"ר פפא לא אברה
 נרש שמוע דבר ה' אמר רב גידל אמר רב
 ערוד מן הלז ומן הנקש הוא נא כלקמן : וכן הנפילים שרץ
 מין נב : וסלמנדרא שרץ הכולר מן האור מעלי הדס ע"י
 כשמים והסך מדמו אין האור שולט בו וקיס ליה לר"ע דמיכא
 לנב הוא : לפסוק זה משום דמיירי בסלמנדרא : יש לך בריות
 גדלות באור סלמנדרא : יושבי חלד יושבי הארץ שהוא מקום
 [מיושב] לחולדות : ביברא דנרש קיות המלויות נאותו מקום
 ציצרוכ"ט נלע"ז : אינן מן הישוב איכן גדלות אלא צמים :
 בשמתא נרש כלומר כל יושביה רשעים כולם יהיו בשמתא :
 חרביה משכיה ואלייחיה הקלז והעור עם הנצר והאליה כלו'
 כולם כקמן כגדול : לא אבה נרש וכו' לפי שכולם היו רשעים :

העור והרוטב פרק תשיעי חולין קע

נרשאה נשקיד מני כביד. נהר פקודאה לוויך
מגלימא שפירא רחוי עליך. דפומבדיתא לוויך
אשני אושפיוך אמר רב הונא בר תורתא פעם
אחת הלכתי לוועד וראיתי נחש שהוא כרוך על
הצב לימים יצא ערוך מביניהם וכשבאתי לפני
ר' שמעון החסיד אמר לי אמר הקב"ה הם הביאו
בריה שלא בראתי בעולמי [אף] אני אביא עליה
בריה שלא בראתי בעולמי והאמר מר כל
שתשמישן ועיבורן שורה יולדין ומגדלין זה מזה

נרשאה נשקיד מני כביד אס נשקד אסד מיושני כרש מני שניך
אס ממלאס כולס כי מוסק גבנ הוא : נהר פקודאה אס
מיושני נהר פקוד : לוויך נתלוח עמך דרך : מגלימא שפירא
רחזא עליך מקמת שראה לך טלית כאה ודעתו לגונבה נתקצר
עמך : אשני אושפיוך שלא ידע היכן משכב שגנבים מומקין הן :
לוועד מקום רשעים ומרביעי' כלאים : כרוך על הצב כל אעה
היה מלוי אללו והיה כזקק עמו כדאמרינן בקדושין נכרוכין
אמריה ונכבורות קויר כרוך אמר רמל כלו' כמשך ושוכן אללו
תמיד : יצא ערוך מביניהם והיה כושך בני אדם וממית כדאמרי'
נכרבות גני ערוך דר' מניכא בן דוסא : אנשיו וועד הם הביאו
וכו' מזוגי כלאים היו : אף אני אביא עליהם בריה וכו'
והייכו ערוך : תשמישן שוה משמשין שניהם פנים כנגד פנים
כגון אדם או פנים כנגד עורף כגון בהמה : עיבורן ימי עיבור :
יולדין זה מזה מתעברין זה מזה : ומגדלין מכיקות זה בנו של
זה וימי עיבורו של כפש אינו אזה לא לשרץ ובהמה וקיה כדאמרי'

וכל שאין תשמישן ועיבורן שזה אין יולדין ומגדלין
זה מזה אמר רב נס בחוד נס האי פורענות
הוא מאי נס בחוד נס לפורענות:

הזרוע והלחיים

פרק עשירי

קל א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מנין שאין
נחתני מתנה לכהן ע"ה שנא ויאמר לעם
ליושבי ירושלים לתת מנת (לכהנים וללויים)
[הכהנים והלויים] למען יחזקו בתורת ה' כל
המחויק בתורת ה' יש לו מנת ושאינו מחויק
בתורת ה' אין לו מנת:

קלג אמר רבא ברק לן רב יוסף האי כהנא דחטיף
מתנתא חבובי קא מחבב מצוה או ולוולי
קא מולול במצוה ופשטנא ליה ונתן ולא שיטול
מעצמו אמר אבוי מריש הוה חטיפנא מתנתא
נס"ק דזכורות אעל וכל מיני שרלים לשא קדשים ומקס לז' שנים
ואמר' התם ולאותו רשע כהן לא יליכו קבר והיאך ילא אותי
ערוד מלב ומקס: נס בחוד נס לפורענו' כדי ליפרע מן הרשע:
מנת קלק כהונה:

ברק לן מנסה אותנו אס כדע להס ב ורצא כהן היה: דחטיף
מתנתא מתינוקות שבושאים אותן לכהנים: מי אמר'
חבובי קא מחבב המצוה ויפה הוא עושה: ונתן לכהן ולא

הזרוע והלחיים סרק עשירי חולין קעא

אמינא חבובי קא מחביבנא מצוה כיון דשמענא
 להא ונתן ולא שיטול מעצמו מחטיף לא חטיפני
 מימר אמינא הבו לי כיון דשמענא להא דתניא
 * [ויטו אחר הבצע] ר"מ אומר בני שמואל חלקם ^{ש"ס ח}
 שאלו בפיהם מימר נמי לא אמינא ואי יהבו לי
 שקילנא כיון דשמענא להא דתניא הצנועי מושכין
 ידיהם והגרגרנים חולקים משקל נמי לא שקילנא
 לבר ממעלי יומא דכפורי לאחזוקי נפשאי בכהני
 ולפרוס ידיה *אנסי' ליה עירניה:

ביתוב * מערה בגר כיום קרה חומץ על נתר ושר
 בשירים על לב רע פשטיה דקרא במאי

שיטול הכהן מעלמו: מימר אמרי הבו לי הייתי שאלו נסה מלא ^{חולי וע"ש}
 שהייתי סניר (שהיה) [שהוא] קנוב מלוה: חלקם שאלו בפיה' גו
 דמגני להו קרא לגבי שמואל ויטו אחרי הנלע אמר ר"מ שלא ^ס
 היה עבירות גזל בידם אלא חלק ליה כגון מעשר ראשון היו ^{חשלי כה}
 שואלים נפיהם: הצנועים מושכין ידיהם בקלוק לקס הפנים
 קאמר נסם' יומא נטרף בקלפי משמת שמעון הלדיק נשתלק'
 חארה נלקס הפנים: לאחזוקי נפשאי בכהני שלא ישתכח
 שם כהן מעליו: ופריך וליפרוס ידיה כיון שאיכו עושה אלא
 שלא ישתכח שם כהן מעליו יפרוש ידיו לדוכן כל השנה ומקזיק
 נפשיה בכהני: אנסיה ליה עירניה עתים שקבע לתלמידיו היו
 טורדים אותו מלישא כפיו שהיה עוסק לתלמידיו בעת שהלזור
 כאספס לנ"ה:

[מערה בגר כיום קרה] כמו שהלונש נגד כלוי בעת הקור
 וכמו שהקומץ מפסידו לכתר כן השוכה לתלמיד רע

כעירוק
 ערך אכס
 פי' אכיי
 היה לו
 חולי וע"ש
 ס
 חשלי כה

כתיב בשונה לתלמיד שאינו הגון דאמר רב יהודה
 אמר רב כל השונה לתלמיד שאינו הגון נופל
^{א"כ} בגיהנם שנא' *כל חשך טמון לצפוניו תאכלהו
 אש לא נופח ירע שריד באהלו ואין שריד אלא
^{י"א} ג"ח שנא' *כשרידים אשר ה' קורא א"ר זירא
 אמר רב כל השונה לתלמיד שאינו הגון כזורק
^{נשלי} כו אבן למרקולים שנא' *כצור אבן במרגמה כן
 נוחן לכסיל כבוד (ואין כבוד אלא תורה שנא'
^{ט"ז} *כבוד חכמים ינחלו ותמימים ינחלו טוב. א"ר
 חמא בר חנינא כל העושה טובה למי שאינו
^{ט"ח} כו יודעה כאלו זורק אבן למרקולים שנ'
 *כצור אבן ^{ט"ט} וגו') וכתיב *לא נאווה לכסיל תענוג:

נח תני ר' יהודה בן אגרא אומר משום ר' מאיר
 קלד ספק לקט לקט ספק שכחה שכחה ספק פאה
^{ת"י} סנ פאה מ"ט דאר"ש בן לקיש מ"ד *עני ורש הצדיקו
^{ש"ו} כג מאי הצדיקו אילימא בדינין והכתיב *ודל לא תהדר
 בריבו אלא צדק משלך וחוץ לו:

נט דורשי חמורות היו אומרים הזרוע כנגד היד וכן
^{ס"א} [מעדה לשון בלוי ונרקב כמו כנגד עדים]: ירע שריד באהלו
^{ע"ב} [למי שירע שריד באהלו] תלמיד רע: האכלהו אש לא נופח
 אש של גיהנם: כזורק אבן למרקולים זו היא עבודתו כדאמרי'
 במסכת ע"ו:

אילימא בדינין לראות לו זכות (ב"ד) [בדין]:

דורשי חמורו' מקראות סתומים: היו אומרים מכ"ל דלל ימין
 מהכא: יד שמתכין לכהן כנגד ידו של פכחם שעל כך

הזרוע והלחיים פרק עשירי חולין קעב

תוא אומר *ויקח רומח בידו ולחיים כנגד הפלה מדב' כה
וכה"א *ויעמוד פנחס ויפלל קיבה כמשמעה וכה"א מליס קו
מדב' כה *ואת האשה אל קבחה:

ראשית הגז

פרק אחד עשר

בי סליק איסי בר היני אשכחיה *לר' יוחנן דקא קלו
מתני ליה לבריה רחלים א"ל אתניה רחלות ע"ג
א"ל כדכתיב *רחלים מאתים א"ל לשון תורה לפרש"י
לעצמה לשון חכמים לעצמן א"ל מאן ריש סדרא נ"א חמת
בבבל א"ל אבא אריבא א"ל אבא אריבא קרית ראשי לב
ליה נהירנא כד הוה יתיבנא אחרי י"ו שורן
אחוריה דרב קמיה דרבי ונפקי זיקין דנורא
נתכה לו ברית כהונת עולם וזה שכרו ואינו יד שעושה מלמתי
הוי אומ' של ימין:

אשכחיה ר' יוחנן לאיסי בר היני : דמתני לבריה מתני' ה'
רחלי גוזות מכה ומכה ופרס* : א"ל איסי : סי' כל

כדכתיב קרא קאמתני רחלים מאתי' : א"ל לשון תורה לקוד
כו' : א"ל רבי יוחנן לאיסי : מאן ריש סדרא בבבל ראש ישיבה : חמת חכה
אבא אריבא רב קרי אריבא שארוך גדורו היה כדאמרינן נפ'
כל הוד נדה : אבא אריבא קרית ליה ולא חמת רבינו בלשון
כבוד : [נהירנא כשהיה בכלן קודם שירד לבבל היה קשוב ממני
שהיה יושב לפני רבי ואני הייתי יושב שנעה עשר שורות מאקריו :
זיקין נושאין ונותנין בהלכה] :

מפומיה דרב לפומיה דרבי ומפומיה דרבי לפומיה
 דרב ולית אנא ידע מה הן אומרין ואר אבא
 אריבא קרית ליה :

ש ל ו ח ה ק ו

פרק שנים עשר

קלח אמר רבינא הילכך עוף טהור שהרג את הנפש
 פטור משלוח מ"ט דאמר קרא *שלח תשלח

ע"ב

את האם ואת הבנים תקח לך במי שאהה מצווה
 לשלחו יצא זה שאי אתה מצווה לשלחו אלא

דכ"ד כ"ב

קלט להביאו לב"ד ה"ד אי דגמיר דינא *בר קטלא
 הוא אלא דלא גמיר דיניה ובעי לאתויי לב"ד

קלט

וקיומי ביה *ובערת הרע מקרבך :

ס"ט י"ג

אמר רב יהודה אמר רב מצא קן בים הייב

ס"ט ע"ב

בשלוח שנא' *כה אמר ה' הנותן בים דרך

ישע"י ח"ג

וגוי' אלא מעתה מצא קן בשמים דכתיב *דרך

חש"ל ל

שהרג את הנפש וא"כ מרד ומלא בקן : פטור מלשלוח

הואיל ובר קטלא הוא והכי דרש' ליה דקצעי לשלוח

למקום הללה והפקר והאי לאו בר הכי הוא והכי דריש קרא

שלח תשלח את הראוי לשלוח ואת שאין ראוי לשלוח לא תשלחנו :

בר קטלא הוא ומתיבן במלט : ובערת הרע מזה על כל

הפוגע בקייני מיתה להביאן לב"ד כדי לצער רשעים מישראל :

קן בים שטף הים את האילן והיה קן בראשו קייני נמי לשלוח

דיס נמי איקרי דרך : קן בשמים עוף נושא קן באויר :

שלווח הקן פרק שנים עשר חולין קעג

הנשר בשמים הכי נמי דמחייב בשלווח הקן דרך
נשר איקרי דרך סתמא לא איקרי :

אמרו ליה פפינאי לרב מתנה מצא קן בראשו
של אדם מהו אמר [להו] *וארמה על ^ס

ראשו משרה מן התורה מנין *כשגם הוא בשר ^{ס"ב טו}

המן מן התורה מנין *המן העץ אסתר מן התורה ^{דאשית ו}

מנין *ואנכי הסתר אסתיר מרדכי מן התורה מנין ^{ס"ג}

דכתיב *מר דרור ומחרגמינן מירא דכיא : ^{דברי לא}

[פיסקא ואיזהו שאינו מזומן וכו' וכן יוני הדרסיות סא

פטור משילוח] ר' חייא ור"ש (בר ^ס

רבי) חד הנא הדרסיות וחד תני הדרסיות

דרך סתמא לא איקרי אבל יס איקרי דרך סתמא הנותן

ז"ס דרך :

וארמה על ראשו אע"פ שהיה נראשו לא אבדה שמה ז"מ אדם

גופיה אדמה הוא מדלא אבדה את שמה דלא קרויה

עפר והשתא כמי על הארץ קרינא ביה . ועוד זה שאלו ממנו

מכין למשה רמז קודם שנא שסופו לבא : בשגם הוא נגימטריא

משה [וכתיב שס] והיו ימיו מאה ועשרים שנה וכך היה ימי קיי

משה כלו' עמיד לבא בשגם משה מן הנולדים וכן ימיו : מנין

למעשה המן המן העץ יתלה על העץ : למעשה אסתר

הסתר אסתיר בימי אסתר יהא הסתר פנים ומלאוהו לרות

דבות ורעות : מנין לגדולת מרדכי : מר דרור וקרי ליה ראש

לנשמים ללדיקים ואנשי כנסת הגדולה :

חד תני הדרסיות וחד תני הדרסיות הורדוס הממיל

שלוח הקן פרק שנים עשר חולין

מאן דתני הדרסיאות על שם הורדוס ומאן
 דתני הדרסיאות על שם מקומן אמר רב כהנא
 לדידי חזיין וקיימן שיתסר דרי כפתי מילא
 והוה קריא קירי קירי הוה חד מנייהו דלא
 הוה קריא קירי קירי אמרה לה חברתה סומא
 אמרי קירי קירי (אמר) [אמרה] סומא אמרי
 קירי כירי אתויה ושחטוה א"ר אשי אמר לי ר'
 חנינא מילין מילין ס"ד אלא [אימא] במילין:
 משנה לא יטול אדם אם על בנים אפילו
 לטהר את המצורע ומה אם מצוה קלה

יכירוק
 סי' כשיח
 העונות
 בדליתא

להתעסק בגידולן: לדידי חזיין לי הכך שנשאר מצני כניהם
 של יוני הורדוס: וקיימא שיתסרי דרי י"ו שורות: כפתי
 מילא כל שורה ארכה כרענ מיל: ואמרן קירי קירי אדוכי
 אדוכי קירי הוא לשון אדון: אימא קירי כמו שאנו אומר:
 אמרה לה איהי לשנתה: סומא אימא קירי כירי לאותו
 שאת קורא אדון עבד הוא על שהיה הוא עבד. כירי הוא עבד
 כדאמרינן בעירובין גבי בני גליל שאין מדקדקים בלשונם הוה
 דאמאי לקמיה (ד' יכאי) [דדיכא] דבעא למימר מרי קירי
 טבלא הוית לי וגבזהו ממני ואמרה מרי כירי תסלא הוית לי
 וגבנך מין סומא שוטה בלא ראות: אייחזה עבדים שנשאר
 מעבדי הורדוס ושקטוה: אמר לי ר' חנינא מילין דנרי רוק
 הן שלא דברו מעולם: מילין ס"ד האמר רב כהנא לדידי קזי
 לי והרי רב כהנא מעיד על הדבר ואי לאו דקושטא הוה לא הוה
 אמר: אלא במילין ע"י כשפים מלומדות לדבר אותן עופות:

בניעין
 גבי רב
 עילם
 סב
 קמב

שלוח הקן פרק שנים עשר חולין קעד

שהוא כאיסור אמרה תורה *למען ייטב לך והארכת
 ימים ק"ו על מצות המורות שבתורה: גמ' תניא
 [רבי] ר' יעקב אומר אין לך כל מצוה ומצוה
 שבתורה שמחן שכרה בצדה שאין תחיות המתים
 תלויה בה בכבוד אב ואם כתיב *למען יאריכו
 ימך ולמען ייטב לך ובשלוח הקן כתיב למען
 ייטב לך והארכת ימים הרי שאמר לו אביו עלה
 לבירה והבא לי גוזלות ועלה ושלח את האם
 ולקח את הבנים בחורתו נפל ומת היכן אריכות
 ימיו של זה והיכן (טובות ימיו) [טובתו] של זה
 אלא למען יאריכו ימך בעולי שכלו ארוך ולמען
 ייטב לך לעולם שכלו טוב ודילמא לא הכי הוה
 ר' יעקב מעשה חזא ודילמא מהרהר בעבירה
 הוה מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה

שהוא כאיסור אין זה פסוק כיס אלא דבר מועט: שמחן
 שכרה בצדה כגון כבוד אב ואם ושלוח הקן שלא
 תוכל להנין מחן שכרה שעתידין המתים להקיות: לעולם
 שכולו טוב שאין בו לא היק ולא יסורין אלא טובה ונשלהי
 פ"ק דקדושין אמרינן דר' יעקב עובדא קזא באחד שאמר
 לו אביו עלה לבירה והבא לי גוזלות ועלה ושלח את האם
 וכטל את הבנים וקיים כבוד אב ואם ושלוח הקן ובמזמתי
 ככל ומת היכן טובתו של זה והיכן אריכות ימיו אלא הוי
 אומר למען ייטב לך לעולם שכולו טוב ולמען יאריכו ימך
 לעולם שכולו ארוך:

דברי' כג
 ונקט
 וצריך
 דבזה יכול
 לקיים
 שמהן סבן
 לשחוט
 איהם
 לשלוח
 סס ה

שלוח הקן פרק שנים עשר חולין

יחזקאל יודילמא מהרהר בע"ז הוה דכתיב * למען תפוש
 את בית ישראל בלבם ואמר רב אחא בר יעקב זו
 מחשבת ע"ז ה"ק אם איתא דאיכא שכר מצוה בהאי
 עלמא תהני ליה והגין עליה דלא לייתי לידי הרהור
 וליחזק אלא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא והא"ר
 אלעזר שלוחי מצוה אינן נווקין לא בהליכתן ולא
 בחזרתן סולם רעוע היה ומקו' דקבוע היוקא שאני
 דכתיב * ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול
 והרגני א"ר יוסף אלמלא דרשית אחר להאי קרא
 כר' יעקב בר ברתיה לא חטא מאי חזא איכא
 דאמרי כי האי מעשה חזא וא"ר לישנא דר'
 חוצפית המתורגמן חזא דהוה מוטלת באשפת
 אמר פה שהפיק מרגליות ילחוך עפר והוא לא
 ידע למען ייטב לך בעולם שכולו טוב ולמען
 יאריכון ימיד בעולם שכולו ארוך :

מסכת בכורות

ה ל ו ק ח

פרק ראשון

ד אריב"ל בכ"ד מקומות נקראו כהנים ליום וזה
 אחר מהם * והכהנים הלויים בני צדוק :
 [איתמר ר' יוחנן אמר קדשו בכורות במדבר
 יחזקאל
 ט"ז ע"ב

הלוקח פסק ראשון בכורות קעה

וריש לקיש אמר לא קדשו בכורות במדבר
 ר' יוחנן אמר קדשו בכורות במדבר דרחמנא
 אמר ליקדשו בדכתיב קדש לי כל בכור
 ור"ל אמר לא קדשו בכורות במדבר מדכתיב
 והיה כי יביאך וכתב בתרידה והעברת מכלל
 דמעיקרא לא קדוש]. ת"ש נמצאת אתה אומר בג'
 מקומות קדשו בכורות לישראל במצרים ובמדבר
 ובבניסות יש-אל לארץ. במצרים מהו אומר *קדש
 לי כל בכור במדבר הוא אומר *כי לי כל בכור
 (בבני ישראל) בבניסותן לארץ הוא אומר *והיה
 כי יביאך והעברת א"ר נחמן בר יצחק בג' מקומות
 הוזהרו על הבכורות ליקדש ולא קדשו ובמצרים
 לא קדשו וכו'. [אלא אי איתמר הכי איתמר ר'
 יוחנן אמר קדשו ולא פסקי ור"ל אמר קדשו ופסקי]:
 שאל קונטריוקוס הגמון את ריב"ז בפרטן של א
 ליום אתה מוצא כ"ב אלף וג' מאות ה

שמות יג
 במדבר ג
 שמות יג

[לא קדשו בכורות שכולו במדבר: דמעיקרא במדבר והאי
 קדש לי כל בכור מוקי ליה ריש לקיש במלרים אבל במדבר
 לא קדשו מדכתיב והיה כי יביאך והדר והעברת כל פטר
 רחם]: הוזהרו ליקדש ולעולם לכשיכנסו לארץ: לא קדשו
 בתמי' והא מידו כלהו לעיל באתן טילא ממלרים: [ופסקו
 משעת קשבון של קומט הפקודים ואילך]:
 קונטריוקוס שס שר: בפרטן של ליום דגרשון כתיב ז' אלפים
 ות"ק ובקתה ק' אלפים ות"ר הכי י"ו אלפים

הלוקח פרק ראשון בכורות

ובכללן אחת מוצא כ"ב אלף אותן ג' מאות להיכן
 הלכו א"ל אותן ג' מאות בכורות היו ואין בכור
 מפקיע בכור מ"ט אמר אביו דיו לבכור שיפקיע
 קדושת עצמו ועוד שאלו כגבוי הכסף אחת מוצא
 מאתים ^{לח} ואחד כבר וי"א מנה דכתיב *בקע לגלגולת
 מחצית השקל בשקל הקדש וגו' לשיש מאות אלף וגו'
^{עכ} ובנתינת הכסף אחת מוצא מאת כבר דכתי' *ויהי
 מאת כבר הכסף וגו' משה רבכם גוב הורה או
 קוביוסמוס היה או אינו בקי בחשבונ' היה נטל
 מחצה ונתן מחצה ומחצה שלם לא החזיר א"ל

ומזה ובמרי' ו' אלפים ור' הרי כ"ב אלף וש' ובכללן כתיב
 כל זכר מבן חדש כ"ב אלף: מחצית השקל לגלגולת לת"ר
 אלף ושלשת אלפים ותק"כ היו מאתים ואחד כבר וי"א מנה
 כבר היה ס' מנה ומנה ק' דינר שהם כ"ה סלעים ושקל
 דאורייתא היו סלע קצונ ס' פעמים כ"ה כמלא בבכר אלף
 ות"ק סלעים שהם ג' אלפים קלאי שקלים תמלא לג' אלפי
 ישראל כבר כסף לג' מאות אלף ק' כבר לת"ר אלף ר'
 כבר ולג' אלפים ותק"כ הנשארים אלף ותשע"ה סלעים לרף
 סלעים ועשה מהן חמין מכל ק' סלע ד' חמין הרי לאלף
 ות"ק סלעים כבר אחד פשו להו רע"ה סלעים שהם י"א
 מניס: ומחצה שלם לא החזיר שהיה לו לשלם [מן המז']
 ק' כבר וקלי וה' מניס וקלי והוא לא נתן אלף ק' כבר
 כדכתיב ויהי מאת כבר הכסף ואע"ג דכתיב ואת האלף
 ושבע וגו' עשה וויס אלמא דיתר מן המקלה החזיר אותו

הלוקח פרק ראשון בכורות קעו

משה רבינו גובר נאמן היה ובקי בחשבונות היה ומנה של קדש כפול היה. ומנה של קדש כפול היה מנ"ל א"ר חסדא דכתיב *והשקל עשרים

יהוואקאל יתקאל מה גרה עשרים שקלים וגו' :

א"ר חנינא שאלתי את ר' אליעזר בבית מותבא ב

רבא מה נשתנו פטרי חמורים מפטרי סוסים ^{אס ע"ג}

וגמלים א"ל גורת הכתוב הוא ועוד שסייעו את

ישראל בשעה שיצאו ממצרים שאין לך כל אח'

ואח' מישראל שלא היו לו צ' חמורים לזבים

טעונים מכספא ודהבא של מצרים ועוד שאלתיו

מה לשון רפידים אמר לי רפידים שמה כחנאי ^{מלק}

ר' אליעזר אומר רפידים שמה ר' יהושע אומר ^{מאמ' רבט}

שריפו עצמן מדברי תורה וכן הוא אומר *לא ^{וב"ס}

הפנו אבות אל בנים מרפיון ידים ועוד שאלתיו ^{במהרש"א}

מה לשון שטים אמר לי שטים שמה כחנאי ר' ^{וכהלי"ף}

אליעזר אומר שטים שמה ר' יהושע אומר שנתעסקו ^{ירמיהו}

בדברי שטות. *ותקראנה לעם לזבהי אלהיהן ר' ^{מדכר כה}

פסוק לא הזכיר אותו הגמון שמתכוין היה לקצטרו בדברים :

כפול היה שהיו צו כ' סלעים וה"ל ככר של קדש ס' מנה

של כ' סלעים שהם ק"כ מנה בלוחם ק' ככר הו"ר ככר

והאחד ככר וי"א מנה היו האלף ותשע"ה שעשה וויס לעמודים : *כרש"י

בבית מותבא רבא צנית מדרש הגדול : לזבין מעולים : שריפו ^{סגנון}

ידיהם וכו' לפיכך בא עליהם עמלק : לא הפנו אבות א בנים ^{סגי}

להלילן מרפיון ידים *טעון שריסו ידיהם מן המורה : בדברי שטות ^{מכאן}

הלוקח פרק ראשון בכורות

אליעזר אומר ערומות פגעו בהן ר' יהושע אומר
שנעשו כולן בעלי קריין:

ג ת"ר דג טמא משריץ דג טהור מטיל בצים כל
ז המוליד מניק. מטיל בצים מלקט חוץ
ע"ב מעטלף שאף ע"פ שמטיל בצים מניק *הדולפנין
ח פרים ורבים *מבני אדם מאי הדולפנין א"ר יהודה
כנ"ג בני ימא. כל שזכרותו כחוץ מוליד מבפנים מטיל
דש"י וכן בצים כל שתשמישו ביום יולד ביום כל שתשמישו
חוכה בלילה יולד בלילה כל שתשמישו בין ביום בין בלילה
במסכתא מוליד בין ביום בין בלילה. שתשמישו ביום יולד ביום
תוס' חרנגול. בלילה עטלף. בין ביום בין בלילה אדם
[וכל דרמי ליה]. כל שתשמישן ועבורן שוה

לזכות את זכות מואב: (ל"א שטות לשון צווי כמו ויבו עשו
ומתרגמינן וטע): ערומות פגעו בהם ומקראן משמע גוסן
היה פוגע בהן: [שנעשו כולן בעלי קריין] ולשון מקרה היא:
כל המוליד שילד עובר ממש: מניק שיש לו דדים: וכל
המטיל בצים אין לו דדים אלא מלקט פירות ומפרנס
את זכיו: עטלף כלב"א שריץ דומה לעכבר ויש לו כנפים:
ה"ג הדולפנין פריין ורבין מבני אדם שאם זא אדם עליהם
מתענרים הימנו: בני ימא דגים יש נים שקליין לורת אדם
וקליין לורת דג ובלע"ז שיריכ"א: כל שזכרותו הגיד: מוליד
עובר ממש: מטילה הנקבה זליס: כל שתשמישן ועיבורן
שוה כנין [כנש ועו] שזכיהם משמשים פנים כנגד עורף וימי
עיבורן שוה שזכה הולד זנטן ה' קדשים:

הלוקח פרק ראשון בכורות קעו

יולדין ומגדלין זה מזה (אין תשמישן ועבורן שוח אין יולדין ומגדלין זה מזה). הכל משמשין פנים כנגד עירף חוץ מאדם ודג ונחש מ"ש הני תלחא [כי אתא רב דימי] אמרי במערכא הואיל ודברה

עמהם שכינה חנא גמל אחור כנגד אחור:

ת"ד תרנגולת לכ"א יום וכנגדו באילן לזו. כלב ד
לנ' יום וכנגדו באילן תאנה. חתול לנ"ב יום ^ס

וכנגדו באילן חוח. חזיר לס' יום וכנגדו באילן תפוח. שועל וכל מיני שרצים לו' חדשים וכנגדן באילן חבואה. בהמה דקה טהורה לה' חדשים וכנגדה באילן גפן. בהמה גסה טהורה לט' חדשים וכנגדה באילן זית. בהמה גסה טמאה לז"ב חדשים וכנגדה באילן דקל. הארי והזאב והדוב והנמר והכרדלם והפיל והקוף והקיפוף לג' שנים וכנגדן באילן בנות שוח. אפעה לשבעים שנה וכנגדו באילן

יולדין אס נא אחד על [מין] קברו: ומגדלין סניקין: [עמהם שכינה ויאמר ה' לדג]:

לכ"א יום לאחר שכתעברה מן התרנגול שהוא ניצתה לגמור עד כ"א יום: לזו קורדארא"ן שגדלים בו חגזים קטנים ומשעת פרקיו עד שעת גמר פריו כ"א יום: כלב לנ' יום נגמרה לורת הולד: וכנגדו באילן חבואה כמ"ד עץ שאכל אדם הראשון קטה הימה קרי לחבואה מין אילן: דקל גדלי' בו תמרי: ברדלם אפס: קוף שימיו' זלע"ז: קיפוף כעין קוף ויש לו זנב ובלשון אשכנז מקל"א: בנות שוח חסיני קיורתא: אפעה

הזקח פרק ראשון בכורות

חרוב. חרוב זה משעת נטיעתו עד שעת גמר פרו ע' שנה וימי עיבורו ג' שנים נחש לשבע שנים*) ולאוחו רשע לא מצינו לו חבר וי"א מוכססין ובנורו שבע מנא הנ"מ א"ר יהודה [אמר רב] ומטו בה משמיה דר' יהושע בן חנניא אמר קרא *ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה אם מבהמה נתקלל מחית השדה לא כל שכן אלא לומר לך כשם שבהמה נתקללה מחית אחד לשבע ומאי ניהו חמור מחתול כך נתקלל הוא מבהמה אחד לשבע דהוה ליה ז' שני ואימא כשם שנתקללה חיה מבהמה אחד לג' ומאי ניהו כשם שנתקלל הוא מחיה דהוה ליה ט' ומתעבר לאקר ע' שנה שכולד: וימי עיבורו משעת הפרק עד שעת גמר פרי: מוכססין מין בנות שוק ולא בנות שוק מח: מה"מ דכש ימי עיבורו ז' שנים: אם מבהמה נתקלל מחיה לא כל שכן שפחותה (שזנהמה שזהא) יותר מן הקיה שהרי עז ה' קדשים וקחול כ"ב [יום] והא ליבא למימר דהאי מכל הקיה היינו ארי או אפעה דאס כן ליכתוב מכל הקיה ולא ליצעי זנהמה: אלא להכי כתיב תרווייהו: לומר לך וכו' והכי משמע ארור הוא מכל הזנהמה כמה שהיא ארורה יותר מן הקיה כשם שהזנהמה נתקללה מן הקיה על א' שזעה ומאי כיהו חמור מקחול (שזנכת הקמ' שס"ה ימים) [שזנכה יש] ז' פעמים כ"ב יום (ואמרי לעיל דזנהמה טמאה גסה כגון חמור י"ב קדש וקחול כ"ב יום) כך נתקלל הוא מזהמה כגון מזהמ' גסה טמאה אסת לז' דזנהמה

דאש"ג
 (* למי
 שנתקלל
 בחטאו
 וי"א ס"ל
 כו"ד
 אילן של
 אר"ה
 מלכה היתה
 דמוכססין
 הוה
 בנות שוק
 והוא חין
 מלכה
 רפ"ט
 ע"י נח"ה

הלוקח פרק ראשון בכורות קעח

שנים *מי כתיב מכל החיה ומכל הבהמה מכל ^{סס ע"ב} מכל הבהמה ומכל החיה כתיב ארור הוא מבהמה שנתקללה מחיה ואימא כשם שנתקללה בהמה מחיה אחד לשלש ומאי ניהו עז מחתיל כך נתקלל הוא מבהמה אחד לג' דהוה ליה חמיסר ירחי אבע"א מכל הבהמה כתיב ואבע"א קללה הוא שדי קללה עילויה :

א"ל קיסר לר' יהושע בן חנניה נחש לכמה ה מיעבר ומוליד א"ל לשבעה שנים והא סבי ^{סס}

גסה טמאה י"ב קדש ומשון ז' פעמים י"ב קדש דהיינו אסד לז' והוו סז שני : מי כתיב מכל החיה ומכל הבהמה לדרוש מכל הקיה דנתקלל יותר מנהמה : מכל הבהמה כתיב משמע מנהמה המקוללת יותר כך נתקלל ואין לך מקוללת מנהמה גסה יותר מקמור : (אימא) [כך נתקלל הוא מבהמה אחד לשלש] כגון נהמה דקה טמורה דעיבורה לה' קדשים וצג' זמני (תלמא) הא חמיסר : אבע"א מכל הבהמה דמשמע מכל הנהמה המקוללת יותר : ואבע"א לסס קללה נאמר הילכך קללה טמורה שמוכל לדרוש מן הפסוק שדי עילויה והכי נמי איכא לאקשווי ואימא כשם שנתקללה נהמה מקיה א' לב' ומאי ניהו קמור משועל כך נתקלל הוא מקמור אק' לב' דהוה להו ב' שני' אלא איכא לתרופי קללה שדי עילויה ועוד מכל הנהמה ומכל הקיה כתיב דמשמע משום נהמ' שיתירה קללתה על שום קיה ומליכו קמור מקולל מסתול א' לשבע : לכמה מיעבר ומוליד כמה שוהא עוברו במעיו :

הלוקח פרק ראשון בכורות

דבי אחונא ארבעות ואוליד לחלת הנהו מעוברין
הוו מעיקרא ד' שנין והא משמשי שמושי אינהו
נמי משמשי כאדם והא חכימין אינן אנן חכימין
מנייהו אי חכימת זיל וכינהו ואייחינהו לי א"ל
כמה הוו ששים גברי א"ל עביר לי ספינתא דס'
בתי וכל ביתא שדי בה ס' כסתרקי עביר ליה כי
מטא להתם על לבי טבחא אשכחי' לההוא גברא
דקא עביר חיותא א"ל (רישא אית לך) [רישך]
לזבונא א"ל אין א"ל (רישא) בכמה א"ל בפלגא
דווא יתב ליה לסיף (א"ל הב לי רישך יתב ליה
חד רישא דחיותא) א"ל אנא רישא דחיותא
אמרי לך (אנא רישך אמרי לך) א"ל אי בעית
דאישבקך סגי אחוי לי פתחא דבי אחונא א"ל
מיסתפינא דכל דמחוי להו קטלי ליה א"ל דרו
כרוכא דקניא וכי מטית להחם זקפיה כמאן דקא
מתפת אזל אשכח דרבנאי מגואי ודרבנאי
דבי אחונא מקיס: והא משמשי שימושי אי הוו מעעברי לא
הוו משמשי סדך קיה ונהמה לאמר שנתעברה אינה מקנלמ
זכר: והא חכימי הנהו סגי וירדו לסוף המעשה: וכינהו כלקס
נכחמתך: ביסתרקי כסאות: כי מטי להחם לכרך שלהם:
עביר חיותא מנתק נהמה: ואנא רישא דחיותא אמרי לך
נתמיה: סגי לעוד ולך לפכי: דרו כרוכי דקני טול קנילה
של קניס: וכי מטית החם כנגד הפתח: זקוף הקנילה
[לארץ]: כמאן דמתפתח כאלס שעומד לפוש: אזל ר' יהושע:
אשכח דרבנאי אורניס: מגואי שלא יכיוו אקד ליכנס:

חלוקת פרק ראשון בכורות קעט

מבראי דאי הוא כרעא דעוילא קטלי להו לבראי
ודנפקא קטלי להו לגואי אפכי' לסנדליה קטליה להו
לגואי אפכיה לסנדליה קטלינהו לכולהו אול אשכח
ינוקי מלעיל וסכי מתתאי אמר אי יהיבנא שלמא
להני קטלי לי (הני סברי אנן עדיפינן דיתבינן
לעיר ואינהו לתחת אי יהיבנא להני קטלי לי)
הני סברי אנן עדיפינן דאנן קשישי ואינהו דרדקי
אמר להו שלמא לכו אמרו ליה מאי עבידתך
אמר להו חכימא דיהודאי אנא ואתאי למיגמר

מאבראי שלא ילא אחד מהזקנים לקוח: וכי חזו הנך סבי:
כרעא דעוילא קטלי לבראי שהיתה חסקופת המדר ענה
וכשפכין סונין או אפר עלי' וכיכרת זה פסיעות אדם וכי
קזו כרעא דעוילא קטלי לשומרי' צראי שהכינו לבא וכי קזו כרעא
דנפקא קטלי לגואי שהכינו לבאת והשומרים לא היו הורגים
שום אדם אלא כ נכנס כולו לפנים על כרסן או אחד יולא
כולו לקוח: אפכיה ר' יהושע לסנדליה ועמד על האסקופה
וכראית פסיע' אחת נכנסת ופסיעה אחת יולאה ודקפיהו
השומרים וילא וכשצאו הזקנים וראו כן ודמו ששני בני אדם
הן אחד נכנס וא' יולא וקטלינהו לכולהו השומרים ואח"כ
נכנס ר' יהושע: וינוקי מלעיל בעליה להרע כתכונו שהנותן
שלוס לעליונים תמלה הורגין אותו התמתונים ואחרו אלו
הזקנים ולא היה לך ליתן שלום לבחורים תמלה והנותן שלום
לזקנים הורגין אותו הבחורים ואומרים הלא ראיתנו קשובים
מהם שאנחנו למעלה והם למטה: מאי עבידתך מאי בעית

חכמת מינייכו אמרו ליה אי הכי ניבעי (מינך
 מלחא) [לך] אמר להו לחיי אי זכותו לי כר
 דבעיתו עבדו בי ואי זכינא לכו אכלו (נהמא)
 גבאי דידי בספינתא אמרו [ליה] האי גברא דאזיל
 בעי איתתא ולא יהבי ליה מאי חזי דאזיל להיכא
 דמדלי מינה שקל סיכתא דצה לתחאי לא עאל
 דלי דצה לעיל עאל אמר האי גמי מתרמיא ליה
 בת מוליה. גברא דאזויף וטריף מאי חזי דהדר
 אזויף אמר להו (זיל) גברא [אזל] לאגמא קטיל
 קמא טונא ולא מצי בית קטר ומנח עליה עד
 דמתרמי ליה אינשי דמידלי לי [אמרו ליה] אימא

הכא: אי הכי דחכמת לינעי אן מינך: אי זכיתו לי אס
 תכלקוני: דמידלי מינה שמיוקסת מראשונה ושאל אותה הלא
 יש לו ללמוד הואיל ולא כתבו לו ראשונה כל שכן ז: סיכתא
 קביל"א: דצה לתחאי השפיל ידו [וכעלה זכותל] במקום
 שאין קור (זכותל) ולא עאל: דלי דצה הגזיה ידו וכעלה
 במקום נקב ועאל: דאזויף וטריף שהלוח מעות לקברו ולא
 כפרע ממנו כי אס בקושי שערף לקוקות: מאי חזי דהדר
 אזויף לאקריכי ולא כתיסר מן הראשון: לאגמא יער: קטיל
 קמא טונא קותך קבילה ראשונה ולא מצי ציה להרימו על
 שמו: הדר קטיל ומנח עליה הואיל ולריך סיוע לאקריס
 עד דמתרמי אינש ומדלי ליה והאי כמי הואיל והפסיד
 באמנה ראשונה קור ומאמין לאקריס עד שמזדוגג לו אדם
 כאמן ומשתכר זו:

הלוקח פרק ראשון בכורות קפ

לן מילי דכריבי אמר להו הוה לן כודנייתא וילידת
 והוי תלי ליה פיתקא וכתיב ביה דמסיק בכי אבא
 מאה אלפא וזו אמרו ליה וכודנייתא מי ילדה
 אמר להו הי נינהו מילי דכריבי. מילחא כי סריא
 במאי מלחי לידה בסיליתא דכודנתא ומי איכא
 סיליתא לכודנתא ומילחא מי סריא. בני לן ביתא
 באוירא דעלמא אמר שם קם ותלא בין שמיא
 לארעא אמר להו אסיקו לי ליבני וטינא (מהתם)
 אמרי ומי איכא דמצי לאסוקי התם אמר ומי
 איכא דמצי למבני ביתא בין שמיא לארעא) אמרו
 לי מציעותי דעלמא היכא זקפה לאצבעותיה אמר
 להו הכא אמרו ליה מי יימר אמר אייתו אשלו
 ומשחו אמרו ליה אורת לן בירא בדברא עייליה
 למתא (אייתי פארי שדא להו) א"ל איפשילו לי
 חבלי דפארי ואיעיילי (אמרו ליה ומי איכא
 דמפשל חבל מפארי אמר להו ומי איכא דמייתי
 בירא מדברא למתא) אית לן ריחויא דתבירא
 חייטיה (שקל פיסקא מינה שדא להו) אמר להו
 כרכו לי מינה גרדי ואחייטה (אמרו ומי איכא

מילי דכרי דכרי רוק ליטנא אפריכא (דכדיני) [דכויב]
 דבר כזב: כודנתא פרדה: תלי פיתקא שטר זלוואו
 של הולד: הי נינהו מילי דכרי אלו הן דכרי רוק: סיליתא
 איליא: דפארי סובין עשו לי קבל עסובין ואס אין אס
 עושים שאלתי אף אני לא אעשה שאלתכם: חייטה תפור
 אותה: כרכו לי גרדי מינה הוליאו לי עסקה קוטין כדרך

דיכול למכרך גרדי מריחייא אמר להוומי איכא
 דחייטי ריחייא) מושר' דסכיני במאי קטלי לית
 בקרנא דחמר' ומי איכא קרנא לחמר' ומישרא
 דסכיני מי הוויא. אייתי ליה תרתוי ביעי א"ל הו
 זוגתא חוורתא והו זוגתא אוכמתי אייתי איהו תרו
 גביני א"ל הו דעיוא חוורתא הו דעיוא אוכמתי
 אמרו ליה ורציצא דמיית בכיעתיה כהי נפקא
 רוחיה אמר להו בהיינו דעאיל אמרו ליה אחוי
 לן מנא דלא שוי לחבליה אייתי בודיא פשטורה
 לא הוה עייל בתרע' אמר להו אייתו מרא סתרו
 היינו מנא דלא שוי לחבלי'. אייתוניהו כל תד וחד
 כי חוי שיתין ביסתרקי סבר כולהו חבראי להכא
 אתו א"ל לספונ' שרי ספינתך בהדי דאתי אייתי

הכסיס אמוליאין קוטין ען הנגד ותופרים אותו בהן. גרדי
 פרכש"י: משרא דסכיני במאי קטלי לה ערוגה סכיני
 נמה גוזזין וקוללין אותה: זוגתא מרכנולת: ורציצא דמית
 אפרוק שעת צמוך קליפתו: אחוי לן מנא דלא שוי לחבליה
 הראכו כלי שאיכו שוה הפסד שהוא מפסיד: בודיא מקללת:
 לא עייל בתרעא שהיה ארוך ורוקנ יותר מן הפתק: אייתו
 מרא פוש"י"ר צלע"ז: וסתרו נכין הפתק והכותל עד שיכנס:
 אייתוניהו למיכל נספינתא הויל וזכינהו והיה עניאן אחד
 אחד נסני עלמו ומכנימו לקדר: וכי חוי שיתין ביסתרקי
 סבר כל קברי לקדר זה ינאוו: א"ל ר' יהושע: לספונא
 רב הקונל: שרי ספינתך המר ספינתך ולך:

הלוקח פרק ראשון בכורות קפא

עפר מעפרייהו * כי מטא לבי בליעי (אית ביה ט
חלת צילמין חד מטי ידיה ארישא וחד מטי ^{ס"א אינו}
אליביה ובחרא דכולהו מחוי בידיה לאחוריה) ^{וע"ש}
שקל כווא דמיא מבי בליעי כי אתא אוקמינהו ^{כחוס'}
קמי קיסר וחזנהו דהוו מענו א"ל לאו הני אינהו
שקל מעפרייהו שדא עלייהו אקשו לאפי מלכא
א"ל כל דבעי עביד להו אייתו הנהו מיא דאתי
מבי בליעי שדנהו בחיגרא אמר להו מלויה להאי
ואיזילו לכו מלו שדו ביה קמא קמא הוה קא בלע
להו מלו עד דשמוט כתפייהו * וכלו ואזול :

^{זנח' איתא}

^{וכלו נב'}

[משנה] מצות היבום קודמת למצות חליצה
בראשונה שהיו מתכוונין לשם מצות ^{ג'}
ועכשיו שאין מתכוונין לשם מצות אמרו מצות
חליצה קודמת למצות יבום :

לבי בליעי מים שנאוקיכום שנולעין כל מים שנולעין נו ומדיאין
חותם עד תהום ופולטות איתן [והיינו] דכתיב והים איכנו
טלא; דהוו מענו מעוכים וטפלים [לפי] שלא היו נארלס;
אקשו העיו פניהם ודברו קשות את המלך כשהריקו את ריק
ארלס והיו סבורים להיות קרוב לארלס: בחיגרא בכלי
ל"א בתיכרא נחבית: דשמוט כתפייהו כשמטו פרקי שחמס;
וכלו ואזול כלו והלכו לאנדון:

עכשיו מצות חליצה קודמת שהמינס את יצמתו שלא לשם
מלוה פוגע נאיסור אשת אק :

ע ר כ מ ה

פרק רביעי

כט [משנה] הנוטל שכר לדון דיניו בטלים וכו' :

גמ' מנה"מ א"ר יהודה אמר רב דאמר דגייש ד קרא *ראה למרתי אתכם וגו' מה אני בחנם אף אחם בחנם תנ"ה כאשר צוני ה' אלהי מה אני בחנם אף אחם בחנם מניין שאם לא מצא בחנם חשלי כג שילמד בשכר ח"ל *אמת קנה (ואל תמכור) ומנין שלא יאמר כשם שלמרתי בשכר כך אלמדנה בשכר ח"ל אמת קנה ואל תמכור :

ו ת"ר תבא לקבל דברי חברות אם ראיניהו שנוהג ל בצינעה בתוך ביתו מקבלין אותו מיד ואח"כ ע"ז מלמדין אותו ואם לאו מלמדין אותו ואח"כ מקבלין אותו רשבי"י אומר בין כך ובין כך מקבלין אותו והוא לומד כדרכו והולך :

ו ת"ר בראשונה היו אומרים חבר ונעשה גבאי לא רוחין אותו מחברותו פירש אין מקבלין

מה"מ דאין נוטלין שכר על הוראה ות"ת שילמד : אמת תורה : שנוהג בצנעה קודם שקבל נפטיכו היה נוהג עליו דין קצרים כלכעא שאין לקשדו ולומר לפנים הוא עושה : מקבלין אותו שמזיקנו נזכר וכנאמן לכל (דנר) [דנרין] :

גבאי עמוכה למלך לגבות מס מישראל : פירשמן הגבאות :

עד כמה פרק רביעי בכורות קפב

אותו חזרו לומר פירש הרי הוא ככל אדם רב
הונא בר חייוא איצטריכא ליה שעחא הוה קא
עייל גביה רבה ורב יוסף ות' זוגי דרבנן שמע
דקא אתו קטר להו ת' תכתקי לסוף שמעו דנעשה
גבאי שלחו ליה יזיל ליה לחשיבותי יזיל ליה
לקדמותי שלח להו הדרי בי רב יוסף לא אול
רבה אול רב יוסף אמר תנינא פירש אין מקבלין
אותו רבה אמר תנינא חזרו לומר פירש הרי הוא
ככל אדם:

כ ל פ ס ו ל י

פרק חמישי

(רב בר אידוי) [ר' אידוי] סרסיה דרב ששרתח
הוה שמע מיניה אול אמרה בי מדרשא אס"ע"ג
ולא אמרה משמיה שמע רב ששת איקפר אמר
מאן עקץ לעקציה עקרבא ורב ששת מאי נפקא

איצטריכא ליה שעחא שהיו לריכס קכמים לשאלו עמנו ועי"ל
הלכות: קטר להו קטר ומיקן להס: ת' תכתקי כסאות: יזיל
לחשיבותיה ילך לחשיבות אקר הקשיבות שנקר לו להיות סוכס
ואנו לא כלך אללו: הדרי בי מגבאות:
סרסיה שמעיה: אמרה כבי מדרשא להאי פירוקא דאמר ויה להימ
נגמרא לעיל: מאן עקץ מי הוא שעקלני ונסכני שלא
אמרה עמאי: לעקציה עקרבי' שמחא:

ליה מיניה דאמר רב יהודה [אמר רב] מ"ד
 *אגורה באהלך עולמים וכי איפשר לו לאדם
 לדור בשני עולמים אלא אמר דוד לפני הקב"ה
 רבש"ע יהי רצון שיאמרו דבר שמועה מפיו בעה"ז
 ויחנן משום ר"ש בן יוחאי כל ת"ח שאומרי'
 דבר שמועה מפיו בעה"ז שפתותיו דובבות בקבר
 וא"ר יצחק בר זעירי (ואמרי לה א"ר שמעון
 מאי קרא *וחכך כיון הטוב הולך לדודי
 למשרים דובב שפתי ישנים ככומר של ענבים
 מה כומר של ענבים כיון שאדם נוגע בו דובב אף
 תלמידי חכמים כיון שאומרים דבר שמועה מפיו
 בעה"ז שפתותיו דובבות בקבר :

לה א"ל רב פפא לאביו לר"מ דאמר החשוד על
 הרבר לא דנו ולא מעידו וקאמר ר"מ החשוד
 על דבר אחד חשוד לכל התורה כולה כהני ה"ג
 דלא דיוני דינא והכתיב *ועל פיהם יהיה כל
 ריב וכל נגע אימר דאמר ר"מ לחששא לאחזוקינתו
 מי אמר :

ט רבי צדוק הוה ליה ההוא בוכרא רמא ליה
 ל' דובבות נעות והנאה היא לו שדומה כפי : כומר ענבים
 שאספן בכלי אחד ז' או ק' ימים כדי שידקו ויתבטלו :
 החשוד על דבר כהנים קאזדים על הנכורות : לאחזוקינתו
 בקאזדי' . מי אמר ר"מ קאזד לדבר א' קאזד לכל התורה
 כולה היכא דמוזק לן דעובר על דבר אחד :

כל פסולי פרק חמישי בכורות קפג

שערי כסלי נצרים (של) [כיולי' ערוכה] ערכה קלופה בהדי דקא אכיל איבזעאי שפותיה אחא לקמיה דר' יהושע א"ל כלום חלקנו בין חבר לע"ה א"ל ר' יהושע הן בא לפני ר"ג אמר לו לאו והלא רבי יהושע אמר לי הן א"ל המחן עד שיכנסו בעלי תריסין לבית המדרש כיון שנכנסו בעלי תריסין לבית המדרש עמד השואל ושאל כלום חלקנו בין חבר לע"ה א"ל רבי יהושע לאו א"ל ר"ג והלא משמך אמרו לי הן יהושע עמוד על רגליך ויעידו כך עמד ר' יהושע על רגליו ואמר היאך אעשה אלמלא אני חי והוא מת יכול החי להכחיש את המת עכשיו שאני חי והוא חי היאך יכול החי להכחיש את החי היה ר"ג יושב ודורש ור' יהושע עומד על רגליו עד שריננו כל העם ואמרו (כל העם) לחוצפירת המתורגמן עמוד ועמד:

כלום חלקנו בין חבר לכהן עם הארץ ומי קשידנא אנא לטישדי ציה קום נכוונה ככהן עם הארץ: הן חלקנו ולא קשדת: בעלי תריסין מגינים תלמידי חכמים הנלקטים בתלקמת' של תורה: (ובערוך פי' כחשוינו שחלכי יון חספידים על כשיאי ישראל לעמוד שותן וכו' ע"ש וכן חשוינו כפ' מסלת השחר שאנור דלא לימי עבדי ר"ג ולצדו דכנן): היאך אעשה איכי יכול להכחישו: אלמלא אני חי והוא מת הייתי יכול להכחיש ולומר לא אמרתי: היאך יכול החי להכחיש החי ודאי כך אמרתי וקורכי צי: עמוד שמוק:

על אלו מומין פרק ששי בכורות

על אלו מומין

פרק ששי

לח [פיסקא] איוהו תבלול לבן הפוסק את הסורה

וכו'. ר' יוסי אומר לבן נכנס בשחור ע"ג

הרי זה מום שחור ונכנס בלבן אינו מום שאין

מומין בלבן אמר רב מ"ט דר' יוסי דכתיב *יצא

מחלב עינימו חרבא דעינא איקרי עינימו סתמא

לא איקרי :

מומין אלו

פרק שביעי

מד אמר רב מרע"ה עשר אמות היה שנ' *ויפרוש

את האהל על המשכן מי פירשו מרע"ה שמות ט

פירשו וכתיב *עשר אמות אורך הקרש א"ל רב ע"כ

שימי בר חייא לרב א"כ עשיתו למשה בעל מום

דחנן גופו גדול מאיבריו או קטן מאיבריו א"ל רב

שימי באמה של קרש קאמרינן :

יצא מחלב עינימו ילא רשע לתרנות רעה מרוב שומן שנעיקו

ושומן העין בלבן הוא :

עשר אמות קס' ד באמה שלו : בעל מום דגופו גדול נזרועותיו

דהא כל אדם אין גופו אלא ג' אמות באמתו : באמה של

קרש קאמינא דהיינו עשר אמה באמה של קרשים דאורך

מומין אלו פרק שביעי בכורות קפר

תניא משחינין מים בפני רבים ואין שותין מים י

בפני רבים ומעשה באחד שבקש להשחין ^{ס"ג ע"ג}

מים ולא השחין ונמצאה כריסו צבה שמואל

איצטריבא ליה כשבתא דריגלא נגדו ליה גלימא

אתא א"ל לאבוא א"ל איתוב לך ת' וזיל הדר

עובדא למאריה את אפשר לך דלא אפשר ליה

מיסתכין. מר בר רב אשי איצטריך אגודא דגמלא

אישחין אמרי ליה חמתך קא אחיא אמר להו

באונה וחיפוק ליה משום עלוקה בשותת ת"ר ב'

הקרש' לא כמדד באצתו של משה והא דאמרי' צפ"ק דלעיל אחת

יתיר' על של משה [מני] אלצע לאו בשל משה ממש קאמ' דהאי של

משה היתה יתיר' מאי על אותה של (קדש) [קדש] שתקן משה:

ואין שותין מים דדך ת"ס להיות לנוע באכילה ושתייה אצל

להטיל מים לא ניהוי לנוע שאם ימתין יסתכן: איצטריבא

ליה להטיל מים: בשבתא דריגלא ל' יום קודם הרגל דשולין

ודורשין בהלכות הרגל כדאמרי' במגילה: נגידו ליה גלימא

פרסו סדין צינו לבין העם: הדר עובדא למאריה דרוש שאסור

להמתין להטיל מים עד שיהא לו כניעות: את הוא דאיפשר

לך לפרוס סדין שקצו אתה ואי לינטרך איניש אקרינא דלא

איפשר ליה וימתין עד שלכי העם ויסתכן ויהא עקור: חמתך

חמותך: באונה אפי' בתוך אזנה הייתי מטיל [מיס] אם לא

היה לי מקום אחר קודם שאמתין וכ"ש בפניה: וחיפוק ליה

משום עלוקה דקמני לעיל שביקש להשתין ולא השתין ונמלאת

נעמו לנה ממאי דמאס המתנה ה"ל דילמא עלוקה שמה שקורין

שנשוא"ה לפיכך לנה כריסו: בשותת שאינו יכול להטיל מים

נקבים יש בו כאדם אחד מוציא מים ואחד מוציא
זרע ואין בין זה לזה אלא בקליפת השום בשעה
שארם נצרך (ומשתין) אם נקבו זה לחוד זה
דברים נעשה עקר אר"ש בן לקיש מ"ד *לא יהיה כך
עקר ועקרה ובכהמתך אימתי לא יהיה כך עקר
בזמן שבכהמתך אריב"ל לא יהיה כך עקר שלא
יהיה (ביחד) [בד] עקור מן התלמידים עקרה שלא
תהא תפלתך עקרה לפני המקום ואימתי בזמן
שאת המשים עצמך כבהמה :

מה [חנן] התם רוב בנינו ורוב מנינו של מת אע"פ
שאין בו רובע טמאין . ח"ר וכו' ואיזהו
רוב מנינו קכ"ה א"ל רבינא לרבא חנא מנינא
אתא לאשמועינן וכו' א"ר יהודה אמר שמואל
מעשה בתלמידיו של ר' ישמעאל ששלקו זונת
אחת שנתחייבה שריפה למלך בדקו ומצאו בת
רנ"ב א"ל שמא באשה בדקת שהוסיף לה הכתוב
ב' צירים וכו' דלתות חניא ר"א אמר כשם שצירים
ד לבית כך צירים לאשה שנא *ותכרע ותלד כי
יפה לאקר כן אלא שמת טיפין טיפין דולאי תממת עכוב שתן
היה ליה : בזמן שבכהמתך שתיים עלתך כבהמה שלא תהא
לכוע כהטלת מים : שלא תהא תפלתך עקורה וכו' כשתפלל
על זכך תהא כשמעת תפלתך : כבהמה שלא תמתיך
מלהטיל מים :

מנינא אתא לאשמועינן בתמיה דכיון דרמ"ק איברים הם
פשיטא לרובא הוי קכ"ה : צירים קרדוכ"ש :

מומין אלו פרק שביעי בכורות קפת

נהפכו עליה ציריה ר' יהושע אימר כשם שדלחות
לביית כך דלתות לאשה שנ' *כי לא סגר דלתי ^{איונ}
בטני ר"ע אומר כשם שמפתח לביית כך מפתח
לאשה שנא' *ויפתח את רחמה [לר"ע קשיא ^{ראשי' כט}
דתלמיד ר"י דילמא אידי דזוטרא אתמוחי מתמת]: ^{ג' בנח'}
[פיסקא] יחר בידיו וברגליו (שש ושש כ"ד ר' ^{זס ע"ג}
יהודה מבשיר וחכמים פוסלין) א"ר
יצחק ושניהם מקרא אחד דרשו *ותהי עוד מלחמה ^{ז"נ כא}
וכתיב *ויהי איש מדון ואצבעות ידיו ואצבעות ^{זס}
רגליו שש ושש מר סבר כגנותיה משתעי מר
סבר בשבחיה משתעי וכו'. חניא א"ר יהודה
מעשה באדם אחד שבא לפני ר' טרפון יחר
בידיו וברגליו שש ושש עשרים וארבע א"ל במוחך
ירבו בישראל א"ל ר' יוסי משם ראיה כד א"ל
במוחך יחמעטו ממזרי ונחני מישראל:
[פיסקא קפת [וכו' פסולים באדם]. חני רב ^{זס}
זביד גבוה] איני והתני ר' אבהו מנין
שהקב"ה משתבח כבעלי קומה שנ' *ואנכי הישמדתי ^{ג' חוס ב}
את האמורי מפניהם אשר כגכה ארוים גבהו א"ר
פפא באריבא שמיטא סגיא אמר ר"ל גבוה לא
ישא גבוהית שמא יצא מהן חורן ננס לא ישא
כמוחך יחמעטו ממזרי ונחני מישראל כל ממזרים שנישראל
יהיו כמוחך ויהיו ניכרין שמטפה פסולה הוולא ידנקו בהן:
באריבא שמיטא סגיא דארוך הוא ודק שאינו עז לפי ארכו
ולפי עק הוא אינו יכול לסבול קומתו וככפף וכר' כמי

ננסת שמא יצא מהן אצבעי לבן לא ישא לבנה
 שמא יצא מהם בזהק שחור לא ישא שחורה
 שמא יצא מהם טפוח :

י ש ב ב ו ר

פרק שמיני

יא א"ר חנינא כל כסף האמור בתורה סתם סלעין
 ב דנביאום ליטרין דכתובים קנתיירין חוץ
 מכספו של עפרון שאף ע"פ שכתוב בתורה סתם
 כג ראשי' כג קנתיירין דכתיב *ארבע מאות שקל כסף עובר
 לסוחר ואיכא דוכתא דקרו לקנתיירא תיקלא א"ר
 אושעיא בקשו לגנוז כל כסף וזהב שבעולם מפני
 כספה וזהבה של ירושלים עד שמצאו לו מקרא
 יחוקאל' מן התורה שמותר דכתיב *ובאו בה פריצו וחללוה
 וירושלים היא רובא דעלמא אלא אמר אבוי
 שכוליותיו שמוטות : בזהק שלבן ביותר : טפוח שחור כקדרה
 וקצירו בשלהי מס' שנת ופקקו את המאור צטפיק :
 ליטרין מנין דהוא כ"ה סלעים : קנתיירין ק' סלעים בכל שקל :
 דכתיב עובר לסוחר שכל מקום שיש סומרין מקבלין
 אותו בתורת שקלי' : ואיכא דוכתא דקרי לתקלא דידהו קנתייר'
 שגדול כמדת קינערא הלכך קנתיירא יהיב ליה : מפני כספה
 של ירושלים שהיה כלסכה והוא של הקדש ואסו' לזר' וכשלקוהו
 נכרים ערבוהו עם זהבם : וחללוה משמע כיון שנאו פרילים
 כסף לקולין : הוויא רובא דעלמא בתמיה דעליה נעי למיתסר

יש בכור פרק שמיני בכורות קפו

בקשו לגנוז דינרא הדריאנה טוריאני שיפא מפני
טבעה של ירושלים עד שמצאו לו מקרא מן התורה
שהוא מותר שנא' ובאו בה פריצים וחללוה :

מעשר בהמה

פרק השיעי

א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן למה נקרא שמו יב
ירדן שירד מן א"ל ר' אבא לרב אשינה
אתון מהתם מתניתו לה אנן מהכא מתנינן לה
*ויקראו ללשם דין בשם דין אביהם וא"ר יצחק יהושע יב
לשם זה פמיאם וחניא ירדן יוצא ממערת פמיאם :
אמר (יודן) [רב יהודה] אמר רב כל הנהרות סס
למטה מג' נהרות וג' נהרות למטה מפרת
והאיכא *עינחא דמידליין אמר רב משרשיא הנהו סס ע"ג
סולמי דפרת נינהו והכתיב *והנהר הרביעי ראשית ג
כל זהב שנעולם : דינרא הדריאני טוריאנה שיפא אלו היה
מעטנעות ירושלים ורובן של אלו מירושלים נא :
מין סס מקום : אתון מדוקיא דשמיא דירדן מתכיתו לה :
ממערת פמיאם אלמא מדן אתי .

כל הנהרות שנעולם למטה סוף מג' נהרות. דקל ופיסון וגיטון
שכל הכהרות שנעולם נחיס מסס : עינחא דמידליין עינות
מיס הכנזעות נהרים רמיס והנהו הוו גבוהים מפרת והיכי אתו
מפרת : סולמי מקלקין תסת הקרקע ועולין נהרים כמו סולם :
והנהר הרביעי (דנמד) [דכמד] מינייהו קשינ להו ואת אמרת

הוא פרת אר"נ בר יצחק ואיתימא רב אחא בר יעקב
 הוא פרת דמעיקרא תניא ר"מ אומר יובל שמו
 ירמיה' *והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח
 שרשיו ולמה נקרא שמו פרת שמימיו פרים
 ורבים מסויע ליה לשמואל דאמר שמואל נהרא
 מכיפיה מיבריך ופליגא דרב דא"ר אמי אמר רב
 מיטרא במערבא סהרא רבת פרת:

יג העיד ר' ישמעאל בן סתריאל מערקת לבנה
 נז לפני רבי חזרית שבמקומנו יש להם ס'
 ע"נ ריבוא קלפין (יתוש שבמקומנו יש לו ששים
 רבוא קלפין) בבית המסס שלו פעם אחד נפל
 ארו במקומנו ועברו י"ו קרנות על חורו פעם
 דמיניה קאתו: הוא פרת דמעיקרא הוא המכר לעיל
 ונהר יולא מעדן וגו' שהג' כפרדים סמכו: יובל שמו של פרת
 ועל יובל ישלח שרשיו וגו' בעץ הקיים משמע קרא ועץ הקיים בגן
 העדן הוא ופרת הוא המשקה גן עדן: פרין ורבין שגדל ורבה
 בלא אס מער: סהרא רבה פרת [פרת] יורד מא"י לבבל
 וכשגשמים יורדים בא"י סהרא רבה הוי פרת בבבל שירדו גשמים
 במערבא לפי שגדל מסמת הגשמים:

אינו מערקת לבנה אס מקיס: חזרית ירק שלושים ליטו"גא (כמו
 ורש"י קורת מהפך מאכל: קלפין עלין קליפות של עלין): בבית
 המסס (לנפיי"ל שכולו עשוי קליפות קליפות) [היינו אותן עלין
 קטנים] כמו הנשר עלמו שיש באותו המסס של בהמה בל"א
 מעכקוול"ט: על חורו י"ו קרנות זו חללו ועברו על עוביו (עץ שנסל
 שהיה עניו קד ועגול וכ"ש אס היה מאופע בכסות כעין כסר

מעשר בהמה פרק חשיעי בכורות קפו

אחת נפלה ביצת בר יוכני וטבעת ששים כרכים
ושברה ש' ארזים ומי שדיא ליה והכתיב *כנף אינו לע
רננים נעלסה א"ר אסי ההיא מוזרתא הוה:
תניא בן עזאי אומר כל חכמי ישראל דומים יד
עלי כקליפת השום חוץ מן הקרח הזה: נח

מסכת ערביין

הכל מעריבין

פרק ראשון

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח אמר [רב] ו
היה עדיין רבן יתר): בר יוכני עוף גדול: וטבעה ששים
כרכים קלנון וקלמון שלה: ומי שדיא לה בר יוכני בילתה
לאיבוד: והכתיב כנף רננים נעלסה ודרשינן נעלסה כוטריוקון
במס' מקלות בפ' ר' ישמעאל כושא עולה ומתקטא כושא בילתה
שא"ע"פ שכבד' היא יש בה כפ לכושא' ועולה עד קכו ומורידה לשם
בנקת מתקטא לשון ירידה. וכן אמר הקב"ה לאיוב וכי בראת
כנפיים מאונקות לאותו בר יוכני שיש בהן כפ כל כך שנושא בילה
גדולה ומגביהה למעלה ומורידה בנקת בקיכה אלמא דלא שדיא
ליה: ההיא בילה שכלה: מוזרתא הויה מוזרתה שאין אפרוח
גדל בה והשליכתה מדעתה:

הקרח הזה ר"ע היה קרק דר' יהושע בן קרחה ר' יהושע בר ר'
עקיבא דאמרי' בשנועות שאל ר' יהושע בנו של ר"ע את
ר"ע. ע"כ:

הכל מעריכין פרק ראשון ערכין

האומר סלע זו לצדקה מותר לשנותה בין
לאחר בין לעצמו בין אמר עלי בין אמר ה"ז.
ח"ר סלע זו לצדקה עד שלא באת ליד גבאי
מותר לשנותה משבאת ליד גבאי אסור לשנותה
ע"כ* איני והא ר' ינאי ויוף ופרע שאני ר' ינאי דניחא
להו לעניים דכמה דמשהו מעשה ומייתי להו.
ח"ר ישראל שהתנדב מנורה או נר לכהכ"נ אסור
לשנותה סבר ר' חייא [בר אבא] למימר לא
שנא לדבר הרשות ולא שנא לדבר מצוה א"ל
ר' אמי הכי א"ר יוחנן לא שנו אלא לדבר הרשות
אבל לדבר מצוה מותר לשנותה:

אין נערכין

פרק שני

א כתיב *צדקתך כהררי אל וגו' אמר רב יהודה
ח אלמלא צדקתך כהררי אל מי יכול
ע"כ לעמוד לפני משפטיך חהום רבה רבה אמר
מליס לו
[לאחר להלוותה לאמר: לעצמו ללרכיו ולאמר זמן ילס]:
ר' ינאי גבאי היה ויזיק מעות הלדקה ללרכיו ופרע:
דכמה דמשהו רבי ינאי דלית ליה זוזי למפרע כיקח להו לעניים:
דמעשה ר' ינאי ללנורא ואמר דלית ליה מעות למלק לעניים
וכופה אותם ללדקה ואיכא רווחא לעניים:
אמר רב יהודה אלמלא וכו' כדמפרש לקמן במאי פליגי:

אין נערכין פרק שני ערכין קפח

צדקתך כהררי אל מפני שמשפטך תהום רבה
במאי קא מפלגי בדר' אלעזר ור' יוסי בר חנינא
דאיתמר ר' אלעזר אומר כובש ור' יוסי בר
חנינא אומר נושא רבה בר' אלעזר ורב יהודה
בר' יוסי בר חנינא:

א"ר יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק י"ח ימים יחיד י
גומר בהם ההלל ח' ימי החג וח' ימי
חנוכה וי"ט ראשון של פסח וי"ט (ראשון) של
עצרת ובגולה כ"א ט' ימי החג ח' ימי חנוכה וב'
י"ט של פסח וב' י"ט של עצרת מ"ש בחג דאמרינן
כל יומא ומ"ש בפסח דלא אמרינן * כל יומא ^{ס"ג ע"ג}

דחג חלוקין בקרבנותיהן פסח אין חלוקין בקרבנותיהן
שבת דחלוקה בקרבנותיה לימא לא איקרי מועד
ר"ח דאיקרי מועד לימא לא איקדש בעשיית
כובש כשהקצ"ה זוקל מעשיו של אדם כשהן מקלה על
מקלה תופש מן העוונות וכובשן במלולות יס כמו שכתב יצחק
ירחמנו יכבוש עוונותינו : נושא כותף ידו למטה מן העוונות וכובשן
למעלה כדי שיכריעו הזכיות כמו שכתבנו נושא עון ופלוגתא דר'
אלעזר ור' יוסי בר קנינא במס' ר"ה רבה דאמר בר' אלעזר והכי
משמע לדקתך הנאה עלינו כהררי אל עפני שאתה כונש לעוונות
במהם רבה ורב יהודה בר' יוסי [בר קנינא] והכי משמע אלמלא
לדקתך שאתה מגביה העוונות למעלה כהררי אל מי יוכל לעמוד
בפניהם מפני שיהו מכריעין למטה עד תהום רבה :

ימי החג חלוקים בקרבנותיהן דפרי הקג מתמעטין והולכין:
ר"ח דאיקרי מועד דכתיב קרא עלי מועד נס' נחרא

מלאכה דכתיב *השיר יהיה לכם כליל התקדש
 חג לילה המקודש לחג טעון שירה ושאינ מקודש
 לחג אין טעון שירה ר"ה וי"ה דאיקרו מועד
 ואקדוש בעשיית מלאכה לימא משום דר' אבתו
 דא"ר אבתו אמרו מה"ש לפני הקב"ה רבש"ע
 מפני מה אין אומרים ישראל שירה לפניך בר"ה
 וי"ה א"ל אפשר מלך יושב על כסא דין וספרי
 חיים וספרי מתים פתוחין לפניו וישראל אומרים
 שירה לפני והא חנוכה דלא הכי ולא הכי
 וקאמרי משום ניסא פורים דאיכא ניסא לימא
 א"ר יצחק לפי שאין אומרים שירה על נס
 שבת"ל. מתקיף לה ר"נ בר יצחק והרי יציאת
 מצרים דנס שבת"ל הוא ואמרינן הלל כדחניא
 עד שלא נכנסו לארץ הוכשרו כל הארצות לומר
 שירה משנכנסו לארץ לא הוכשרו כל הארצות
 לומר שירה רב נחמן אמר קריאתה זו הלילא
 רבא אמר בשלמא התם הללו עבדי ה' ולא עבדי
 פרעה הכא הללו עבדי ה' ולא עבדי אחשורוש
 אכתי עבדי אחשורוש אנן ולרב נחמן דאמר
 קריאתה זו היא הלילא והתניא משנכנסו לארץ
 לא הוכשרו כל הארצות לומר שירה כיון שגלו
 חזרו להתירן הראשון:

דמענית תמוז דההוא שמיא מליוה מליוה דכתיב קרא עלי מועד:
 [השיר הלל: מקודש בעשיית מלאכה]: קריאתה קריאת

אין גערדין פראק שני ערכין קפט

ת"ר אבוב היה במקדש חלק היה דק היה של ^ס קנה היה ומימורת משה היה צוה המלך

וצפוחו זהב *וקולו לא היה ערב נטלו ציפיו ^{ג' גמ'} והיה קולו ערב כמו שהיה. צלצל היה במקדש ^{ולא היה קילו ערב} של נחשת היה והיה קולו ערב ונפגם ושלחו

חכמים והביאו אומנים מאלכסנדריא של מצרים ותיקנוהו ולא היה קולו ערב נטלו תקונו והיה

קולו ערב כמו שהיה. מכתשת היחה במקדש של נחשת היחה ומימורת משה היחה והיחה

מפטמת הבשמי' נתפגמ' והביאו אומני' מאלכסנדרי' של מצרים ותיקנוהו ולא היחה מפטמת [כמו

שהיחה] נטלו תיקונה והיחה מפטמת כמו שהיחה אלו שני כלים נשתיירו ממקדש ראשון ונתפגמו

ולא היה להם ארוכה ועליהם אמר דוד *נחשת ^{מלכ' א'} ממורט *נחשת (ממורק) [מרוק] ועליהם הוא ^{ד"ה ב'} אומר *וכלי נחשת מוצהב שנים חמורות (מוזהב) ^{עזרא ח}

[בוהב] רב ושמואל חד אמר שנים שקולים כאחד של זהב וח"א כל א' ואחד שקול כשנים של

חלק קלוי: דק גילדו דקה: צלצל ב' כלים מכיס זה ע"ג זה וקולו דק וקורין להם לנכ"ל: מפטמ' את הבשמים [אנה

היו כותשין סממני הקטורת והיה קולו ללול ומפטמת הנשמים] יפה ונחמת בהם ריח כדלמרי' נכריתו' השוקק אומר היטב הדק

הדק היטב הקול יפה לנשמים: ב' כלים ללול ומכתשת: נחשת ממורט דק שיכולין לקפלו: ממורק קלל לזי"שנט:

זהב חני רב יוסף ששניהם שקולים כאחד של
 זהב תניא ר' נתן אומר שניים היו שנא' שנים
 א"ת שנים אלא שניים:

ב (תניא) [חני] רשב"ג (אומר מי) שילוח היה
 מקלח מים בכאיסר וצורת המלך ס
 והרחיבוהו כדי שיתרבו מימיו ונתמעטו חורו
 ומיעטוהו והיה מקלח מים לקיים מה שנא' *אל
 יתהלל חכם בחכמתו וגו':

ס אמר (רבה) [רבא] בר שילא אמר רב מתנה
 אמר שמואל מגריפה היתה בבהמ"ק *י'
 נקבים היו בה וכל אחד ואחד מוציא י' מיני זמר
 נמצאת כולה מוציאה ק' מיני זמר במתניתא תנא
 היא אמה וגבוה אמה וקתא יוצא הימנה ועשרה
 נקבים היו בה כ"א מוציא ק' מיני זמר נמצאת

שניים נ' לללים ונ' סכתות:

שילוח נהר: בכאיסר שלא היו מימיו כונעין אלא כלכור קטן
 שאינו רחב אלא כמוציא איסר ואעפ"כ היה מוליך מים
 לכל העירך: אל יתהלל חכם וגו' סכתות אינה אלא מקלקלת
 לפי שכלי מקדש ראשון נעשו על פי הגזירה כדכתיב הכל נכתב
 מיד ה' עלי השכיל:

מגריפה שנה גורפין את דשן המזבח ויד"ל והוא. (כמין כ"ף)
 [כעין כף]: י' נקבים היו בה ובכל נקב קנה קנה
 אחד ובכל קנה וקנה היו בו י' נקבים ובכל נקב של קנה מוליך
 מין זמר כמלאת כולה מוליאה ק' מיני זמר (ואסה גבוהה):

אין נערכין פרק שני ערכין קצ

כולה מוציאה אלף מיני זמר אר"נ ב"י וסימניך
מתני' גוזמא :

א"ר יהודה אמר שמואל מנין לעיקר שירה מן ^ס
התורה שנא' *ושרת בשם ה' אלהיו ^יאיוהוה דנניס י

שירות שבשם הוי אומר זו שירה ואימא נשיאות

כפיים מרכתיב *לשרתו ולברך בשמו מכלל ^ע

דברכת כהנים לאו שירות הוא רב מתנה אמר

מהכא *תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך ^ס כח

בשמחה וטוב לבב איוו היא עבודה שבשמחה

וטוב לבב הוי אומר זו שירה ואימא ד"ת דכתיב

*פקודי ה' ישרים משמחי לב משמחי לב איקרו תלים ^י

טוב לא איקרו ואימא בכורים דכתיב *ושמחת דנניס ^כ

בכל הטוב טוב איקרי טוב לבב לא איקרי :

חזקיה אמר מהכא *וכנניהו שר הלויים (ישיר) ^ס

[במשא יסור] במשא כי מבין הוא אל ^{ד"ה} אסט

תקרי יסור אלא ישיר בלווטי א"ר יוחנן מהכא

[וסימניך שלא תטעה מי אמר מאה ומי אמר אלף : מתניתין

גוזמא דרך משניות לשכות גוזמא כגון הכך דאמר בשקיעת קולין

בפ' גיד הנשה] :

אין אדם שר שירה אלא מתוך שמחה וטוב לבב דכתיב הנה

עבדי ירוכו מטוב לב : אימא בכורים וה"ק תחת אשר לא

הנאת בכורים :

(יסור במשא) חזקיה אמר מהכא אשכחן שירת לויס מן

התורה (ישיר) [יסור] במשא נשיאות קול בשיר : בלווטי

אין נערכין פרק שני ערכין

חדני ד *לעבוד עבודת עבודה איזוהי עבודה שצריכה
 עבודה הוי אומר זו שירה ר' יצחק אומר מהבא
 תליס סא *שאו זמר' ותנו תוף כנור נעים עם נבל ר"נ בר
 ישינ' כד יצחק אמר מהבא * (הם) [המה] ישאו קולם
 ירונו בגאון ה' צהלו מים וחנא מייתי ליה מהבא
 חדני ו *ולכני קהת לא נתן כי עבודת הקדש עליהם
 בכחף ישאו ממשמע שנאמר בכחף איני יודע
 שישאו מה ת"ל ישאו אין ישאו אלא לשון שירה
 תליס סא וכן הוא אומר *שאו זמר' ותנו תוף ואומר ישאו
 קולם ירונו וגו' חנניא בן אחי ר' יהושע אומר
 מהבא * משה ידבר והאלהי' יעננו בקול * ער
 שם ע"ג עסקי קול רב אשי אמר מהבא * ויהי [כאחד]
 למתצצרים ולמשוררים להשמיע קול אחד ר'
 חדני יח יונחן אמר מהבא * לא ימותו גם הם גם אתם
 מה אתם בעבודת מוכח אף הם בעבודת מוכח תניא
 נמי הכי לא ימותו גם הם גם אתם בשלהם
 שם חכס : [שירה] לריך עבודת קרבן שאינו כאמר [אלא] על
 היין של כסכי קרבן כדכתיב ותקעתם בצלולרות על עולותיכם :
 צהלו מים ילהו צשיר בהמ"ק יותר מלהלת ים סוף : מייתי לה
 מהבא לעיקר שירה מן התורה : על עסקי קול שהיה מלווה
 לשורר לפי שמה לוי היה : אף הם הלויים בעבודת מזבך ולא
 משקפת לויס כשרי' לעבודת מזבך אלל צשיר : מה אתם אכהכי'
 קאי קרא : אתם בשלהם הכהנים שנכנסו בעבודת לויס

אין נערכין פרק שני ערכין קצא

והם בשלכם במיחה הם בשלהם אינן כמותרה
אלא באזהרה :

[בעי ר' אבין עולת נדבת ציבור טעונה שירה ג
או אינה טעונה שירה עולותיכם אמר ^ס

רחמנא אחר עולת חובה ואחת עולת נדבה או
דילמא עולותיכם דכלהו ישראל קאמר רחמנא
וכו' ת"ש] רבי יוסי אומר מגלגלין זכות ליום
זכאי וחובה ליום חייב אמרו כשחרב בית ראשון
אותו היום ט' באב היה ומוצאי שבת היה ומוצאי
שביעית היה ומשמרתו של יהויריב היתה והיו
ליום עומדים על דוכנם ואומרים שירה ומה שירה

היו אומרים *וישב עליהם את אונם וברעמם
יצמיחם ולא הספיקו לומר יצמיחם ה' אלהינו
עד שכאו אויבים וכבשום וכן בשניה האי שירה
מאי עבירחיה אילימא דעולת חובה מי הואי

כגון שזרו : והם בשלכם לוי שענד על המזבח ככהן :
הם בשלהם כגון לוי משורר שהגיף דלתות ולוי שזער שאמר
שיר שהרי [הלויס] קלוקין היו זה למשורר זה לשוער :

[עולת נדבת ציבור כגון קיץ המזבח הנאה מן השופרות
שנותנין בהן מעות מותר קטאת ומותר אשם : עולותיכם

ותקעתם בקולרות על עולותיכם והיינו שירה] : זכות ליום
זכאי זכיסן כגאלו וזכיסן עתידין ליגאל : מוצאי שבת א'
זשנת : ובמוצאי שביעית היתה שנה שמינית : (וכן בשניה
זפורצן שני והיינו קובה ע"י קי"ב דשני פעמים קרב זאותו יוס
זב' פעמים כנשום כשהיו קורין אותו מזמור : עולת חובה

מלים 75

אין נערכין פריק שני ערכין

בי"ז בתמוז בטל החמיר אלא לאו בעולת נדבה
 ותסבר' מ"ש דעולת חובה דלא הואי ומאי שנא
 דעולת נדבה דהואי הא ל"ק בן בקר אקראי
 בעלמא הוא דאיתרמי להו אמר רבא ואי חימא
 רב אשי ותסברא שירה דיומיה *לה' הארץ ^{מליס כד}
 ומלואה וישב עליהם את אונם בשירה דארבעה
 בשבת הוא אלא איליא בעלמא הוא דנפל להו
 בפומייהו :

יג תניא ר' יהודה אומר כנור של מקדש של
 שבעה נימין היה שני *שובע שמחות את ^{ע"ב}
 פניך אל תקרי שובע אלא שבע ושל ימות המשיח ^{מליס טו}

לכנור היינו תמיד מפורש צמס' תענית דמי"ז בתמוז) בטל
 התמיד שלא היו להם כנאים מקמת שהיו לרים על ירושלים ואין
 יולא ואין בא : ומאי שנא עולת נדבה דהואי הלל לא היו
 כנאים מלוים : הא לא קשיא בן בקר בעלמא איתרמו להו
 שאינו ראוי לתמיד וראוי לעולת נדבה : (ותסברא דעולת נדבה
 הואי מ"ש וכו' דכי היכי דנטיל עולת חובה נטיל עולת נדבה :
 אקראי בעלמא דמתרמי להו לאחויי עולת נדבה שכוזמן
 להם בן בקר אחד ועשו ממכה עולת נדבה ש"מ עולת נדבה
 לריכה שירה) : ותסברא דההיא שירה כאמר על קרבן כלל :
 דיומיה מאי ניהו לה' הארץ כדאמר' ציום הא' היו אומרם
 לה' הארץ ואלו וישב עליהם את אונם שירה דד' נשנת כיהו
 מזמור שאמר' ציום הד' אל נקמות הופיע כתיב ביה האי קרא :
 איליא קינה :

אין נערכין פרק שני ערכין קצב

שמונה שנא' *למנצח על השמינית על נימא תליס ינ
שמינית של עוה"ב עשר שנא' *עלי עשור ועלי סס נב
נבל עלי הגיון בכינור ונא' *הודו לה' בכנור בנבל סס נג
עשור זמרו לו שירו לו שיר חדש:

י ש ב ע ר כ ין פרק שלישי

משנה נמצא אומר בפיו חמור מן העושה מעשה ד
וכן מצינו שלא נחתם גזר דין על אבותינו טו
במדבר אלא על לשון הרע שנא' *וינסו אותי זה מדני יד
עשר פעמים גו':

בנבל עשור של י' כיונים ולעה"ב משתעי מדכתיב שיר קדש לשון
זכר לשירות העה"ז לשון נקבה כדאמרינן במכילתין כסס
שנקבה זו יולדת כך תשועות הללו סופן לילד נרות אכל שיר של
עה"ב לשון זכר שאינו יולד:

(נמצא האומר בפיו וכו') פי' כן הוא תשלום המשנה שאמרה
שהאונס והמפתה לעולם כותן כ' שקלים קנס בין
אנס גדולה שבהוכה בין קטנה שבישראל והמוליא סס רע
לעולם כותן ק' שקלים ועל זה סיים כמלא האומר בפיו
שהמוליא סס רע חמור מהאונס ומפתה שאינו כותן אלא
כ': וכן מצינו כלו' וכן מצינו שהאומר בפיו חמור מעושה
מעשה): שלא נחתם מפרש נגעו': גזר דין שלא ליכנס
לארץ: זה עשר פעמים גבי מרגלים כתיב דמשמע על
זה כתתם:

ה פיסקא שלא נחתם וכו'. ממאי דילמא משום
 דאכתי לא מלאה סאתם דא"ר המנונא ^{סס}
 אין הקב"ה נפרע מן האדם עד שתתמלא סאתו ^{סוטה}
 שנא' *במלאת ספקו יצר לו (אלא אר"ש) [אר"ל] ^{וע"ש}
 אמר קרא *וינסו אותי זה עשר פעמים ולא שמעו ^{בנהרש"ק}
 בקולי על זה נחתם עליהם גזר דין. תניא א"ר ^{איוב כ}
 אלעזר בן פרטא בא וראה כמה גדול כחו של ^{חזכרי יד}
 לה"ר ממרגלים ומה מרגלים שהוציאו שם רע ^{חיתולא}
 על עצים ואבנים כך מוציא שם רע על חברו ^{דזה דריש}
 עאכ"ו ממאי דלמא משום דר' חנינא בר פפא
 דא"ר חנינא בר פפא דבר גדול דברו מרגלים
 באותה שעה דכתיב *כי חוק הוא ממנו אל תקרי כי ^{סס יג}
 חוק הוא ממנו אלא ממנו כביכול אפילו בעל ^{סוטה}
 הבית אין יכול להוציא כליו משם אלא אמר ^{ונ"ש}
 (רבא) [רבה] אמר ר"ל אמר קרא *וימותו האנשים ^{בנהרש"ק}
 דילמא להכי לא נחתם גזר דינן שלא ליכנס לארץ דאכתי
 לא נתמלא סאתם לקבל פדעניותם): במלאת
 סיפקו כשתתמלא סאתו נעונות הרבה אז יצר לו לרה תנא
 לו: זה עשר פעמים זה עשמע על זה נתקחם עליהם [ולאו
 משום לירוף דאזריכי]: (על עצים ואבנים כלומר על ח"י
 שאמרו אוכלת יושביה היא: ממאי דעל דנת הארץ נעכאו
 מרגלים דילמא משום דר' קנינא וכו' כלו' אל מהי אומר
 שלא אמרו דבר זה אלא כנגד עלמן; אלא כלפי מעלה אמרוהו
 דהך עמנו עשמע הכי ועשמע הכי): בעל הבית הקב"ה:

יש בערכין פרק שלישי ערכין קצנ

מוציאי דבת הארץ רעה במגפת לפני ה' ער
דבת הארץ שהוציאו :

תניא א"ר יהודה עשר נסיונות נסו אבותינו אתו
המקום במדבר ואלו הן שנים בים ושנים ^ס

במים ב' כמן וב' בשליו אחד כעגל ואחד במדבר
פארן. ב' בים אחד כירידה ואחד בעלייה כירידה

דכתיב *ויאמרו אל משה המבלי אין קברים וגו' ^{שמות יד}
בעלייה כדרב הונא דאמר רב הונא ישראל

שבאותו דור מקטני אמנה היו כדררש רבה בר
רב מרי מ"ד *וימרו על ים בים סוף מלמד שהיו

ישראל ממרים באותה שעה ואומרים כשם שאנו ^{פ' ע"ב}
עולים מצד זה כך מצריים עולים מצד אחר א"ל ^{ע"ב}

הקב"ה לשר של ים פלוט אותם ליבשה אמר
לפניו רבש"ע [כלום] יש עבד שנותן לו רבו מתנה

וחזור ונוטלה הימנו א"ל הקב"ה אני נותן לך אחד
ומחצה שבהם אמר לפניו רבש"ע כלום יש עבד

שחובע את רבו א"ל הקב"ה נחל קישון יהא ערב
מיד נפלטו ליבשה דכתיב *וירא ישראל את מצרים ^{שמות יד}

מת על שפת הים ב' במים במרה וכרפידים
במרה דכתיב *ויבאו מרתה ולא יכלו לשחות ^{ס"ט}

על דבת הארץ שהוציאו קאמר דמתו :

(נסיונות לשון כסיון ולית דמפרש לשון כעס כמו והכס

זועפים כתרנומו כסיכין) : [ממרים מורדים] : ע' מולין

נותן לו רבו מתנה פרנסה לגיס : אחד ומחצה ^{פ"ק} דספרעה

יש בערכין פרק שלישי ערכין

מים ממרה וכתיב (*וילן) העם על משה ברפידים
 דכתיב *ויוחננו ברפידים ואין מים לשתות לעם
 וכתיב *יורכ העם עם משה. שנים במן שנא'
 (*אל יצא איש ממקומו) * [אל תצאו] ויצאו אל
 תותירו ויותירו ב' בשליו בשליו ראשון ובשליו שני
 בשליו ראשון *כשבחנו על סיר הבשר בשליו
 שני דכתיב *והאספסוף אשר בקרבו התאוה תאוה
 עגל כדאיתא ובמדבר פארן כדאיתא:

וא"ר יוחנן משום ר' יוסי בן זימרא מ"ד *מרה
 יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה אמר
 הקב"ה ללשון כל איבריו של אדם זקופין ואחה
 מוטל כל איבריו של אדם מבוזין ואחה מכפנים
 ולא עוד אלא שהקפתי לך שני חומות אחד של
 עצם ואחד של בשר מה יתן לך ומה יוסיף לך
 לשון רמיה. וא"ר יוחנן משום ר' יוסי בן זימרא
 כל המספר לה"ר כאלו כופר בעיקר שני *אשר

כתיב שש מאות רבב וצסיסרא תשע מאות: בשליו ראשון
 (בלאתם ממלרים נשנה ראשונה כדכתיב נפרש' ויסע משה)
 נכשהיה יורד המן היה שליו יורד עמו כדכתיב והי נערב
 ותעל השליו ונצקר היתה שכבת הטל וגו' ולאקר זמן מרובה
 התאוה יותר: (בשליו שני נשנה שניה כדמפרש נפ"ק דמס'
 מעכויות): ובמדבר פארן כדאיתא נמעשה מרגלים (כדכתיב
 וישלק אותם משה ממדבר פארן:

אחד של עצם שורות של שינים: (ושל בשר שפתיים):
 מה יתן לך ומה יוסיף כלו' אי זו שמירה אוסיף לך

יש בערכין פרק שלישי ערכין קצד

אמרו ללשוננו נגביר שפתינו אתנו מי אדון לנו
וא"ר יוחנן משום ר' יוסי בן זימרא כל המספר
לה"ר נגעים באים עליו שנא' *מלשני בסתר רעהו
אותו אצמית (גבה עינים ורחב לבב אותו לא
אוכל) וכתוב התם *לצמיתות ומתרגמינן לחלוטין
ותנן אין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט אלא
פריעה ופרימה אמר ריש לקיש מ"ד *ואת תהיה
תורת המצורע זו היא תורתו של מוציא שם רע.

תליס קא

ויקרא כס

סס יד

קסלמ י

עין

כרש"י

ס"ק

דמטענית

ואמר ריש לקיש מ"ד *אם ישוך הנחש בלא
לחש [ואין יחרון לבעל הלשון] לעתיד לבא
מתקבצות (ובאות) כל החיות [ובאות] אצל הנחש
ואומרות לו ארי דורס ואוכל ואב מורף ואוכל אתה
מה הנאה יש לך אומר להן מה יחרון לבעל
הלשון. ואמר ר"ל כל המספר לה"ר מגדיל עונותיו
עד לשמים שנא' *שתו בשמים פיהם ולשונם

תליס עג

תהלך בארץ. אמר רב חסדא אמר מר עוקבא
כל המספר לה"ר ראוי לסקלו באבן כתיב הכא

סס קא

ליכה ג

סוסה ס"ק

וב"ש

כמהדס"א

*אותו אצמית וכתוב התם *צמתו בכור חיי וידו
אכן בי ואמר רב חסדא אמר מר עוקבא כל
המספר לה"ר אמר הקב"ה אין אני והוא יכולין
לדור בעולם שנא' אותו לא אוכל אל תקרי אותו

שלא תספר ל"ה (אתה שנקראת ל' רמיה): מי אדון לנו
(דלסוף כופר בעיקר ואומר כן ל"ה) האומרי' ללשוננו נגביר
כאלו אומרים אין אדון לנו: אותו לא אוכל כהאי קרא

יש בערכין פרק שלישי ערכין

אלא אתו ואיכא דמתני לה על גסי הרוח. אמר
 רב חסדא אמר מר עוקבא כל המספר לה"ר
 א"ל הקב"ה לשר של גיהנם אני עליו מלמעלה
 תלי' קכ ואחה עליו מלמטה נדוננו שנא' *חצי גבור
 שנונים עם גחלי רחמים אין חץ אלא לשון (הרע)
 ירוחיה ט שנא' *חץ שחוט לשונם וגו' ואין גבור אלא
 יטעני' חכ הקב"ה שנא' *ה' כגבור יצא גחלי רחמים היונו
 גיהנם. א"ר חמא בר חנינא מאי תקנתם של
 מספרי לה"ר אם ת"ח הוא יעסוק בתורה שנא'
 חזלי טו *מרפא לשון עץ חיים ואין לשון אלא לה"ר שני
 חץ שחוט לשונם ואין עץ חיים אלא תורה שני
 טס ג *עץ חיים היא למחויקים בה ואם עם הארץ
 טס טו הוא ישפיל דעתו שנא' *וסלף בה שבר ברוח ר'
 (אבא) [אחא] בר' חנינא אמר סיפר אין לו תקנה
 תליס יב שכבר ברתו דוד ברוח הקדש שנא' *יכרת ה'
 כל שפתי חלקות לשון מדברת גדולו' אלא מה
 תקנתו שלא יבא לידי לה"ר אם ת"ח הוא יעסוק
 בתורה ואם ע"ה הוא ישפיל דעתו שנא' וסלף
 בה שבר ברוח:

ח הנא רבי ר' ישמעאל כל המספר לה"ר מגדיל
 טע לעיל כתיב מלשני בסתר רעהו: על גסי רוח להא לרנ
 חסדא דנהאי קרא דאותו לא אוכל כתיב נמי גבה עיניס:
 וסלף בה מי שמסלף בה וספץ לסלקה ממנו ישבור רוקו:
 שכבר ברתו דוד שקללו דוד נכרת:

יש בערכין פרק שלישי ערכין קצח

עונות כנגד ג' עבירות עבודה זרה וגילוי ערוות

ושפיכות דמים כתיב הכא *לשון מדבר גדולות תלים יב
וכתיב בע"ו *אנא חטא העם הזה חטאה גדולה שמות לב
בגילוי ערוות כתיב *ואיך אעשה הרעה הגדול' הואת לאשית לס
וחטאתי לאלהים. בשפיכות דמים כתיב *גדול סס ד

עוני מנשוא. גדולות אימא תרתי. הי מינייהו

מפקת במערבא אמרי לשון תליתאי קטיל תלחא

הורגת למספרו ולמקבלו ולאומרים עליו. א"ר חמא

בר חנינא מ"ד *מות וחיים ביד לשון וכו' יש יד ללשון חשלי יח

אלא לומר לך מה יד ממיתה אף לשון ממיתה אי מה

יד אינה ממית' אלא בסמוך לה אף לשון אינה

ממיתה אלא בסמוך לה ת"ל *חץ שחית לשונם ידמיה ט

אי מה חץ שחוט עד מ' ונ' אמה אף לשון עד

גדולות תרתי תשמע ואימא כנגד ב' עבירות לקוד אין הכי כמי ע' גדש"י

אלא כיון דאשכחו בכולהו גדולה הי מינייהו מפקת הלכך סבנח'

כולהו אתו : לשון תליתאי שהיא שלישי בינו לבין חברו שמספר סבניס

רע בין ב' אנשים : וקטיל תליתאי שהורג למספרו ולמקבלו גדולים נס

ולאומרים עליו שמחוק אינה שמתגרין אלו באלו הורגין זה את זה שאת"ו נחמחד

והורגים גואלי הדם את הרכיל ובימי שאלו נהרגו ד' כוז עיר

הכהני' ושאלו דוד ודואג לפי שעל ידו היה רעב בימיו ואית דלא

מפרשי דוד אלא אנכר בן כר שנהרג על שאתק בשהרג שאלו כוז

עיר הכהנים : אף לשון בסמוך לה שאם מלאין נמעמד שלשתן
הורג ואם לאו לאו : חץ שחוט שהורג נרקוק כמו חץ : עד מ'
ונ' אמה לאו דוקא קא קאי :

מ' ונ' אמה ת"ל שחו בשמים פיהם ולשונם
 תהלך בארץ וכי מאחר דכתיב שחו בשמים פיהם
 חץ שחוט למה לי הא קמ"ל דקטיל כחץ ומאחר
 דכתיב חץ שחוט לשונם מות וחיים ביד לשון
 למה לי (כדרבה) [כדרבא] דאמר (רבה) [רבא]
 דבעי חיי בלישניה דבעי מייח בלישניה היכי
 דמי לישנא בישא אמר (רבא) [רבה] כגון דאמר
 איכא נורא בי פלניא א"ל אבוי מאי קא עביר
 גלויי מלחא בעלמא הוא אלא דמפיק בלה"ר
 ואמר (איכא דמשתכחא) [היכא משתכחא] נורא
 אלא בי פלניא דאיכא בשר' וכורי אמר (רב פפא)
 [רבה] כל מילתא דמתאמרה באפי מרה לירח
 בה משום לישנא בישא א"ל אבוי כל שכן דאיכא
 חוצפא ולישנא בישא א"ל אנא כי הא דר' יוסי
 סבירא לי דא"ר יוסי מימי לא אמרתי דבר וחזרתו
 טז לאחורי *אמר (רבא) [רבה] בר רב הונא כל

דבעי חיי בלישניה שיעסוק בתור' דכתי' עץ קיים היא למקזיקי'
 זה: ודבעי מייח בלישני' שיעסוק ל"ה כדאמרן דקטיל תליתאי:
 גלויי מילתא בעלמא היא (דאמר איכא נורא להתם דכ"ע
 ידעי אי קושטא קאמר אי לאו) [לשון רש"י הואיל ואינו אומרה
 בלה"ר אלא מגלה לאותו שונקש אור לכי אלל פלוני]: אלא בי
 פלניא דשכיחא בישראל וכורי כלו' עשיר הוא ויש לו נשר ודגים
 ואינו מקוסר כלום ויכול ליהנו' לאקר' ואינו מהנה: דמתאמר'
 באפי מרא שהמרגל אומרה נפכי האומר עליו: חזרתו לאחורי

יש בערכין פרק שלישי ערכין קצו

מילתא דמתאמרה באפי תלתא לירת בה משום
לישנא בישא מ"ט חברך חכרא אית ליה וחכרא
דחברך חכרא אית ליה כי אחא רב דימי אמר
מ"ד *מברך רעהו בקול גדול בבקר השכם קללה
תחשב לו כגון דאיכלע לאושפיוזא וטרחו קמיה
שפיר למחר נפיק יתיב בשוקא ואמר רחמנא
ליברכיה לפלניא דהכי טרח קמאי ושמעי אינשי
ואולי ואנסי ליה. תני רב דימי אחוה דרב ספרא
לעולם אל יספר אדם בטובתו של חברו שמחוך
טובתו בא לירי (גנוחו) [רעהו] וא"ד רב דימי אחוה
דרב ספרא חלש על רב ספרא לשוילי ביה אמ' להו

מסלי כו

לראות אס בעל הדבר שומע אלא אמרתי אלא בפניו אלא אמרתי
כמו כן בפניו דקסנר כל שהיה לפניו ואין לו קש אס בעל הדבר
שומע אין זו משום לה"ר א"כ שאס באו הנבעלי ואמרו למה אמרת
כן לא קזרתי כי לאמ' לא אמרתי אלא בפניהם הודיתי: דמתאמר'
באפי' ג' שהנבעלים אמרוה בפני ג' המגלה אותה אינו לה"ר
שזה גילה דעתו לכתקיל' שאס מגלה אותו אינו קושש דמידע ידע
דסופו להיגלו' דקנרך קנרא אית ליה זה מגלה לקצרו וזה מגלה
לקצרו עד שידע. כתוב בספרי' משום דמברך רעהו בקול
גדול בבקר השכם קללה תחשב לו כגון דמקלם וכו' ואנסי
ליה שאע"פ שאדם רובה להכניס אורחים אין כוח לו שיבא
אגודות אגודו' ויכלו את ממוכו. ע"א קאנסי ליה ליסטי' הזומעי'
שהוא עשיר: בא לירי רעתו שמתוך כך פיתק אקר ואומר מדה
רעה פלוכית יש בו:

יש בערכין פרק שלישי ערכין

תיחי לי דקיימית כל דאמו' רבנן אמרו ליה האי
 מי מקיימת לעולם אל יספר אדם בטובתו של
 חברו וכו' אמר להו לא הוה שמיע לי דאי הוה
 שמיע לי קיימתיה:

ט א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן על ד' דברים
 טז נגעים באים על לה"ר ועל ש"ד ועל שבעת
 שוא ועל גילוי עריות ועל גסות הרוח ועל הגזל
 קל ועל צרות עין. על לה"ר דכתיב *מלשני בסתר
 רעהו אותו אצמית. על שפיכות דמים דכתיב
 ט"ג * (לא) [ואל] יכרת מבית יואב זב ומצורע. ועל
 ט"ד שבעת שוא דכתיב * ויאמר נעמן הואל וקח ככרים
 טז וכתיב * וצרעת נעמן תדבק בך. על גלוי עריות
 טז * וינגע ה' את פרעה נגעים גדולים וארץ
 טז * ביתו. על גסות הרוח דכתיב * (ובחזקתו) [ובחזקתו]
 גבה לבו עד להשחית וימעל בה' אלהיו והצרעת
 יז * ורח' במצחו. ועל הגזל דכתיב * וצוה הכהן ופנו
 את הבית ותנא הוא כנס ממון שאינו שלו יבא
 טז הכהן ויפור ממונו. ועל צרות העין דכתיב * ובג'ת
 אשר לו הבית והגיד לכהן לאמר כנגע נראה לי
 בבית. ותנא דבי ר' ישמעאל מי שמיוחד ביתו לו
 [צרות עין עלה עיניו באקרים ואינו מהנה שכיניו מכליו ע"י
 טז שאלה]: על לשון הרע דכתיב ביה אותו אלמית ואמרי'
 לעיל לקלוטין ותמן אין בין מלורע וכו': [ואליכרת מבית יואב
 טז מפני שהרג את אנכר]: הואל השנע שאלקף אלישע וקח
 [בכניו]: בחיבתו ובה נעמייה ששמיני: שמיוחד ביתו לו

יש בערכין פרק שלישי ערכין קצו

איני והא"ר ענני בר' ששון למה נסמכה בגדי כהונה
כהונת לפרשת קרבנות לומר לך מה קרבנות
מכפרין אף בגדי כהונה מכפרין וכו' מעיל מכפר
על' לה"ר וכו' ל"ק הא דאהנו מעשיו הא דלא
אהנו מעשיו אי אהנו מעשיו אחו נגעים עליה
ואי דלא אהנו מעשיו מעיל מכפר והא"ר סימון
אריב"ל שני דברים אין להם כפרה בקרבנות כו':

בעא [מיניה] ר' שמואל בר (גרב) [גרב] מר' י
חנינא ואמרי ליה [ר' שמואל בר גרב] סע"ג

חתניה דר' חנינא מר' חנינא ואמרי לה מר' יהושע
בן לוי] מה נשתנה מצורע שאמרה תורה *בדרד
ישב מחוץ למחנה מושבו הוא הבדיל בין איש
לאשתו ובין איש לרעהו לפיכך אמרה תורה בדרד
ישב מחוץ למחנה מושבו אריב"ל מה נשתנה
מצורע שאמרה תורה יביא *שתי צפרים לטהרתו
אמר הקב"ה הוא עשה מעשה פטיט לפיכך יביא

ואינו מהנה לאקרים משלו: למה נסמכה בגדי כהונה לפ'
קרבנות כפרות ואתה תלוי: מעיל מכפר על לה"ר והיכי אמר
שמואל דעל לה"ר כנעים באים דאין לו כפר: והא דעכני בר שזן וכו'
דמעיל מכפר על לשון הרע: אהני מעשיו שנא הפסד לזה על
ל"ה שסיפר: [לשון רש"י אהני מעשיו שנתקוטטו על ידו וכו':
הבדיל בין איש לאשתו כדאמרינן לעיל על ז' דברים כנעני'
באים על לה"ר וכו': מעשה פטיט (שכותן מריצה בין
איש לרעהו ומספר דברים שאינן כדאי מזה לזה)] לשון קול היוצא

יונח' ס"ט
חלח' כב
וב"ש
כוח' ס"א
וכה"ר י"ד

ינקל י"ג

ס"ד י"ד

יש בערכין פרק שלישי ערכין

ויקרא יט קרבן פטיט. ת"ר *לא תשנא את אחיך כלכבך
 סס יכול לא יכנו לא יסטרנו לא יקללנו ת"ל *כלכבך
 בשנאה שבלב הכתוב מדבר מנין לרואה דבר
 סס מגונה בחברו שהיב להוכיחו ת"ל *הוכח תוכיח
 ארז עמיתך לא קבל מנין שיהזור ויוכיחו ת"ל
 תוכיח מ"מ יכול אפילו פניו משתנים ת"ל לא
 תשא עליו חטא:

יא תניא א"ר טרפון תמה אני אם יש ברור הורה
 סס מי שיוכל *להוכיח אם אמר [לו] טול
 גי' גמרא קיסם מבין שיניך אומרים לו טול קורה מבין
 סוקבל עיניך א"ר אלעזר [בן עזריה] (*תמה אני אם יש
 תוכחה:
 *איכוננה ברור הורה מי שמקבל תוכחה אמר ר"ע) תמה אני
 ב"ב פ"ק אם יש ברור הורה מי שיודע להוכיח א"ר יוחנן [בן
 וע"ש נורי] מעיד אני עלי שמים וארץ שהרבה פעמים
 בחהרס"א לקה עקיבא בן יוסף ע"י שהייתי קובל עליו לפני

במשאין: קרבן פטיט לפנים שמורין ואומרי' פיטפוט: יכול
 (שלא בא הכתוב אלא שלא יכנו על לואריו: ולא יסטרנו על
 לקיו וכו'. (ל"א יכול) לא יכנו על דבר תוכח' (יכול אפי'
 תשתין פני מי שמוכיחין אותו ואינו רולה לשונ אהתה קייב
 להוכיחו עוד: ת"ל וכו' שלא ילצין פניו צרכים: יכול אפילו
 פניו משתנים יכול שיוכיחו (צרכים) [צרכים] להלצין פניו:
 טול קורה וכו' כלו' שאם יש אדם שמוכיח קצרו לוטר לי הכח
 עבירה פלונית שנידך יכול להשיבו גדולה עבירה יש נידך
 לומר שכולם רשעים: שיודע להוכיח שלא ישא עליו קטא על
 ליצון פנים: קובל עליו כשהייתי רואה בו דבר גנאי:

ברש"י
 בגמ' גי'
 אהרת
 וע"ש

יש בערכין פרק שלישי ערכין קצח

*רבן גמליאל וכל שכן שהוסיף בו אהבה לקיים
מה שנאמר *אל תוכח לץ פן ישנאך הוכח לחב'
ויהתבך בעא מיניה ר' יהודה בריה דר' שמעון
(בן פוי) תוכחה לשמדה וענוה שלא לשמה הי
מינייהו עדיפא א"ל מי לא מודית דענוה לשמה
עדיפא דאמר מר ענוה גדולה מכולן שלא לשמה
נמי עדיפא דאמר רב יהודה אמר רב לעולם
יעסוק אדם כחורה ובמצות אע"פ שלא לשמן
שמחוך שלא לשמן בא לשמן היכי דמי תוכחה
לשמה וענוה שלא לשמה כי הא דרב הונא וחייא
בר רב הוו יתבי קמיה דשמואל א"ל ר' חייא
בר רב חזי מר דקא מצער לי רב הונא קכל
עליה דתו לא מצער ליה בחר (דנפל) [דנפק]
א"ל הכי והכי קא עביד א"ל אמאי לא אמרת
לי באפיה א"ל חס לי דליכספיה זרעיה דרב על

תוכחה לשמה לשם שמים: וענוה שלא לשמה שעושה עלמו
עניו שאינו רוצה להוכיחו ואותה ענוה שלא לשם שמים היא [לא
שלא ישכחנו]: דאמר מר וענוה גדולה מכלם בפ"ק דע"ו
ד"ר פנחס טהרה מביאה לידי קדושה קדושה מביאה לידי זריזות
וכו': א"ל קי"א לשמואל קזי מר דקא מצער לי רב הונא שמכה
וקובט אותי: בחר דנפק קי"א: א"ל רב הונא לשמואל הכי עביד
והכי עביד על מעשיי שאינן מהוגנין הייתי מצערך והיינו ענוה
שלא לשמה שלא רצה לקטרונו בפניו וכראה משום ענוה והוא לא
היה מניח משום ענוה אלא שלא רצה להלצין פניו וזו היא תוכחה

כ"א ר"ע
כ"ב
ח"ג ט

ידאי. עד היכן חוכחה רב אמר עד הכאה
 ושמואל אמר עד קללה ר' יוחנן אומר עד נזיפה
 אמר רב נהמן בר יצחק שלשון מקרא אחד
 ע"כ דרשו שנא' *ויחר אף שאול ביהונתן ויאמר לו
 ע"כ בן נעות המרדו' וכתיב *ויטל שאול את החנית
 עליו להכותו מאן דאמר עד הכאה דכתיב להכותו
 ע"כ מ"ד עד קללה דכתיב *לבשתך ולבשת ערות
 אמך. ומ"ד עד נזיפה דכתיב ויחר. ולמ"ד עד
 נזיפה והכתיב הכאה וקללה שאני התם דאגב
 חביבותא יתירת' דהוה ליהונתן בדוד מסר נפשיה
 טפוי. עד היכן לא ישנה אדם מאכסניא שלו
 רב אמר עד הכאה ושמואל אמר עד שיפשילו
 כליו לאחוריו בהכאה דידיה כולי עלמא לא פליגי
 בתפשלת כליו לאחוריו כולי עלמא נמי לא פליגי
 כי פליגי בהכאה דרביתהו מר סבר כיון דלדידיה
 לשמה שהוכיחו שלא נפני שמואל שלא להלצין פניו: עד היכן
 חוכחה עד כמה אדם קייב להוכיח לקצרו: עד הכאה שיכנו
 המתוכח למוכיח: [עד קללה שיקלל את המוכיח]: עד נזיפה
 שגוער בו על שמוכיו: ושאני התם דאגב חביבותא וכו'
 ולמ"ד נמי עד קללה איכא לתרוגי הכי: עד היכן לא ישנה
 וכו' דאסור לאדם ללאת מאכסניא שלו לדור עם אקר: עד
 הכאה שיכנו בעל הבית שאינו רוצה שידור עמו: עד שיפשיל
 שיניא כליו מן הבית: לא פליגי דתרווייהו מודו דמכאן ואילך
 רשאי לשנות: בהכאה דרביתהו שהכה את אשמו של אורח:

יש בערכין פרק שלישי ערכין קצט

לא קא מצע' ליה מאי נפקא ליה מינה ומ"ס
אתי לאיטרודי וכל כך למה דאמר מר אכסנאי
פוגם ונפגם:

אמר רב יהודה אמר רב מנין שלא ישנה אדם יב
מאכסניא שלו מן התורה שנאמר * (אל) שס
[עד] המקום אשר היה שם אהלו כתחלה ר' ראשי' יב
יוסי בר' חנינא אמר מהכא * וילך למסעיו מאי שס
בינייהו איכא בינייהו אכסני' דאקראי א"ר יוחנן
מנין שלא ישנה אדם מאומנות אבותיו שנאמר
* וישלח המלך שלמה ויקח ארץ חירם מצור בן מ"ח ו
אשה אלמנה הוא ממטה נפתלי ואביו איש צורי
חרש נחשת וימלא את החבמה ואת התבונה ואת
הדעת לעשות (בכל מלאכת נחשת) [כל מלאכה
בנחישת] ואמר מר אמיה מדבית דן (דכתיב)
[וכתיב] * ואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דן חרש: שמות לא

וכל כך למה למה אמרו שאין ראשי' לשנות' עד שילערכו כל כך:
אכסנאי פוגם את בעל הבית שילא הימנו שאומרים בני אדם
כמה רעים עסקיו של בעה"ב שאין אכסנאי זה יכול לדור עמו:
ונפגם נמי שאומרים בני אדם כמה רעים עסקיו של אכסנאי
זה שאין בעל הבית יכול [לדור] עמו:

איכא בינייהו וכו' למ"ד מאזר היה שס אהלו בתקלה משמע
אכסניא דקצוע אבל אכסניא דארעאי מותר לשנות ולמ"ד
מן וילך למסעיו אפילו אכסניא דאקראי שהקרה לו במסעו
כדרכו כגון ששקעה לו חמה: אמיה אס אבני קירס מלור מן

יג עד היכן תכלית יסורין [א"ר אלעזר] כל שארגו לו
 סג בגד ללבוש ואינו מתקבל עליו מתקיף לה
 (ר') [רבא] זעירא ואיתימא ר' שמואל בר נחמני
 גדולה מזו אמרו אפי' נתכוננו למזוג לו בחמין
 ומזגו לו בצונן בצונן ומזגו לו בחמין ואת אמרת
 כולי האי מר בריה דרב דימי אמר אפי' נהפך לו
 חלוקו רבא אמר ואיתימא [רב הסדא ואיתימא]
 ר' יצחק ואמרי לה במתניתא תנא אפי' הושיט
 ידו לכיס ליטול שלש ועלו בידו שחים ודוקא
 שלש ועלו בידו שחים אבל שחים ועלו שלש
 לא דלא אית טירחא למשדייא וכ"כ למה דתנא
 דבי ר' ישמעאל כל שעברו עליו מ' יום בלא
 יין ייסורין קבל עולמו במערבא אמרי *פורענות
 מזדמנת לו תנא ר' אליעזר הגדול אומר אלמלא
 בא הקב"ה עם אברהם יצחק ויעקב ברין אינן
 ט"א יב יכולין לעמוד מפני החוכחה שנא' *ועתה התיצבו

היה והאליאנן בן אחיסטך שהיה אומן היה מקן לפיכך לא סיכה
 קירס מאומכות אבותיו שהיו בעלי אומנות:

עד היכן תכלית יסורין מהו דבר פחות מניסורין שסבב יסורין:
 ואין מתקבל עליו שאין כמדתו ומלטער יותר: למזוג לו
 כוס יין חי במים חמין: נהפך לו חלוקו שלא לבשה כסדר ולריך
 להופכי ולפושטה: ג' פרושות ועלו בידו שחים דטריח ליטול
 פרוטה שליטת: וכל כך למה כלו' למאי הלכתא הו' יסורין:
 קיבל עולמו ואין לו חלק לעוה"ב: אין יכולין לעמוד לומר
 ז' שכו'

יש בערכין פרק שלישי ערכין ר

ואשפטה אתכם לפני ה' את כל צדקות ה' אשר עשה אתכם ואת אבותיכם:

*זה דור דורשיו מבקשי פנוך יעקב סלה פליגי יד
בה ר' יהודה נשיאה ורבנן חד אמר דור ^{סס}
לפי פרנס וחד אמר פרנס לפי דורו למאי הלכתא ^{מ"י}
אולימא למעליותא דמר סבר אי מעלי דרא
מעלי פרנס מר סבר אי מעלי פרנס מעלי
דרא הא איכא יהויקים דלא מעלי ודריה מעלי
והא איכא צדקהו דהוה מעלי ודריה לא הוה
מעלי דא"ר יוחנן משום רשב"י מ"ד *בראשית ^{ידוויכו}
ממלכת יהויקים בן יאשיהו מלך יהודה (*ובראשית ^{סס ב}
ממלכת צדקיהו מלך יהודה) בקש הקב"ה לתחזיר ^{חלקו"ס}
את העולם לתוהו ובוהו בשביל יהויקים וכיון ^{כמהל"ח}
שנסתכל בדורו נתישבה דעתו בקש הקב"ה
לתחזיר את העולם לתוהו ובוהו בשביל דורו של
צדקיהו וכיון שנסתכל בצדקיהו נתישבה דעתו
אלא לענין חוקפא וניחותא קאמרינן:

שאין אדם נדיק צארץ: ואת אבותיכם שאף עמהם עשה לדקה
אלא כחוכם עמהם נדין:

מ"ד זה דור דורשיו דמקיש דור לדורשיו: מעליותא לענין
חסידות: מאי שנא דכתיב ביהויקים וצדקיהו בראשית
לפי שניקש הקב"ה להפך מעשה בראשית צימיהם: לענין חוקפא
כעם: וניחותא ענוה אס הדור עז הקב"ה מעמיד עליהם פרכס
עז ואס הדור נוקין זה לזה הקב"ה מעמיד עליהם פרכס שמהיגס
בנקת. ומ"ד דור לפי פרכס מפרש איפכא דאמר פרכס אימשכא:

שום היתומים

פרק ששי

כג משנה המקדיש נכסיו והיתה עליו כתובת אשה ר"א אומר כשיגרשנה ידור הנאה וכו'.

[כיוצא בדבר ארשב"ג אף הערב לאשה בכתובתה והיה בעלה מגרשה ידירנה הנאה שמא יעשה קינוניא על נכסים של זה ויחזור את אשתו].

גמ' משה בר עזרי ערבא דכלתיה הוה רב הונא ברית צורבא מרבנן הוה ודחיקא ליה מילתא אמר אביו ליכא דנסביה עצה לרב הונא דליגרשה לדביחהו ותיבוע כתובתה מאביה ליהדר' מהררי.

א"ל רבא והאנן ידור הנאה חנן. ואביו אטו כל דמגרש בב"ד מגרש לסוף איגלאי מלתא דכהן הוה אמר אביו בחר עניא אזלא עניותא ומי אמר אביו הכי והאמר אביו איוהו רשע ערום זה המשיא עצה למכור נכסים כרבין [שמעון בן] גמליאל ברית שאני וצורבא מרבנן שאני:

ידור הנאה ידור שלא יקזרנה לעולם דשחא משום ערמה מרגש לה שתגבה כתובתה מן ההקדש ויקזרנה: [קינוניא ערמה:] אטו כל דמגרש בב"ד מגרש שיאמרו לו דור הנאה ילך בלינעה ויגרשנה: דכהן הוה רב הונא ואי הוה מרגשה לא מלי לאלהדורי: (כר"ג) [כרשב"ג] נמסכת כתובות האומר נשעת מיתה נכסי

שום היתומים פרק ששי ערכין רא

[פיסקא] המקדיש נכסיו מעלין לו תפילין. ההוא כד
גברא דזבן לנכסיה אחא לקמיה
דרב יומר א"ל סליקו ליה תפילין מאי קמ"ל
מתני' היא המקדיש נכסיו מעלין לו תפילין מהו
דתימא התם הוא דסבר מצוה קא עבידנא אבל
לענין זכוני מצוה דגופיה לא זבין איניש קמ"ל:

המוכר את שדהו

פרק תשיעי

א"ר יוסי בר חנינא בא וראה כמה קשה אבקה טו
של שביעית אדם נושא ונוחן בפירות ל
שביעית לסוף מוכר את מטלטליו שנא' *בשנת ע"ג
היוכל הזאת תשובו איש אל אחוזתו וכת' *וכיוקרא כה
תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך דבר
לך ואשריך לפלוני וירד הראשון ומכר ואכל (ר"ג) [רש"ג] אומר יג"ש
אין לשני אלא מה שאיר ראשון וה"כ הו' רשע ערום: כחכ"א
[המקדיש נכסיו תפילין בכלל נכסיו: מעלין לו תפילין ופודה
אותן]: סליקו ליה תפילין חללו לו תפילין מראשו
עד שיפדס נדמים: מצוה קא עבידנא דיהיבנא לבדק הבית
הילכך אכל נכסיה הוה דעתיה:

אבקה של שביעי' עושה סחורה נפירות שביעי' ולהכי קרי ליה
אבק שאין זו עיקר מלותה של איסור שביעית: וכתיב וכו'
וסמך ליה וכו' תמכרו ממכר ודרשינן סמוכין והכי אמר רמב"א

הנקנה מיד ליד לא הרגיש לסוף מוכר את שדותיו
שנא' וכי ימוך אחיך ומכר מאחוזתו לא באר
ויקרא כה לידו לסוף מוכר את ביתו שנא' *ואיש כי ימכור
בית מושב. מאי שנא התם דקאמר לא הרגיש
ומאי שנא הכא דקאמר לא באר לידו כדרב
הונא דאמר רב הונא כיון שעבר אדם עבירה
ושנה בה נעשית לו כהיתר לא באר לידו סוף
שמוכר את בתו שנאמר *וכי ימכור איש את בתו
לאמה ואע"ג דבתו לאו בהאי עניינא כתיב ניהא
ליה לאיניש דלזבון ברתיה ולא נוויף ברביחא
דאלו החם מיגרעא ואולא והכא קא מוספא
אם לא תשמרו מצות יונל סיפכם למכור מטלטלים וכלי תשמיש;
(הנקנה מיד ליד דהיינו מטלטלין:) [לא הרגיש לא כדעזע
לזב מן העציר:] (מאי שנא דקאמר לא הרגיש וכי דמשמע
שאם יודע שעשה עבירה פורש ובאת לידו ר"ל לא עלה על לבו
שעשה עבירה: מיגרעא ואולא שזולתה צנערות בלא פדיון:
הנמכר לע"ז למטוב עלים:)] [זהו לשון רש"י לא באר לידו משמע
שלא יעלה על לבו שיהא עושה שום עבירה: נעשית לו כהיתר
דומה צעיקו כהיתר הילכך צרישא דלא עבר עדיין אלא פעם
אחת תכי הרגיש דמשמע שהיה יודע וכוונן אל לבו שהיה עובר
אבל לא כרתע מן העבירה ועשהה ובפעם שניה תכי לא באר
לידו שאפילו על לבו אין עולה שמהא עבירה: ניהא ליה לאיניש
דלזבון ברתיה ולא לוויף ברביחא דרביית כתיב בהאי עכיינא
דכתיב אל תקח מאתו כסף ותרביית וגו' הא ודאי מקמי הכי כבר
זכנה לברתיה דנהכי כיקא ליה: פדיון בתו מגרעת ואולא

המוכר את שדהו פרק זשועי ערכין רב

ואולא לא באת לידו סוף שילוח ברבית שנא'
*וכי ימוך אחיך וכתוב *אל תקח מאתו נשך ויקרא כה
וחרבית לא באת לידו סוף שמוכר את עצמו ע"ס
שנא' כי ימוך אחיך עמך ונמכר לך לא לך אלא
לגר [שנאמר לגר] ולא לגר צדק אלא לגר
חושב [שנאמר לגר חושב] משפחת גר זה נכרי
כשהוא אומר לעקר זה הנמכר [ונעשה משרת
לע"ז עצמה]:

משנה הגיע יום י"ב חדש ולא נגאלה היתה טז
חלוטה לו אחד הלוקח ואחד הניתן לו לא
במתנה שנאמ' *לצמיתות *בראשונה היה נטמן יום ויקרא כה
י"ב חדש שתהא חלוטה לו התקין הלל (הזקן) שיהא ע"ס ע"ב
חולש את מעותיו בלשכה ויהא שובר את הדלת
שסתם מכירות הבת אינה שפחה אלא עד שיגיעו ימי
כערות ואם בא לפדותה בתוך כך מקצב הדמים שמכרה כמה
מגיע לכל שכה שהיתה ראויה להיות ביד האדון ולפי אותו קצבון
המגיע לכל שכה מוכה לו אדון לכל שכה ושכה ששימשתו כדתכיא
בקיודשין (דף יא) והפדה מלמד שמגרעת פדיונה ויולדה:
ונעשה משרת כעשה משרת לע"ז למטוב עליהם ולשאר מים]:
(תרגום לצמיתות לחלוטין וכן ויקלטו ממנו עכינו קלטו העכין
ושמו אותו דין פסוק ויחוד): היה נטמן הלוקח ביום י"ב
קודם כדי שלא ימלאהו שובר ליתן לו מעותיו והוא קלוט לו:
[שהיה חולש כמו קולש על גוים וכדגריסין מטילין קלשים על
הקדשים שהיא מטיל מעותיו ללשכה שבעזרה: ויהא שובר את
הדלת של בית שמכר וככנס]:

ונכנס אימתי שירצה והלה יבא ויטיל את מעותיו:
 יו* ויעשו כל הקהל השבים מן השבי סוכות וישבו
 לב בסוכות כי לא עשו מימי ישוע וגו'
 ע"כ אפשר בא דוד ולא עשה סוכות (בא שלמה ולא
 עשה סוכות) עד שבא עזרא אלא מקיש ביאתם
 בימי עזרא לביאתם בימי יהושע בן נון מה ביאתם
 בימי יהושע מנו שמיטין ויובלות וקדשו ערי חומה
 (ונתחייבו בתרומות ומעשרות) אף ביאתם בימי
 עזרא [וכו'] ואידך דבעי רחמא על יצרא דע"ז
 לג ובטלין ואגין זכותה עלייהו כי סוכה]. **ויאמר
 ע"כ מה הציון הלו אשר (אנכי) [אני] רואה ויאמרו
 אליו אנשי העיר הקבר איש האלהים אשר בא
 מיהודה [ויקרא את הדברים האלה אשר עשית
 על המזבח בירת אל] וכי מה טיבו של יאשיהו
 בבית אל אלא כשהחזירן ירמיהו יאשיהו מלך
 הושע ו עליהם רב נחמן בר יצחק אמר מהכא *גם יהודה
 שח קציר לך בשובי שבות עמו:

אלא מקיש ביאתם בימי עזרא דהא כי לא עשו לאו לסוכות
 מהדר ללא ה"ק כי לא עשו מה שעשו עכשיו מימות
 יהושע ומאי כיהו קידוש הארץ: מנו שמיטין התקילו למכות
 ע' דש"י שמיטין וכתקיינו במעשר: (מה טיבו של יאשיהו בבית אל
 והלא בית אל מעלבי ישראל היה ויאשיהו מלך יהודה היה
 כשהחזיר ירמיהו לישראל מהגולה:) קציר קלין דכו"ן מתקלסא
 כר"ש כדכתיב נזכר ראלר נזכר כאלר:

מסכת תמורה

פרק ראשון

[אמר רב אידי בר אבין] אמר רב עמרם א"ר ג

יצחק א"ר יוחנן [ר' יהודה אומר] משום

ר' יוסי הגלילי כל לא תעשה שבתורה עשה בו

מעשה לוקה לא עשה בו מעשה פטור חוץ

מנשבע וממיר ומקלל חברו בשם אע"פ שלא

עשה מעשה חייב. משום ר' יוסי בר"ח אמרו אף

המקדים תרומה לבכורי'. נשבע מנ"ל א"ר יוחנן

משום (ר"מ) [רשב"י] אמר קרא *כי לא ינקה ^{שמות כ}

ה' את אשר ישא את שמו לשוא ב"ד של מעלה

*אין מנקין אותו אבל ב"ד של מטה מלקין ומנקין ^{שם ע"ג}

אוחו א"ל רב פפא לאביו ואימא לא תהוי ליה

נקיות כלל א"ל א"כ ליכתוב קרא לא ינקה ולישתוק

ה' למת לי ב"ד של מעלה הוא דאין מנקין אותו

אבל ב"ד של מטה מלקין ומנקין אותו:

המקלל את חברו בשם מנ"ל א"ר אלעזר א"ר ^{שם}

אושעיא אמר קרא *אם לא תשמור ^{דברי' כח}

וכתיב *והפלא ה' את מכותך הפלאה זו איני ^{שם}

נשבע מנ"ל לוקה: נקיות כלל דאין מלקין אותו ב"ד

שלמטה:

אם לא תשמור לעשות וגו' עד ליראה את ה' שיתירא שלא

להוילא את השם לנטלה וכן מקלל את קצרו בשם סוילאו

לנטלה וכתיב והפלא ה' את מכותך שיטול מכות והייכו מלקות:

דנרי' כה יודע מהו כשהוא אומר *והפילו השופט והכהו
 לפניו היו אומר הפלאה זו מלקות אומר אפילו
 שזית כנ שבעת אמת בהדיא כתיב *שבעת ה' תהיה בין
 שניהם אימא ה"מ לפיים את חברו אבל מילקא
 דנריס' לילקא לא מצויה אמרת דהא כתיב *ובשמו תשבע
 ההוא מיבעי ליה לכדאמר רב גידל אמר רב מנין
 חל' קיט שנשבעין לקיים את המצוה שנ' *נשבעתי ואקיימה
 לשמור משפטי צדקך הא כתיב קרא אחרינא
 דנריס' *וכו תדבק ובשמו תשבע אלא למאי אתא למקלל
 את חברו בשם :

יש בקרבנות פרק שני

יד [כי סליק רב דימי אשכחיה לרב ירמיה דיתוב

אפילו שבעת אמת דקא עוהר קרא דאפילו שבעת אמת לא
 ליעבוד כג"ש ואי עניד והפלא שיטול מלקות : בהדיא כתיב
 דשרי למיעבד : לפיים חברו שלא יהא תובעו ממון אבל מילקא
 לילקי הואיל ומציא עלמו לדי שבעה : ובשמו תשבע לשבעות
 אמת שריא למעבד : לקיים המצוה כדי שלא יוכל לקזור בו :
 שנא' נשבעתי ואקיימה וגו' ואהכי אילטרין האי קרא ובשמו
 תשבע לחשמועינן דכשבע לקיים את המלוה [מותר] : הא כתיב
 קרא אחרינא ובשמו תשבע עד ביאתה קנן ועד בזהיה עקב עד
 מצעי ליה דכשבע לקיים את המלוה ועד לשבעת אמת : אלא
 למאי אתא האי אס לא תשמור וגו' : למקלל את חברו בשם
 דודאי לקי אע"ג דלא עניד מעשה :

יש בקרבנות פרק שני תמורה רד

וקאמר משמיה דר' יהושע בן לוי מנין לנסכים
 הבאי עם הזבח שאין קריביו אלא ביום ת"ל *ולנסכים* ^{מדרב כט}
 ולשלמיכם מה שלמים ביום אף נסכים ביום
 אמר אי אשכחיה דכתיב איגרתה שלחיה לרב
 יוסף וכו' *ואי הוה ליה איגרתא מי אפשר ^{סס ע"ג}
 למישלחא והא א"ר אבא בר ר' חייא בר
 אבא א"ר יוחנן כותבי הלכות כשורפי התורה
 והלמד מהן אינו נוטל שכר] דרש ר' יהודה בר
 נחמני מתורגמניה דרוש לקיש כתוב אחר אומר
 *כתב לך את הדברים האלה וכתוב אחר אומר ^{שמות לד}
 *כי ע"פ הדברים האלה לומר לך דברים שבעל ^{סס}
 פה אי אתה רשאי לאומרם בכחב ושבת' אי
 אתה רשאי לאומרם על פה ותני דבי ר' ישמעאל
 כתב לך את הדברים האלה. אלה אתה כותב
 אבל אי אתה כותב הלכות אמרי דילמא מלחא
 חדתי שאני דהא ר' יוחנן ור"ל מעייני בספרא
 דאגרתא בשבתא ודרשי הכי *עת לעשות לה' ^{מלי קיט}

[אמר רב דימי : אי אשכחיה אס הייתי מולא אדם הייתי כותב
 אגרת והייתי שולק לרב יוסף לבבל : כשורפי התורה
 (שמילין) [שאין מלילין] אותן בשבת מסכי הדליקה ל"א שאסור
 לשהותן כתובים לתורה שנע"פ היא : והלמד מהן מתוך
 הספרים] : חדתי קדשים שלא היו יודעים לתרץ הנרייתות קדתי
 לקדש דבר כגון זו שקדשה היא : [מעייני בספרא דאגרתא
 שלא יסתכח] : עת לעשות לה' כשעושין הדבר לשם קדושת ה'
 ראוי להפך תורתך :

הפרו תורהך אמרי מוטב תיעקר תורה ואל תשתכח
תורה מישראל :

שס מי אינא למ"ד דנזיר לאו נזדר ונידב הוא והכתיב
 *וייהי מקץ ארבעים שנה ויאמר אבשלום אל
 ע"נ סו המלך אלכה נא ואשלם את נדרי אשר נדרתי
 לה' בחברון כי נדר נדר עבדך וגו' מאי לאו
 אקרבן לא אעקר נדרו קאמר עקר נדרו בחברון
 הוה והלא בגשור (הוא) [הוה] אמר רב אחא
 [ואיחימא רבה בר רב חנן] לא הלך אבשלום
 אלא להביא כבשים מחברון הכי נמי מסחברא
 דאי תימא לאקרובי הוא דאזיל שביק ירושלים
 ואזיל ומקריב בחברון ואלא מאי להביא כבשי
 מחברון האי אשר נדרתי לה' בחברון מחברון
 מבעי ליה אלא לעולם לאקרובי ודקא קשיא לך
 אשר נדרתי לה' בחברון משמע נזכרון אלך ואשלמה שס כדרי
 וההוא כדר כזירות הוה דאבשלום כזיר עולם היה ומשלמים
 לשלמים יום היה מגלק ומניא קרבן ומדהלך להקריב
 קרבנות כזירותיו נזכרון דהיא צמת יסיד שמע מינה נידרוכינד
 הוא : אעיקר נדרו קאי האי נזכרון וה"ק אלכה כל לצמה גדולה
 ננבעון דהתם הוא מוצת שעה משה ואשלמה כדרי שנדרתי
 נזכרון אבל לא שביא הקרבן נזכרון : והא בגשור וכו' דכתיב
 כי כדר כדר עבדיך נשצתי בגשור וגו' : להביא כבשים ולהקריבם
 שוב נצמה גדולה וה"ק אשלמה את כדרי כלו' אשלמה את כזירותי
 ואגלק ומזכרון אביא הכבשים ולהכי פריך מזכרון מצעי ליה :
 בחברון נזכר כנשים שמנים נמס' מנקות : אלא לעולם לאקרובי

יש בקרבנות פרק שני תמורה רה

אמאי שביק ירושלים ומקריב בחברון תקשי לך
גבעון דמקום קדוש הוא אלא כיון שהותרו הכמות
כל היבא דבעו מקריב :

ארבעים שנה למאן תניא ר' נהוראי אומר משום ס
ר' יהושע מקץ מ' שנה ששאלו להם
מלך דתניא אותה שנה ששאלו להם מלך עשירית
של שמואל היתה *וי' שני' מלך שמואל בעצמו טו
שנה א' שמלך שאל ושמואל ושתיים שמלך שאל
בעצמו ול"ז שמלך דוד :

במתניתא תנא כל אשכולות שעמדו לישראל סס ע"ג

מימי משה עד שמת (יוסי) [יוסף]
בן יועזר איש צרידה לא היה בהם שום דופי
מכאן ואילך היה בהם [שום] דופי והתניא מעשה
בחסיד [אחד] שהיה גינה מלבו ושאלו לרופאי'
ואמרו אין לו תקנה עד שיינק חלב רותח שחרית
והביאו עז וקשרו לו בכרעי מטתו והיה יונק ממנה
חלב למחר נכנסו חבריו לבקרו כיון שראו עז
אמרו ליסטים מזויין בתוך ביתו ואנו נכנסים
לבקרו ישבו ובדקו ולא מצאו בו עון אלא
של אותה העז בלבד ואף הוא בשעת מיחתו אמר
יודע אני בעצמי שאין בי עון אלא של אותה העז

דזירות נזמת יסיד : תקשי לך גבעון דסס מזבז אעשה משה :
דופי קס"ד דופי של קטל לא היה באשכולות שעמדו פרכסיס
על ישראל : גונח לזעק מכאז לבו כמו גמקי גנח דאימיה
דסיסראל : לסטים מזויין נהמה דקה אין יכולין לאומרה והולכה

בלבד שעברתי על דברי חברי שהרי אמרו חכמים
 אין מגדלין בהמה דקה בא"י וקי"ל כל היבא
 דאמרינן מעשה בחסיד אחד או ר' יהודה בן בבא
 או ר' יהודה בר אילעאי ורבנן בחר (יוסי) [יוסף]
 מן בן יעזר איש צרידה דרי דרי הוון *א"ר יוסף
 דופי של סמיכה קתני והא (יוסי) [יוסף] בן
 יעזר גופיה מיפליג פליגי בסמיכה כי אופליג בה
 בסוף שניה דבציר ליבא :

א אמר רב יהודה אמר שמואל שלשת אלפים
 הלכות נשחכתו בימי אבלו של משה
 דנריס ל אמרו לו ליהושע שאל אמר להם *לא בשמים
 נמדנ' לו היא אמרו לו לשמואל שאל אמר להם *אלה
 המצות שאין נבוא רשאי לחדש דבר מעתה א"ר

ורועה בשדות אחרים : ורבנן והנך רבנן ר"י בר אלעאי ור"י בן
 זבא : בחר (יוסי) [יוסף] בן יעזר דרי דרי הוון כלו' אחר
 יוסי [יוסף] בן יעזר היו אלו לאחר דורות הרבה וקתני ללא
 מלאי בהם עון אלמא לא היה בהם דופי : דופי של סמיכה דעד
 (יוסי) [יוסף] ז"י לא נחלקו בסמיכה ולא בשום דבר שעדין לא
 נתמעט הלז ולהכי נקט סמיכה דהיא היתה מחלוקת ראשונה
 שנחלקו בו חכמים מעולם (ומיוסי) [ומיוסף] ז"י ואילך היה
 בהן דופי של סמיכה שנחלקו בסמיכת שלמים ז"ע כדאמרינן
 בקגיגה שמאי אומר לסמוך והלל אומר שלא לסמוך : והא יוסי
 [יוסף] גופיה איפליג ביה נמס' קגיגה : דבציר ליבא
 שנתמעט הלז בסוף שנותיו כשתכחו :

יש בקרבנות פרק שני תמורה רו

יצחק נפחא אף חטאת שמתו בעליה נשתכח' בימי אבלו של משה אמרו לפנחס שאל אמר להם [לא בשמים היא א"ל לאלעזר שאל אמר להם] אלה המצות שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה א"ר יהודה אמר רב בשעה שנפטר משה רבינו לג"ע א"ל ליהושע שאל ממני כל ספקות שיש לך א"ל רבי כלום הנחתיך שעה אחת והלכתי למקום אחר לא כך כתבת [בני] *ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל מיד תשש כחו של (משה) [יהושע] ונשתכחו ממנו ש' הלכות ונולדו לו ת"ש ספקות ועמדו כל ישראל עליו להורגו א"ל הקב"ה לומר לך אי אפשר לך ומורדן במלחמה שני *ויחי אחרי מות משה [ויאמר ה' וגו'] (וכתיב *בעור שלשת ימים הכינו לכם צרה וגו') במתניחא תנא אלף ות"ש ק"ו גזרות שוות ודקדוקי סופרים נשתכחו בימי אבלו של משה א"ר [אבהו] אעפ"כ החזירן עתניאל בן קנו מתוך פלפולו שני *ויולכד' עתניאל בן קנו אחי כלב ויתן לו את עכסה כחו לאשה ולמה נקרא

יניין
במורה"ל

שוות לנ

יחסי"ב

ס

ס

*גירס'
הגורל

משש כחו

של יחסי"ב

ופירש

רש"י

בעון

גגס

לחללי

דעתו של

וזה כו'
ע"ש

שמתו בעליה שהפריש' ולא הספיק לקרבה עד שמת אס תקרב אס לאו: *) תשש כחו של משה כלטער על שהיה גדול כמותו: ועמדו כל ישראל להרגו עד שיאמר להם: ודקדוקי סופרים כגון דאמרי' ט"ו נשים פוטרות לרותיהן י"ג דברים נאמרו בכלת עוף טהור מכאוס יקד שלא ישתכחו ואותם שלא מכאוס יקד כאלו נשתכחו בימי אבנו של משה: [ויולכדה עתניאל

שמה עכסה א"ר יוחנן שכל הרואה אותה בועס
 על אשתו. *וייהי בכואה והסתתהו לשאול מאת
 אבי (ה) שדה ותצנח מעל החמור וגו' אמר רבא
 א"ר יצחק אמרה לו ומה חמור זה כיון שאין לו
 מאכל [באבוסו] מיד צועק אף אשה כיון שאין
 לה תבואה [כתוך ביה]. מיד צועקת. *ותאמר
 (הבה) [תנה] לו ברכה כי ארץ הנגב נתתני
 [בית שמנוגב מכל טובה] ונתת לי גולות מים
 קאדם שאין בו אלא תורה בלבד ויתן לה (כלב)
 את גולות עליה ואת גולות תחתיה אמר לה מי
 (שכל רזי עולם) [שדר] עליונים ותחתונים (שלו)
 יבקש ממני מזונות. וכלב בן קנו הוא והא בן
 יפונה הוא מאי יפונה שנפנה מעצת המרגלים
 ואכתי [בן קנו] בן חצרון הוא דכתיב *וכלב בן
 חצרון הוליד את עזובה (אמרי) [אמר רבא] חורגיה
 דקנו הוה דיקא נמי דכתיב בן יפונה הקניזי ולא
 כתיב בן קנו ש"מ. תניא הוא עתניאל הוא יעבץ
 ומה שמו יהודה אחי שמעון שמו עתניאל שענאו
 לקריית ספר ומאי קריית ספר הלכות] : בועס על אשתו מרוב
 יופיה של עכסה : [ותצנח לשון לווסה לוועקת] : שאין בו אלא
 תורה בלבד שהתורה נקראת מים ועתניאל לא היה עשיר אלא
 קכס (והיינו דכתיב קרית ספר) : [מזונות קרב ויבש מכל טוב :
 גולות מים התורה כלומר אדם שהתורה גלויה לו] : (שכל רזי
 עולם וכו' שהתורה גלויה לו) : [יבקש ממני מזונות דהאי ודאי
 לא ילטרך דכתיב בה הימה כאליות סוקר וגו'] : חורגו בן אשתו :

יפושע טו

ס

סוכה פ"א

יע"ב

במסדה ט

ד"ה א ב

יש בקרבנות פרק שני תמורה רו

אל יעבץ שיעץ ורכץ תורה בישראל ומנ"ל דענאו
 אל דכתיב *ויקרא יעבץ לאלהי ישראל (ויאמר) ד"ס א ד
 [לאמר] אם ברך תברכני גו' אם ברך תברכני
 בתורה והרבית את גבולי בתלמידים והית' ירך
 (עמדי) [עמי] שלא ישחכח תלמודי מלבי ועשית
 (לי) מרעה שיזרמנו לי רעים כמותי לכלתי עצמי
 שלא ישגבני יצה"ר (מלשונות עצמי אם עשית
 כו) [מלשונות ואם אתה עושה] בן מוטב ואם
 לאו הריני הולך בנסיסי לשאול מיד ויבא אלהים
 את אשר שאל כיוצא בדבר אתה אומר *רש ואיש
 חכמים נפגשו מאיר עיני שניהם ה' בשעה שתלמיד
 הולך אצל הרב ואומר לו למדני תורה אם מלמדו
 (תורה) מאיר עיני שניהם ה' (ואם מלמדו הקב"ה
 מחכים לשניהם) ואם לאו *עשיר ורש נפגשו
 עושה כלם ה' מי שעשאו חכם לזה עושה אותו
 טפש טפש עושה אותו חכם זו משנת ר' נתן ר'
 יהודה הנשיא אומר אם ברך תברכני בפרירה
 ורביה והרבית את גבולי בבנים ובכנות והיתה
 ירך עמדי במשא ובמתן ועשית (לי) מרעה שלא
 שלא ישגבני יצר הרע (מלשונות) [מלשונות] שלא ינטלני
 מלימוד תורה : בנסיסי לשאול נעלמוני לקצר והריני מת
 ויתעלצו מתרגמי' ואתנסיסו : [כיוצא בדבר אתה אומר שכל
 המוסר עלמו לקור אקר תורה ממלאין לו משאלותיו] : חכמים
 ניכוכי שליכו חכם גמור : [מאיר עיני שניהם שאף הרב לריך
 עדיין לימוד ומלמדו הקב"ה : עושה שניהם עכשיו הוא מתקיל

חשלי כט

סס כב

יהא כי מיחוש ראש ומיחוש אזנים ומיחוש עינים
 לבלתי עצבי שלא ישגבני יצה"ר (מלשונות עצבי)
 [מלשונות] אם אתה עושה (כי) כן מוטב ואם
 לאו הריני הולך כנסיסי לשאול ויבא אלהים את
 אשר שאל. כיוצא בדבר אתה אומר רש ואיש
 תככי' נפגשו וגו' בשעה שעני הולך אצל בעה"ב
 ואומר פרנסני אם מפרנסו מוטב ואם לאו עשיר
 ורש נפגשו (מאיר עיני שניהם ה') [עושה כולם
 ה'] מי שעשאו עשיר לזה עושה אותו עני עני
 לזה עושה אותו עשיר:

מסכת כריתות

פרק ראשון

א אמר להו רב משרשיא לבניה כי בעיתו (למיעל)
 ו [למיזול] למגמר קמי רבכון גרסו מעיקרא
 מתניתין והדר עולו (גבי) [קמי] רבכון וכו'":
 אמר מר כשהוא שוחק אומר היטב הדק הדק
 היטב מסייע ליה לרבי יוחנן דאר"י כשם
 שהדבור רע ליין כך הדבור יפה לבשמים:
 לעשותם קדשים לזה חכם ולזה טיפש: כיוצא בדבר וכו'
 שהמזקק על מזונותיו ועל לרכיו שזקקין לו מן השמים למלא
 משאלותיו]:
 היטב הדק היטב הממוכה אומר כן לשוק: דבור רע
 ליין נמשכת מנקות נפרק כל הקרבנות:

שלשים ושש פרק ראשון כריתות רח

ת"ר פטום הקטורת הצרי והצפורן וכו' *א"ר ב
 יוחנן י"א סמנין נאמרו לו למשה (מסיני) ע"ס ע"א
 [בסיני] א"ר הונא מאי קראה *קח לך סמיכס ע"ג
 וגו' [וכו']. אמר רב (חמא) [חנא] בר כיונא שוית ל
 אר"ש הסידא כל תענית שאין בה מפושעי ישראל
 אינו תענית שהרי חלבנה ריחה רע ומנאה הכתוב
 בין סמני הקטורת אבוי אמר מהכא **ואגודתו
 על ארץ יסדה. *ת"ר *את ה' הוא מגדף איסי א
 בן יהודה אומר כאדם האומר לחבירו גרפת קערה
 וחסרת קסבר מגדף מברך את השם הוא ראב"ע
 אומר כאדם שאומר לחברו גרפת קערה ולא
 חסרת קסבר מגדף היינו ע"ז:

פרק שני

רבי אומר *ככם (כגר) כאבותיכם מה אבותיכם ג
 לא נכנסו לברית אלא במילה וטבילה ט
 והרצאת דמים אף (הגרים) [הם] לא יכנסו
 לברית אלא במילה [וטבילה והרצאת דמים]
 מילה דכתיב *כי מולים היו [כל העם היוצאין
 ואגודתו משמע כשכלם (אגודה אחת) [ניקד] אז על ארץ
 יסדה: גרפת רי"ש מתחלפת זל': וחסרת קנקת הקערה
 מהתבטיל וחסרת גט העץ: קסבר מגדף היינו מברך את
 השם ומילתא רבה עבד לפטט ידו צעיקר: היינו עובר ע"ז
 כגון משורר ומזמר לפני ע"ז שלא עשה עבירה גדולה כל כך:
 [כל העם היוצאין בשעת יליאתן מלו:]

שמות כד וגו' טבילה דכתיב *ויקה משה חצי הדם ויזרוק
 על העם ואין הזאה אלא טבילה. הרצאת דמים
 סס דכתיב *וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות וגו':
 סס *וכי ימות מת עליו בפתע פתאום פתע זה שוגג
 נמדרג ו וכן הוא אומר *אם בפתע בלא איבה פתאום
 סס זה אונס וכן הוא אומר *ויאמר ה' פתאום אל
 ודבר יכ משה תניא אידך פתאום זה מויד וכה"א *ערום
 חשלי ככ ראה רעה ונסתר ופתאים עברו ונענשו:

פרק שלישי

ד ת"ר *ולהבדיל בין הקודש ובין החול אלו דמים
 יג וערכין וחרמים והקדשו' ובין הטמא ובין
 ע"ג הטהור אלו טומאות וטהרות. ולתורות זה הוראה
 ויקרא י את כל החקים אלו המדרשות. *אשר דבר ה'
 נגמ' אשר וו תלמוד. ביד משה זה הלכה (למשה מסיני):

הרצאת דמים זריקת דמים על המזבח]:

ויאמר ה' פתאום נעל כרסם ילאו שלשתן ע"פ הדבור: פתאים
 עברו ונענשו היינו מויד דאין עוכש אלא על המויד:

[ולהבדיל יין ושכר אל תשת וכו' אהל מועד וגו' ולהבדיל
 וגו' וכו' אהל מועד וגו' ולהבדיל בין הקדש והקול כמי אל תשת

יין ושכר]: דמים וערכין וחרמין וכו' שאסורים שחיי יין לשומם
 לבעלים לפדותם דלילמא לא שיימו להי שפיר: זו הוראה פי' של
 אסור והיתר שחיי יין אסורין בה: המדרשות שדורשין בפירקא
 אסור לשחוי יין שיט בהן הוראה: הלכה למשה מסיני:

שם דין
 שרי וכו'
 בתום
 נספחדין
 פ"ה

פֶּרֶק חֲמִישִׁי

[פִּיֶסְקָא] דָּם [הַקּוּהָ] שֶׁהִנְשֵׁמָה יוֹצֵא כּוֹ חַיִּיבִין כִּב
עָלָיו . אֵיחָמַר אִיזְהוּ דָּם הֵיִקוּ שֶׁהִנְשֵׁמָה
תְּלוּי בּוֹ ר' יוֹחָנָן אָמַר כָּל זְמַן שֶׁמִּקְלַח ר"ל אָמַר
מִטְפָּה הַמְשַׁחֶרֶת וְאֵילֶךְ :

פֶּרֶק שֵׁשִׁי

מִשְׁנָה חַיִּיבֵי חֲטָאוֹת וְאֲשֵׁמוּ וְדָאִין שְׁעֵבַר עֲלֵיהֶן ה
יוֹם הַכְּפוּרִים חַיִּיבִין לֵהֲכִיֵּא לְאַחַר יִה"כ כֹּה
מִי שֶׁבֵּא (כִּידוֹ) [לִידוֹן] סִפֵּק עֲבוּרָה בֵּיה"כ אִפִּילוּ
עִם חֲשֵׁכָה פְטוּר שְׂכַל הַיּוֹם מִכֹּפֶר :

מִשְׁנָה הָאֵב קוֹדֵם לְאֵם בְּכ"מ יִכּוֹל מִפְּנֵי שְׂכַבּוּדוֹ
הָאֵב עֲדִיף עַל כְּבוֹד הָאֵם ת"ל *אִישׁ כֹּחַ
אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ מִלְמַד שֶׁשְׁנֵיהֶם שְׂקוּלִין אֲבָל וִיקָרֵא יֵשׁ
אִמְרוּ חֲכָמִים הָאֵב קוֹדֵם לְאֵם מִפְּנֵי שֶׁהוּא וְאִמּוֹ

[דָּם הַקּוּהָ בְּתַקְלָה שְׁמוֹר וְאֵת"כ יוֹלָא אֲדוּם וְשִׁתִּיהֶן נִשְׁתִּיתָה נִלָּא
קִילוֹק בְּרַקּוֹק וְאֵת"כ מִקְלַח וְכוּף כִּשְׁהִדָם מִתַּמְעֵט שׁוֹמֵת
וְיִוֹרֵד בְּסַמּוּךְ : כָּל זְמַן שֶׁמִּקְלַח הֵיִינוּ אֲחֻמְעִי] : מִטְיַפָּה
הַמְשַׁחֶרֶת וְאֵילֶךְ מִשְׁכַּלָּה מֵאִקִּיר הַרְאֵשׁוֹן וְהַתְּקִיל לְהַאֲדִים הוּא
דָּם הַכֶּסֶף :

אָמַר קָרָא לְפָנֵי ה' מִטְהַדוֹ לְחַדְוֹ חֲטָא שְׂאֵין חֲכִיר בּוֹ אֲלֵא הַחֻקִּים
יֵה"כ חֲכַפֵּר אֲבָל אִיסוּרָא דִּידְעֵי בֵּיה אֵין יֵה"כ חֲכַפֵּר וְלַחְדוֹ עוֹד
נִתְלַחֵד חַיִּיבֵי חֻלְקוֹת שְׁעֵבַר עֲלֵיהֶם יֵה"כ חַיִּיבִים וְהוּא אֲחֻת כְּפִי הַעֵינָר
שֶׁהִקְדַּחְנוּ . עַכ"ל הַרְמַנ"ס ו"ל :

חייבים בכבוד אביו וכן כח"ת אם זכה הבן לפני
הרב הרב קודם את האב בכ"מ מפני שהוא ואביו
חייבים בכבוד רבו:

מסכת מעליה

פרק רביעי

ו שאל ר' מתיא בן חרש את ר' שמעון בן יוחאי
ברומי מנין לדם שרצים שהוא טמא א"ל ין
דאמר קרא *וזה לכם הטמא אמרו ליה תלמידיו יקרא יח
חכים ליה בן יוחאי אמר להן תלמוד ערוך הוא
בפיו של ר' אלעזר בר' יוסי שפעם אחת גזרה
מלכות גזרה על ישראל שלא ישמרו שבת ושלא
ימולו בניהם ושיבעלו נדות הלך ר' ראובן בן
איסטרוכלי וספר קומי והלך וישב עמהם אמר

כבר נתבאר בסוף פ' שני וחזינא שאם היה אביו ת"ח אביו קודם
לדנו ואפילו היה רבו חונק ר"ל שדוב חכמתו חונקו והוא כותבו
זוה שאמר כאן אם זכה הבן לפני הרב ר"ל שקבל חונקו דוב חכמתו
ומה שאמר בכ"מ ר"ל להשיב אברה ולפרות ולהחיות ולפרוק חניניו כמו
שזכר בחז"ע והדומים לו וכל הדברים שיש בהם לכסוף נזק או תועלת
רבו קודם והענין חונק. עכ"ל הדונ"ס ז"ל:

פ' ברש"י חכים ליה בן יוחאי כלי' נתקדם שדרשה יפה. והשיב להס
תלמוד ערוך הוא לא אמרה מדעתו נשמע מר"א בר' יוסי
שאמר כן מאוס אביו ומא' ליה דלמדה מר' אלעזר בר' יוסי שפעם
אחת כו': וסיפר קומי (אסיפר לפניו) שגילק השער שעל מלקו
כננו' גי' אחרת

קדשי מזבח פרק רביעי מעילה ר

להן מי שיש לו אויב ועני או יעשיר אמרו ליה
 יעני אמר להן אם כן לא יעשו מלאכה בשבת
 כדי שיענו אמרו טבית (אמרו ליבטלו) [אמר
 ליבטל] ובטלוח חזר ואמר להן מי שיש לו אויב
 יכחיש או יבריא אמרו לו יכחיש אמר להן א"כ
 ימולו את בניהם לשמנה ימים כדי שיכחישו
 אמרו טבית אמר בטלוח חזר ואמר להם מי שיש
 לו אויב ירבה או יתמעט אמרו ליה יתמעט אמר
 להן א"כ לא יבעלו נדות אמרו טבית אמר בטלוח
 הכירו בו שהוא יהודי החזירו אמרו מי ילך
 ויבטל את הגזרה *ילך ר' שמעון בן יוחאי שהוא
 מלומד בניסים ואחריו מי ר' אלעזר בר' יוסי
 אמר להם ר' יוסי אלו היה אבא חלפתא קיים
 יכולים אתם לומר לו תן בנדך להריגה אמר להן

ס ע"ג

והניק צלורית לאקריו כמו הנכרים כדי שלא יכירו שהוא יהודי :
 א"כ לא יעשו מלאכה בשבת ולא ירויקו בשבת ועוד מתוך
 שהם פנויין אוכלין ומתענגין ומוליחין כל מה שהרויקו בקול :
 א"כ ימולו בניהם והדם יולא בקטנות ומתיש כס ואין שנים
 עוד לאיתכס : מלומד בנסיים שנעשו לו כסים כדאיתא בפרק
 במ"ט בעובדא דמערה : אמר להם ר' יוסי אביו של ר' אלעזר
 אמר לקמיהם אלו היה חלפתא אבוי קיים תאמרו לו תן בנדך
 להריגה כך אין אתם יכולים לומר לי שאתן בני להריגה שהיה
 ירא ר' יוסי שרש"י עקמת קפדכותו יעניש ליה לר' אלעזר כמו

ר' שמעון אלו היה יוחאי אבא קיים יכולים אחם
 לומר לו חן בנך להריגה אמר להם ר' יוסי אנא
 אזליח דלמא עניש ליה ר' שמעון דקא מסתפינא
 קביל עליה דלא ליענישיה אפילו הכי ענשוהו כשהיו
 מהלכין בדרך נשאלה שאלה וו לפניהם מנין
 לדם שרצים שהוא טמא עקם פיו ר' אלעזר בר'
 יוסי ואמר וזה לכם הטמא א"ל ר' שמעון מעקימת
 שפחך אתה ניכר שת"ח אתה [אל] יחזור הבן
 (בשלום) אצל אביו יצא לקראתו בן (תלמיון)
 [תלמיון] אמר רצונכם אבא עמכם בכה ר' שמעון
 ואמר שפחה של בית אבא נודמן לה מלאך שלשה

עיינ
 כרס"ג
 וכתוספו

ור' שמעון לא הבין כונתו והיה סבור שמפני סכנת השליקות היה
 אומר כן ולכן השיב לו אף אני בסכנה ואלו היה יוחאי אבא קיים
 אין אחס יכולין לומר לו חן בנך להריגה עד שא"ר יוסי שהיה
 ירא שמא ירבה לדבר שלא כרובו ויענישנו עד שקבל עליו שלא
 יענישנו : עקם פיו ר' אלעזר ברבי יוסי הקזיר פניו ודבר בלקט
 שלא ירגיש ר' שמעון שהוא משיב תשובה בפניו ואעפ"כ הרגיש
 ר' שמעון וקללו הואיל והורה לפניו ומפורש בהגדה דכפל בקולי
 אסברה והיה מוטל בספינה וכשזכר ר' שמעון שזכר לאנני שלא
 יענישנו בקט עליו רמזים שיתרפא וכשהיה שוכב בקליו בתוך
 הספינה עבר עליו אחד מן הספינים ודרך על לוארו בבלי דעת
 וילאה האסברה מתוך גרונו וככנס לתוך גרונו של אותו הספן :
 בן תלמיון אד : שפחה של בית אבא הגר שפסת שרה דכתיב
 בה ג' פעמים ויאמר לה מלאך ה' שזדמנו לה ג' מלאכים זה

קדשי מזבח פרק רביעי מעילה ריא

פעמים אני אפילו לא פעם אחת יבא הנס מכל מקום קדים הוא על בברתיה דקיסר כי מטא החס (אמרו) [אמר] בן (תלמיון) [תמליון] צא [בן תמליון צא] כיון דקרו ליה נפיק אול אמר להן שאילו כל מה דאית לכון למשאל ועיילינהו לגינוא לשקור כל דבעו עול אשכחו להווא איגרתא שקלות קרעות והיינו דא"ר אלעזר בר' יוסי אני ראייה ברומי והיו עליה כמה טיפי דמים:

מסכת תמיד

פרק ראשון

[פיסקא] פרחי כהונה איש כסותו בארץ אמאי כו

אמר זה: יבא הנס מ"מ ובא עמנו: עאל בברתיה דקיסר ע"כ ככנס בן תלמיון לתוך גיפה של צבת הקיסר ויש באגדה אחרת ח"ל בן תלמיון אחא קדימכא ואעיל בצרתיה דקיסר ותשתגע ולא לשמכו אסא דמסי לה עד דתימון איתון ותימרון לי פוק ונפקינא ובהווא עבדי לכו מאי דבעיתו ויהי לכם אות דכי נפקינא מינה מתברכא כל כלי זכויות של צבת הקיסר: [ברש"י שנגמ' איתא ח"ל עאל בברתיה דקיסר ונשתגעה והיתה לו עקת ואומרת הנו לי את רשנ"י בכל שעה וכו':] אני ראייה ברומי פרוכת המבדלת בין היכל לק"ק: והיו עליה כמה טיפי דמים מהזאת פר ושעיר של יה"כ: ופי' אכי ראיתיה כשאמרו להם עול לבית גנזא והראוס כל אולר המלך: אשכח ההווא איגרתא דכתיבי בה הלין גזירות דאמרון לעיל:

כז התם קרי להו רובים והבא קרי להו *פרחי כהונה אמרי אין התם דלא מטו למעבד עבודי קרו להו רובים והבא דמטו למעבד עבודה קרי להו פרחי :

א א"ל רב לחייא בריה [וכן א"ל רב הונא לרבא ברין] חשיך תקין נפשך וקדים תקין נפשך כי היכי דלא תרחק תיב וגלוי וכסי וקום שמוף ושתי שמוף ואחית וכשאתה שותה מים שפוך מהן התם קרי להו רובים ורובים שומרים שם : והבא קרי להו פרחי אמאי : התם גבי שמירה : דלא מטו למעבד עבודה [אלא הגיעו לעשות עבודה] כגון פקודים מ"ג [שנה] קרי להו רובים כלו' נערים : הבא דמטו לכלל עבודה שכל אותם שישים שם בבית המוקד ראויים לעבודה דנשזיל כך הם ישיבים שם כדי שיהו מזומכים למקר לעבודה ביום עצודתם דכל משמרה מתקלקת לו' בתי אבות כנגדו' ימי השנוע ונשבת עובדין כולן צימד ופולקיס ימד : קרי להם פרחי נקורים שלא הגיעו עדין לכלל זקנה :

ע' דש"י חשיך תקין וכו' הערב והשכם לצדוק עלמך בבית הכסא שהן שעות שנבי אדם בבתיים כדי שלא תלטרך להרמיק מן העיר כלומר למד עלמך שאפילו אינך לריך לנקבין חזק עלמך לפכות צב' פרקים שלא תלטרך לפכות ביום שנבי אדם מלוים : תיב וגלוי וכו' שז על הכסא קודם שתגלה עלמך וכשתגמור כסה עלמך קודם שתקום : שמוף וכו' רמץ הכוס קודם שתשתה ולא תזלע רוק אחרים וכשתגמור לשתותו רמץ הכוס והכימו נקי לשתה אחריו : שפוך מהם כדי לנקות הכוס :

שם ע"ב

ע' דש"י
בגמ'
באדיבות

בשלושה מקומות פרק ראשון תמיד ריב

ואחר כן חן לתלמידך כדתיא לא ישתה אדם
מים ויחן לתלמידו אלא א"כ שפך מהם. מעשה
באחד ששתה מים ולא שפך מהם ונתן לתלמידו
ואותו תלמיד אסטניס היה ולא רצה לשחות ומת
בצמא באותה שעה אמרו לא ישתה אדם מים
ויחן לתלמידו א"כ שפך מהם אמר רב אשי
הילכך האי תלמידא דשפיך קמי רביה לית
(לית) [כיה] משום אפקירותא:

חנן התם איש הר הבי' היה מחזר על כל משמ' ^ס
ומשמר ואבוקות דולקות לפניו וכל משמר ^{כח}
שאינו עומד ואומר לו איש הר הבית *שלוס עליך
ניכר שהוא ישן חובטו במקלו ורשות היתה לו
לשרוף כסותו והם אומרים מה קול בעזרה קול בן
לוי לוקה ובגדיו נשרפין שישן לו על משמרתו ר'
אליעזר בן יעקב אומר פעם אחת מצאו את אחי
(אימא) [אמי] ישן ושרפו את כסותו א"ר חייא

אפקירותא קולפא :

איש הר הבית שר כמו אליכס איסיס אקרא כל לילה ולילה
היה מקזר על כל משמר והיו לו מפתקות הר הבית :
ואבוקות דולקות לפניו וכל משמר בשעה שהיה בא אלל המשמר
כל משמר שאיכנו עומד כנגדו ואומר לו שלום עליך כיכר שהוא ישן :
חובטו במקלו מלקהו : והם אומרים מה קול בעזרה אומרים
זה לזה בן לוי לוקה ובגדיל כך הוא לועק וכשמע קולו ככאן :

בר אבא כי מטי ר' יוחנן בהא מתני' אמר הכי
 אשריה' לראשונים שאפי' על אונס שינה עושין
 דין שלא על אונס שינה עאכ"ו:

ב תניא רבי אומר איזהו דרך ישרה שיבור לו האדם
 יאהב את התוכחות שכל זמן שתוכחות

בעולם נחת רוח (בעולם) [כאה לעולם] טובה
 וברכה (כאה) [באין] לעולם ורעה מסתלקת מן
 העולם שנ' *ולמוכיחים ינעם ועליהם תבא ברכת
 טוב וי"א יחזיק באמונה יתירה שנ' *עיני בנאמני
 ארץ וגו' א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל
 המוכיח את חברו לשם שמים זוכה לפלגו של
 מקום שנ' *מוכיח אדם אחרי (חן ימצא ממחליק
 לשון) ולא עוד אלא שמושכין (אחריו) [עליו] חוט
 של חסד שנ' חן ימצא:

וק"ו על אונס שינה עושין דין לסיכה זו הוא אונס שאין אדם
 יכול להעמיד עצמו שלא לטן משנאה לו סיכה לעיניו: שלא על
 אונס שינה דבר שעושין במתכוין:

[איזהו דרך ישרה שיבור לו האדם הרבה דברים לריך לו
 לאדם לנקור אלא ה"ק איזהו דרך אמת מדרכים הישרים
 שיבור לו האדם: וי"א יחזיק באמונה יתירה ישא ויתן עם נכי
 אדם באמונה ולא יאנה את הנריות]: לפלגו של מקום להיות
 נלקו של מקום [כלומר בחוץ מקילתו]: אדם אחרי המוכיח
 יהיה (אחריו) [אחרי כלומר עמי]:

ראוהו אחיו

פרק שני

[במשנה איתא תפוח היה נאחלע המונח פעמים שהיו עליו בשלש
מאות כור. ויגלה]

אמר רבא גוזמא. השקו את התמיד בכוס כט
של זהב אמר רבא גוזמא. אמר רבי אמי
דברה תורה לשון הבאי דברו נביאים לשון הבאי
דברו חכמים לשון הבאי. דברה תורה לשון הבאי
דכתיב *ערים גדולות וכצורות בשמים בשמים ס"ד דנדיס א
אלא גוזמא. דברו חכמים לשון הבאי הא דאמרן
תפוח והשקו את התמיד בכוס של זהב. דברו
נביאים לשון הבאי דכתיב * (וכל עם הארץ) [ויעלו מ"א א
כל העם אחריו והעם] מחללים בחלילים וגו' ותבקע
הארץ (לקולם) [בקולם] א"ר ינאי בר נחמני אמר
שמואל בג' מקומו' דברו חכמי' לשון הבאי ואלו
הן תפוח גפן ופרוכת [וכו' הני אין התם לא אין
עניות במקום עשירות]:

[גוזמא כלומר מלתא בעלמא הוא דקאי ולא דוקא דמעולם לא
הגיע לשלש מאות כור דמקום המערכה לא היתה יכולה
להחזיק שלש מאות כור: השקו את התמיד וכו' שיהא כוס
להפשיט]: דברה תורה לשון הבאי כאדם שרונה למזק דבריו:
אבל התם אין עניות במקום עשירות ולא גוזמא לכל מעשיהם
בעושר ושררה: [ועיין בקולין דף ל' מאמר מ']:

לא היו כופתין

פרק רביעי

ג עשרה דברים שאל אלכסנדרוס מוקדון את זקני
 לא הנגב אמר להן *מן השמים לארץ רחוק
 ע"כ או ממזרח למערב אמרו ליה ממזרח למערב חדע
 לב שהרי חמה במזרח הכל מסתכלין בה חמה במערב
 הכל מסתכלין בה חמה באמצע הרקיע אין הכל
 מ"ל מסתכלין בה. וחכ"א זה וזה שוין כאחת שנ' *כי
 עכ כגבוה שמים על הארץ גבר חסדו על יראיו *כרחוק
 מזרח ממערב ואי חד נפיש לכתוב תרוייהו בההוא
 דנפיש אלא מ"ט חמה באמצע רקיע אין הכל
 מסתכלים בה משום דקאי להדי' ולא כסי ליה
 מידי אמר להם שמים נבראו תחל' או הארץ
 מן השמים לארץ רחוק כלו' איזה רחוק יותר : אמרו לו
 ממזרח למערב רחוק יותר משמים לארץ : חדע שהרי
 חמה במזרח הכל מסתכלין בה חמה באמצע הרקיע אין
 הכל מסתכלין ולמה לפי כשהקמה במקום או ממערב היא
 רחוקה ובשניל שהיא רחוקה יכולים להסתכל בה שאין האורה
 מוקפת לעינים אבל [כשהיא] באמצע הרקיע קרובה ואורה
 מזהיר כ"כ שאין יכולין לראות : (בההוא דנפיש יכתוב כרחוק
 מזרח ממערב גבר חסדו על יראיו הרחיק ממנו את פשעינו כיון
 שממזרח למערב רחוק : ולא כסי ליה מידי לפי שעומד בגובהו
 של רקיע ואין שום דבר מאפיל אבל צערנית ושקרית עומד בשיפולו
 של רביעי וע"ה רבים גדולים שמאפילי בני השמש והרואים בו :

לא היו כופתין פרק רביעי תמיד ריד

אמרו לו שמים נבראו תחלה שנ' *בראשית ברא ראשית א
אלהים את השמים וגו' אמר להם אור נברא
תחלה או חשך אמרו לו מלה דא לית לה פתרו
ונימרו ליה חשך נברא תחלה דכתיב *והארץ ^{oc}
היתה תוהו ובוהו וחשך והדר ויאמר אלהים יהי
אור ויהי אור סברי דילמא אתו לשיוולי מה למעלה
מה למטה מה לפנים מה לאחור אי הכי שמים
נמי לא לימרו ליה מעיקרא סברי אקראי בעלמא
הוא [דקא שיוול] כיון דחזו דהדר משיוול סברי לא
נימא ליה דילמא אתי לשיווליה מה למעלה וכו'
אמר להם אי דין מתקרי חכים אמרו לו [איוהו
חכם] הרואה את הנולד אמר להם אי דין מתקרי
גבור אמרו לו [איוהו גבור] הכובש את יצרו אמר
להו אי דין מתקרי עשיר אמרו לו [איוהו עשיר]
השמח בחלקו אמר להם ומה יעביד איניש ויחיה
אמרו ליה ימית עצמו מה יעביד איניש וימות ויחיה
את עצמו אמר להם מה יעשה אדם ויתקבל על
לית ליה פתרי דבר זה אין לו פותרים : מה למעלה למעלה
מהרקייע שעל ראשי הקיפות : מה למטה מהתהום : מה לפנים
קודם בריאת עולם : מה לאחור מה יהיה אחר שיכלה העולם) :
[הרואה את הנולד המבין מלבו מה שעמיד להיות קורות
שעמידין לבוא וכזהר מהן] : הכובש את יצרו נא לידי עבירה וכנש
את יצרו וכמלט ממנו : השמח בחלקו במה שנותן לו המקום :
ימית את עצמו ישפיל את עצמו : יחיה את עצמו יגביה את

הבריות אמרו לו (יסני) [יסגא] מלכות ושלטן אמר
 [להו] דידי טבא מדידכו ירחם מלכו ושלטן ויעביד
 טיבו עם בני אנשא א"ל בימא יאי (למהדר)
 [למידר] או ביבשתא אמרו לו ביבשתא דהא כל
 נחותי ימא לא מיתבא דעתייהו עד דסליקן ליבשת'
 אמר להם אי דין מינייכו חכים טפי אמרו לו כלנא
 כחד' שווין דהא כל מלחא דאמרת לן כחדא
 פתרגא לך אמר להון מה דין אתרסתון לקבלן

עלמו ומתוך כך יתנו בו הבריות עין רעה ויקלאו בו וימות ולימדוך
 קכמים שאלם הרולה שיקיה ישפיל את עלמו וירקמו עליו הבריות
 ויקיה שנים הרבה ומגאוה ימכע את עלמו שלא יקלרו ימיו וימות
 בלא עמו: יסגא מלכו ושולטן ויתקבלו דבריו ויאהבו אותו
 אבל אדם רגיל לדבר עם מלכים ושאים מקנאין בו בני אדם
 ומתוך כך שוכאין אותו ואת מעשיו: דידי עדיפא מדידכו קכמתי
 גדולה משלכם שאני יועלו עלה טונה שעל ידה יהא מקובל לפני
 הבריות ואיזה עלה ירקס מלך ושלטון וידבר עמהן תמיד ויעביד
 טיבו עם בני העיר בשביל אנשי העיר וידבר עליהם אל מלך שלא
 להכניד עולם עליהם ואז יבואו בני העיר לכבדו: בימא יאי
 למידר או ביבשתא באיזה מקום טוב לגור ניס או ביבשה השינו
 לו ביבשה: לא מיתבא דעתייהו אין דעתן מיושנת בהן עד
 שירדו ליבשה: אי דין מנכון טפי חכים איזה מכס מכס יותר:
 בחדא פתרגא לך כולנא קכמים ואין מכס זה מזה שהרי כולנו
 הסכמנו לדעת אחד: אמר להון מה דין אתרסתון לקבלי מה
 זה שאתם עומדים נגדי ואינכם מקזיקים יראתינו הלא אתם

לא היו כופתין פרק רביעי תמיד רטו

אמרו לו שטנא נצח אמר להון קטילנ' לכון בגורת
מלכים אמרו לו שלטן ביד מלכא ולא יאי למלכא
כרב מיד אלביש יתהון לבושין דארגון ושדי מניכא
דדהבא על צואריהון :

אמר להו בעינא למיזל למדינת אפריקי אמרו ד
לי לא מצית אולת דמפסקו הרי חשך אמר ^ס
להו לא סגי דלא אזלינ' אמטו הכי משיילנא לכון

יודעים כי אנחנו הרבים ואתם תקיטו . אתרסתון לשון תרים
מן : אמרו ליה שטנא נצח זה אינה ראה שהרי אתם רואים
בכל יום שהשטן הוא כולק ומטעה בני האדם אף אתם אל
תתמהו על שאנו תקיטכם : אמר להם שוטים אתם שאתם
מקזיקים יראתכם שאם ארלה אהרוג אתכם בגזירת מלכים שאני
מלך ואבקש לשאר מלכים שאוהבים אותי שיתנו לי רשות להרוג
אתכם : אמרו לי שולטן ביד מלכא ולא יאי למלכא כוב
כלו' צידך הממשלת לעשות שאתה מלך ושר אבל בכך נקמתו
שהנטקתנו שלא תעשה עמנו רעה ואין נאה למלך לדבר שקר שכ'
אף כי לכדינ דנר שקר (משלי יז) : מיד אלביש יתהון הלביש
אותם לבושי ארגמן וישם רביד זהב על זווארם :

(אמטו הכי משיילנא וכו' איני מנקה מכס אלא מה אעשה
שאוכל לילך) : [בעינא למיזל רופה אני לילך : לא מצית
אזליח איך יכול ללכת שהרי מושך באמלע הדרך מקום שיש בו
מושך בין צוים בין צליל' ואין אדם יכול לעבור אותן הרים : אמר
להם לא סגי דלא אזלינא אמטו הכי משיילנא מה אעביד
תקעתי עממי ללכת שם אמטו הכי ונשניל שתקעתי בעלמי אני

אלא מאי אעביד אמרו ליה אייתי חמרא לובא
 דפרשו בהברא ואייתי קבורי דמתני וקטר בהאי
 גיס' דכי אחית נקטת בגויהו ואחית לאתרך עבד
 הכי ואזל מטא להתוא מחווא דכוליה נשי בעא
 למעבד קרבא בהדייהו אמרי ליה אי קטלת לן
 אמרי נשי קטל אי קטילנא לך אמרי מלכא דקטלוהו
 נשי אמר להו אייתו לי נהמא אחיין ליה נהמא
 דדהבא אפתורא דדהבא * אמר להו מי אכלו אינשי
 נהמא דדהבא אמרו ליה [אלא אי נהמא בעית]

ס"ע"ב

שאל לכס עלה מה תקנתי ובאיזה ענין אוכל לעבור: אייתי
 חמרא לובא קס חמוריס גדוליס [ממלכיס] שהולכיס אף נקטך
 וגם קס קבורי דמתני מקבליס וקטור ראש הקבל במקום שמתקיל
 הקטך והשאל' בידך מפני שמשונו דרך הקבל. [מתני לשון קבל]:
 מטא להתוא מחווא דכולא נשי לא היה נאותו הדרך כי אם
 נשים: בעא למיעבד קרבא רלה לעשות עמהן מלקמה:
 אמרו לו הנשים אי קטלת לן יאמרו נשי קטיל כלו' זו איכה
 גבורה אם תלקס עמנו שהרי אם תהרוג אותנו יאמרו העולם
 שישמעו בדבר נשים הרגו זו איכה גבורה. ואם אנו כהרוג אותך
 יאמרו השומעים כונה גרוע מלך זה שנשים נתקצרו עליו והרגוהו
 מוטב שתמנע את עצמך ואל תלקס עמנו פן תהיה לנו אחר
 להן הריכי שומע לעלתכס ולא אזיק לכס והניחו לי לכס לאכול:
 אייתו ליה נהמא דדהבא אפתורא דדהבא הניחו לו לכס
 של זהב מונק על שלקן של זהב: אמר להן מי אכלי אינשי
 נהמא דדהבא כלו' וכי מנהג נכאן לאכול לכס של זהב. אמרו

לא היו כופתין פרק רביעי תמיד רטו

לא הוה נהמא באתריך דשקלית ואחית להכא כי
נפק כתב אבבא דמחוזא אנא אלכסנדרוס מוקדון
[הוייתי] שטיא עד דאחיתי למדינת אפריקי די
נשייא וילפי עצה מן נשייא כי שקיל ואחי יתיב
בהווא מעיינא וקא אכיל נהמא הוּו בידיה גלדני
מלוחים בהדי דמחזורי להו נפל בהו (רוחא) [ריחא] ^{ע' דש"א}
אמר ש"מ האי מעיינא מג"ע קא אתי איבא דאמרי
שקל מהווא מוא טרא באפיה א"ד אידלי כוליה
עד דמטא לפתחא דג"ע רמא קלא פתחו לי בבא
אמרו ליה *זה השער לה' צדיקים יבאו בו אמר ^{תלים קיט}

לו אין מכהג ככאן לאכול לקס של זהב אבל בשביל כך שמנו זהב
לפניך לאכול שהרי זה פלא לנו שזאת לכאן בשביל אכילתך וכי
לא היה לך לקס לאכול במקוונך שכתרסקת ממלכותך וזאת עד
כאן ושאלת לקס לאכול לכך כתכנו לך זהב וכסף שסגורים היינו
שזאת בגלל זהב וכסף לכאן: כי נפק כשהיה יולא מן העיר:
כתב אבבא דמחוזא כתב על שער העיר: אנא אלכסנדרוס
הוייתי שטיא הייתי שוטה מזלי לב להנין: עד דאחיתי לכרך
כשייא ולמדוכי סכמה: יתיב אהווא מעיינא קאכיל נהמא כדרך
כני אדם שיושבים על המעיין ואוכלין שם לקס וכשרולי' לשתות
שותים: גלדני מלוחים דגים מלוחים: בהדי דמחזורי בעוד
שהיו רוקלים בניים כדי להסיר מליקתה: נפל בהו רוחא בא
רוק מהמעין והסיה הדגים: טרא באפיה לקס מהמים וכתן על
פניו: אידלי כוליה הלך דרך משיבת המעין לכל מעלה עד

להו אנא מלכא אנא מחשב חשובנא הכו לי מידי
 יהבו ליה גלגלתא הדא אתא תקליה לכוליה כספא
 ודהבא דיליה בהדיה ולא הוה תקיל אמר להו
 לרבנן מאי האי א"ל גלגלתא דעינא דבשרא ודמא
 דלא שבע אמר להו ממאי דהכי הוא דלא שבע
 אמרו ליה שקול קליל עפרא כסייה ולא לתר תקל
 דכתיב *שאול [ואבדון לא תשבענה] וגו':

חשלי כו

ה תנא רבי אליהו גיהנם (יש) למעלה מן הרקיע
 שס ויש אומרים לאחורי הרי חשך:

שס (תניא רבי) [תנא] ר' חייא כל העוסק בתורה
 תלים טו בלילה שכינה כנגדו שני (*שויתי ה' לנגדי
 חככה ב תמיד ואומר) *קומי רוני בלילה וגו' נכח פני ה'.
 א"ר אלעזר א"ר חנינא ח"ח מרבים שלום בעולם
 ישע' נד שנא' *וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך וגו':

שהגיע למקום יליחתו: אנא מלכא אנא וקשוב אנא תכו לי דבר
 אחד מן עזן הואיל ואיכס רזי' לפתוק לי שער: גלגלתא
 חדא גלגל של עין של אדם דוגמה שלא שבעה עיני לראות:
 לא שבע עין האדם לא ישנע מלכנוס מוזן עד שמת ויתכסה
 צעפר: שקיל קליל עפרא וכו' קק מעט עפר וכסהו ותמלא
 משקלו: דכתיב שאול ואבדון לא חשבענה ועיני אדם לא
 תשבענה:

יש גיהנם למעלה מהרקיע והן הקינות המזועזעות על ראש
 רשעים כדכתיב על ראש רשעים יקול וי"א לאחורי הרי קושך:

מסכת מדות

הר הבית פרק שני

מתני' כל הנכנסין (לדרך) [להר] הבית נכנסין לדרך ימין ומקיפין ויוצאין דרך שמאל חוץ ע"ג

ממי שאירעו דבר שהוא מקיף לשמאל מה לך משנה ב
מקיף לשמאל. שאני אבל. השוכן בבית הזה ינחמך.
שאני מנודה. השוכן בבית הזה יתן בלבו ויקרבוך
דברי ר"מ א"ל ר' יוסי עשיתן כאילו עברו עליו
את הדין אלא השוכן בבית הזה יתן בלבך ותשמע
לדברי חבריך ויקרבוך :

המזבח פרק שלישי

מתני' לא היו סדין אותה בכפיים של ברזל שמא לו יגע ויפסל שהברזל נברא לקצר ימיו של משנה ד

רבינו עובדיה ז"ל מצרעורה : נכנסין דרך ימין כגון הנכנסים
דרך שערי קולדה שהן מן הימין מקיפים דרך שער הטדי : שאני
אבל כשאולין אותו מה לך להקיף לשמאל ואמר שאני אצל אומי'
לו השוכן בבית הזה הוא ינחמך : עשיתן כאלו עברו עליו את
הדין אם הם אומרים לו כן נראה כאילו קציריו עוותו הדין
וכדוהו שלא כהלכה : יתן בלבך ותשמע לדברי חבריך והשתא
משמע שהוא עשה שלא כדין ולריך משונה והלכה כר' יוסי :
כפיים של ברזל כמות של זנאים שרגילים לסוד נס. ר"ע
מצרעורה :

אדם והמזבח נכרא להאריך ימיו של אדם אינו
בדיו שיניף המקצר על המאריך :

פתחו של היכל פרק רביעי

לז מחני' ההיכל צר מלאחוריו ורחב מלפניו ודומה
לארי שנ' *הוי אריאל אריאל קרית חנה
דוד מה הארי צר לאחוריו ורחב מלפניו אף ההיכל
צר מאחוריו ורחב מלפניו :

יחזקה ו

כסוף

הפרק

ישגי' כט

מסכת קנים

פרק שלישי

כה משנה אחרונה. ר' שמעון בן עקשיא אומר זקני
עם הארץ כל זמן שמזקינים דעתן
מיטרפת עליהן שנ' *מסור שפה לנאמנים וטעם
זקנים יקח אבל זקני תורה (נ"א תלמידי חכמים)
אינן בן אלא כל זמן שמזקינים דעתם מתישבת
שנ' *בישישים חכמה ואורך ימים תבונה :

אינו יב

עכ

צר מאחוריו ללד מערב : ורחב מלפניו ללד מזרח ולא נחפרש
לי היאך שהרי מאה על מאה היה בזה . ר"ע מצרעטורה :

הרמב"ם ז"ל כסמכה משנה זו למה שכתוב בהלכה אחרונה
א"ר יהושע זהו שאמרו בכבש כשהוא קי קולו א' וכשהוא

מת קולו ז' בילד קולו ז' שתי קרכיו ב' קולרות ב' שוקיו ב'
קליין עורו לתוף מעיו לכבלים בני מעיו לככורות , וי"א אף

הסיוף והסכין פרק שלשה עשר כלים ריח

מסכת כלים

פרק שבעה עשר

קנה מאזנים והמחק שיש בהן בית קבול וכו' א
[הרו אלו טמאין] ועל כלן א"ר יוחנן בן זכאי כו
אוי לי אם אומר אוי לי אם לא אומר: ע"ג

וושכה טו
ב"ב פרק

קמרו לתכלת ע"כ. והרי (כשנפטר) [כשנפטר] הכבש כתרצו צו
המלות א"ר שמעון בן עקשיא כדומה לזה ג"כ בגין ת"ק שנשעה המוכר
שהם מפסידים ונקלטים ויפסוד גופם תרבה תקמתם ויתקוק
שכלם ויוסיפו עלימות שגא' ציטיים תקמה ואורך ימים תבונה: ^{הספיכה}
בסוף [פרק ל' משנה ג'] אספקלריא שהורה וכו' בתנ הרמב"ם
ז"ל אספקלריא הוא המכס' אשר יעשה לראות מאחוריו
והוא אללי מלה מורכבת ספק ראה וזה שיראה אקורי המכסה
שהוא מזכוכית (דבר) [או מדבר] ספירי לא יראה במקומו
האמת כמו שיתבאר בתקמת המצויים וכן לא (יעידו) [יראה]
על שיעורו האמיתי ויקראו המכמים המכסה הנהיר מאל אשר
לא יסתור דבר מאחוריו אספקלריא המאירה ואמרו על [לד]
המשל בהשגת משה רבינו לאלהות שהוא השיג הצורא יתעלה
תכלית מה שאפשר האדם באשר הוא במקור ההשגה שישיגהו
כמ"ש ית' מזה כי לא יראנו האדם ופי' לפי מה שהתבאר פרקי
אבות ואמרו כל הנביאים נסתכלו באספקלריא שאינה מאירה
אבל משה רבינו נסתכל באספקלריא המאירה וכבר ילאנו מוכנת
הלכה אבל ביארנו ענין זה עכ"ל:

מסכת נגעים

פרק שנים עשר

ב כיצד ראירת הבית *ובא אשר לו הבית והגיד
פ לכהן לאמר כנגע נראה לי בבית אפילו
 ת"ח ויודע שהוא נגע וראי לא יגזור ויאמר נגע
 נראה לי בבית אלא כנגע. *וצוה הכהן ופנו את
 הבית בטרם יבא הכהן לראות את הנגע ולא
 ישמא כל אשר בבית גו' א"ר מאיר וכי מה מטמא
 לו אם תאמר כלי עציו ובגדיו ומתכותיו מטבילין
 והם טהורים על מה חסה התורה על כלי חרסו
 ועל פכו ועל טפיו וא"כ חסה התורה על ממונו
 הבוין ק"ו על ממונו החביב אם על ממונו ק"ו על
 נפש בניו ובנותיו אם כך על של רשע ק"ו על
 של צדיק:

הרמב"ם ז"ל כנר ידעת שכלי חרס אין להם טהרה במקוה חזר
 מכלי חרס אותם שהם פקות בדמים פך השמן וטפיו
 כלי קטן מאד לא ילא שמנו דבר כי אם טיף טיף : ואמר א"כ
 אם על של רשע כך על השרש אשר אומר אותו שראיית הלרעת
 הכוזב בתור' שהוא בעצור לה"ר כי יפרד מן האכש' וירקיקו אותו
 מהיוק לשוכו ויתקיל בביתו ואם קור בו מוטב [ואם לאו יבוא
 במלעו' והוא אמרו בכל מלאכת עור קור בו מוטב] ואם לאו יבא
 בנגד ואם לא קור בו עדיין יבא לגופו ועל עור נשרו זה על דרך

כל הבתים פרק שנים עשר נגעים ריט

*וצוה הכהן וחלצו את האבנים גו' והשליכו אתהן ג

וגו' ולקחו אבנים אחרות גו' ועפר אתה סס ע"ב

יקח וטח את הבית. מכאן אמרו אוי לרשע ואוי משנה ו

לשכנו שניהם חולצין שניהם קוצעים שניהם יקרא יד

מביאים את האבנים אבל הוא לבדו מביא את

העפר שנא' *ועפר אתה יקח וטח את הבית ואין סס

חברו מטפל עמו בטיחה:

המומר והתוכחות הלא תראה שהם דברים בלתי טבעיים ואינם קלאים טבעיים נאום פנים לפי שהנגדו' והנתיים הם קומר שלא יקרה בהן לרעת אלא בקריאת התורה על הדמיון שזכרנו וכן כגעי אדם תראה שישים הכתקים והוא קולי הנקרא קולי השועל ויעהר הלרעת כאשר הסך כולו לבן והוא תכלית הלרעת והיותר גדולה והיותר קוקה ואמנם הם עניינים תוריים לפימה שזכרנו וליה השרש נקרא רשע:

אמר וחלצו את האבנים ולקחו והביאו לשון רבים שהיא צעה"ב המכונע ואק' כאשר היה הכותל משותף בין שני

בתים והוא אמרו בבאן אוי לרשע ואוי לשכנו אבל נטיחה כתיב וטח את הבית בלשון יקיד לוי לשותף שסייע אותו צהכנת התקון

אולם בהנחת העפר ולעשות טיחה יבא צעה"ב בלבד והוא יתקן מעוותו ולא קשאו המפרשים לזכור מה טעם וטח את הבית הוא

לבדו להיותו מבוחר מעלמו והוא כי אבני הכותל מגיעות מעבר אל עבר ר"ל שהן עושות מקיפה לביתו ולבית שכנו וגם השכן לריך

אליהן על כן לזה שישתתפו שניהם בהסרת המכונעו' והנחת אחרות ואולם הטיחה שאיכה כי אם ללד בית המכונע לבדו אין

מסכת נדה

פרק ראשון

ה כמה הכרת העובר סומכוס אומ' משום ר"מ ג
 חדשיו ואע"פ שאין ראייה לדבר זכר לדבר' ע"כ
 *ויהי כמשלש חדשים וגו' זכר לדבר קרא ראשי' לח
 כתיב וראיה גדול' היא משום דאיכא דילדה לט'
 ואיכא דילדה לשבעה:

א [תניא דם נעכר ונעשה חלב דברי ר"מ ר' יוסי ט
 אומר איבריה מתפרקין ואין נפשה חוזרת
 עלי' עד כ"ד חודש] א"ר אילעאי מ"ט דר"מ דכתי'
 *מי יתן טהור מטמא לא אחד ורבנן א"ר יוחנן
 זו שכבת זרע שהוא טמא ואדם הנוצר ממנו
 טהור ור' אלעזר אומר אלו מי הנדה שהמורה
 ומזין עליו טהור ונוגע טמא והיינו דאמר שלמה
 ראוי שישתף שכנו עמו בזה המלאכה ואפשר שירטחו כי הקוטא
 לריך לקנות לב קדש ורוח קדשה דמיון וטק את הנית מה שאין
 לריך בו לשכנו:

דילדה לשבעה שאם כיכר עוננה לשליש ימיה דהיינו ב' קדשים
 ושליש [ועיין בגמרא]:

מ"ט דר"מ כלו' מכל' לר"מ דם נעכר ונעשה קלב: טהור
 מטמא קלב קדש: לא אח' בתמיה כלו' יקידו של עולם:
 ורבנן א"ר יוחנן כלו' ורבנן דפליגי עליה דר"מ האי קרא שאי

*אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני קהלת 1

כ ל ה י ד

פרק שני

משנה כל היר המרבה לברוק בנשים משוכחת ב
 ובאנשים תקצץ: גמ' מאי שנא נשים יג
 ומאי שנא אנשים נשים דלאו בנות הרגשה נינהו
 משוכחת אנשים דבני הרגשה נינהו תקצץ אי
 הכי מאי איריא מרבה כי לא מרבה נמי כי
 קתני מרבה אנשים:

תניא ר' אליעזר אומר כל האוחז באמה ומשתין ג
 כאלו מביא מכול לעולם אמרו לו לר' ש
 אליעזר והלא ניצוצות נתוין על רגליו ונראה

ענדי ליה לכדר' יוסקן וכי': אמרתי אחכמה בטעם זה למה
 מזה ומזין עליו טהור וכוונע טמא והיא רחוקה ממני:
 המרבה לברוק שזדק' תמיד טמא ראתה: [בנשים משוכחת
 שמתוך כך לא אתי לידי ספק טומאה ובעלה לא אתי
 לידי אסורא]: ובאנשים שזדק עלמו תדיר באמתו טמא ילא
 ממנו קרי: תקצץ שמתקמס ומרגיש כשמתקמס באמה ומוליא
 שכנת זרע לבטלה: הרגשה שמודעזעין אבריו כשמתקמס ורואה
 קרי: אנשים משוכחת דקתני קאי המרבה אבל במקלך דבאנשים
 אפילו קלא זימנא:

כאלו מביא מכול לעולם שענינה זו היתה נידס דכתיב כי
 השקית כל נצר ואמרי' ברותקין קלקלו: ניצוצות נתוין

ככרות שפכה ונמצא מוציא לעז על בניו שהם ממורים אמר להו מוטב שיוציא לעז על בניו שהם ממורים ואל יעשה עצמו רשע שעה אחת לפני המקום :

ד תניא אידך אמר להן ר' אליעזר לחכמים אפשר יעמוד אדם במקום גבוה וישתין או ישתין בעפר תיחוח ואל יעשה עצמו רשע שעה אחת לפני המקום הי אמר להו ברישא אילימא קמייחא אמר להו בריש' בחר דאמר להו איסורא הדר אמר להו תקנת' אלא הא אמר להו ברישא ואמרו ליה אין לו מקום גבוה ועפר תיחוח מאי אמר להן מוטב שיוציא לעז על בניו ואל יעשה עצמו רשע שעה אחת לפני המקום וכל כך למה מפני שמוציא שכבת זרע לבטלה דא"ר יוחנן כל המוציא ראשי' לח שכבת זרע לבטלה חייב מיתה שנ' *וירע בעיני ה' אשר עשה וימת גם אותו. ר' יצחק ור' אמי אמרו כאלו שופך דמים שנ' *הנחמים באלים

שאינו אוזן ואינו מטיל למרקוק : כרות שפכה פרים אין מימי רגליו עושין כיפה :

איסורא חסור לאחא ואפילו א"ל לו בעכין אקר אע"פ שמוליא לעז כדקתני מוטב שזוליא לעז וכו' : תקנתא ישתין על גבי עפר תיקוק דמשמע דאי ליכא הכי יאסור בלמה : הנחמים באלים שמתקממים בעלי אילנות במדורות גדולים כלו' בעלי הכאות : באלים כמו תקת האלה :

כל היד פרק שני נדה רכא

ותחת כל עץ רענן שוחטי הילדים בנחלים תחת
 סעיפי הסלעים אל תקרי שוחטי אלא סוחטי רב
 אסי אמר כאלו עובר ע"ז כתיב הכא תחת כל
 עץ רענן וכתיב התם *על ההרים הרמים ותחת ^{דגלים יב}
 כל עץ רענן:

רב יודא ושמואל הוּו קיימי אאיגרא דבי בנישתא ה
 דשף ויחיב בנהרדעא א"ל רב יהודה לשמואל ^ס
 צריך אני להשתין א"ל שיננא אחוז באמתך ותשתין
 לחוץ היכי עביר הכי והתניא ר"א אומר כל
 האוחז באמתו ומשתין כאלו מביא מבול לעולם
 אמר אבוי עשאוהו כבולשת דתנן בולשת שנכנס
 לעיר בשעת שלום הביות פתוחות אסורות סתומות
 מותרות בשעת מלחמה אלו ואלו מותרות לפי
 שאין להם פנאי לנסך אלמא כיון דבעיתי לא
 אתי לנסוכי הכא נמי כיון דבעיתי לא אתי להרהורי
 והכא מאי בעיתותא איכא אבע"א ביעתותא דליליא
 ודאיגרא ואבע"א ביעתותא דרביה ואבע"א ביעתותא
 דשכינה ואבע"א אימתא דמריה עליה דקרי שמואל
 עליה אין זה ילוד אשה ואבע"א נשוי הוה דא"ר

דשף ויחיב שס מקום המובלע במלכות כהרדעי מפי מורי הזקן:
 אחוז באמה שלא יפלו מיס על הגג: עשאוהו להא דרב
 יהודה: כבולשת בולשת קיל שמספסין ובוזין כדמתרגמינן ויקפוט
 ובלש: דליליא ומתירא שלא יסול: דרביה שמואל: דשכינה
 אורה נבית הכנסת: אימתא דמריה הקב"ה ואפילו במקום

נחמן אם היו נשוי מותר ואבע"א כי הא אורי ליה
 דתני אבא ברית דר' בנימין בר חייה דמסייע
 בכצוי מלמט' ואבע"א כי הא אורי ליה דא"ר
 אבהו א"ר יוחנן גבול יש לו מעטרה ולמטה מותר
 *מעטרה ולמעלה אסור:

ס"ע"ג

ו אמר רב המקשה עצמו לרעת יהא בנידוי ולימא
 אסור דקמגרי יצר הרע אנפשיה ור' אמי אמ'

ס"ד

נקרא עבריון שכך אומנתו של יצה"ר היום אומר
 לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך ולמחר
 אומר לו לך ועבוד ע"ז והולך ועובר. א"ד א"ר

אמי כל המביא עצמו לידי הרהור אין מכניסין
 אותו במחיצתו של הקב"ה כתיב הכא *וירע בעיני
 ה' וכתיב התם *כי לא אל חפץ רשע אתה לא
 יגורך רע [א"ר אלעזר מאי לא יגורך רע לא יגור

דאש"י לח

תליס ה

במגורך רע] וא"ר אלעזר מ"ד *ידיכם דמים מלאו
 אלו המנאפים ביד הנא דכי ר' ישמעאל *לא
 תנאף לא תהא כך ניאוף בין ביד בין כרגל. ת"ר

ישעיה א

שמות כ

יבשרה

יחסיק

וב"ש

הגרים והמשחקים בתינוקות מעכבים את המשוה
 בשלמא גרים כר' חלבו דא"ר חלבו קשים גרים
 לישראל כספחת אלא משחקים בתינוקות מאי
 אפר כמי שרי לדידי': עטרה שפה גבוהה המקפת את ראש הגיד:

כמהר"ש א

מעטרה ולמעלה ללד הגוף:

וירע אלמא מיקרי רע: וכתיב לא יגורך [לא יגור] עמך רע:
 ביד מוליח זרע לנטלה: שקשים לישראל כספחת שאין

כל הירד פרק שני נדה רכב

היא אילימא משכב זכור בני סקילה נינהו אלא
 דרך אברים בני מכול נינהו אלא דנסיבי קטנות
 דלאו בני אולודי נינהו דא"ר אסי אין בן דוד בא
 עד שיכלו כל הנשמות שבגוף שנא' *כי רוח מלפני
 יעטוף ונשמות אני עשיתי:

ישעיה מ

תניא ר' טרפון אומר כל המכנים ידו למטה ו
 מטבורו תקצץ אמרו לו לר' טרפון ישב לו ^ס
 קוץ בכריסו לא יטלנו אמר להן לא ותלא כריסו ^{כריסות}
 נבקעת מפני הקוץ אמר להם מוטב חבקע כריסו ^{פ"ב}

בקיטין במלות ומציטין פורענות ועוד [שמא] למדין ישראל
 מעעשיהם מפי מורי הזקן וי"א שכל ישראל ערבים זה בזה ולאו
 מלמא היא שלא כתערבו בשניל הגרים דאמרי' צום' סוטה כמלא
 לכל אחד מישראל ת"ר אלף ושלשה אלפים ותק"ן כריתות שכולן
 כתערבו זה בזה אלמא לא כתערבו על הגרים . כספקת דכתיב
 נגרים וכלוה הגר עליהם וכספקו על בית יעקב לשון ספקת :
 בני סקילה נינהו ואת אמרת מעכביס את המשיח ותו לא הלא
 צמיתה הן כידוכין : דרך אברים היינו ע"ז לבטלה ואיכו משכב
 זכור דנמשכב זכור כתיב משכבי אשה : דנסיבי קטנות והוא
 ראוי להוליד כמלא בטל מפריה ורביה כל ימי קטנותה : שבגוף
 [ש] קדר [כי] גוף [שם מקום] המיוקד לכשמות שעתידיס
 להיות נולדים : כי רוח הרוחות שלפני שגזרתי להיות נולדים
 קודם : יעטוף מעכב את הגאולה דקרא בגאולה כתיב כי לא
 לעולם אריבו ולא לכלך אקלוק וגו' . כשמות שאני עשיתי יעטוף
 מסיפיה לרישיה מדריס . יעטוף כמו העטופים ללבן :

יד ואל ירד לבאר שחת *תנא רוכבי גמלים כלם
 רשעים הספנים כלם צדיקי' החמרים מהם רשעים
 נכמו' ד' יגמהם צדיקים ריב"ל לייט אמאן דגני אפרקיד וכו' *:
 א"ר יוחנן אסור לאדם שישמש מטתו ביום אמר
 רב המנונא מאי קרא שנ' *ואכד יום אולד
 בו והלילה אמר תורה גבר לילה ניתן להריון
 ויום לא ניתן להריון ריש לקיש אמר מהכא
 *בוזה דרכיו ימות ור"ל האי קרא דר' יוחנן מאי
 דריש ביה מיבעי ליה כדדריש ר' חנינא בר פפא
 דדריש ר' חנינא בר פפא אותו מלאך הממונה
 על ההריון לילה שמו ונוטל הטפה ומעמידה לפני
 הקב"ה ואומר לפניו רבש"ע טפה זו מה תהא
 עליה גבור או חלש חכם או טפש עשיר או עני
 ואלו רשע או צדיק לא קאמר בר' חנינא דאמר
 רבי חנינא הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים
 דברים י שנא' *ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך

רוכבי גמלים אנריהם מתקמין בצער הגמל ומוליא זרע :

כולם צדיקים שדרים בסכנה ולנס לאביהם ששמים :

אפרקיד פניו (כלפי מעלה) [למעלה] ונכות הוא שפעמים

(שיתקשה אבר תוך שנתו ויתגלה) (שכתגלה) ועוד שידיו מוכחות

לו על (איבריו) [אברו] ומתחמם :

בוזה דרכיו תשמיש כמו דרך גבר בעלמה והושמש ביום כל לידי

בזיון שמא יראה בה דבר מגוכה ותתגכה עליו: הכל

בידי שמים כל מדותיו וקורות של אדם באין לו בצורת מלך קוץ מזה:

נכמו' ד'

ע"כ

ח

טו

ע"כ

איוב ג

משלי יט

כי אם ליראה דבר יוחנן א"כ נכתוב קרא גבר תורה
 מאי תורה גבר לילה ניתן להריון ויום לא ניתן להריון
 ור' יוחנן האי קרא דר"ל מאי דריש ביה מבעי
 ליה לדכתי' בספר בן סירא ג' שנאתי ור' לא
 אהבתי שר הנרגל בבית המשחאות ואמרי לה
 שר הנרגן (ואמרי לה שר הנרגז) והמושיב שבת
 במרומי קרת. והאותו באמה ומשתין מים והנכנס
 לבית חברו פתאום א"ר יוחנן ואפילו לביתו.
 אר"ש [בן יוחאי] ד' דברים הקב"ה שונאן ואני
 איני אותבן הנכנס לביתו פתאום ואצ"ל לבית
 חברו. והאותו באמה ומשתין מים *והמשתין יז
 [מים] ערום לפני מטתו והמשמש מטתו בפני כל
 חי א"ל רב יהודה לשמואל ואפי' לפני עכברים
 א"ל שיננא לא אלא כגון של בית פלוני שמשמשין
 ממותיהם בפני עבדיהם ושפחותיהם ואינהו מאי

כי אם ליראה דבר זה לדו הוא שאל ממך לפי שהכל בידו וזה
 נידק: מאי תורה גבר מדסמך הריון ללילה ש"מ למדרש הכי
 לילה ניתנה להריון ולא יום מדאסמכי' קרא שמעינן לד' יוחנן
 ומגופא דקרא שמעי' להא דר' קניא בר פפא: מיבעי ליה וכו'
 והיינו נחה דרכיו שמגנה עלמו שמליזין עליו בני המדינה
 במכהגו: שר תלמיד קכס: הנרגל רגיל: נרגן מרבה דנרים:
 ואמרי לה נרגז בזעם דנראה כנבל ומשתכר: והמושיב שבת
 לתלמידים: ברומי קרת אקת שנראה מגסי הרוח ועוד
 שמפסיקין אותם עונרי דרכים: ואפי' לביתו דלמא ענדי מידי

ראש' כנ דרוש *שבו לכם פה עם החמור עם הדומה לחמור
 רבה בר רב הונא מקרקש וגי רכילתיה אבוי באלי
 דידבי (רב פפא) [רבא] באלי פרוחי :

ט א"ר שמעון בן יוחאי חמשה דברים הן שהעושה
 סס אותן מתחייב בנפשו ודמו בראשו האוכל

שוב קלוף וכצל קלוף וביצה קלופה והשותה
 משקין מווגין שעבר עליהן הלילה והלן בבית
 הקברות והנוטל צפרניו וזורקן לרשות הרבים
 והמקוץ דם ומשמש מטתו. אוכל שום קלוף וכו'
 ואע"ג דמנחי בסילתא ומציירי וחתימי רוח רעה
 שורה עליהן ולא אמרן אלא דלא שייר בה עיקרן
 או קליפתן אבל שייר בה עיקרן או קליפתן לית
 לן בה. והשותה משקין מווגין שעבר עליהן הלילה
 א"ר יהודה אמר שמואל והוא שלנו בכלי מתכות
 א"ר פפא וכלי נחר ככלי מתכות דמי. והלן בבית
 הקברות כדי שתשרה עליו רוח טומאה ומנין דמסבנין

לכניעותא : מקרקש וגי פעמונים התלויין ככילה שסביב מטתו
 מקצקן בעת תשמיש לסור כני ביתו משם : באלי דידבי מרגש
 הזבונים שלא לשמש מטתו בפני כל קי : פרוחי יתושים :

דמו בראשו כעכש על עלמו וקוצת דמו כדרשת מוכו לאחר
 מיתתו וראיה לדבר דדמו בראשינו למרגלים קוצת דמו יהא
 מוטל בראשינו ומתחייב בנפשו כלו' הוא גורם לעלמו : שעבר
 עליהם הלילה אכלהו קאי אשום וכלל ומשקין : בסילתא סל
 עיקרן שערות שנראש האדם והנכלל : רוח טומאה כדמת הללים

כל היר פרק שני נדה רכד

לית. והנוטל צפרניו וזורקן לרשות הרבים מפני
שאשה מעוברת עוברת עליהן ומפלת ולא אמרן
אלא רשקיל בגנוסטריה ולא אמרן אלא רשקיל
דידיה ודכרעיה ולא אמרן אלא דלא גז מידי
כתרייהו אבל גז מידי כתרייהו לית לן בה ולא
היא לכולא מלחא חיישינן. ת"ר ג' דברים נאמרו
בצפרני' שורפן חסיד קוברן צדיק זורקן רשע.

והמקין דם ומשמש מטתו דאמר מר הקיז דם ושמש
מטתו הויין לו בנים ויתקין הקיזו שניהם ושמשו
הויין לו בנים בעלי ראתן אמר רב ולא אמרן
אלא דלא טעים מידי אבל טעים מידי לית לן בה:

אמר רב חסדא אסור לו לאדם שישמש מטתו

ביום שנ' *ואהבת לרעך כמוך מאי משמע

אמר אביי שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנדה ^{ויקרא יט}
עליו אמר רב הונא ישראל קדושי' הם ואין משמשין
מטותיהן ביום אמר (רב) [רבא] ואם היה בית
אפל מותר ות"ח מאפיל בכסותו ומשמש:

אמר ר' ינאי לבניו בני אל תקברוני **לא** ^כ
בכלים שחורים ולא [בכלים] לבנים שחורי'

שקורין גרמנטי"ר האוקזים את העיני' : בגנוסטרי' מספריים :
חסיד עדיף מזליק כשקובר' איכא למיקש דהדרי ומגלי : ויתקין
קלעים : בעלי ראתן קלש יומר מדאי שיט להס שרץ במוקן
כדאמרי' בכתובות :

[ות"ח דידע לאלטנועי נפשיה] :

שמא אוכה ואהיה כאכל בין החתנים לבנים שמא
לא אוכה ואהיה כחתן בין האבלים אלא בכלים
האוליירין הבאים ממדינת הים:

סס ע"נ א"ר יוחנן חכמתא דר' חנינא גרמא לי דלא אחוי

דמא מטמינא מטה' מטהרנא מטמא א"ר

אלעזר ענותנותו דר"ח גרמא לי דחזאי דמא ומה

ר"ח דענותן הוא מתית נפשיה לספק וחזי אנא

לא אחזי א"ר זירא טבעא דבכל גרמא לי דלא

חזאי דמא דאמינא בטבעא לא ידענא בדמא

ידענא למימרא דבטבעא חליא מלחא והא *רבה

הוא דידע בטבעא ולא ידע בדמא כ"ש קאמר ומה

רבה דידע בטבעא לא חזא דמא ואנא אחזי:

עולא איקלע לפומבדיתא אייתו לקמיה דמא

ולא חזא אמר ומה ר' אלעזר דמרה דארעא

דישראל הוה כי מקלע לאתרא דרב יהודה לא

חזי דמא אנא אחזיה ואמאי קרי ליה מרה דארעא

דישראל דההיא אתתא דאייתי דמא לקמיה דר"א

שמא אוכה לג"ע והלדיקים מלונסיס לנסיס:

אוליירין בלניס

מקמתי מרקלאות ל"א סס מקוס:

[מרה דארעא דישראל נקי במראות דס מכל חכמיא"י כדמפרש

לקמן]:

פומבדיתא אתריה דרב יהודה בשילהי פ"ק דסכהדרין סנא

דפומבדיתא רב יהודה ורב עינא: ולא חזא עאיס

לפ"ס
דס"י ד"ה
ארתיה
וכו'
מוכרה
דגממו
היס רבא
יא
סס

כל היד פרק שני נדה רכה

הוא יתיב ר' אמי קמיה ארחיה אמר לה דם
 חימוד הוא כתר דנפק אטפל לה ר' אמי אמרה
 ליה בעלי היה בדרך וחמרתיו קרי עליה *סוד ה' מל' כה
 ליריאו. איפרא הורמיו אימיה דשכור מלכא
 שדרה דמא לקמיה *דרבא הוא יתיב רב עובדיה ^{ב' תוס'}
 קמיה ארחיה אמר להו האי דם חימוד הוא אמרה
 ליה לברא תא חוי כמה (חביבין) [חכימין] יהודאי
 אמר לה דלמא כסומא בארובה הדר שדרה ליה
 שיתין מיני דמא וכולהו אמרינהו ההוא בתרא דם
 כנים הוא ולא הוה ידע איסתייעא מלתא ושדר
 לה מסריקותא דמקטלי כלמי אמרה יהודאי בתוני
 דלבא (יתבי):

כדודו דרב יהודה : ארחיה הריק זו : חימוד שנתאויב לנעלה
 וראתה הדם מקמת תאווה : איפרא הורמיו נכרית היתה וכן
 שמה [ואעפ"כ היתה משמרת עלמה מכדות וקרובה להתגייר ואף
 קרבתות היתה שולקת] ולאן יוכי איפרא תן כמו אפריון כמטייה
 לר"ש : הורמיו כמו הורמיו בר לילתא כלוי יופי שדים הוה לה :
 ארחיה וכו' ואע"ג דאמר רבא [לעיל] לא ידע דמא ניסא
 איתרמיש ליה : שלח לה משום דורון : מסריקותא מסרק
 נאה : מקטלא כלמי שהורגין עליה כנים וסברה ודאי הנץ
 עש"ה שלח לי האי : כלמי כנים כדמתרגמינן כנים כלמית' :
 בתוני דלבא נקדרי הלכ אתם יושבי' נקדרי מתרגמינן נתווכייא
 כלומ' כל חכמה מלויה (ביהס) [נכס] :

ה מ פ ל ת

פרק שלישי

כד אמר רב יהודה אמר שמואל המפלת דמות לילית
 ע"ב אמו טמאה לידה ולד הוא אלא שיש לו

כנפים חניא נ"ה א"ר יוסי מעשה בסימוניא באחת
 שהפילה דמות לילית ובא מעשה לפני חכמים
 ואמרו ולד הוא אלא שיש לו כנפים :

יב תניא אבא שאול אומר קובר מתים הייתי והייתי
 סס מסתכל בעצמות של מתים השותה יין

[חי] עצמותיו שרופים מזוג עצמותיו סבוין כראוי
 עצמותיו משוחין וכל מי ששתייתו מרובה מאכילתו
 עצמותיו שרופין אכילתו מרובה משתייתו עצמותיו
 סבוין כראוי עצמותיו משוחין. תניא אבא שאול
 אומר ואי תימא ר' יוחנן קובר מתים הייתי פעם
 אחת רצתי אחר צבי נכנסתי בקולית של מת
 ורצתי אחריו שלשה פרסאות וצבי לא הגעתי
 וקולית לא כלתה וכשחזרתי לאחורי אמרו לי של
 עוג מלך הבשן היה. תניא אבא שאול אומד קובר
 מתים הייתי פעם אחת נפתחה מערה תחתי ועמדתי
 בגלגל עיניו של מת עד חוטמי כשחזרתי לאחורי
 אמרו עין של אבישלום הוה ושמא חאמר אבא
 דמות לילית אידה דז יש לו פרלוק אדם ויש לו כנפים :

סבוין שקורי שמעתי. ל"א סבוין בלא מוק ומסיק אלא ינאים :

מזוג יומר מלאי: קולית עלם היקד :

שאל ננס הוה אבא שאול ארוך בדורו הוה ור'
 טרפון מגיע לכתפו (הוה) ור' טרפון ארוך בדורו
 הוה (ור' עקיבא מגיע לכתפו ור' עקיבא ארוך ^{ליכו בגמ'}
 בדורו הוה) ור' מאיר מגיע לכתפו ור' מאיר ארוך
 בדורו הוה ורבי מגיע לכתפו ורבי ארוך בדורו הוה
 ור' חייא מגיע לכתפו ור' חייא ארוך בדורו הוה
 ורב מגיע לכתפו רב ארוך בדורו הוה ורב יהודה
 מגיע לכתפו ורב יהוד' ארוך בדורו הוה ואדא
 דיילא (דפומבדיחא) מגיע לכתפו * ופרשתינא ^{כה}
 [דפומבדיחא] קאי ליה לאדא דיילא עד הרציה
 וכולי עלמא קאי ליה לפרשתינא עד פלגיה:

את זו דרש ר' יהושע בן חנניא * ויעשה' אלהים ^{סס}
 לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם מלמד ^{לאשית ג}
 שאין הקב"ה עושה עור לאדם א"כ נוצר: ^{יג' בגמ'}

אבא שאול אומר תחלת ברייתו של ולד * מראשו יג
 וב' עיניו כב' טיפין של זבוב. תני ר' חייא ^{סס}
 מרוחקין זה מזה. שני חוטמין כב' טיפין של זבוב ^{לכלשום}
 תני ר' חייא ומקורבין זה לזה ופיו מתוח כחוט ^{פי' חנב}
 השערה וגויתו כעדש' ואם היחה נקבה * נכרת ^{בך גי'}
 כשעורה סדוקה לארכה. וחתוך ידיים ורגלים אין ^{הילקוט:}
 דיילא שמש לרצנן ולדא שמי: פרשתינא ^{גי' גמ'} ^{כדוכה} סס איש:

טיפין של זבוב עיני הזנוב: ופיו מתוח כחוט השערה סדק
 קטן וכראה כאלו קוט השערה עתוק סס: גויתו גיד אצר
 הזכר: כשעורה שהיא סדוקה לארכה: וחתוך ידיים ורגלים

אינו ילו ועליו מפורש בקבלה *הלא כחלב תתיכני
 וכגבינה חקפיאני עור ובשר תלבישני ובעצמות
 וגידים תסוככני חיים וחסד עשית עמדי :

כז"ת ר' שליא בבית הבית טמא [לא שהשליא ולד

אלא שאין שליא שאין ולד עמו] דברי ר"מ

ר' יהודה ור' יוסי ור' שמעון מטהרין וכו' יתיב

רב פפא אחורי' דרב ביבי קמיה דרב המנונא

ויתיב וקאמר מ"ט דר"ש דקסבר כל מומא'

שנתערב בה ממין אחר בטלה אמר רב פפא

היינו נמי טעמייהו דר"י ור' יוסי אחיבו עליה

מ"ש פשיטא אמר רב פפא אפילו כי האי מלתא

לימא איניש ולא נשחוק קמיה רביה משום שנ'

*אם נבלת בהתנשא ואם זמות יד לפה :

עדיין אין כראין כדאמרינן תפלת נרייתו מראשו : [כחלב זהו

שכנת זרע שהוא כיתוך וקלוש שתחלה מעשת יליאתו כחלב ואח"כ

כעשה קפוי] :

מ"ט דר"ש כהי דנמוק מ"מ כל גופו של עת כאן הוה וה"ל כרקב

וככלל [בשר המת שנמוק וכעשה ליקה סרוקה] : ממין אחר

אפי' ממין טומאה אם אינה שוה לה בטלה : אחיבו עליה א"ל

פשיטא מ"ש טעמייהו מטעמיה כולא קדא מלתא אחרי : אפי'

כי האי מלתא דאיתי לידי קוכא : לימא איניש דילמא מתוך

דבריו א"ל טעמא : ולא לשחוק ולימא מסברא ליה : אם נבלת

עלמך על ד"ת סופך להתנשא : ואם זמות ושתקת סופך לאוס

יד על הפה שלא מדע להשיב את השואלין :

המפלת פרק שלישי נדה רכו

דרש ר' שמלאי למה הולד דומה כמעו אמו יד
 לפנקס שמקופל ומונח ידיו על ב' צדעיו ל
 וב' אציליו על ב' ארכבותיו וב' עקביו על ב' ע"ב
 עגבותיו וראשו * על ברכיו ופיו סתום ושבורו פתוח
 ואוכל ממה שאמו אוכלת ושותה ממה שאמו
 שותה ואינו מוציא רעי שמא יהרוג את אמו וכיון
 שיצא לאויר העולם נפתח הסתום ונסתם הפתוח
 שאלמלא כן אינו יכול להחיות אפילו שעה אחת
 ונר דלוק על ראשו וצופה ומביט מסוף העולם
 עד סופו שני * כהלו נרו עלי ראשי לאורו אלך
 חישך ואל תחמה שהרי אדם ישן כאן ורואה חלום
 באספמיא ואין לך ימים שרוי בטובה יותר מאותן
 הימים שנא' * מי יתנני כירחי קדם כימי אלורה
 ישמרני ואיזהו ימים שיש בהם ירחים ואין בהם
 שנים הוי אומר אלו ירחי לידה ומלמדים אותו
 כל התורה כולה שנא' * ויורני ויאמר לי יתמוך
 דברי לבך שמור מצותי וחיה ואומר * בסוד אלורה
 עלי אהלי מאי ואומר וכי תימא נביא הוא דקאמר
 ת"ש בסוד אלורה עלי אהלי וכיון שבא לאויר
 העולם בא מלאך וסמרו על פיו ומשכחו כל

פנקס לויץ שכותבין בהם הגלוקין : אציליו * אישול"ש : נפתח פ"י תחת
 הסתום פיו : ונסתם הפתוח עגבורו : שלא יהרוג את אמו
 שנית הרקס אינו רחב להוליא רעי הנאסף בו : ת"ש בסוד
 אלורה עלי אהלי והא אוקמינן בירחי לידה מדכתיב כירחי קדם :

דאסי' ד' החזרה כולה שנא' *לפתח חטאת רובץ ואינו
 יצאי' מה יוצא משם עד שמשכיעין אותו שנ' *כי (לך)
 [לי] תכרע כל ברך [תשבע כל לשון] כי (לך)
 תלים כנ' [לי] תכרע כל ברך זה יום המיחה שנ' *לפניו
 יכרעו כל יורדי עפר. תשבע כל לשון זה יום
 סס כד הלידה שנאמר *נקי כפים ובר לבב אשר לא
 נשא לשוא נפשו ולא נשבע למרמה ומד
 היא השבועה שמשכיעים אותו תהי צדיק
 ואל תהי רשע ואפילו כל העולם כולו אומרים
 לך צדיק אתה היה בעיניך כרשע והוי יודע
 שהקב"ה טהור ומשרתו טהורי' ונשמה שנחן כך
 טהורה היא אם אתה משמרה בטהרה מוטב
 ואם לאו הריני נוטלה ממך. תנא דביר' ישמעאל
 משל לכהן (שנחן) [שמסר] תרומה לעם הארץ
 ואמר לו אם אתה משמרה בטהרה מוטב ואם
 לא לאו הריני שורפה לפניך א"ר אלעזר *מאי קרא
 תלי' נא *ממעו אמי אתה גווי מאי משמע דהאי גווי
 ירמי' לישנא דאשתבועי הוא דכתיב *גוי נורד והשליכי.
 וא"ר אלעזר למה ולד דומה במעי אמו לאגוז
 מונה בספל של מים אדם נחן אצבעו עליה שוקע
 לכאן ולכאן:

ולא נשבע למרמה שקיים שנועתו לשמור את התורה דאי
 בשבועה בעלמא אטו טאוס דלא נשבע למרמה קאי להן כעולין
 צהר ה': מאי קרא דמשכיעים אותו ציוס הלידה: נורד לשון
 כוירות דהיינו כדר דדקי לשבועה:

המפלת פרק שלישי נדה רכת

ת"ר ג' חדשים הראשונים ולד דר במדור התחתון מו
אמצעיים ולד דר במדור האמצעי אחרונים ס

ולד דר במדור העליון וכיון שהגיע זמנו לצאת
(מחרפק) [מחהפק] ויוצא וזהו חבלי אשה והיינו
דתנן חבלי של נקבה מרובין משל זכר (דא"ר)

[וא"ר] אלעזר מאי קרא *אשר עשיתי בסתר מלי קלט
רקמתי בתחתיו' ארץ דרתי לא נאמר אלא רקמתי
מאי שנא דחבלי נקבה מרובין משל זכר זה בא
כדרך תשמישו וזה בא כדרך תשמישו זו הופכת
פניה וזה אין הופך פניו. ת"ר שלשה חדשים
הראשונים תשמיש קשה לאשה וגם קשה לולד
אמצעיים קשה לאשה ויפה לולד אחרונים יפה
לאשה ויפה לולד שמחוך כך יוצא הולד מלובן
ומזורז. תנא המשמש מטחו ליום תשעים כאלו
שופך דמים מנא ידע אלא אמר אביו משמש
והולך *ושומר פתאים ה'. ת"ר שלשה שוחפין יש ס

חבלי לערא : רוקמתי היינו ילירה ראשונה וכתב במתנות

דהיינו מדור תחתון : דרך תשמישו האיש פניו למטה כן

זכר נולד פניו למטה נקבה פניה למעלה הלכך נקבה לריכה

להתהפך דהא כשהיא נמעי אמה פניה למטה כדאמרינן לעיל

[ראשו בין זרעו] אבל זכר אין לריך להתהפך : קשה לאשה

וקשה לולד מפני שדר במדור התחתון קשה לאשה לא ידעכא

למאי : זרע מלבן את הולד מגיעוליו : מזורז מוק ובריח : יום

תשעים לשליש ימים הוי קיומו : מנא ידע הא לא ידע אימת

באדם הקב"ה ואביו ואמו אביו מזריע לובן שממנו מוח שכראשו וגידין וצפרנים ועצמות ולובן שבעין. אשה [אמו] מזרעת אדם שממנו עור ובשר ושעריו ושחור שבעין. והקב"ה נותן בו רוח ונשמה וקלסתר פנים וראיית העין ושמיעת האוזן ורבור פה והלוך רגלים ודעת ובינה והשכל וכיון שהגיע זמנו להפטר מן העולם הקב"ה נוטל חלקו וחלק אביו ואמו מניח לפניהם אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי פוץ מלחא ושדו בישרא לכלבא :

טז דרש רב (חנינא) [חנינא] בר פפא מ"ד *עושה

גדולות (עד אין חקר ונפלאות) [ואין חקר נפלאות] עד אין מספר בא וראה שלא כמדת

הקב"ה מדת בשר ודם מדת ב"ו נותן חפץ בחמת צרורה ופיה למעלה ספק משתמר ספק אין משתמר ואלו הקב"ה צר העובר במעי אשה פתוחה ופיה למטה ומשתמר ד"א אדם נותן הפציו לכף מאזנים כל זמן שמכביד יורד למטה ואלו הקב"ה כל זמן שמכביד הולך עולה למעלה. מלי' קלט דרש ר' יוסי הגלילי מ"ד *אורך על כי נוראות

מעצרא : קלסתר זיו : מראה העין אש"פ שכנראה העין מן אב ואם אינו רואה מדע שהרי המת יש לו עינים ויש לו שפתים ויש לו אזניים ואינו רואה ואינו שומע ולא מדבר : פוץ מלחא השלך המלך מן הנצר ושבו אינו ראוי אלא לכלבים כך הכשמה היא מלך לגוף לקיימה כיון שהלכה אז מסריה הגוף :

עולה למעלה כדמניא לעיל אשכונים דר בשדור העליון :

המפלת פרק שלישי נדה רכט

נפלאותי נפלאים מעשיך ונפשי יודעת מאד. כא
 וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת
 כ"ו אדם נותן ורעונים בערוגה כל אחד ואחד
 עולה במינו ואלו הקב"ה צר העובר במעי אשה
 וכולן עולין למין אחד. ד"א צבע נותן סמנים
 ליורה כולן עולים לצבע אחד ואלו הקב"ה צר
 העובר במעי אשה כל אחד ואחד עולה למינו
 דרש רב יוסף מ"ד *אודך ה' כי אנפת בי ישוב
 אפך ותנחמני כמה הכתוב מדבר בשני בני אדם
 שיצאו לסחורה ישב לו קיץ ברגלו לאחד מהם
 התחיל מחרף ומגדף לימים שמע שטבע ספינתו
 של חברו בים התחיל מודה ומשבח לכך נאמר
 ישוב אפך ותנחמני והיינו דא"ר אלעזר מ"ד *עושה
 נפלאות (גדולות) לבדו וברוך שם כבודו לעולם
 אפילו בעל הנס אינו מכיר בניסו. דרש ר' חנינא
 בר פפא מ"ד *ארחי ורבעי זרית וכל דרכי הסכנת

יכולן עולין למין אחד זרע האז והאס נעשים זריה אחת :
 צבע כמה סממין לריך לנצב שקור קליפת עץ ועסיכת רקיים
 של כפמים וכמה דברים וכולן נעשים שקור ואיכו יכול לנצבו
 ביורה אחת מצ' וג' גויכים (מצ') [צב'] וג' מקומות : וכל אחד
 ואחד עולה למינו לונן מן האיש ושקור מן האשה : כי אנפת
 בי מפני שכטסת עלי אכי מודה לך שלטובתי היה : ישב לו קיץ
 ברגלו לאחד מהם ולא יכול ללכת : לבדו הוא לצדו יודע שהוא
 נס אבל בעל הנס אינו מכירו : ארחי תשמיש כמו דרך גבר
 צעלמה : ורבעי תשמיש לשון לרצעה : זרית זיררת נכפה שקורין

ישנייה יב

תלי יג

עס קלט

מלמד שלא נוצר אדם מן כל הטפה אלא מן הברור שבה. תנא דבי ר' ישמעאל משל לאדם שזורה בבית הגרנות נוטל את האוכל ומניח את הפסולת כדר' אבהו דר' אבהו רמי כתיב* ותורני תליס יח חיל וכתיב* האל המאזרני חיל אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע זריתני וזרותני :

יז דרש ר' אבהו מ"ד* מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל מלמד שהק"בה יושב ודני כג וסופר את רביעיותיהם של ישראל מחו תבא טפה שהצדיק נוצר הימנה ועל דבר זה נסמית עינו של בלעם הרשע אמר מי שהוא טהור וקדוש ומשרתיו טהורים וקדושים יציץ בדבר זה מיד כד נסמית עינו דכתיב* נאם הגבר שתום העין והיינו לאשית כ דא"ר יוחנן מ"ד* וישכב עמה כלילה הוא מלמד שס וט שהקב"ה סייע באותו מעשה שנ' *יששכר חמור גרם חמור גרם לו ליששכר א"ר יצחק א"ר אמי אשה מזרעת תחלה יולדת זכר איש מזרע תחלה יולד יב יולדת נקבה שנא' *אשה כי תזרע וילדה זכר . כפ"ב

דכרדים וז' כמו נרסת ונמזרה : הברור קל"ל בלע"ז : ותורני מסר וע"ש אל"ף (לשון מזרה : זריתני ואק"כ תאזרכי) [זריתני לשון מזרה בזהרש"ל זריתני מן הברור ואק"כ זריתני ותאזרכי גי' רש"ל] לשון קגירת כפ נמתים : (זריתני מן הנרוך) :

רביעיותיהן עוכת תשמטן : הוא קצ"ה סייע שכטה קמורו של יעקב לאהל לאה ואותו הלילה של האפרות היה :

המפלת פרק שלישי נדה רל

ת"ר בראשונה היו אומרים אשה מזרעת תחלה יולדת וזכר איש מזרע תחלה יולדת נקבה ולא פירשו חכמים את הדבר עד שבא ר' צדוק ופירשו *אלה בני לאה אשר ילדה ליעקב בפרן אדם ואת דינה בתו תלה הזכרים בנקבות ואת הנקבות בזכרים *ויהיו בני (עולם) [אולם] אנשי גבורי חיל (מלומדי מלחמה) דורכי קשת (מרבי) [ומרבים] בנים ובני בנים וכי בירו של אדם להרבות בנים ובני בנים אלא מתוך *שמושהין עצמן בכטן כרי שיזרעו נשותיהן תחלה שיהיו בניהם זכרים מעלה עליהם הכתוב באלו הם מרבים בנים ובני בנים והיינו דאמר רב קטינא יכולני לעשות כל בני זכרים אמר רבא הרוצה לעשות בניו זכרים יבעל וישנה :

א"ר יצחק א"ר אמי אין אשה מתעברת אלא יח סמוך לוסתה שנא *הן בעון חוללתיו ור' סס

תלמי נא : ולא פירשו את הדבר עכ"ל : הזכרים בנקבות בני לאה : נקיבות בזכרים את דינה בתו משום הך דרשא איש מזרע תחלה יולדת נקבה : שמושהין עצמן מלהזרע : יכולני שיהיה עלמו מלהזרע : יבעול וישנה שמתוך תאות בעילה ראשונה היא מזרעת וכהי כמי דתזרע אחריו תקדום הזרעמה בבעילה שנייה : בעון ע"י דס כדה שהוא סימן להריון כדקיי"ל כל אשה שדמיה מרובין נכיה מרובין והוא מניאו לידי עון וקא דייק ר' יצחק בעון שסמוך לעון כדומ שהוא מזהר לפרוט הימכה :

תלים כל יותנן אומר סמוך לטבילה שנא' *ובחטא יחמתני
 אמי מאי משמע דהאי חטא לישנא דדכווי הוא
 ויקרא יד דכתיב *וחטא את הבית ומחרגמי' וידכוי ית ביתא
 תלים כל ואבע"א מהכא *תחטאני באזוב ואטהר. וא"ר
 יצחק א"ר אמי כיון שבא זכר בעולם בא שלום
 ישיב' טו בעולם שנא' *שלחו כר מושל ארץ זכר זה כר
 וא"ר יצחק א"ר אמי בא זכר בעולם בא ככרו
 בידו זכר זה כר דכתיב *ויכרה להם *כירה
 ז"ל כיה גדולה נקבה אין עמה כלום נקבה נקויה באה
 רבאית' ל עד דאמר' מווני לא יהבי לה דכתיב *נקבה
 שכרך עלי ואתנה:

יש שאלו תלמידיו את ר"ש בן יוחאי מפני מרה
 אמרה תורה יולדת מביאה קרבן אמר

להם בשעה שכורעת לילד קופצת ונשבעת שלא
 חזקק לבעלה לפיכך אמרה תורה תביא קרבן.
 מתקיף לה רב יוסף והא מזירה היא ובחרטה תליא

בחטא לשון טבילה וטהר' כדמפרש"ה קע"דס כדות שהוא מציאו
 לידי עון קוללתי שהוא גרס לי שאזרח וכשנתקטאה אמי ממכה
 יחמתני: כר מנקה דהיינו סימן שלום: נקויה מסרה כמו ילא
 פלוגי כקי מכסיו: עד דאמרה מווני אידעת להתפלל: נקבה
 כשתקנן ותפרש שכרך ואתנה נקי הכי דושיכן:

לפיכך תביא קרבן שנועת ניטוי קטאת: מזירה היא ואין כאן
 קרבן דהא ונעלם כתיב שנועת ניטוי: ובחרטה תליא
 לפתוח לה נקרט' ויתיר לה חכס שנועת אבל קרבן אינו עוקר

המפלת פרק שלישי נדה רלא

מלתא ועוד קרבן שבועה בעי איתויי ומפני
 מה אמרה תורה וזכר לשבעה ונקבה לי"ד וזכר
 שהכל שמחים בו מתחרטת לשבעה נקבה שהכל
 עצבים בה מתחרטת לי"ד ומפני מה אמרה
 תורה מילה לשמונה שלא יהא כלם שמחים
 ואביו ואמו עצבים. תניא היה ר"מ אומר מפני
 מה אמרה תורה נדה לשבעה מפני שרגיל בה
 וקץ בה אמרה תורה תהא טמאה ו' ימים כדי
 ששהא חביבה על בעלה כשעת כניסתה לחופה
 שאלו חלמידיו את ר' דוסתאי בר' ינאי מפני מה
 איש מחויר על אשה ואין אשה מחזרת על איש
 משל לאדם שאבד לו אבירה מי מחזר על מי
 בעל אבירה מחזר על אבירתו. ומפני מה איש
 פניו למטה ואשה פניה למעלה כלפי האיש זה
 ממקום שנברא וזו ממקום שנבראת מפני מה

קדושין
 פ"ק וע"ש
 בנדרים פ"א

ומתיר שבעה: ועוד קרבן שבועה בעי אתויי כשנה או שבעה
 והאי עוף הוא: מתחרטת לשבעה ומתאוה לתשמיש בעלה כדי
 שתקזור ותתעבר זכר: ומפני מה מילה לשמונה ולא לשבעה:
 שלא יהא הכל שמחין שאוכלין ושותין בסעודה: ואביו ואמו
 עצבין שאסורין בתשמיש: נדה שבעה לאו ביולדת קאי: מפני
 שאדם רגיל באשתו כל שעה שירגלה: קץ בה מאוסה עליו
 אמרה תורה כל שעה שתרצה תהא טמאה שבעה כדי שלא יהא
 רגיל בה ותתקנצ עליו: מחזר על האשה אדם פניו מנקה
 ומחזר עד שנושא: פניו למטה בשעת תשמיש: זה ממקום
 שנברא מסתכל באדמה שנוצר ממנה והיא מסתכלת בו שנוכרה

והאשה האיש מקבל פיוס ואין אשה מקבלת פיוס זה
 ממקום שנברא וזו ממקום שנבראת. מפני מה
 איש קולו עב ואין אשה קולה עבה זה ממקום
 שנברא וזו ממקום שנבראת שני* כי קולך ערב
 ומראך נאות:

והאשה
 קולה יגרב
 ואין אשה
 קולה עבה
 כ"ה נגמ'
 ש"ה נ

בנות כותים

פרק רביעי

לג רב פפא איקלע לתואך אמר אי איכא צורבא
 מרבנן הכא איזיל איקביל אפיה אמרה ליה
 האי סבתא איכא צורבא מרבנן ורב שמואל
 שמיה ותני מתניתא יהא רעוא דתהוי כותיה אמר
 מדקמברכי לי בגויה ש"מ ירא שמים הוא אזל
 לגביה רמא ליה תורא רמי ליה מתני' אהרדי וכו':
 כ שילא בר אבינא עבד עובדא כותיה דרב כי
 לא קא ניחא נפשיה דרב א"ל לרב אסי זיל
 ע"ג הימנו: מקבל פיוס כוח לכות: זה ממקום שנברא אדמה
 עפר תיקוח כוח לינטל אבל בשר ועלמות קשין. עלם כשמכין בו
 קולו כשמע אבל קרקע כשמכין בו אין קולו כשמע:
 לתואך מקיס: רמא ליה תורא רב שמואל שקט שור לכבוד
 רב פפא:

(עבד עובדא כותיה דרב צענין המקשה וראתה דס הרי זו
 כדה אם היא ליוסא או לאו, והנכת דין זה נגמרא כי
 זה המאמר לא נכתב כאן כי אם לענין עובדא בין הסכמי' בשעת

בנות כותים פרק רביעי נדה רלב

צנעיה ואי לא ציית גרויה הוא סבר גרויה א"ל
כי קא נוחא נפשיה דרב א"ל הדר כך דהדר
בית רב אמר ליה אם איתא דהדר בית לדידי
הוה אמר לי לא ציית גרויה א"ל ולא מסתפית
מר מדליקתא א"ל אנא איסי בן יהודה דהוא איסי
בן גור אריה דהוא איסי בן גמליאל דהוא
איסי בן מהללאל אסותא דנחשא דלא שליט
בית רקבא א"ל ואנא שילא בר אבינא בוכנא
דפרזלא דמתבר אסותא דנחשא חלש רב אסי
עיילוה בחמימי אפקוה מקרירי עיילוה בקרירי
אפקוה מחמימי נח נפשיה דרב אסי *אזל שילא לז
אמר לדביתהו צביתו לי זוודתא דלא ליזל ולימא
לרב מילי עילואי צביתו ליה זוודתא נח נפשיה
דשילא חוי דפרחא אסא מהאי פוריא להאי
פוריא אמרי ש"מ עכרו רבנן פייסא :

פטריתס להודות על האמת) : צנעיה הסתר אותו דבר ואעור
לו שיזכור בו דטהור לגמרי : גרויה נר"ש כל' גרור ומשך אותו
נדברי טעם וראיות שיזכור בו : גרויה הכריתו בשמת' כמו גודו
אילכא : לדידי הוה אמר לי דתלמידיה אכא : גרויה שמתיה :
מדליקתא שחא תכזה בגלתי : אסותא משוס דשמיה אסי
דריש לשמיה הכי : עיילוה בחמימי קולי קוס : קרירי קולי טוכן :
אזל שילא אמר לדביתהו צביתו לי זוודתא תכריכין : מילי
שלא ילשין עלי בפני רב : דקא פרוח אסא רגילין היו להכניח
הדם על המטה וההדם של אלו פרוח היה והולך מטה למטה :

כא אמר שמואל אין האשה מתעברת [ויולדת] אלא
 לח לרע"א יום או לרע"ב יום או לרע"ג הוא
 דאמר כחסידוי' הראשוני' דחניא חסידים הראשונים
 לא היו משמשין מטותיה' אלא בר' בשבת שלא
 יבואו נשותיהן *לידי חלול שבת. בר' ותו לא אימא
 ס"ע"ג
 או לרע"א דהווי להו ט' קדשים שלמים של שלשים ימים ראשון
 של עשירי יולדת : או לרע"ב כלו' אם לא קלט הזרע יום
 ראשון קולט בשני ומיום קליטתו הוי התקלת העיבור : או
 לרע"ג שאם לא קלט בשני קולט בשלישי אבל אם לא קלט
 בשלישי טוב אינו קולט דק"ל דעד (שלשה) [שלישי] הוי ראוי
 להזריע מכאן ואילך מסריח צמס' שנת בפולטת שכנת זרע ליום
 השלישי צפ' ר' עקיבא : הוא שמואל דאמר כחסידים : לידי
 חילול שבת שלא תלד (בשביעי) [בשבת] ויטרוך לחלל עליה
 את השנת : אלא ברביעי אבל ליל ג' וילי שני ומולאי שנת לא
 דאי מתעברת למולאי שנת שאח' תלד לרע"ג דמטי בשנת וכמלא
 שנת מתקלל שניתן ראות לחללו מפני שכנת גופה והיכי דמי
 עשה מחאתים ושצעים ושלאה ימים שצעות ומאה ימים הוו
 שצעים שזין בר מתרי יומין וכן למאה ימים האחרים שני ימים
 הרי ארבע ימים עודמים על השצעים ושצעים ימים כולם שזים
 ושלאה ימים תן על ארבע העודפים הרי שצוע וכיון שהתקילו
 צמולאי שנת כמלאים כלים בשנת ואם מתעברה בשני דלמא
 ילדה לרע"ב דמטו בשנת ואם כתעברה בשלישי דלמא ילדה לרע"א
 דמטי בשנת אבל ברביעי ילדה לרע"א מטי בקד בשנת ואי לרע"ב
 מטי בתרי בשנת ואי לרע"ג מטי בתלת בשנת אלמא כשמואל

בשר חמורים בשרם אבע"א * אשר פיהם דבר
 שוא וימינם ימין שקר:

כב א"ר חסדא (מ"ד) [מ"ט דרבי] * ויבן ה' את הצלע
 מלמד שנתן הקב"ה בינה יתירה באשה יותר
 מבאיש ר"ל משום ר"ש בן מנסיא אמר ויבן ה'
 את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה ויביאה
 אל האדם מלמד שקלעה הקב"ה לחות והביאה
 אצל אדם הראשון שכן בכרכי הים קורין לקליעתא
 בנייחא:

ב א ס י מ ו

פרק שמיני

כג כתיב * אשר בשערה ישופני והרבה פצעי חנם
 אמר רבא איוב בסערה חירף ובסערה
 השיבוהו בסערה חירף אמר לפניו רבש"ע שמא
 רוח סערה עברה לפניך ונתחלף לך בין איוב
 אל איוב בסערה השיבוהו * ויען ה' את * איוב מן
 הסערה ויאמר אליו שוטה שבעולם הרבה נימין
 בראתי בראשו של אדם ולכל נימא ונימא בראתי
 לה גומא בפני עצמה שלא יהיו שחים יונקות
 מגומא א' שאלמלא שחים יונקות מגומא אחת
 מכחיש מאור עיניו של אדם גומא בגומא לא
 נתחלף לי איוב באיוב נתחלף לי:

מן השערה כלומר משערות הראש אני משיבך תשובה הרבה

ניסין נראתי נאדם:

ה א ש ה

פרק השיעי

תניא אבא שאול אומר מעשה בסלע בית חורון **סא**

שהיו מחזיקין בה טומאה ולא יכלו חכמים

לבדוק מפני שהיתה מרובה והיה שם זקן אחד

ור' יהושע בן חנניא שמו א"ל הביאו לי סדינים

הביאו לו סדינים ושראן במים ופרסן עליהן מקום

טהרה יבש מקום טומאה לח וכדקן ומצאו בור

גדול מלא עצמות חנא הוא הכור שמילא ישמעאל

בן נתניה הללים דכתו *והכור אשר השליך ^{י"ח}

[שם] ישמעאל (שם) [את כל] פגרי האנשים:

כתוב *והכור אשר השליך ישמעאל שם פגרי כד

אנשים אשר הכה ביד גדליה וכי גדליה **סב**

הרגן והלא ישמעאל הרגן אלא שמתוך שהיה ^{י"ח}

לו לחוש לעצת יוחנן [בן קרח] ולא חש מעלה

עליו הכתוב כאלו הרגן אמר רבא האי לי שנת

בישא אע"פ דלקבולי לא מובעי למוחש ליה

מיבעי הנהו בני גלילא דנפק עלייהו קלא דקטיל

מקום טומאה לח שנלעו **סג** מים של סדין מתוך שהיה

עפר יד:

יוחנן בן קרח אמר לגדליה שמעתי שחא ישמעאל בן נתניה

להרגך: ביד גדליה שמע ^{סג} גדליה כהרגו: למוחש

ליה מיבעי ושחא הרגתם ואסור להליל אתכם:

נפשא אתו לקמיה דר"ט א"ל לטמרינן מר א"ל
 היכי נעביד אי לא אטמרינכו חוי יתיכי אטמרינכו
 הא אמור רבנן האי לישנא בישא אע"ג דלקבולי
 לא מיבעי למיחש ליה מיבעי זילו אתון טמרו
 נפשויכו. *ויאמר ה' אל משה אל תירא מכדי
 סיחון ועוג אחי הוו דאמר מר סיחון ועוג בני
 אחיה בר שמוחזאי מ"ש מעוג דקמסתפי ומ"ש
 מסיחון דלא קמסתפי א"ר יוחנן אמר רבי שמעון
 בן יוחאי מתשובתו של אותו צדיק אתה יודע
 מה היה בלבו אמר שמא תעמוד לו זכותו של
 דאסי' יד אברהם אבינו שנ' *ויבא הפליט ויגד לאברהם
 וא"ר יוחנן זה עוג שפלט מדור המבול:

טס"ע"ג ת"ר בגד שאבד בו כלאים ה"ז לא ימכרנו לנכרי
 ולא יעשנו מרדעת לחמור אבל עושה ממנו
 תכריכין למת אמר רב יוסף וארת אומרת מצות
 בטלות לעתיד לבא:

בני אחיה (שנאו) [שנא] משמוחזאי ועו"ש שני מלאכי שירדו בדור
 אנוש: מתשובתו של אותו צדיק שהולך הקצ"ה להשיב שלא
 יירא ממנו: עוג פלט מן המבול שנא לא"י כדאערי"ן בקלק:
 [שאבד בו כלאים שאם היה מכיר קוט הלטר צנגד הפשתן
 נתקו וכשר: לא ימכרנו לנכרי דאתא הנכרי ומזבין
 ליה לישראל]:

תנוקה

פרק עשירי

א"ר חנינא בר שלמיה משמיה דרב כיון שנחקו בה שינוי של אדם נתמעטו מזונותיו שני* (גם סה אנכי) [וגם אני] נתחייב לכם נקיון שינים בכל עריכם וחוסר לחם בכל מקומותיכם:

ת"ר י"ב דברים שאלו אנשי אלכסנדריא אתר' בו יהושע בן חנניא ג' דברי חכמה ג' דברי סט

אגדה ג' דברי בורות ג' דברי דרך ארץ. ג' ע"ג

דברי חכמה כו'. ג' דברי אגדה כתוב א' אומר ע

* כי לא אחפוץ במות המת וכתוב אחד אומר * כי ע"ג

חפץ ה' להמיתם כאן בעושי תשובה כאן בשאין יתקאל יח

עושי תשובה כתוב אחד אומר * (כי) [אשר] לא ע"ג ב

ישא פנים ולא יקח שוחד וכתוב אחד אומר דברים י

* ישא ה' פניו אליך כאן קודם גזר דין כאן לאחר ודברי

גזר דין כתוב אחד אומר * כי בחר ה' בציון מלי קלב

וכתוב אחד אומר * כי על אפי ועל חמתי היתה ידמי לב

[לוי] העיר הזאת למן היום אשר בנו אותה ועד

היום הוה כאן קודם שנשא שלמה את בת פרעה

כאן לאחר שנשא שלמה את בת פרעה ג' דברי

בורות אשתו של לוט מהו שחטמא אמר להן

מת מטמא ואין נציב מלח מטמא. בן שונמית

שנחקו שינוי עקמת זקנה: נתמעטו מזונותיו קטין לבא:

בן השונמית שהקיה אלישע:

מהו שיטמא אמר להן מת מטמא ואין חי מטמא.
 מתים לעתיד לבא צריכין הזאה שלישי ושביעי
 או אין צריכין אמר להן לכשיחיו נחכים להן
 א"ד לכשיבא משה רבינו עמהם. ג' דרך ארץ
 מה יעשה אדם ויחכים אמר להן ירבה בישיבה
 וימעט בסחורה אמרו הרבה עשו כן ולא הועיל
 להם אלא יבקש רחמים ממי שהחכמה שלו
^{חשלי כ} שנא' * כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה. חנא
 ר' חייא משל למלך כשר ודם שעשה סעוד'
 לעבדיו ומשגר לאוהביו ממה שלפניו מאי קמ"ל
 דהא בלא הא לא סניא. מה יעשה אדם ויחעשר
 אמר להן ירבה בסחורה וישא ויתן באמונה
 אמרו ליה הרבה עשו כן ולא הועילו אלא יבקש
^{חגי כ} רחמים למי שהעושר שלו שנא' * לי הכסף ולי
 הזהב מאי קמ"ל דהא בלא הא לא סגי מדי
 יעשה אדם ויהיו לו בנים זכרי' אמר להן ישא
^{עא} אשה ההוגנת לו * ויחקדש עצמו בשעת חשמיש
 אמרו הרבה עשו כן ולא הועילו אלא יבקש
^{מהלי כ} רחמים ממי שהבנים שלו שני' * הנה נחלת ה'
^{קכ} בנים שכר פרי הבטן מאי קמ"ל דהא בלא הא

מהו שיטמא לאקר שהקייבו מי קאיב כמת : נחכים להו נתישב
 דבר : לאוהביו משגר ממה שלפניו כך קמה שהיא לאוהביו של
 מקום כמה להם מפיו ולא מאולר חקר : מאי קמ"ל ל"ל למימר
 להו ירבה בישיבה הואיל וברחמים הדבר תלוי : ויקדש עצמו

חנוקה פרק עשירי גדה רלו

לא סגי מאי שכר פרי הבטן א"ר חמא בר'
 חנינא בשכר שמושהין עצמן בבטן כדרי שתוריע
 אשתו תחלה נוחן לוי הקב"ה שכר פרי הבטן:
 תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום כו
 מוכטח לו שהוא בן עה"כ שנא' *הליכות עג
 עולם לו אל תקרי הליכות אלא הלכות: מנחם ג

מסכת ידים

ה מ כ נ י ס

פרק שלישי

ספר שנמחק ונשתויר בו פ"ה אוחיורז כפרשת א
 *ויהי בנסוע הארון מטמא את הידים. קלז
 לשמא בלגיעות: שמושהין להוליא את הזרע:
 הלכות משנה וברייתא הלכה למשה מסיני:

שנינו בתקלת מס' שבת י"ק דזכרים גזרו בו ניום ונכללס
 גזרו הדזכרים הפוסלין את התרומה בנגיעתם ואחד
 מהן ספרי הקדש לפי שבזמן ההוא היו כותבין התרומה
 בלד ספרי תורה ואומרים זה קדש זה קדש והיו באים
 עכברים לאכול את התרומה ומפסידים הספרים וע"כ
 גזרו על כתבי הקדש כולן שפוסלין את התרומה כשיגעו
 בה צעזור זה אמר במשנה זו מטמא את הידים כי מי
 שנגע בידיו לאיזה ספר הקדש הרי הידים טמאות ופוסלין
 את התרומה אם יאכלנה בלא נטילת ידים: ויהי בנסוע הארון

משנה ה'
 ודברי

מגלה שכתוב בה פ"ה אותיות כפרשת ויהי בנסוע הארון מטמא את הידים כל כתבי הקודש מטמאין את הידים שיר השירים וקהלת מטמאים את הידים ר' יהודה אומר שיר השירים מטמא את הידים וקהלת מחלוקת. ר' יוסי אומר קהלת אינו מטמא את הידים ושיר השירים מחלוקת. ר' שמעון אומר קהלת מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל א"ר שמעון בן עזאי מקובל אני מפי שבעים ושנים זקנים כיום שהשיבו את ר' אלעזר בן עזריה כי שיבת ששיר השירים וקהלת מטמאין את הידים אמר ר"ע הם ושלום לא נחלק אדם מישראל על שיר השירים שלא תטמא את הידים שאין העולם כלו כדאי כיום שניתן בו שיר השירים לישראל שכל הכתובים קדש ושיר השירים קדש קדשים ואם נחלקו לא נחלקו אלא על קהלת א"ר יוחנן בן ישוע בן חמיו של ר' עקיבא בדברי בן עזאי כן נחלקו וכן גמרו:

אותה פרשה הוא ספר בפני עלמו כדכתיב קלנה עמודיה אצעה ודרשו חכמים שזה כאמר על התורה שיש בה ז' ספרים כי הספר במדבר סיני נחלק לשלשה ספרים הא' מחקת הספר עד ויהי בנסיע. הב' אותה הפרשה והי בנסוע ובנקה ויש בה פ"ה אותיות והוא ספר אחד לבדו. הג' משם ועד סוף הספר. ואמרו מגלה שכתוב בה ר"ל כי היריעה של ספר כיון שנכתב בו זה המנין מן האותיות נתקדשה והיתה מכתבי הקדש:

בו ביום פרק רביעי ידים רלו

בו ביום

פרק רביעי

בו ביום בא יהודה גר עמוני ועמד לפניהם ב

בבית המדרש אמר להם מה אני לבא בקהל קלח

א"ל רבן גמליאל אסור אתה א"ל ר' יהושע מותר ^{משנה ד}

אתה א"ל ר"ג הכתו' אומר *לא יבא עמוני ^{דברי' כג}

ומואבי בקהל ה' וגו' א"ל ר' יהושע וכי עמוני

ומואבי במקומן הן כבר עלה סנחריב מלך אשור

ובלבב את כל האומות שנא' *ואסיר גבולות עמים ^{ישעיה י}

ועתידותיהם שוסתי ואוריד כביר יושבים א"ל

ר"ג הכתוב אומ' *ואחרי כן אשיב את שבות בני ירחי' ^{מט}

עמון וכבר חזרו א"ל ר' יהושע הכתוב אומר

*ושבתי את שבות עמי ישראל (ויהודה) ועדיין ^{פנחס ט}

לא חזרו והתירוהו לבא בקהל: ^{ולכא}

הרמב"ם ז"ל. לפי שנתבלבלו האומות בזמן סנחריב כמו עובי ככל

שנתפרסם בספרי הכנזאה לפי שהיה מעביר האומות דלא עלו

מקנה זו לקנה זו ע"כ קזרו משפחות האומות אללכו כעלמים ^{כל ישראל}

ואין יכולים ללמוד ראה ממקומותיהם וידוע כי ע' לשון ^{וגם לא}

כולס מותרים לבוא בקהל מיד קוץ מעמון ומואב ומלכי ואת דוד ^{כתקיים}

ואדומי והעיקר נדיכו כל דפריש מונבא פריש וע"כ התירוהו מלכס וגו'

לבוא בקהל מיד והתנוכן איך לא הכיז ר"ג מלהכנס במדרש ^{רש"י}

ביום ההוא והוא המורד מן הישיבה והושיבו את ר"א בן

עזריה כמו שנתפרסם לפי שהוא לא רנה בניעול תורה:

ג תרגום שבעזרא ושכדניאל מטמא את הידים
 טז תרגום שכתבו עברית ועברית שכתבו
 טז תרגום וכתב עברי אינו מטמא את הידים ולעולם
 אינו מטמא את הידים עד שיוכתבו אשורית על
 העור ובריו :

ד אומרים צדוקים קובלנו עליכם פרושים שאחם
 טז אומרים כתבי הקדש מטמאין את הידים
 וטז וספרי המירס אינם מטמאין את הידים א"ר

עברית הלשון עברית וכתב העברי כתב עבר והוא הכתב
 אשר כותבין בו התורה העם הנקראים אלססמיכ"ה
 והכתב הזה אשר נכתוב בו אנחנו התורה הוא כתב אשורית
 והכתב אשר בו כתב יתצרך התורה נקרא אשורי עץ הגדולה
 והתפארת כמו באשורי כי אשורכי נכות והוא אמרס אשורי
 שהוא (מיותר נכתבו) [מאושר שנכתב] לפי שאינו משתנה
 ולא יפול בו דמיון לעולם לפי שאותיותיו בלתי מתדמות לפי
 שאינו כדנב אות באות נשעת כתיבתו ואין זה כשאר הכתיבות
 עכ"ל הרמב"ם ז"ל:

הרמב"ם ז"ל. כבר נארכו נראשון אל אבות ענין לדוק וביתום
 וקצרתם והם היואלים מתורתינו ומכקשים אותנו
 בקבלתנו: ופי' קובלים מתרעמים: וספרי מירס הם ספרים
 שעשו הלדוקים שמציבים על תורתנו וקולקין עליה ונקראו
 ספרי מירס כלו' ספרי (מדקה) [ידקה האלהים ויסירם
 ען המליאות וכו'] כמו שקורין לבית אשר מתקבלין לו לדברים
 אלו בית אביזן ואותו בית יכריחהו האלהים] ותשובת ר'

בו ביום פרק רביעי ידים רלח

יוחנן בן זכאי וכי אין לנו על הפרושים אלא זו בלבד והלא הם אומרים עצמות חמור טהורים ועצמות יוחנן כהן גדול טמאים א"ל לפי חיבתן היא טומאתן שלא יעשה אדם עצמות אביו ואמו תרודות אמר להם אף כתבי הקדש לפי חיבתן היא טומאתן ספרי המירס שאינן חביבין אין מטמאין את הידים:

אומרים צדוקים קובלנו אנו עליכם פרושים מה ה
אם שורי וחמורי שאיני חייב בהם ^{ס"ע"ב}
מצורת הרי אני חייב בנוקן עבדי ואמתי שאני ^{ושכ"א}
חייב בהן מצות אינו דין שאהא חייב בנוקן אמר
להם לא אם אמרתם בשורי וחמורי שאין בהם
דעת תאמרו בעבד ואמה שיש בהם דעת שאם
אקניטנו ילך וידליק גדישו של אחר ואהא חייב
לשלם:

יוחנן להם תשובתו כענין הנוזין וליכנות בהם: תרודות כפות
וכבר בארנו כי הסנה אשר לנו אומרים כי כתבי הקדש מטמאין
את הידים כדי שנסמור ונרחיק מהם סנת הפסדה כמו
שזכרנו בסוף זבים:

הרמב"ם ז"ל. כבר ידעת כי מדיננו כי העבדים שהזיקו אין
קייבין בתשלומים כלל כמו שכתבאר בב"ק כ"א
ועבדים וקטנים פגיעתן רעה הן שקבלו באקרים פעורים
ואמנם היות האדם קייב כשהזיק בהמתו הוא לשון התורה
כי יגז שור וגו': שאם אקניטנו אם אכעיסנו. (ופי' שאני
קייב בהן מלות שאני קייב להדריכם במלות):

ו אמר מין גלילי קובל אני עליכם פרושים שאתם
 כותבים המושל עם משה בנט אומרים סס
 פרושים קובלים אני עליך מין גלילי שאתם חשכה פ
 כותבים את המושל עם השם ברך ולא עוד אלא
 שאתם כותבים את המושל מלמעלן ואח השם
 מלמטן שנא *ויאמר פרעה מי ה' אשר אשמע שמות ה
 בקולו לשלח את ישראל. וכשלקה מהו אומר סס ט
 *ה' הצדיק :

מסכת עוקצין פרק שלישי

וא"ר יהושע בן לוי עתיד הקב"ה להנחיל לכל
 הרמב"ם ז"ל. אומר מין שאתם מפסיתין [שם חשה רבינו קמב
 בהיותכם] כותבים [אותו נשטרות עם] שם המושל חשכה
 (נשטרות שהם) [ר"ל שאנו] כותבים זמן עשייתו לפלוכי אחרונה
 המלך וגם כותבים נשטר ההוא כדת משה וישראל ואמרו
 לו חכמים כי אין זה גרעון לשמו אלא צוה גדולה לאתו
 המלך כמו שאנו כותבים בתורה ה' עם פרעה ולא די
 צוה אלא שעוד נקדים שם פרעה כמו שנאמר ויאמר פרעה
 מי ה' אשר אשמע בקולו ולפי שזכר הפסוק אינו מאושר
 שיחתום ויסכתא מהמסכתות בהכנסת כופר לגבורה אבל
 באמונה זו [על כן] אמר וכשלקה מהו אומר ה' הצדיק
 עכ"ל הרמב"ם :

יש צריכין פרק שלישי עוקצין רלט

צדיק וצדיק ש"י עולמות שנאמר *להנחיל אוהבי ^{שליח}
יש ואוצרותיהם אמלא. אר"ש בן חלפתא לא
מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא
השלים שנאמר *ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את ^{שליח} עם
עמו בשלום :

לפי שהשלים כל דיני ההלכה הקודמת כמו שפרט קתם
הדברים בגמול וענין אמרו ש"י עולמות כאלו קובלו
מעדני העולם הזה בכלל לפי חלוק סיני מעדנים ואק"כ
כספל אותו המקובץ ש"י פעמים היה מה שיגיע אחד מן
הלדיקים מעדני העה"צ כמו זה אמנם התעדן הזמן הזה
אינו כקודם אבל [בכל] [כל] נפש (חזרה) [חזרה] לקיי
העה"צ ולא תאבד לעולם והוא ענין יש ריבה לומר המליאות
התמידי אשר לא יתקר לפי שיש הוא המליאות ואין הוא
האפיסה וכאלו אומר כי אוהבי אנקיל אלו המליאות בפשיעות
ואין שם מליאות אמתי אלא ההתמדה והוליא בפסוק הזה
גדל התענוג על דרך משל ומספרם י"ג וזהו על דרך
התעוררות בלבד כי אותו התענוג גדול אמנם האמת כי
כמו שאין שוין הנחקר לאשר אינו נחקר כן אין שוין בין
אלו המעדנים אשר אללכו ואותם התענוגים : הרמז"ס ז"ל :

תם ונשלם שבה לאל בורא עולם .

